LOLENGE EKOLO CONGO EZALI KOMILENGELE PE EKANI KOSALELA REDD+ (RPP)

Bomoko Mosala * Tombwa*

CN-REDD **Brazzaville, mokolo 26 sanza 8 Mobu 2011**

Molongo ya makomi ma RPP

Bilembo ……	4
Sango na mokuse……	7
Nkotisa……..	15
Eteni 1 : Boyangeli pe masolo ……	20
Eteni 1a :Mbongisami ya ekolo pona kobongama po ya kokamba baye babiangami ……..……	20
Eteni 1b : Masolo pe bokutani na baye basengeli kozala elongo……	27
Eteni 2 : Kobongama pona ko salela REDD+ ……..	37
Eteni 2a : Lomeko ya kosalela mabele, politiki ya bazamba pe koyangela binso……..	37
Eteni 2b : Banzela na mayele kosalela REDD+ ……	63
Eteni 2c : Epai esengeli po na kosalela REDD+ ……..……	86
Eteni 2d : kwokoso na bato pe zinga zinga …….	96
Eteni 3 : Bosalisi mayele na masapo oyo elongobani…….	103
Eteni 4 : Kobongisa litaki ya kolandela makambo pe kotala meko ……	117
Eteni 4a : Bopanzani pe bomelii mipepe …….....	117
Eteni 4b : Bonofisi mosusu pe maye ekozuama……..	137
Eteni 5 : Manaka pe miso ya sanza mobimba……..	142
Eteni 6 : Bokeli ya lolengue ya bolandi pe bososoli……..……..	151
Annexes ……...	155
Annexe 1 : Sango	155
Annexe 1.1 : Alo alo	156
Annexe 1.2 : Lisanga ya bakomi ya R-PP ya REDD+ Congo	157
Annexe 2 : **Koyeba nini esi esalami na masengi ma CP/ FCPF**…….. ……	158
Annexe 2.1 : Koyeba nini esi esalami na masengi ma CP6/ 2010 ……..	158
Annexe 2.2 : Koyeba nini esi esalami engebene na masengi ma CP 9/ 2011 …….....	164
Annexe 1b-1 : Masanga boni masili kosalema na bandimi ba RPP ya ekolo congo……	166
Annexe 1b-2 : Mibeko mia sikisiki oyo bakamata na masanga oyo esalema…….....	174
Annexe 1b-3 : Muango ya masolo …….....	177
Annexe 2a : TDR ya boluki tina oyo bakataka banzete pambapamba pe babebisaka banzamba ……	182
Annexe 2b : Mayele ya kolongisa REDD+ ……..	185
Annexe 2c : Bisika REDD+ ekoki kosalema ……..	187
Annexe 2c-1 : TDR ya mision ya kosalela batekiniki oyo kotombola misala mia REDD+……..	187
Annexe 2c-2 : TDR ya makoki ya bakambi REDD ya ekolo Congo ……	194
Annexe 2d : Koyeba mayele esengeli po ya zingazinga pe kobongisa bomoi ya bana ekolo……	215
Annexe 2d1 :TDRs ya bososoli ya ndinga pe esika ya bato ya nzela ya mbogisami ya motuya (EESS)	215
Annexe 3 : Nzela esengeli kolanda…….....	217

Bilembo

AFD	:	Agence Française de Développement
ANE	:	Agence Nationale de l'Environnement
AVP	:	Accord Volontaire de Partenariat
BEAC	:	Banque des Etats d'Afrique Centrale
CARESCO	:	Coordination des Associations et Réseau de la Société Civile du Congo
CBFF	:	Congo Basin Forest Fund (Fonds pour les Forêts du Bassin du Congo)
CCOD	:	Conseil de Concertation des ONG de Développement
CCR-CE	:	Centre Commun de Recherche de la Commission Européenne
CD-REDD+	:	Coordination Nationale REDD+
CEPAREC	:	Centre de Promotion, d'Appui et de Renforcement de Capacités des Organisations de la société civile du Congo
CERGEC	:	Centre de Recherche Géographique et de Production Cartographique
CITES	:	Convention Internationale sur le Commerce des Espèces Menacées
CNIAF	:	Centre National des Inventaires et Aménagement des Ressources Forestières et Fauniques
CN-REDD	:	Coordination Nationale REDD
CODEPA-REDD	:	Comité Départemental REDD ou Comités Départementaux REDD
CONA-REDD	:	Comité National REDD
CI-REDD SC	:	Commission Intérimaire REDD Société Civile
CNSEE	:	Centre National de la Statistique et des Etudes Economiques
CNUCED	:	Conférence des Nations Unies sur le Commerce et le Développement
CCNUCC	:	Convention cadre des Nations Unies sur le Changement Climatique
COMIFAC	:	Commission des Forêts d'Afrique Centrale
CONADEC	:	Convention Nationale des Associations et ONG de Développement et de l'Environnement du Congo
DFNP	:	Domaine Forestier Non Permanent
DFP	:	Domaine Forestier Permanent
DSRP	:	Document de stratégie pour la Réduction de la Pauvreté
EESS	:	Evaluation Environnementale et Sociale est Stratégique
EFIR	:	Exploitation Forestière Impacts réduits
ESA	:	European Space Agency (Agence Spatiale Européenne)
FCPF	:	Forest Carbon Partnership Facility (Fonds de Partenariat du Carbone Forestier)
FECONDE	:	Fédération des ONG de Développement du Congo
FEM	:	Fonds pour l'Environnement Mondial (GEF en anglais)
FIPAC	;	Forum International des Peuples Autochtones d'Afrique Centrale
FJEC	:	Forum des Jeunes Entreprises du Congo
FLEGT	:	Forest Law Enforcement, Governance and Trade (processus de renforcement de la légalité de la production et commercialisation du bois)
FMI	:	Fonds Monétaire International
FMT	:	Facility Management Team
FRA	:	Forest Ressource Assessment (Evaluation des ressources forestières)

FSC	:	Forest Stewardship Council
GAF	:	Groupe d'Expert Allemand en matière de SIG et Télédétection
GIEC	:	Groupe Intergouvernemental d'Experts sur l'Evolution du Climat (IPPC en anglais)
GOFC/GOLD	:	Réseau Mondial d'Observation des Forêts et de la Couverture des Terres
Ha	:	Hectare
IDR	:	Institut de Développement Rural
IIASA	:	International Institute for Applied Science Analysis (Institut International pour l'Analyse des Sciences Appliquées)
K$	:	Kilo dollars (= 1000 dollars)
MDDEFE	:	Ministère du Développement Durable, de l'Economie Forestière et de l'Environnement
MRST	:	Ministère de la Recherche Scientifique et Technique
MDP	:	Mécanisme de Développement Propre
MRV	:	Mesurage, Rapportage, Vérification
NAMAs	:	Nationally Appropriate Mitigation Actions (Mesures d'Atténuation Nationales Appropriées)
O	:	Option
OFAC	:	Observatoire des Forêts d'Afrique Centrale
OIBT	:	Organisation Internationale des Bois Tropicaux
ONFI	:	Office National des Forêts filiale Internationale
ONG	:	Organisation Non Gouvernementale
OP	:	Operational Policies (Politiques Opérationnelles)
PPP CONA-REDD:		Plateforme de la Puissance publique du Comité National REDD
PSC CONA-REDD:		Plateforme de la Société Civile du Comité National REDD
PPA CONA-REDD:		Plateforme des Peuples Autochtones du Comité National REDD
PSP CONA-REDD :		Plateforme du Secteur Privé du Comité National REDD
PPP CODEPA-REDD:		Plateforme de la Puissance publique du Comité National REDD
PSC CODEPA-REDD:		Plateforme de la Société Civile du Comité National REDD
PPA CODEPA-REDD:		Plateforme des Peuples Autochtones du Comité National REDD
PSP CODEPA-REDD :		Plateforme du Secteur Privé du Comité National REDD
PAFN	:	Plan d'Action Forestier National
PCPA	:	Programme Concerté Pluri-Acteurs
PDC	:	Programme Dialogue Citoyen
PFBC	:	Partenariat pour les Forêts du Bassin du Congo
PICV	:	Principes, Critères, Indicateurs et Vérificateurs
PNAE	:	Plan National d'Action pour l'Environnement
PNAT	:	Plan National d'Affectation des Terres
PNUD	:	Programme des Nations Unies pour le Développement
PNUE	:	Programme des Nations Unies pour l'Environnement
PPTE	:	Pays Pauvres Très Endettés
QA/QC	:	Quality Assessment / Quality Control (suivi et contrôle de la qualité)
RDC	:	République Démocratique du Congo
REDD+	:	Réduction des Emissions liées à la Déforestation et la Dégradation des forêts avec inclusion de la Gestion Forestière Durable, de la Conservation Forestière Durable et de l'Accroissement des stocks de carbone y compris le reboisement.
RENAPAC	:	Réseau National des Peuples Autochtones du Congo
RIFFEAC	:	Réseau des Institutions de Formation Forestière et Environnementale de l'Afrique Centrale

RPP	:	Readiness Preparation Proposal (Proposition de la préparation à la REDD+ ou plan de Préparation à la REDD+)
SO	:	Sous Option
SIG	:	Système d'Information Géographique
SNAT	:	Schéma National d'Aménagement du Territoire
SNDR	:	Schéma National de Développement Rural
SNR	:	Service National de Reboisement
TAP	:	Technical Advisory Panel
UCL	:	Université Catholique de Louvain
UE	:	Unité d'Echantillonnage
UFA	:	Unité Forestière d'Aménagement
UFE	:	Unité Forestière d'Exploitation
UN-REDD	:	Initiative REDD des Nations Unies (conduite par la FAO, le PNUD et le PNUE)
WCS	:	Wildlife Conservation Society (Société de Conservation de la faune sauvage)
WRI	:	World Ressource Institute (Institut des Ressources Mondiales)

Sango ya mokuse

Ekolo Congo eponamaki na Fonds de Partenariat po na Carbone Forestier elongo na Banque Mondiale, po na kosalela linaka lia kokitisa mipepe mabe oyo eutaka na bokati banzete pambapamba pe kobebisa bazamba (REDD). Likanisi lia R-PP ekoma kosangisa mayele, batekiniki, misolo na banzela ya kosalela REDD+.

Muango ma R-PP ebanda uta 2011 tii 2013. Misolo oyo esengeli to « budget » ya kosalela REDD+ ya ekolo Congo ezali ya **15 500 000 $ US**, oyo ekabwani na biteni biye :

- **Guvernema ya Congo:….. …….. 0, 6 million $US (4%) ;**
- **FPCF : ……. 3,4 millions $US (22%) ;**
- **UN-REDD : ……. 4 millions $US (26%) ;**
- **Basungwi basusu : …….. 7,5 millions $US (48%).**

  Bamboka oyo etombwama, na mangomba ma misolo ya molongo mobimba, na bamboka ba katikati, na bakuli, na ba ONG ya molongo,na bato ya mangomba ya mitema malamu, babengami po na kobakisa 7,5 milio ya dolar US.

4.1- Lisese

Ekolo Congo, oyo ékuatele ekatisa yango na kati kati ya engambe zamba oyo eleki bazamba nyonso ya mokili, ezali 342.000 km² (34.200.000 hectares). 22.471.271hectares ezali monene ya zamba (2/3 ya etando mobimba) na (0,08%) na ndenge yango ebebi, ekolo Congo ezali na molongo ya bamboka oyo ezali na engambe ya zamba kasi bokati ba nzete pamba pamba ebebisi naino bazamba yango penza te. Bazamba ya Congo ezali na 21 800 000 hectares (97% ya bazamba nyonso), ezali mama ya banzamba minene ya malili oyo 38 % (8 369 760 ha) ezindaka na ba tango, ni yango moto ebatelaka yango. Koleka 80% ya etando ya bazamba ezali po ya Congo mobimba, leta ye moko azali nkolo na yango.

Bana ekolo congo bazalaki na motango mwa milio 3,8 na 2008, elingi koloba na mokuse été na km2 moko bato bazali 10,5, na lolenge ya mbotama 3,2%.Bazali 60% ya bato oyo bavandaka na bingumba mitano ya minene koleka bingumba misusu, kasi motuya ya monene ya bato balikiaka kaka bobele na zamba (bilei, moto, kisi pe bongo na bongo). Bokula ya ekolo congo eutaka bobele na koteka biloko bia talo, ndakisa pitiloi na nzete, oyo epesaka 70% ya PIB (DSRP-2007). Mosala mwa bilanga esalemaka na 40% ya bato oyo bazali na nguya nkasi ebakisaka kaka 6% na PIB.

Figure 1 MISTRASIO YA BITUKA YA EKOLO CONGO

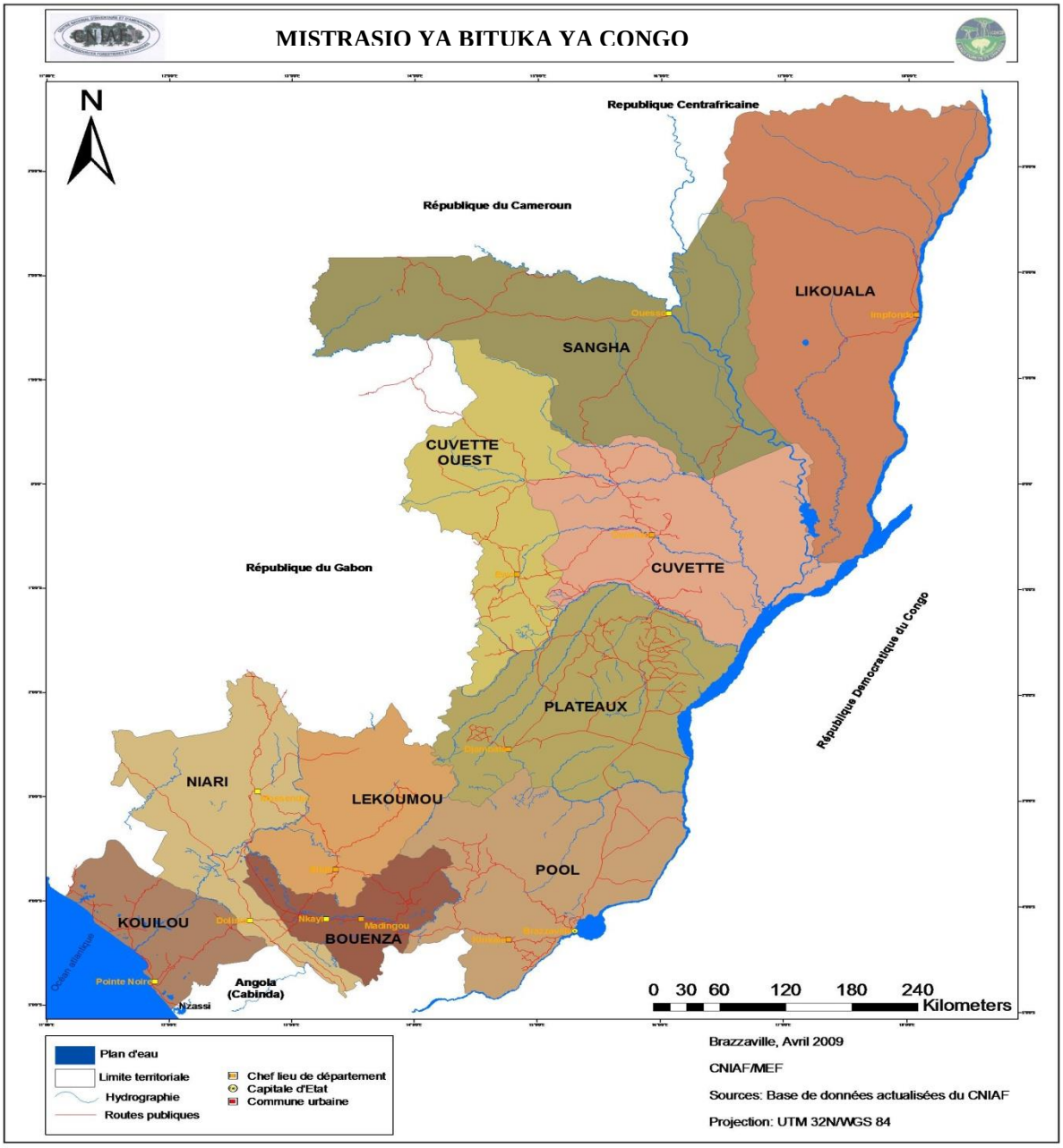

Masengi ya makasi po na kobatela pe kokamba na ndenge esengeli biloko bizali zingazinga na biso, bikosenga bokasi ya bato banso, po na kokutola bobola ezali na kati ya mikanda lokola: (i) linaka to Plan d'Action Forestier National (PAFN, 1992); (ii) linaka to Plan National d'Action pour l'Environnement (PNAE, 1994); (iii) linaka to Schéma National de Développement Rural (SNDR, 1997); (iv) bakisa Schéma National d'Aménagement du Territoire (SNAT, 2005);

(v) bakisa Document de Stratégie pour la Réduction de la Pauvreté (DSRP, 2008) ; na (vi) bakisa lisusu Plan d'Action National (PAN, 2008).

Soki tososoli misala mia boyangeli bazamba oyo ebandi uta suka mobu 2000, tokoki koloba été ekolo Congo asali Penza makasi po na kobatela na zinga zinga bazamba na bato oyo balikiaka na yango. Na yango babongisaki 4 150 888 hectares ya mapango, epai esusu 6 436 376 hectares ezali kobongisama. Tokolikia ete na mobu 2015, 75% to 85% ya 13 434 200 hectares ya bazamba basalelaka, ekozwa muango mwa bobongisi yango. Kasi na bolelo milio 2 ya bahectares ezali kobongisama, elingi koloba été ekolo congo eleki bikolo binso bia molongo na makambo matali boyangeli malamu bazamba.

Makasi pe esalami po na kobongisa 84 420 hectares ya bisika basali bilanga, oyo 12 450 hectares ya bazamba ebebi. Lisusu, 3 531 820 hectares, to 10, 3 % ya etando mobimba ya Congo, oyo ezali kobatelama na ndenge elongobani

Bopiki pende ya ekolo congo na makambo matali kobatela pe kosalela kita ya mabele emonani pe lokola na lolenge andimi kokomisa bondeko na bikolo ebele, kala mingi te asinye oyo babengi « Traité relatif à la conservation et la gestion durable des écosystèmes forestiers d'Afrique Centrale et instituant la Commission des Forêts d'Afrique Centrale » (COMIFAC), esalamaki mokolo mwa 5 sanza ya mibale mobu 2005 ekomi kutu mobeko ebiangami « loi n°35-2006 du 26 Octobre 2006 ».

4.2- Lolenge bato babongisaki misala mia REDD+

Kobongisa boyingeli bwa ekolo Congo na muango mua R-PP ezali se ndenge moko na lolenge oyo bakomaki buku ya kokutola bobola babiangi « Document Stratégique de Réduction de la Pauvreté (DSRP) », oyo epesaki mokano ya suka po na kozwa lisalisi ya likanisi libiangamaki PPTE to Pays Pauvres Très Endettés (bamboka oyo nyongo eleki metele). Esengelaki pe kosalela makoki ma AVP/FLEGT,po na kokisa ndenge ya kosalela REDD+ ekolo congo esangisaki : makoki ma leta,bakuli na Société civile.

Bango nyonso wana basanganaki po na kolongisa muango ya REDD+ na kosolola na moko moko pe na kati ya masolo na tango ya bokutani ya mbala na mbala oyo esalamaki tango ya mbongisami.Kaka bango wana batunaki makanisi ma bango yambo yambo misala misuka likolo ya mayele mango (mayele ma ekolo mobimba, bisika oyo esengeli esalama) pe tekiniki (scénario de référence et système MRV) ya mbongisami ya REDD+.

4.3- Mayele oyo esengeli po na mbongisami ya REDD+

Lokola bato bazali mingi mingi penza te, bobebisi makambo ma zingazinga bozali mwa ndenge wana. Na mobu moko, motango mwa bokati banzete pamba pamba pe bobebisi bazamba ekoma na motuya mwa 0,076% (to kolandela 17 000 ekitale),

Na kati ya batina oyo ezali penepene ya kozenga nzete pambapamba pe kobebisa zamba, tokoki kotanga : (i)mosala ya bilanga ya tango moke na kozikisa yango , (ii) kokata pe kosalela koni na tango moke po na moto, (iii)kosalela nzete po na tango moke na ndenge ya kobuka mibeko na (iv) ndenge bingumba ezali kokola. Sima ya batina ya penepene yango ebakisami bakwokoso mosusu lokola: kozanga ndenge moko ya kotala makambo ya koyangela bitando oyo bato banso basololi pe bandimi, bobola ya baye bazali na bingumba mikemike, bokoli ya motuya ya bato,kozanga lolenge ya kozwa lotiliki to moto ekoki na bozwi boke ya bana ekolo,kobongisa pe kosalela makala oyo ekokaka te, botau na ndenge ya koyangela banzamba oyo leta asalaka.

Po na kosukisa batina ya penepene na makambo mosusu likolo ya bokati banzete pambapamba pe kobebisa bazamba po na ko kanga nzela na mipepe mabe, R-PP ezali kopesa mayele ya

mabandeli. Esengeli ete: (i) balendisa makoki ya koyangela mabele, (ii) koyangela na ndenge ya koumela kita ya bazamba, (iii) kobongisa ndenge ya kosala bilanga, (iv) kosala ete makala masalama na ndenge ekoki.

Kolongisa REDD+ ezali na masengi minei: (i) bato banso basengeli basala elongo, (ii) babongisa, (iii) kotindika bango na (iv) kolandela bango. Kopika mokano kombo REDD+ ekosembola banzela

na polotiki REDD+ akolanda ekosala été REDD+ akotisa misala mia ye na polotiki ya mikemike pe akolimbola polelepolele nini bakambi ba leta basengeli basala, epusi mayele oyo esengeli yamboyambo, masengi ma mabandeli bakisa kotindika pe lokola.

Na yango, mokanda moko to Décret d'application ezwamaki na lisanga ya ba ministre po na kokela, kopesa misala, kotya mataki na nyonso oyo esengeli po na koyangela muango REDD+ ndakisa: Comité National REDD, Comités Départementaux REDD na Coordination Nationale REDD. Fonds National REDD+ ekoki kobongisama po na kotalela ndenge ya kosalela pe kotombola maye nyonso ensengeli po na mosolo mia REDD+. Botambwisi REDD+ ezali makanisi oyo ekomami na molai na kati ya eteni ya 2c. Buku moko to Registre national REDD+ esengami po na kosangisa misala mia REDD+ na ekolo congo.

Na epai oyo esi ekomi, ekolo Congo aponi nzela mibale: nzela ya 1 oyo ekopesa eposa na leta akoma mokolo ba crédits carbone; na nzela ya 2 oyo ekopesa eposa na moto oyo akoki kolakisa été ya solo ye nde mokolo eloko. Nzela ya 1 ekosala ete carbone oyo ebombamaka na bokitisi mipepe ya mabe ekoma bongo kita ya ekolo mobimba po na bolamu ba bato banso.Na nzela yango leta akokoma na makoki ya kopesa ba" permis"na bato. Nzela ya 2 oyo ekopesa eposa oyo carbone oyo ekangami ekoma lokola « fruit industriel ou naturel » soki esalami na bato to te. Ba crédits carbone lokola « bien meuble incorporel ».

Banzela ya kosalela REDD+ na bisika oyo ekosalama, ebongisamaki na tango oyo bato banso bazalaki komilengele po na REDD+ na masengi ya makanisi oyo ekosangisa mayele oyo ezwamaki na tango manaka ma REDD na ngele ya ekolo. Ekolo Congo alingi kosalela, na nzela ya Decret mosusu esalamaki to Décret 2009-415 na mabongisi na masengi ya molongo mobimba, na mayele ya kolanda nzela ya REDD likolo ya makambo matali zingazinga na oyo ya kita to bokulaka.

4.4- Ndenge ya batekiniki esengeli po na mbongisami ya REDD+

Scénario ya référence ya Congo ekozala scénario historique oyo ebongisami, lokola ekomami na mokano oyo ya kosalela ezwamaki na Copenhague (FCCC/CP/2009/11/Add.1). Scénario ya référence ekozala na biteni bibale: eteni ebiangami « spatiale » ekolakisa bisika oyo ezali na kwokoso na maye matali bokati banzete pambapamba, na eteni ebiangami « quantitative » oyo ekolakisa bisika oyo ekozanga banzete lobi lobi. Na ndenge ya boyakani na bapaya pe koyokana biso na biso, linaka ya kobakisa makoki pe ezali. Na tango oyo basalelaka REDD+, ekolo Congo ezali kosombitinia likambo yango, na makanisi ya bapaya.

MRV ekosalama engebene na masengi ma Décision 4/CP.15 ya Copenhague[1] oyo etali mikano ya kokamba misala mitali kokutola mipepe ya mabe, bokati banzete pambapamba pe bobebisi yango, tina ya kobatela pe koyangela bazamba pe kobakisa bakilo ya « carbone ». Likolo ya Décision yango, masengi ma MRV ekoulana na « Guide des bonnes pratiques » to kosalela malamu litaki ya mabele na bazamba[2], esalamaki na « Groupe d'experts Intergouvernemental sur l'évolution du Climat

(GIEC) na mobu 2003 »,bakisa masengi ya tembe oyo etali bazamba [3], ébongisamaki na GIEC na mobu 2006. Ekolo Congo asi kokanisa kotia MRV na kati ya CNIAF pe akokoka kosala elongo na bato ya CERGEC.

Na bokambi bwa Comité National REDD+ na tekiniki ya Coordination Nationale REDD+, mosala mwa ye ezali po na kobongisa pe kosalela misala mia oyo ebiangami système de Mesurage, Rapportage et Vérification (MRV) na suivi et contrôle de la qualité (QA/QC).

Litaki lia MRV ekosengela na basali pe misolo po na koyangela MRV.

[1] http://unfccc.int/resource/docs/2009/cop15/eng/11a01.pdf
[2] http://www.ipcc-nggip.iges.or.jp/public/gpglulucf/gpglulucf_languages.html
[3] http://www.ipcc-nggip.iges.or.jp/public/2006gl/vol4.html

Nkotisa

Ekolo Congo ezali kopika pende mokolo na mokolo na oyo etali linaka lia REDD+.

Na bolelo, masengi ma R-PP oyo ekomama na buku oyo mbala yoko esusu ezali mbano ya misala mia bosangani ya mbala motoba (6) ya lipinga ya banganga mayele ba FCPF (PC6) ba FMT (Facility Management Team), ba TAP (Technical Advisory Panel) baye basanganaki o mboka Georgetown-Guyana na eleko ya mokolo 10, sanza ya motoba, mobu 2010 tii mokolo ya 28, sanza ya mibale, mobu 2011.

Na yango, bakambi ba REDD+ ya ekolo Congo, na mbela ya bakonzi ba ekolo, bakisa minisitele ya boyangeli bazamba, bakambi ba Société civile, bato ya mboka,na ya bingumba, bambenga pe bongo na bongo, basanganaki na eleko ya sanza ya motoba ya 2010 kino sanza ya misato ya 2011 po na kososola makambo mango ; ndakisa :

- Milulu ya tembe po na bokutani na bato ndenge na ndenge pe kolimbola bango tina ya REDD+ pe R-PP ya Congo, oyo esalema uta mokolo ya 4 sanza ya 7 kino mokolo ya 4 sanza ya 8 mobu 2010 (na bisika ya misala, na bandako, na bingumba pe na bamboka bakebake) ;
- Misio oyo ekambamaka na batoma ba Banque Mondiale, ba PNUD, ba PNUE, ba FAO, ba FERN, ba WRI na WCS, po na muango ya nokinoki ya REDD+ ya Congo elongo na ba bengami banso;
- Lisanga etali etando mobimba ya Congo po ya kotelimisa lipinga ya mwa tango moke ya REDD+ ,na bakambi mangomba ma ndenge na ndenge (CI-REDD SC) po na kopesa eposa ya kopono muango ya kobanda misala mia R-PP Congo pona mwa mikolo moke ;
- Masanga ya bingumba oyo esalema na sanza ya mibale ya 2011, bakisa oyo ya sanza ya misato ya 2010 po na bokutani enene ya bato babingumba minene pe bamboka, kobosana te bambénga ;
- Misala ya atelier oyo esalamaki na mikolo 22, 23, sanza ya mibale po na kopona R-PP oyo esengeli kosalela yango ;
- Masanga ebele ya mapinga ma banganga mayele ya REDD+ Congo bakisa litaki lia MDDEFE-CI-REDD SC po na kopetola lisusu buku ya R-PP ya Congo engebene na masengi ma moko na moko.

Bokutani ya mbala motoba ya lipinga ya babengami ba Fonds de Partenariat pour le Carbone Forestier, na bokuse (FCPF), oyo esalamaki na Georgetown - Guyana uta mokolo 28 sanza ya 6 tii mokolo mwa 1 sanza ya 7 mobu 2010, edimaki na mwa pasi mokolo mwa 29 sanza ya motoba mobu 2010 mokanda R-PP ya ekolo Congo. Bondimi yango na bilembo PC/6/2010/3 du 29 Juin 2010. Bondimi yango bozwaki mikano oyo :

- Kokutanaka mbala ebele na bato ya bamboka pe na bambenga lokola ;
- Kosangisa misala mia REDD+ na oyo ya APV-FLEGT po na koyangela malamu bazamba ;
- Kolakisa polele polele lolenge ya kolandela pe kokabola matabisi to bonofisi ;
- Kopesa biyano na makanisi ma TAP likolo ya Eteni 3 ebiangami (scénario de référence)na 4(MRV) ;
- Kososola na bozindo tina ya makambo matali bokati banzete pambapamba pe kobebisa bazamba, epusi lolenge oyo esalemaka.na masini ;
- Kolimbola lolenge ya mateya ma solo solo ekoki kopesa epusa ya kokengele to kobatela mabele, kozwa mosolo na koteka carbone pe kokabola ba bonofisi ;
- Koluka mosolo esengeli epai ya Secrétariat ya UN-REDD po na kolandela manaka ma masolo.

Na bolelo soki tososoli malamu masengi ma bokutani ya mbala motoba to 6ème session du Comité des Participants du Fonds de Partenariat na maye matali Carbone Forestier (FCPF), tokoki koloba boye :

Mikano	Ndenge ekosalama	Kososola
Esengeli kokutana mbala na mbala na bana mboka na bambenga ;	Esi kosalama	CN-REDD[4] pe CI-REDD-SC[5], na lisalisi lia guverneman, bakuli pe basungi na makambo matali tekiniki na misolo po na kotambwisa REDD, batomboli lokumu lwa REDD pe R-PP, tango oyo basanganaka po na masolo ma ndenge na ndenge
Koyeba na mozindo été REDD+ na APV-FLEGT bazali liboke moko po na kobundela boyangeli malamu ba zamba.	Esi kosalama	Bondeko kati ya REDD+ pe APV-FLEGT ekomama na mikanda . Ekotiama na buku ya R-PP na lolenge moko oyo ebengama na lopoto « encadré ». koma yango elakisi polele polele te mangoba mibale oyo bazali kobunda elongo po na kosukisa mipepe mabe oyo eutaka na bokati nzete pamba pamba pe kobebisa bazamba.
Kosembola na bolai lolenge basengeli kolandela matomba to bonofisi	Esalami tii suka	Ezali CN-REDD, na MRV-REDD bakisa Bureau d'étude ONFi bato basali mosala yango. Kasi Eteni 4b oyo etali matomba to bonofisi esusu na bobongisi bomoi ba bato ezali kokoba na ndenge ya malamu. Mosala mwa MRV ezali kosalela masengi, bilembo na meko oyo ekolakisa te bazaali kolandela makambo ma bonofisi po na REDD+ (matomba kitoko po na bomoi ba bana mboka na bambenga , kobatela bomoi ya biloko binso pe bongo na bongo.)
Kopesa biyano na makanisi ma TAP likolo ya Eteni 3 ebengami (scénario de référence) na 4(MRV)	Esalami tii suka	CN-REDD, na Cellule nationale MRV-REDD bakisa Bureau d'étude ONFi bakotisi mbongwana na eteni ya 3 likolo ya ndakisa ya tina lolenge loko na eteni ya 4 na oyo etali MRV (soki tososoli koma etali biteni biango).

[4] Bakambi REDD+ ya Congo
[5] Litaki lia REDD ya Société Civile

Mikano	Ndenge ekosalama	Kososola
Kosombitinya na bonzindo tina na makambo mayelaka na sima ya kokata banzete pambapamba pe kobebisa bazamba, epusi oyo esalamaka na ba kopayi ya minene	Esalami tii suka	CN-REDD, na Cellule nationale MRV-REDD na baye bakoma bondeko na REDD (bakalaka ya mistrasio, bakuli, na société civile na mangomba ma zebi), basepeli penza na makanisi maye. Esengeli bakutana lisusu na eleko ya kobanda misala mia R-PP engebene na masengi ma R-PP. Esengeli kotya sete été na ndenge oyo ekoma kosalama (oyo babendi bato matoi)na oyo etali mibeko mia sika ya kokata banzete , mbeba ekozala lisusu mingi mingi te po na baye basalelaka nzete na masini ma ndenge na ndenge Toloba lisusu été mosala mwa bokati pe koteka ba nzete na ekolo Congo epona bilongi , po été basombi bazali bake pe kokumba yango ezali talo penza bakisa masengi ya bapaya. Atako kwokoso ezali, mibeko mia bokati banzete pe koteka yango mindimami pe mizali kotosama po na kosala et nzete etekama na ndenge elongabani pe kopesa yango eposa ya kobota lisusu.
Kolimbola lolenge ya mateya ma solo solo ekoki kopesa epusa ya kokengele to kobatela mabele, kozwa mosolo na koteka carbone pe kokabola ba bonofisi ;	. Esalami tii suka	Mosala mosalami na CN-REDD na Cellule nationale MRV-REDD. Ndimbola ekotaki na eteni ya 2 (koluka mayele ya kosalela REDD) pe na eteni ya 2c (epai wapi REDD+ ekoki kosalama).
Koluka mosolo esengeli epai ya Secrétariat ya UN-REDD po na kolandela manaka ma masolo. .	Esalami tii suka	Mosolo mokozwama kasi mopesani naino te. Misio ya baye bakoma bondeko na mambi ma tekiniki na misolo na Congo po na REDD+ (Banque Mondiale, PNUD, pe bongo na bongo.) ya sanza ya o mobu 2010 etelemisaki muango po na R-PP Congo pe bakanaki kopesa mosolo mwa motango 75.000 $ US. CN-REDD na toma ya PNUD na Congo balobaki ndenge kani bakoki kosalela mosolo mwango na eleko ya sanza 6, uta sanza ya 2 tii sanza ya 8 mobu 2011. Guvernema ya Congo oyo akamataki mokano ya kokotisa Congo na nzela ya REDD+, abongisaki makoki po na kobanda masolo na bana ekolo ya bigumba minene pe bamboka bake bake na bambenga (Tala koma oyo elandi likolo ya milulu misalamaki po na REDD+ pe R-PP Congo).

Misala mia kolimbola tina ya REDD+ na R-PP na etando mobimba ya ekolo Congo, bakisa masolo oyo esalami na kati ya ba atelier nyonso wana ekotisaki mbongwana na maye matali R-PP. Misala miango mipesaki eposa ya :

:

- Kokutanaka mbala na mbala na bato ya bamboka pe na bambenga lokola ;
- Kososola na bozindo kwokoso oyo misala misusu lokola (bamine, bandako minene, mosala ya bilanga) ekoki kobakisama likolo ya bokati banzete pambapamba pe bobebisi banzamba ;
- Kosangisa misala mia REDD+ na oyo ya APV-FLEGT po na koyangela malamu bazamba ;
- Kolakisa polele polele lolenge ya kolandela pe kokabola matabisi to bonofisi ;
- Kopesa biyano na makanisi ma banganga mayele baTAP to Technical Advisory Panel likolo ya Eteni ya 3 ebiangami (scénario de référence) na eteni ya 4A oyo etali système (MRV) ;
- Kososola na bozindo tina na makambo matali bokati banzete pambapamba pe kobebisa bazamba, epusi lolenge oyo esalemaka.na masini ;
- Kolimbola lolenge ya mateya ma solo solo ekoki kopesa epusa ya kokengele to kobatela mabele, kozwa mosolo na koteka carbone pe kokabola ba bonofisi ;
- Kosolola na baye bakoma bodenko na makambo ma tekiniki pe mosolo ma ekolo Congo likolo ya :
    - Bapasi ya kozua mosolo to 200.000 dollars US oyo basengelaki kopesa po ya eleko ya kobongisa misala mia R-PP ;
    - Oyo esengeli esalama na mikolo mikoya po na koyingela o lotomo lua REDD+ ;
    - Mbongo oyo esengeli kozwa po ya kobanda solosolo misala mia R-PP.

Makambo mana manso mandimamaki penza te na bandeko basusu ya Comité ya babiangami ba FCPF, po na bango esengelaki kobongisa lisusu biteni ya 2a na 2c.

Na mokolo ya 26 mobu 2011, eyumba basalaki na maye matali etomboli ya mikano bazwaki, elobi na mokuse boye :

Mikano	Ndenge ekosalama	Kososolo
Kokundola tina ya kokataka banzete pambapamba, epusi kokata yango ya ebele koleka na bamasini, koyebisa lisusu mbeba oyo elandaka tombwa ya bokulaka (bososu bamine, pitolo, epusi mosala ya bilanga).	Esi kosalama.	Basi babongisaki eteni ya 2a po na kopesa eyano ya sikisiki na : • Makinisi ya motuya ya Observatoire Indépendant des Forêts (OIF) po na mbongisami ya boyangeli bazamba (engebene na 2.4.3) ; • Ba TDR oyo etali makanisi likolo ya bokati ba nzete pambapamba na kobebisa banzamba. • Mateya 4 oyo babongisaki yambo yambo po na koyeba malamu malamu mbeba sima ya kokataka banzete pamba pamba pe kobebisa bazamba, matiamaki esika moko. • Mbano ya makanisi ya kala to ya ndembe oyo esengeli ezala esika moko. Ezali mingimingi makambo ya motuya oyo esili komonana na maye etali manaka mabale ya REDD+ (linaka oyo etali kolandela etando ya bazamba na linaka oyo etali komatisa carbone) na mateya likolo ya mokanda ya bapolitiki likolo ya bio-energie bakisa boyekoli likolo ya bois-energie. • Oyo ébiangami encadré esusu (encadré 2a 2) ekomi na kati ya eteni 2a. Etali makambo oyo basili kososola pe bandimi yango na tina penza, na yango Guvernema apesi nzela na : - kopayi ya pitolo << ENI Congo>> po na koluka ndenge ya kosalela zelo oyo esangana na gudron to sables bitumineux na etuka ya kouilou ; - bakopayi ya bamine lokola «Mining Project Develop- pement (MPD)» na « Congo Iron » po na mabende na bituka ya lékoumou na Sangha.

		Encadré 2a2 ezali kolimbola na oyo etali mbemba ya zingazinga likolo ya bato, oyo elobamaki na ndenge esengeli na eteni ya 2d oyo elandi. Bakundolaki sango oyo etali kokunda na mikolo mikoya nzete ya mbila na maye matali bilanga na molongo mwa 3.1 por
	Esi kosalama	Ba TDR po na banzela ya kolanda pe koyeba polele polele bisika bisengeli po na kotambwisa REDD+ na Congo ebakisami na mokanda oyo ya R-P. Esemboli : eleko, masengi ya mosolo, nini basengeli kopesa, mituna ya minene (lolenge ya kosala, kokabola matomba, kosalela misolo ya REDD+, misoio ya bureau d'études (to lipinga ya babureaux d'études, lolenge ya consultant to bureau d'&tudes lotomo ya mikolo boni. Masengi na maye matali tekiniki ya lolenge ya kosalela REDD+ ya Congo, elobomaka na ba TDR yango.
Kobongisa malamu malamu misolo to «budget» oyo etali kolandela kokabola ba bonofisi.	Esi esalema tii suka.	Mokanda eyebisaki pe talo ya misolo oyo batiaki na eteni 4 na oyo etali bokaboli bonofisi na mikakatano po na kopesa motuya oyo esengeli po na kosalela misala oyo basengaki. Ndambo ya misolo to «budget» etiamaki pembeni po na misala mia Observatoire Indépendant oyo asengeli kokumba bamisio.

Ba annexe 1.1 na 1.2 oyo esangisa ba «tableaux» mibale na oyo elakisi epai wapi mikano ya Comité ya babengami ya FCPF (Guyana CP6 na Norvège CP9) esili kokoma ; ba « tableaux» yango ezali pe kolakisa ndenge kani nzela ya REDD+ Congo ekomi kobonga.

Makambo makomami na buku oyo ya sika ya R-PP Congo masembolami na ndenge ya polele polele

Epusi bozongeli mbala na mbala matangi masusu to milongo na yango po na biteni bisusu oyo eulani na :

- Mataki ya koyangela REDD+ ;
- Tina ya makambo eutaka na bokati banzete pambapamba pe kobebisa bazamba ;
- Kosangisa makambo ya motuya oyo euti na makanisi ya IIASA pe eulani na oyo ya CONGOBIOM bakisa masengi ma linaka ya REDD+ ya bikolo bia Africa ya katikati oyo bazwaka lisalisi na misolo mia FEM (GEF), oyo Banque Mondiale na COMIFAC bapesaka.
- MRV ya CONGO po na kosalela makinisi oyo ebongisamaki po na MRV ya ba mboka ba katikati to MRV elongo na FAO na misolo oyo CBFF apesaka ;
- « budget »mobimba na ba « budget » misusu oyo etali biteni binso.

Soki tososoli malamu, makambo mingi esi esalami. Yango wana tozali kosenga na molongo mobimba bandima lolenge na biso ya kosalela REDD+ po ete basalisa biso po na makanisi na mayele oyo tosikongolo na kombo ya ekolo Congo , epusi na makambo etali boyangeli bazamba na ndenge ya malamu (kosalela masengi ma manaka matali mosala mwa nzete po na mbeba ezala mingi te engebene na masengi ma EFIR) na mbongisami ya mibeko oyo tozwi mokano ya kosigne bondeko ya kosala elongo na PV FLEGT to Accord de Partenariat Volontaire 'APV-FLEGT'po na kolendisa mibeko mitali kozenga pe kotekisa nzete) bakisa kokunda banzete esusu po na kobatela pe kobongisa bitando bitali makambo ma bomoi pe zingazinga, oyo nyonso esengeli bakengela yango.

Pona oyo etali lolenge ya koyingela o muango mwa REDD+, ekolo Congo akamati mokano ya kozonga lisusu sima te po été makanisi maye maulani na oyo banso bandimi kozala elongo na ye, ndakisa (PAFN-1992, PNAE-1994, SNDR-1997, SNAT-2005, DSRP-2008 na DSRP ya mikolo oyo - 2011).

Na yango lisalisi ya bikolo bia molongo ekosala été ekolo Congo alongisa likanisi liango, lokola ye azali na bazamba ebele, ayangela yango malamu pe alandela bokongoli makanisi manso matali REDD+ oyo ekoki kosungwa ye engebene na masengi ma sikisiki ya GIEC, na Convention Cadre des Nations Unies likolo ya tango oyo ekoti mobulu (CCNUCC).

Ekolo Congo andimaki kosalela linaka ebiangami Programme d'Action Forestiers Tropical (PAFT-1992) po na kobundela esongo na kobebisa bazamba (lokola PAFT alembaki kozwa misolo) azali kolikia été bikolo bia molongo bikoki kopesa makoki ya mosolo po na kolongisa yango. Bokutani na mangomba ma ndenge na ndenge (focus groupe, atelie na bingumba na Forum International des Peuples Autochtones d'Afrique Centrale) epesi eposa ya kosilisa bomo ya bana mboka oyo bazali babola oyo bazalaki penza kondima te, bayeba sika oyo muango ya REDD+ ezali eloko malamu oyo ekopesaka pe mosolo oyo mponami pona kosala misala kolongolo banzamba pe kobebisi bazamba.

Eteni ya 1 : Boyangeli pe masolo

Eteni ya 1a : Mbongisami ya ekolo po na kososola lolenge ya boyingeli

1°- Limonisi ya manso

Na ekolo Congo, misala mia REDD mikolendisama na kozwa mobeko moko ebengami REDD+, to na kobongisa mobeko na motango ya 003/91 ya mokolo mwa 23 mobu 1991 na oyo etali zingazinga pe kobatela yango. Mbongisami yango ekosalama na kolengele mobeko ya mikolo oyo pe kobakisa masengi masika po na REDD+, po na kobongisa manso matali kosalela na ekolo .Makanisi mango mazali na kati ya eteni 2c. Yango wana, po na kosalela mobeko mona, esengeli kosinye décret d'application oyo lisanga ya ba ministre bakamati likolo ya bokeli, mosala ya mokomoko, pe boyangeli mataki masengeli po na kokamba REDD Congo. Tala ndenge tokoki kolimbola misala miango :

Elongi ya 1a1 : mataki ma boyangeli REDD+

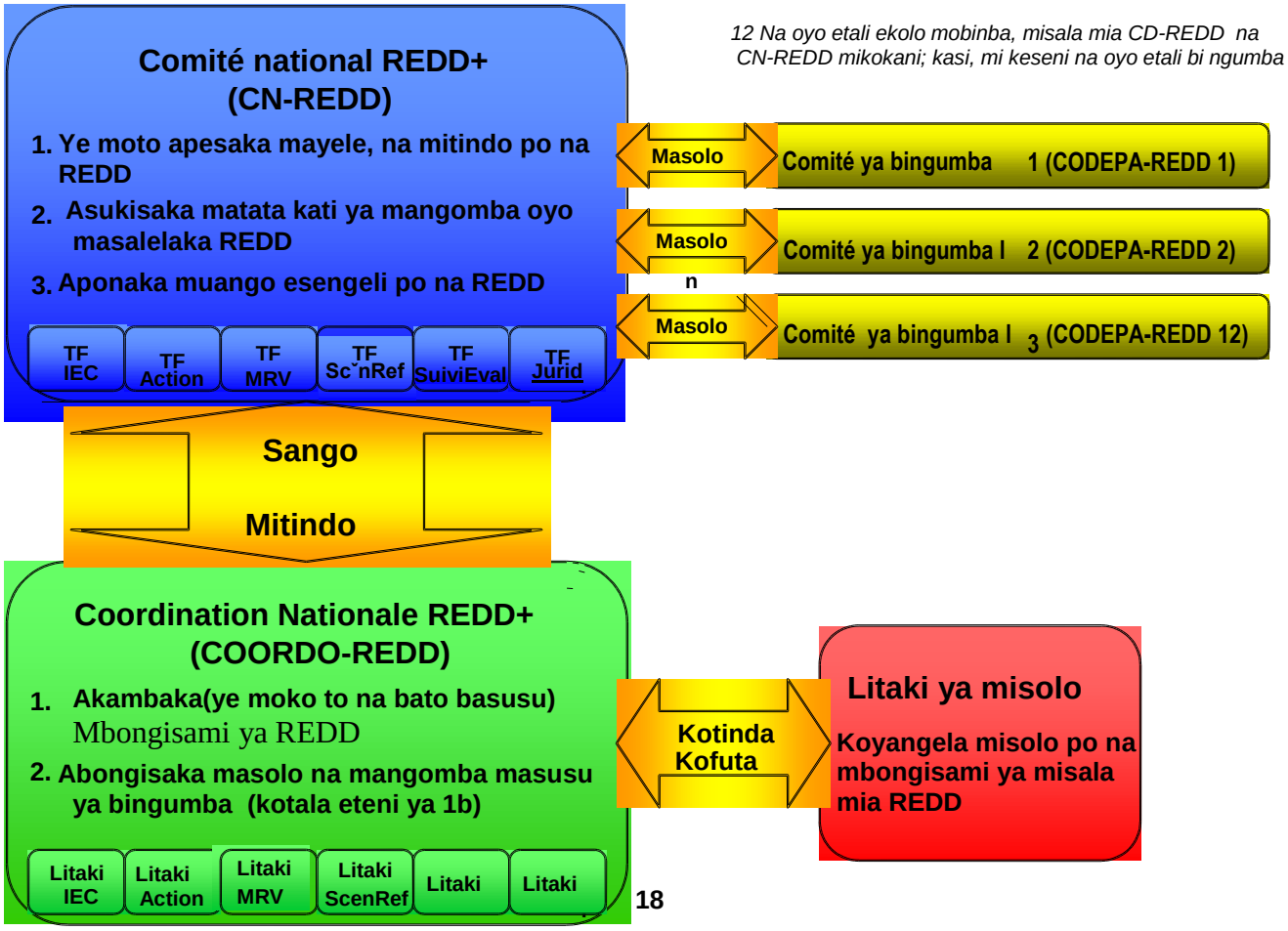

12 Na oyo etali ekolo mobinba, misala mia CD-REDD na CN-REDD mikokani; kasi, mi keseni na oyo etali bi ngumba

2°)- COMITE NATIONAL REDD+ (CONA-REDD)

2.1- Misala mia CONA-REDD

Masengi manei oyo matali misala mia Comité National REDD+ mazali maye :

- Kokana na oyo etali limoni ya banzela ya koyingela o REDD+ ya ekolo Congo ;
- Kokamba masolo po na REDD+ kati ya masanga ya Puissance publique, ya Société civile na Secteur privé (botala eteni 1b) ;
- Kosukisa koswana to bitumba bikoki kobotama kati ya bato bandima kosalela REDD+ congo;
- Kondima muango etali mosala na « budget. » etali Coordination Nationale REDD+.

2.2- Ndenge CONA-REDD ebongisami

Comité National REDD+ oyo ezali na (04) mangomba ekambami boye :

- Bato 30, bakabwani lolenge loye :
  - **Plateforme de la Puissance publique (PPP CONA-REDD)** : bato 13 : moko na bango bapona ye na 1 membre ' Présidence de la République', 2 bazali ba parlementaires moko bapona ye na Assemblée Nationale mosusu na Sénat, 1 bapona ye na baninga ba Conseil Economique et Social bakisa bato 9 oyo baponama kati ya ba Ministèle oyo bakambaka kita ya mabele (bazamba, Zingazinga, Bilanga, baMines, Pitolo, Lotiliki to moto, Plan, Finances, Mistrasio ya etando, kolo mabele). Sima ya bato 9 oyo bauta na ba minisitele, basusu basengeli bazala banongi ;
  - **Plateforme de la Société Civile (PSC CONA-REDD)** : bato 8 , 6 basalaka na ba ONG ya mabi matali zingazinga, tombwa na makoki ma bato bakisa baponami na kati ya mangomba ya Société civile (totala eteni 1b po na koyeba na bolai penza) na 2 lisusu bamonisi ba bato oba mboka mikemike ;
  - **Plateforme des Peuples Autochtones (PPA CONA-REDD)** : bato 6 ;
  - **Plateforme du Secteur Privé (PSP CONA-REDD)**: bato 3, 1 po na makambo ma zamba, 1 mosusu na agro-industriel, moto 1 na makambo ma industries extractives (mines, pitolo) ;
- bato12 ya bacomités départementaux lokola banongi.

Comité national REDD+ ekoki kobenga moto nyonso oyo azali nganga mayele (bato zebi pe basusu) engebene na makambo oyo basengeli na yango tango bazali kosalela manda na bango.

Baye bazali na Comité National REDD+ baponami na Décret oyo Conseil des Ministres azwaka kasi nyonso esalemaka na bipai oyo basalaka. Maponami ma bakambi ba Comité national, esosolaka pe likambo babenga' la question du genre'' to bokeseni ezala te kati ya basi na mibali.

Mikano ya Comité National REDD+ ekamatanaka na boyokani ba bato banso.

2.3-Boyangeli bwa CONA-REDD

Comité national REDD+ ekambaka masanga ma ye mbala moko na sanza misato. Mikano azwaka ezalaka na kombo ya bato banso. Makambo ya boyangeli bwa ye ekokomama na kati ya mikanda oyo etali mobeko oyo etambwisaka yango.

Na kati ya REDD, tozali na secrétariat oyo etindaka mikano bazwaka na mataki ya bituka to Comités départementaux REDD+ (kotala 3 infra) na Coordination nationale REDD+ (kotala 4 infra).Kaka ndenge alingi, Comité national REDD+ akoki kokela ba « task forces ad hoc » : bokeli pe kopanza yango, ndenge esengeli kokambama, na ndenge babongisa yango ekoki kososolama moko na moko. Ba« task forces » oyo bakokela ekoyingela misala mi ye :

- sango, mateya na masolo (kotala eteni ya 1b) ;
- kobongisa ba systèmes ya kolandela (MRV ya bopanzi mipepe mabe pe kopema miango bakisa makambo mosusu oyo etali matomba ma REDD (kotala eteni ya 4) ;
- kobongisa ba scénario ya référence (kotala eteni 3) ;
- kotala mayele ya kobongisa ndenge ya kosalela miango ma REDD+ (kotala eteni 2b) ;
- misolo mia REDD+ (kotala eteni ya 2c) ;
- kobakisa ba task forces ya kokela.

3°- BA COMITES DEPARTEMENTAUX REDD+ (CODEPA-REDD+)

Lokola REDD+ alingi kokela mataki ma pambapamba te, kokela ba Comités départementaux ezali eloko moko ya tembe te : esalemaka engebene na kotala ba bonofisi oyo bato banso ya bituka bakoki kozwa. .

3.1- MISALA MIA CODEPA-REDD+

Masengi minei(4) ya Comités départementaux REDD+ mazali boye :

- kosala été mibeko mia kosalela Comité national REDD+ na koyingela o REDD+ na kati ya bituka;
- kobongisa masolo kati ya REDD+ ya bituka na mataki ya Puissance publique, ya Société civile na ya Secteur privé (kotala eteni 1b) ;
- kosukisa matata oyo ekoki kobotama kati ya bato oyo basepeli na REDD+ oyo epikama na bituka;
- kolakisa lolenge ya kosalela Comité national REDD+.

3.2- NDENGE CODEPA-REDD+ EZALI PE ESENGELI KOSALA

Lokola mistrasio epanzana pe ekota na kati ya bituka 12, ba Comités départementaux REDD+ ekoki kokambama na bato 26 na lolenge loye :

- **Plateforme de la Puissance publique (PPP CODEPA-REDD)**: bato 10, moto1 akoponama na Préfecture, 2 na Conseil Départemental na bato 7 oyo eponamaki na ba mistrasio ya bituka ;
- **Plateforme ya Société civile (PSC CODEPA-REDD)**: bato 8, bato 4 na ba ONG oyo basalaka na « secteur de l'environnement, de développement et du droit humain » baponama na kati ya lingomba ya Société civile (kotala eteni ya 1b po na koyeba na molai) na bato 4 batoma ba bato ya mboka ;

- **Plateforme des Peuples Autochtones (PPA CODEPA-REDD)**: bato 5 ;
- **Plateforme du secteur privé (PSP CODEPA-REDD)**: bato 3, 1 toma ya sous secteur forestier, moto 1 ya sous secteur agro-industriel na 1 ya sous secteur des industries extractives (bamine na pitolo) ;

Ba Comités Départementaux REDD+ bakoki pe kobengisa banganga mayele ba (makambo ma zebi pe bongo na bongo) engebene na masolo oyo ekolobama na tango oyo bazali kosalela manda na bango. Secrétariat permanent ya Comité Départemental REDD+ ekokambama na moko ya Secrétariat ya Conseil Départemental.

Po na kopona Comité Départemental, esengeli tobosana te « question du genre » to bokeseni kati ya basi na mibali.

Ba Comités Départementaux REDD+, bakoki kotelemisa ba Comités REDD+ na ba Districts (sous-préfecture) pe/to bomboka. Yango pe ekosalama na ndenge ya ba Comités Départementaux REDD+.

4°- BAKAMBI BA REDD+ NA ETANDO MOBIMBA YA EKOLO (CN-REDD)

4.1- MISALA MIA CN-REDD

Misala mia Coordination nationale REDD+ mizali oyo :

- kosala (ya mokoto na sima ya bato basusu) misala po na mbongwama ya REDD+ ;
- kobongisa masolo na masanga ya masolo na mataki ya ekolo to bingumba (kotala eteni ya 1b) ;
- kolengela masolo na Comité National REDD+

Bakambi ba REDD+ ya ekolo bazali kosalela mitindo mia REDD+ ya ekolo Congo. Bazali na sima ya Minisitèle ya makambo matali zingazinga pe bakopesa biyano na masengi ma Comité National REDD+,oyo akokomisaka masolo ya tina na lolenge ya koyingela REDD+, na bopesi ba rapports d'activités to lisalisi litali makambo ya tina penza oyo Comité national REDD+ asengeli na yango.

4.2- NDENGE CN-REDD EZALI PE EKAMBAMI

Coordination Nationale REDD+ ezali na bato koleka 6 na kati ya bakalaka ya ekolo oyo baponami na mokanda oyo ebengami arrêté ekomama na Minisitele ya makambo matali zinga zinga:

- Nganga mayele moko ya monene babengi senior, Coordonnateur national ;
- Expert moko na sociologie, Chef de la Cellule Information, éducation et communication ;
- Expert moko na makambo matali inventaire forestier pe télédétection, Chef de la Cellule MRV ;
- Expert moko na ekonomi, Chef de la Cellule modélisation/scénario de référence ;
- Expert moko na évaluation socio-environnementale, Chef de la Cellule évaluation ;
- Expert moko na montage de projets de développement, Chef de la Cellule action ;
- Expert moko na makambo ya mibeko, Chef de la Cellule Juridique.

Ba TDR ya ba Experts, Chefs des Cellules makomami na kasa ya annexe 1.3.

Coordination Nationale REDD+ ekambami na basungi oyo bakambaka secrétariat, service ya documentation na mosala ya comptabilité. Epai esusu,ekambami na réseau ya ba Points focaux to Point ya contacts REDD+,oyo eponami na kati ya baminisitèle oyo bazali na bondeko na REDD+ (Zamba, Zingazinga, Bilanga, bamine, lotiliki, moto, linaka, Misolo, mistrasio ya bitando, Mabele, Recherche scientifique,Misolo pe bongo na bongo). Akoki pe kosenga lisalisi ya bato mayele na denge ya masolo to ya kobakisa makoki.

5°)- FONDS NATIONAL REDD+ NA REGISTRE NATIONAL REDD+

5.1- Kolimbola

Fonds national REDD+ po na kokela pe koyangela misolo pe kopesa eposa na ba misala mia REDD+. Ndenge ekoki kosalama na molai elimbolami na eteni 2c.

Registre national REDD+ ekosalama po na kosangisa misala mia REDD+. Kosalela Registre yango euta na likanisi ya kokela registre international ya ba actions volontaires d'atténuation oyo eslamaka na mboka oyo ezali na nzela ya tombwa (NAMAs na monoko ya ba ngeleso).

Registre ya molongo mobimba ya ba NAMAs epesaka eposa ya koyebisa sango ya masolo ya makambo to « actions d'atténuation » oyo ba mboka oyo ezali kolanda nzela ya tombwa, pe kosala été masengi ma bamboka yango na ba mbongo na badefisi misolo babiangami multilatéraux to bilatéraux, na bapesi bacrédits ya carbone.

Registre national REDD+ ya Congo ebiangami « miniature » ya registre mondial yango : ekopesa eposa na leta asangisa misala mia REDD+ na etando mobimba pe kondima penza penza te misolo ya REDD+ ekongoloko te to, tango mosusu, abosani te komilengele po na REDD+.Moko na kati ya mikano ya kosangisa makambo matali REDD+ na kati ya Registre yango makambo esengelaki ezali polele polele to « lisibles » na kati ya système MRV national (kotala eteni 4).

5.2- Kokongolo misolo po na kosalela mayele ya kokamba REDD+ na etando

Po na kosala été makambo ya misolo, ya kososola, mazala polele polele, bambala 4 ya circuit comptable ya (i) dépanse esalami na « comptable ya Coordination nationale REDD+ » na ba (ii) transactions to mimbongo, ba financements REDD+ to crédits carbone, oyo bazali koyangela yango na Fonds National REDD+ ekozala yambo yambo baoyo :

- Mbala ya 1 : Bosali dépanse ;
- Mbala ya 2 : basilisi dépense (kotala nini esi kosalama) na Coordination nationale REDD+ ;
- Mbala ya 3 : dépanse ekosalama na Trésor ya congo, na ndingisa ya Task force Budget ya Comité national REDD+ na koyeba bosolo ya mikanda na mosala esalami ;
- Mbala ya 4 : Lifuta ya comptable ya Coordination nationale REDD+ (ezala dépense ya mokolo na mokolo po na Coordination) to po na Fonds national REDD+ (ezala misolo REDD+ to bacrédit carbone).

Nzela yango elimbolami na kati ya likanisi ya 3 oyo ezali na kati ya eteni ya 2c, ezali pe engebene na mobeko oyo to « oi anticorruption oyo endimama na Commission interministérielle ya bobundi esongo na mayuya ebiangami Commission Nationale de Lutte Contre la Corruption, la Concussion et la Fraude na Observatoire Anti-corruption.

Nyonso wana elingi koloba ete, kati ya mofuti na mozwi bokeseni bozali. Epai esusu, esengeli kolakisa yambo yambo bafuta yo mikanda nyonso oyo esengeli liboso ya masanga ma Comité national REDD+

.

6°) - MATAKI MOSUSU OYO ESENGELI PO NA SCENARIO YA REFERENCE YA MRV

Centre National de la Statistique na ba Etudes Economiques na bokuse (CNSEE) bakisa Directions des études na planification to ya bastatistique ya ba ministèle tekiniki oyo bazali kokamba kita ya mabele ba kozala pe na tango ya mbongisami ya scénario de référence national, engebene na masengi oyo ekomami na molai na kati ya eteni ya 3.

Centre National d'Inventaire et d'Aménagement des ressources Forestières et fauniques (CNIAF), na bokambami ya minisitèle ya bazamba (MDDEFE) na Centre de Recherche Géographique na Production Cartographique (CERGEC) na bokambami ya minisitèle oyo etali Recherche Scientifique (MRST) na nzela ya Cellule Nationale MRV-REDD, akobongisa pe kosalela système MRV, engebene na masengi ma MRV 4 na ndenge ya molai.

7°)-MUANGO YA MOSALA PE MISOLO YA ETENI 1 a

Se ya eteni 1a – Bokambemi ya nyonso oyo etali REDD						
Makoki	**Bolimboli/ Misala**	**2011 [US$]**	**2012 [US$]**	**2013 [US$]**	**2014 [US$]**	**Total [US$]**
Moto to lingomba oyo ekoki	Kokamata moto oyo akoki kobongisa mikanda po ya kokela bandako oyo esengeli na REDD (CONA, CD et CN-REDD)	25'000	-	-	-	25'000
	Kokamata bato oyo basengeli kokamba lotomo ya REDD (mokambi moko ya yambo, bakambi motoba (6) po ya litaki na moko oyo asengeli kotala bisalelo)	70'000	185'000	185'000	185'000	625'000
	Moto oyo akokipe makambo ya mikili misusu na bakambi ya REDD+ ya ekolo Congo	-	150'000	150'000	-	300'000
	Kokamata lisanga lia bato bakoki kopesa makanisi po ya kosososolo pe bongisa muango ya kolendisa makoki ya CONA, ya CD na CN-REDD+		75'000	75'000	-	175'000
	Kokamata bato to mapinga ma bato oyo bakoki koyangela misolo po ya kobongisa manaka ma REDD	15'000	45'000	45'000	45'000	150'000
	Kokamata baye bakoki kolandela bambula nyonso ndenge manaka ya kokotela o REDD mizali kotambola.	-	50'000	50'000	50'000	150'000
Mateya pe Ba atelie	Kopanza mikanda pe kopika mataki ma bokambi makambo ma misolo ya koyingela o REDD+	5'000	-	-	-	5'000
	Masanga ma CONA REDD+	12'000	21'000	21'000	21'000	75'000
	Masanga ma CODEPA REDD+	50'000	100'000	100'000	100'000	350'000
Biloko ya mosala	Bisaleli bia CONA REDD+	-	10'000	-	-	10'000
	Bisaleli bia CODEPA REDD+	25'000	75'000	-	-	100'000
	Bisaleli bia CN REDD+	10'000	15'000	-	-	25'000
	Kozwa motuka ya « double cabine » po na bakambi (bia REDD) ya ekolo congo	50'000	-	-	-	50'000
Botambwisi	Misolo miye misengeli na lotomo ya basali ya CN REDD+ ya congo pe ya bamboka bapaya (koteya na masolo)	20'000	25'000	25'000	25'000	95'000
	Kotambwisa litaki lia CONA REDD+	2'000	6'000	6'000	6'000	20'000
	Kotambwisa mataki ma bingumba ya REDD+	10'000	30'000	30'000	30'000	100'000
	Kotambwisa CN REDD+	20'000	35'000	35'000	35'000	125'000
	Kokanisa na basungwi ba CN REDD+ (Sekeletele, sofele pe bongo na bongo.)	6'000	13'000	13'000	13'000	45'000
	Kofutela ba bilo po na bakambi ba REDD+ya congo, mibu 2011-2014	4'000	12'000	12'000	12'000	40'000
	Bokutani na mambi ma tekiniki na mobu 2011 bakisa 2012	4'000	7'000	7'000	7'000	25'000
	Po na eteni 1a nyonso esali	**353'000**	**854'000**	**754'000**	**529'000**	**2'490'000**
	FCPF	214'000	447'000	447'000	372'000	1'480'000
	UN-REDD	104'000	157'000	157'000	157'000	575'000
	Congo	35'000	100'000	0	0	135'000

Eteni ya 1b : Masolo pe bosangani na batoma banso

1°)- MITINDO NA MASENGI

1.1- Mitindo

Na ekolo Congo, zamba ezali esika oyo bato ebele bavandaka pe babongisaka bomoi bwa bango. Na ndenge oyo bato ya bacopayi bakataka nzete po na kosala misala mia ndenge na ndenge epesaka bango eposa ya kozwa mbongo ebele, Leta pe ndenge moko.

Kobongisa mayele na banzela ya kosalela REDD+ ezali kosangisa makanisi ma batoma ya mangomba nyonso po na kosangisa yango esika moko. Esengeli batika ata moto moko pembeni te po na kolonga etumba ya REDD+.

Na yango, esengeli koyoka mingi mingi lolaka to makanisi ma bambenga pe ma bana mboka.Kotosa mokano oyo ebiangami « consentement libre, préalable et informé » ekomama na kati ya « Déclaration des Nations Unies sur les droits des peuples autochtones » engebene na polotiki ya kosalela 4.10 ya Banque mondiale likolo ya bambenga.

Likolo ya mitindo miango, tokobakisa masengi ma UN-REDD oyo etali ba toma ya baye bazali komilengele po na REDD+ epusi bambenga na baye banso oyo bavandaka pe babikelaka na mosala mua zamba.

1.2- Masengi

(i) Kosala ete makinisi ya mangomba ya bato bamboka, ba mistrasio to ya ba ONG ya ekolo to ya bapaya mazala elongo na bato oyo bayebi makambo ma bokati banzete pambapamba pe kobebisa bazamba. Na yango, makanisi ma bango makopesa eposa ya kobongisa mikano po na kokamba malamumalamu lotomo lua REDD+ ;

(ii) Kozala na elikia éte soki banso bandimi mitindo, mayele to lolenge ya kosalela wana , REDD+ akobota mbuma elamu oyo ekoumela seko ;

(iii) Kosala éte makambo nyonso mazala polelepolele, epusi koyangela bitando, mibeko ya kozwa mabele na kita ya yango, bokaboli matomba to bonofisi na bana ekolo likolo ya mombongo ya carbone.

2°)- MAYELE YA BOKAMBI MASOLO NA BATOMA BANSO

Lelo, sima ya mibu soki 20, Demokrasi ekotisi mbongwana na mokili : ba syndica bakomi ebele, mangomba ma Société civile nyakala. Epai esusu tokoki kotanga : Fédération des ONG de développement du Congo (FECONDE), Convention nationale des Associations, ONG de développement et d'environnement du Congo (CONADEC), Coordination des associations et Réseau de la société civile du Congo (CARESCO), Conseil de concertation des ONG de développement (CCOD), Centre de promotion, d'appui et de renforcement de capacités des organisations de la société civile du Congo (CEPAREC), na Forum des Jeunes Entreprises du Congo (FJEC), le Réseau national des Peuples Autochtones du Congo (RENAPAC), Réseau des Jeunes pour les Forêts d'Afrique Centrale (REJEFAC), Plate forme APV-FLEGT pour la Gestion durable des forêts, l'Alliance Homme Environnement (AMEA), Convention Nationale des Associations et des ONG de Développement et de l'Environnement du Congo (CONADEC), Association de Défense et de Promotion des droits des Peuples Autochtones (ADPPA), Observatoire Congolais des Droits de l'Homme (OCDH), le Réseau International Arbres Tropicaux (RIAT), l'Alliance Nationale pour la Nature (ANN),Organisation pour le Développement et les Droits Humains (ODDHC) pe bongo na bongo.

Sima ya eleko oyo bitumba bingindaki pe bisukaki na mobu 1998, ekolo Congo amekaki kokamba masolo na batoma ya mangomba ya ekolo pe ya mikili misusu, na makambo ma bazamba to makambo masusu. To kosembola awa mbano ya masanga yango:

2.1- Masanga oyo esalema na makambo oyo etali zamba te

Likambo ya motuya oyo etali masolo na bolelo ezali tango oyo bazalaki kobongisa buku oyo ebiangami Document Stratégique de Réduction de la Pauvreté (DSRP), oyo esalaki été ekolo congo azwa IIsalisi na sima ya muango oyo kombo na yango ezali Pays Pauvres Très Endettés (PPTE).

Na yango, linaka to Programme Dialogue Citoyen (PDC), oyo ekomi sik'awa Programme Concerté Pluri-acteurs (PCPA), ebotisi masanga ebele lokola : Santé et Environnement, Éducation, Justice et Pauvreté, Eau et Énergie, Entreprenariat oyo makanisi ma yango ebotisi DSRP. Masolo oyo makambami na mangomba ma société civile epesi eposa na secrétariat ya DSRP-Congo na batoma ba bana ekolo na koyamba bato ya lolenge wana, ndenge ya komono bobola na masengi ya bana mboka na bambenga po na kobimisa bango na boumbu.

Ndakisa mosusu sima ya mbotama ya Initiative pour la Transparence des Industries Extractives to (ITIE) na mobu 2002 na bokutani to Sommet ya Johannesburg likolo ya tombwa oyo ekoumela,litaki moko ya lingomba yango ebotama na ekolo Congo.

Litaki yango, ezali obele kokoba, esangisa Commission justice et paix ya eyemba katolike na ba ONG oyo basaleka makambo ya makoki ya bato, bokolongonu ya nzoto, mateya, mabele, bilanga, bana mboka pe bongo na bongo.

Litaki yango liyokanaka na bakambi ba guvernema (baminisitèle ya bamine na pitolo, ekonomi na misolo, na mobembo mai, pe bongo na bongo) na secteur privé (bacopaye oyo esalelaka pitolo na mabanga ma talo).

2.2- Masolo na batoma ya makambo etali bazamba

Masengi ya masolo etali Accord de Partenariat Volontaire (APV) ya bikolo bia Union Européenne, na kati ya muango ya Application des Réglementations Forestières, de la Gouvernance et des Échanges Commerciaux (FLEGT) epesi eposa ya kopika mangomba ya masolo lokola: Puissance publique, Secteur privé na Société civile. Soki mangomba ma ndenge na ndenge oyo esi ebotami na tango ya bokutani epesi makanisi ma batoma banso, botambwisi ya bango ya mikolo oyo ezali na mwa kwokoso ndakisa, bozangi misolo oyo bazwaki na tango ya masolo, ezali ya kokoka te.ata lingomba ni lingomba ezali na makambo na ye.

Na etuka ya Sangha, na ba mboka ya likolo ya Congo, mbongisami pe kosalela miango mia boyangeli bazamba na éco-certification ya mapango mibale ya bazamba : Congolaise Industrielle des Bois to (CIB) pe Industrie Forestière de Ouesso to (IFO), epesi mbano ya malonga : Instance Permanente d'Observation et de Suivi (IPOS) po na CIB na Organe de renforcement des capacités des Communautés et l'Observation de leur Participation dans la gestion forestière (ORCCOP). Po na IFO. Mangomba mibale wana mazali bisika oyo masolo masalemaka kati ya bamakolo mibale ya bacopayi ya banzete na bana ya bamboka na bambenga baoyo bavandi zingazinga na bazamba.

Linaka kombo "Participation et implication effective des institutions et populations locales dans la gestion de l'exploitation forestière industrielle au Sud Congo", oyo esalami na bituka ya : Lékoumou, Niari na Kouilou oyo ekambami na ONG Congo Environnement et Développement, epika bisika ya masolo na bituka oyo etali boyangeli bazamba.

Po na kosukisa muango kombo "Cartographie Participative" oyo ekambama na Observateur Congolais des Droits de l'Homme na Fondation pour les Forêts Tropicales ezali ndakisa monene na oyo etali masolo.

Ekolo Congo akomi na momesene na mayele ya kokamba masolo na bato oyo basengeli, bakisa bisalelo ya mbalakaka po na kosalela muango ya kobongisa mayele pona REDD+ na ekolo mobimba.

3°- BOKUNDOLI MANGOMBA YA BATOMA PE MASOLO OYO ESI KOSALAMA

Soki tososoli makoki to ndenge ya kosalela AVP/FLEGT, Congo azali na ndenge ya batoma misato po na mbongisami ya kosalela REDD+. Ndenge yango moto elakisi nzela ya komilengele po na kokota o REDD+ na eteni ya 1. Po na kosala été misala mia mangomba ya batoma miumela, bakambi ba REDD+ basosolaka mingi mbotama pe etamboli ya yango.

3.1- Makasi ya bato

Lisanga oyo esangisi mataki ya baminisitele pe mataki masusu oyo esengeli kobongisa to kovote to kosala été mibeko oyo etali bokati banzete pambapamba to bobebisi banzamba, kosalela pe kozwa eloko ya kosala, kokabola matomba na makoki ma bakolo mabele to bato basusu :

- Secrétariat général ya Guvernema;
- Mataki ma baminisitele 19, oyo esalelaka (1) muango ya boyangeli bitando, (2) ya Economie, ya misolo na bidje, (3) ya tombwa ya bazamba, (4) ya bokumbi, (5) ya Energie na mai, (6) ya koloba pe kobokolo bambisi, (7) na batoma ya misala minene, (8) na misala

- ya bato, (9) na misala ya bilanga na bobokoli baniama, (10) Urbanisme na bandako, (11) Administration du territoire, (12) Mokambo ya bazamba pe na kobomba mabele ya bato, (13) baMines na géologie, (14) Recherche scientifique pe technologique, (15) na mateya « primaire/technique/supérieur » (16) Commerce na ba approvisionnements, (17) na Petites et Moyennes Entreprises et de l'Artisanat, (18) Médecine traditionnelle (Ministère de la santé et Population), (19) Justice ;
- Mistrasio oyo ekabwama : Mairies, Conseils départementaux et communaux ;
- Préfectures ;
- Parlement.

3.2- Secteur privé

Tokoki kotya na molongo : bakuli banso oyo basalelaka bazamba to baoyo bazali na tina na makambo matali bazamba. Tokoki kotanga bacopayi oyo basalela nzete, bamine, bilanga na ndenge ya mindele, baye ba Travaux Publics, mangomba ya mikemike to ya bato ebele na ndenge ya mboka mboka, lingomba ya batradi-praticiens ya Congo.

3.3- Société civile

Lingomba yango esangisisi mangomba na ba ONG, bandako ya nzambe, bapesi makanisi na batoma ya mangomba, bambenga na banganga mayele ya zebi bazali pe na kati ya bango.

3.4- Masolo oyo esi esalami po na tombwa ya R-PP

Masolo ya bongo bongo pe oyo etali makambo oyo ekokani na biteni mosusu, makambamaki na sanza ya 1 tii sanza ya 4 mobu 2010 bakisa kati ya sanza ya 6 na sanza ya 2 mobu 2011, elakisami na annexe 1b-1, intitulé : « Masolo ya batoma oyo esalami na mikolo miye likolo ya R-PP Congo ». Tableau ya annexe elakisi :

- lolenge, mokolo pe esika ya bokutani ;
- bakisa lisusu kombo ya mboka na ya nzambe na alo alo ya bato oyo bokutani na bango ;
- maloba namakambo ya kilo oyo etali masolo.

3.4.1. Po ya botoma:

Na komonaka mikano ya Minisitele ya tombwa oyo eumelaka, bokulaka pe makambo etali koyangela zamba to na mokuse (MDDEFE) na masengi ya masolo oyo esi esalama na Brazzaville pe na bituka liboso ya batoma ya mistrasio publique, secteur privé na société civile, na batoma ya bambenga na banganga mayele ya niversité bakisa recherche scientifique (baluki zebi).

Basusu oyo bazwaki esika na masolo yango, ezali batoma ya bapesi misolo lokola PNUD, Banque mondiale, FAO, ya WCS, ya ONFI, ya ekolo Norvège na Congo Demokratike. (Tomona ba annexe). Ndakisa ya bakambi ba ndenge na ndenge ya société civile bayakaki na sima ya mangomba oyo eyebani, kasi baoyo ya secteur privé, bayebani po na ndenge oyo batya elikia na misala mia REDD+.

3.4.2. Masengi

Ensengeli koyeba été masolo oyo esi kosalama ezalaki po na kolakisa polele na bana ekolo pe na batoma ya mangomba masengi ya REDD+ pe kozwa na sima mikano oyo esengeli po na Congo.

Misala oyo esalama na ba atelié na mangomba ya batoma na kati ya bituka, elingaki kopesa eposa ya kopesa biyano na makambo lokola mibeko oyo esi kozwama likolo ya mbongisama ya REDD-CONGO, Comité ya REDD+ ya bituka, muango oyo ebengami Plan de Consultation, batina oyo ya likolo likolo to ya bozindo ya kokata banzete pamba pamba to kobebisa banzamba na kati ya bituka na mayele ya kotika kobebisa bazamba.

3.4.3. Mbano

Mbano ya sikisiki na makambo ya solosolo oyo elobamaki na tango ya masanga ekomama na baannexe 2b-2

4°)- MASOLO YA KOSALA PE MALOBA OYO ESENGELI BANDA MOBU 2011 TII 2013

4.1- mbongisami ya masolo ma koya na mibu (2011-2013)

Lokola na tango ya masolo matali APV-FLEGT kati ya Congo na Union européenne, na masolo ya kokamba na kati ya REDD+, ekokumbama naino na kati ya mangomba oyo esangisa Puissance publique, baSecteur privé na Société civile. Ekosuka na masolo ya minene oyo ekosangisa batoma ya babengami nyonso na etando ya ekolo mobimba, ya bituka pe bamboka mike po na UN-REDD to (Linaka UN REDD-2010), babengami bazali lokola masanga oyo bazali na lolaka moko, litomba moko,mokano moko likolo ya bazamba bakisa makambo ya malamu to ya mabe makomaka po na misala mia REDD+.Etali mangomba ma leta ya tina, na basali oyo bayebani to te ya zamba, ba secteur privé, bambenga na masanga ma bato nyonso oyo basalelaka zamba.

(i) Na oyo etali lisanga ya Puissance publique, masolo ekosalama po na kobongisa mobeko oyo babengi loi cadre REDD+ (tomona eteni ya 2c). Lokola Primature ezali te, Comité National REDD+ na Coordination Nationale REDD+ na lisalisi ya ba Conseillers ya makambo matali bazamba, pe zingazinga ya Tata Mokonzi ya ekolo;

(ii) Na oyo etali lisanga ya Secteur privé, masolo ekozala na biteni biteni pe na bamangomba lokola focus groupe etali (i) mine, (ii) zamba, (iii) bilanga, (iv) pitolo. Masolo na ba masanga lokola Union interprofessionnelle du Congo (UNICONGO) ekopesa eposa ya kolendisa masengi ;

(iii) Na oyo etali lisanga ya Société civile, masolo ya lisanga ya Société civile masalamaka mbala yoko lisusu na mangomba lokola focus groupe. Ba focus groupe oyo emonanaki ezali baoyo :

- ONG ya kobongisa bomoi ya basi, bilenge, makoki ma bato, kobatela zingazinga, pe tombwa ;
- Mosoko ya mombongo ;
- Mangomba ma nzambe ;
- Mangomba po na kobongisa bomoi ya bambenga ;
- Babundi ya bamboka : mangomba ya mabandeli, masanga ya bamboka, bapanzi sango, bakolo mabele pe bokoko ;
- Lisanga ya banganga mayele : facultés (littérature, sciences humaines, sciences naturelles, sciences économiques, droit, institut du développement rural), centres de recherche (Direction générale de la recherche scientifique et technique, Centre d'étude et de recherche végétale, Centre de recherche géographique et de production cartographique, Groupe d'étude et de recherche sur la diversité biologique, pe bongo na bongo.) ;
- Miango ya mabele pe bilo ya boyekoli.

Masolo ya likololikolo to ya bozindo na biteni bisusu, ya kosalela uta mobu 2011 kino 2013 ekomami na annexe 1b-3.

Masolo mango masengeli masalema na kati ya mangomba ya bato lokola (basi, bilenge, mibali, bambenga) basengeli basolola na bango esika moko te na bana mboka. Masolo mango masengeli masalama na ndenge oyo masengi ya molongo mobimba ezali kosenga oyo pe Congo andima yango

Ba procès-verbaux ya masanga yango ebongi ezwa basignatire ya batoma ya mangomba ya ndenge na ndenge po na moto anionga te, kasi azwa mokano na bonsomi nyonso.

4.2. Mayele ya bosangisi sango pe kotambwisa masolo

4.2.1. Bosangisi sango

Po na masolo ya likolo likolo :

Sango esengeli euta na comité national, oyo ezali lisanga ya batoma ya mangomba ya ndenge na ndenge na ba comités ya bituka oyo epikamaki.

Po na masolo oyo ya solosolo :

Coordination Nationale REDD+, na lisalisi ya baconsultant akopesa mateya na baye bakosala boyekoli na engumba ya monene pe na bituka, basungi to esengeli ezala mingimingi bato ya société civile, oyo na sima epai oyo moko na moko avandi, azwa sango ; Kasi liboso ya kopanza sango yango Comité National/Comité Départemental akososola sango yango malamumalamu.

4.2.2. Kotambwisa masolo

Sango nyonso oyo ekopesa eposa ya kobongisa mayele ya koyangela REDD na etando ya ekolo ekosalama na Coordination Nationale REDD+.liboso te Comité national oyo ezali kosangisa batoma ya babengami bakisa bambenga na batoma ya ba Comités Départementaux.

Tosengeli koyeba ete Comité National akoki koboya to kondima likambo songolo oyo ekoki te na masengi ya babengami. Yango wana esengeli kolanda na bokebi bonene etamboli ya Comité National epusi ndenge na ye ya kozwa mikano.Boleli nionso etali etamboli ya REDD ekobongisama na Comités Départementaux na Comité National.

Po na nyonso wana, Comité Départemental ekoki kotinda makanisi na ye na muango REDD bakisa copie moko na Coordination Nationale REDD+ pe koyeba tango ya masanga ya Comité National na makanisi maye mazalaki na tina to te pe makokaki kozwa biyano bisengeli.

4.3. Etamboli ya masolo na mikolo mikoya (ndenge ya tombwa)

Masolo ekosalama po ya kopesa biyano na mituna ya motuya na oyo e kobongisa mayele to nzela ya kokota na REDD na etando ya ekolo.Na ndenge ya koyeba kosalela matomba pe mikano batoma ya mangomba bakamataka.

Soki tososoli likanisi oyo babengi Consentement Libre Informé et Préalable (CLIP), Coordination Nationale REDD+, engebene na mituna mitali masolo ya eteni na eteni, akosala été lingomba oyo ebengami po na masolo, omona été makanisi maye mazali na tina to te, liboso ya koloba te naboyi, na likambo oyo ezali molili.Bakososola pe ete likambo na likambo esengeli esosolama.

Po na yango kosala ete mangomba masusu ya molongo (guvernema, société civile to privé),oyo ekoki kosalisa ekolo epesa makanisi maye,

4.4- Sango pe masolo ya milai : bokutani mbala ebele

Esengeli na mangomba oyo esi epikama na kosolola mbala na mbala makambo matali mayele ya kosalela REDD na etando mobimba.Coordination nationale REDD+ ekomeka, na mwa ndambo ya makoki etali bato to misolo na kotalaka pe lolenge oyo, na kati ya bituka 12, etuka na etuka azali na makambo na ye, asala été mangomba ma ndenge wana mapikama na bituka.

Na oyo etali bato ya mboka, Coordination nationale REDD+ ekopesa eposa na société civile,oyo ezali makasi na mosala. Na kolendisa bato na nzela ya televisio, bazulunale, ba ladio ya bingumba to bituka likolo ya makambo maye:

- Kolendisa bato banso likolo ya REDD : etamboli, oyo nyonso ensengeli, litomba bakisa ba (kwokoso oyo ekoki kobebisa) ;
- Koyeba pe makambo oyo bakoki kobakisa po na kolendisa bato na masolo;
- Koluka été bato bandima makanisi na mayele ya kosalela REDD+ na ekolo mobimba.

Masolo na makambo wana manso na tango ya bokutani ya mbala na mbala makokana na ndenge bato basalelaka bomoi bua bango to bamonaka makambo:

- Masolo ya boyokani ;
- Masalisi- na kolandela ndenge oyo basalelaka manaka ya mikemike ;
- Baséminere, baatelie ya kopanza sango, baconféranse na bakoseri- débat ;
- Ba Focus group na mbana mboka na bambénga ;
- Kopanza sango na bazulunale;
- Kobongisa pe kopanza bafilime documentaire ;
- Kobongisa pe kopanza sango na ladio pe televizio ;
- Kosala ba teatre.

4.5- Masolo na molongo mobimba

Esengeli pe masolo esalema na molongo mobimba po na koyebisa boni boni makambo ma REDD masili kobota mbuma po na kokoka kosenga lisusu lisalisi na bakuli ya molongo pe kolandela misala.

Makambo mango makosalema na Tata Mokonzi ya ekolo Congo,ba Ministre, Comité national REDD+ na Coordination nationale REDD+ na lolenge balandelaka misala mia REDD+ to oyo etali zingazinga, bakisa pe lolenge bapanzaka sango na baladio pe televizio ba filime to bilili ya bikolo bia bapaya, bazulunale, ba dokimantele, masolo pe matatoli.

5°)- MUANGO YA MOSALA YA ETENI YA 1b

Misala	2011		2012		2013		Nani asengeli na mosala yango
	Sem 1	Sem 2	Sem 1	Sem 2	Sem 1	Sem 2	
Masanga							Coordination nationale
Mbongisami ya masolo pe sango							Coordination nationale, Consultants externes
Kotelimisa mangomba na bituka							Plateformes existantes Coordination nationale
Kotelimisa mangomba ya ekolo mobimba							Plateformes existantes Coordination nationale
Kolendisa makoki ya mangomba oyo esi ekelami							Consultant avec appui Coordination nationale
Kotelimisa ba Comités départementaux REDD+ (po na koyeba : tala eteni 1a)							Coordination nationale
Mbongisami ya muango ya masolo							Coordination nationale (cellule IEC
Kosalela muango ya masolo (ya tango inso, na tango oyo ekokani na biteni)							Coordination nationale + entités suivant thèmes (CNIAF, CNEES, etc.)
Kopesa mateya na batei na bingumba to na bituka (relais)							Consultant avec appui Coordination nationale
Masolo oyo esengeli na bituka							Organisation de la Société Civile locales
Kolandela masolo							Coordination nationale

6°)- MISOLO TO BUDGET YA ETENI 1b

Ndambo ya eteni- 1b – MASOLO YA NDENGE NA NDENGE						
Molongo	**Lolenge/ Misala**	**2011 [US$]**	**2012 [US$]**	**2013 [US$]**	**2014 [US$]**	**Total [US$]**
Basungwi to baconsultants	Tekiniki oyo esengeli po na kosalela muango ya masolo	20'000	40'000	-	-	60'000
	Mbongisami ya biloko oyo etali masolo pe boyokani	10'000	20'000	-	-	30'000
	Mateya po na bateyi po na boyokani	-	30'000	-	-	30'000
	Lisalisi na tekiniki ya kolendisa makoki na kati ya mangomba ya masolo etali REDD	25'000	100'000	-	-	125'000
Bopesi mateya na ba Atelié	Lisalisi po na kobongisa mangomba ma bituka	35'000	-	-	-	35'000
	Masolo na baladio oyo babongisa po na bato ya bamboka (ekosalama na Comités Départementaux) po na makambo ma bokoko (sketch, pièces théâtrales, récital de musique)	25'000	40'000	40'000	-	105'000
	Atelie po na kotendisa makoki ya batei na kati ya mangomba	25'000	50'000	50'000	-	125'000
	Kobongisa ba atelie na bituka na atelie na ekolo mobimba po na kondima makinisi ya kosalela REDD (eteni 2a kobongisa mayele likolo ya REDD)	-	-	45'000	-	45'000
	Kobongisa baatelie po na masolo likolo ya scénario de référence na MRV (biteni 3 na 4)	-	25'000	25'000	-	50'000
	Kobongisa masolo na ekolo mobimba po na EESS	-	25'000	-	-	25'000
	Kolandela masolo ya bopanzi sango pe koyokana (sous-traitance ONG)	100'000	200'000	200'000	-	500'000
Biloko ya mosala	Biloko bisengeli po na masolo	-	25'000	25'000	-	50'000
	Kosomba motuka po na masolo po na boyokani (cellule IEC)	-	50'000	-	-	50'000
	Kobongisa biloko bia ndenge na ndenge po na kopanza sango pe kosolola	30'000	50'000	50'000	-	130'000
Etamboli	Kobongisa baatelie ya boyokani	20'000	45'000	45'000	-	110'000
	Kobongisa na carburant ya motuka po na boyokani	10'000	20'000	20'000	-	50'000
	Eteni1b nyonso esali	**300'000**	**720'000**	**500'000**	**0**	**1'520'000**
	FCPF	80'000	215'000	235'000	0	530'000
	UN-REDD	150'000	300'000	110'000	0	560'000
	Congo	30'000	125'000	75'000	0	230'000
	Basusu	40'000	80'000	80'000	0	200'000

Eteni ya 2 : Kobongama po na kosalela REDD+

Eteni 2a : Lomeko ya kosalela mabele, koyangela bazamba na ndenge esengeli

1°) - LISESE: NDENGE MBOKA EZALI NA BAZAMBA BA YE

1.1- Ezali mboka na bingambe ya bazamba kasi bokati banzete pambapamba ebebisa naino yango te

Figure 2a1 : Kalati oyo elakisi ndenge zamba ezalaki na mobu 2008 (CNIAF)

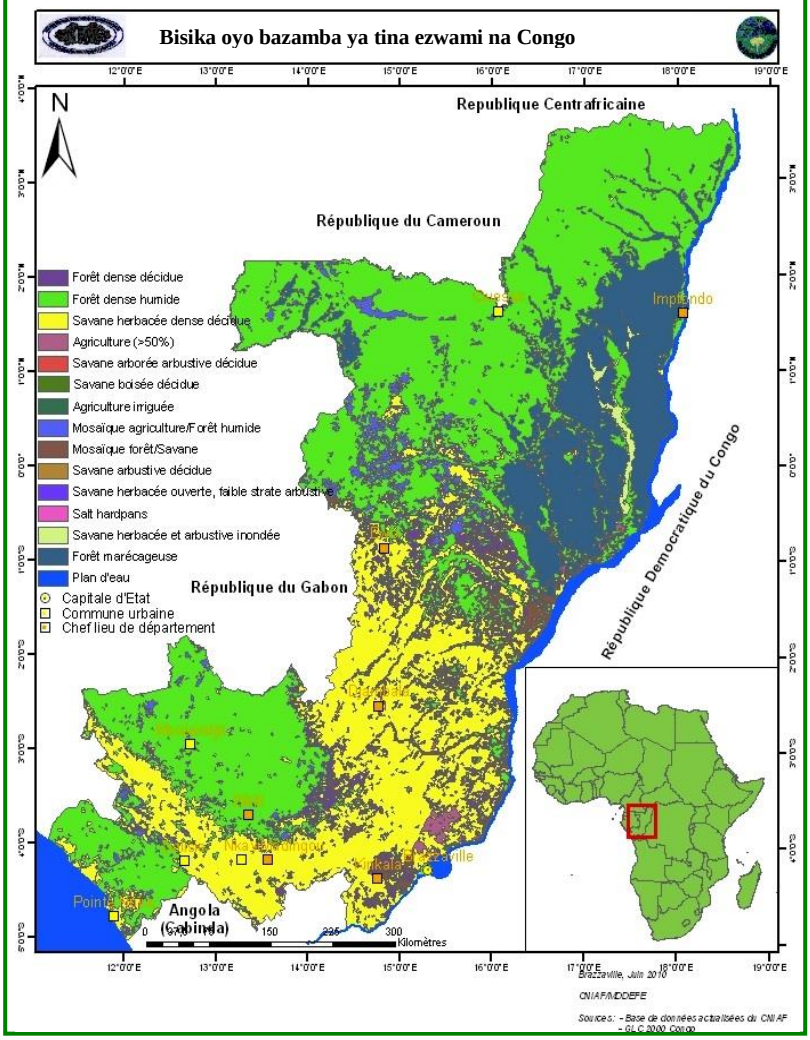

Ekolo Congo, oyo ekwatele ekatisa yango, ezali solo motema ya engambe ya zamba ya mibale ya molongo mobimba, 342.000 km^2 to (34.200.000 milio ya ba ekitale ezali bonene bua ye: zamba na zamba esali 2/3 to 22.471.271 ekitale) na 1/3 ya eliki, to 11.678.729 ekitale. Zamba ezali na ngele kasi epusi koleka na monene o Nordi ya ekolo. Ezala na bangambo mibale ya ekwatele tozali na:

- Oyo babengi massif du Mayombe (na etuka ya Kouilou) monene esali 1.503.172 ekitale ya ebele ya zamba oyo ezali pe polele polele likolo ya mabele ya makasi penza to (6,69% ya bazamba ya ekolo mobimba) ;
- Massif du Chaillu (Bituka ya Niari na Lékoumou) esali 4.386.633 ekitale ya bazamba oyo ezali polele polele likolo ya mabele ya makasi penza to (19,52% ya bazamba ya ekolo mobimba) ;
- Ba forêts galeries na ba mosaïques forestières ya Sud Est na ya Centre (Bituka ya Bouenza, ya Pool na Plateaux) ezipi 589.862 ekitale to (2,63% ya bazamba ya ekolo mobimba) ;

Na mokolo ya ekolo to (au Nord de l'Équateur) tokokutana :

- Na bingambe ya zamba ya polelepolele likolo ya mabele makasi penza (Bituka ya Likouala, ya Sangha na Cuvette Ouest) esali 7.500.000 hectares to(33% ya bazamba ya ekolo);
- Bazamba oyo ezinda (Bituka ya Likouala, ya Sangha na Cuvette) esali 8.500.000 hectares to (38% ya bazamba ya ekolo).

Na oyo etali misala mia REDD+, soki bakaboli kati ya « bisobe oyo ezali na banzete » na « bazamba » ekoki kokesene soki tomoni bolai bua banzete, ndenge makasa ezipa banzete yango na mabele to monene ya bazamba yango.

1.2- Ndenge banzete ezengami pe ndenge banzamba ebebi mwa moke

Ekolo Congo ezali mboka oyo etondi banzete kasi nani ebebi penza mingi te. Rapport oyo ekomama na makambo ya bokulaka ya zamba na kombo ya (FRA, 2005) elakisi te bazamba ebebi na ndelo ya 0,08%, kasi rapport ya mobu 2008 likolo ya bazamba ya Bassin ya Congo (OFAC 2009) esemboli te ndelo ya kobeba na mobu moko ezali ya 0,07% na bokati banzete pambapamba ezali kaka na 0,02% (Duveiller et al 2008). Mitango miango mikeseni po na ndenge oyo mosala esalami, mingi na kati ya banganga mayele bakanisi été esengelaki balakisa yango na ba foto ebiangami « images satellitaires » oyo emonanaka pe malamu malamu te na ngele ya ekolo congo.

Kasi, soki tomoni na ekolo mobimba, makambo yango ekeseni po motango ya bato ekeseni,po makambo ya kobemba ekeseni, po kita ya bazamba to lolenge babandaki kosalela yango ekeseni, po botongi bingumba pe bongo na bongo ezali ndenge moko te.Bokati banzete pamba pamba eleki kosalama na bazamba ya ngele koleka bazamba ya likolo ya ekolo oyo ezali na bato mingi te (moto 1,5 na km² esongo na bato 10,5 na km² na etando mobimba ya ekolo).

Esengeli koyeba été makambo ya bokati banzete pamba pamba pe bobebisi bazamba ezali naino tengu tengu na Congo.Na yango ebongi kolandela makambo yango malamu malamu po na kozwa mayele ya kosalela REDD+na ndenge elongobani .

1.3- Esengeli kosala été makoki ya mistrasio epanzana na etando mobimba ya ekolo

Mobeko moko ebiangami loi n°3-2000 ya mobu 2000 likolo ya masengi ma « déconcentration pe décentralisation ». Bituka 12 na ba Commune bizali bingumba ya mistrasio bakisa ba « collectivités locales ». Etuka ezali epai oyo basangisaka makanisi, babongisaka miango, basembolaka, balendisaka, bayangelaka pe balandelaka makambo na misala nyonso oyo etali tombwa ya kita, bomoi ya bato, bokoko, na lisalisi lia mataki ma mistrasio ya Leta ezwami na bituka ya ekolo.

1.4- Kobotana ebele penza

Congo ezalaki na bato milio 3,8 na mobu 2008. Ezali lokola bato 10,5 na km² moko to bato 3,2% na mobu moko. 60% ya bato bavandaka na bingumba 5 ya tina : Brazzaville, Pointe-Noire, Dolisie, Nkayi na Ouesso. Baoyo batikali (40%) bavandaka na bamboka.

Bilenge bazali ebele penza : mingi to 45% bazali na mibu na se ya 15. Elikia ya koumela na mokili uta mbotama ezali po na mibu 51. Bato ebele balikiaka obele na bazamba po ya bomoi ba bango : ezala (bilei, moto, kisi, pe bongo na bongo.).

1.5- Ekonomi mobimba ya Congo etongama obele na mobongo ya pitolo pe banzete

Ekonomi mobimba ya Congo eutaka na mombongo ya kita ya mabele pe zingazinga epusi pitolo pe banzete oyo na mobu 2004, soki tolandi makomi ya Document Stratégique de Réduction de la Pauvreté (DSRP, 2007) na kati ya 70% ya PIB (balongoli 64% po na pitolo pe 5,6% po na banzete) na 98% ya misolo oyo ekotaka na basanduku ya leta (93% po na pitolo pe 5% po na banzete).

Bato na motango mua 40% bazali basali bilanga kasi libonza lia bango lizali ya 6% na oyo etali PIB. Na misala 22 000 ekoki kopesa na ndenge ya polele to ya sima ya ndako, misala ya zamba etikali kopesa misala koleka kutu Leta.Epesaka litomba ya milio 150 ya euro na mobu moko : misolo mia pako mipesaka 2% ya misolo nionso oyo Leta akongoloko bakisa 10% ya misolo nionso oyo ekotaka na sanduku ya leta.

1.6- Leta mokolo bazamba

Bazamba nionso na etando ya ekolo congo ezali na bazamba ya Leta na bazamba ya bakuli (soki tolandi article 3 ya mobeko to (loi n°16-2000 du 20 Novembre 2000 portant code forestier).

Bazamba ya leta ekabwana na Domaine Forestier Non Permanent (DFNP) na Domaine Forestier Permanent (DFP), na kati wana tozali na ba Unités Forestières d'Aménagement (UFA) oyo ezipi ba milio ya ba hectare 18,5, to koleka 80% ya etando mobimba ya bazamba (tala 2.1 infra likolo ya kobongisa bazamba).

Bana ekolo bakoki kokoma bakolo bazamba soki bazamba yango ezali na bisika ya bango moko to soki bango moko bakundaki to balonaki banzete na bitando oyo ezalaki ya leta. (tala. art. 33, 34, 35 ya mobeko to loi 16-2000 du 20 novembre 2000 portant code forestier).Kasi nionso wana esengeli moto azwa, na ndenge mobeko elobi « titre foncier coutumier. » to lokasa oyo ekopesa yo nzela wana.

Article 31 ya loi 10-2004 ya 26 mars 2004 oyo etali masengi na makambo matali mabele endima mibeko ya bakoko oyo babengi na lopoto « droits fonciers coutumiers.»

Mobeko to loi portant régime agro-foncier, na article 23, « assure la reconnaissance des droits fonciers coutumiers préexistants compatibles avec le code domanial ». Kasi article 35 ya loi 16-2000 oyo etali ' code forestier' esembolaki été kondima makoki ya bakolo bazamba ya bango moko esalamaka na Leta oyo apesaka ba 'titres fonciers ou de droits fonciers coutumiers', droits fonciers yango endimamaki pe na Conférence nationale souveraine ya mobu 1991.

Kondima yango ezali na mwa kwokoso po na bato ya bamboka na bambenga oyo bazangi makoki ya kofuta pako. Esengeli kokutola bakwokoso yango po na bato basepela ;

2°)- MAKAMBO YA MINENE OYO ESILI KOSALAMA PO NA BOYANGELI BISIKA OYO BAKENGELAKA

2.1- Bokeseni ya kosalela bazamba kati ya bamboka ya nordi na oyo ya ngele

Mosala ya banzete pe kobongisa biloko oyo esalemaka na banzete epusi koleka na bisika ya ekolo oyo ezali na bato ebele te, bato baleki bobola, bakisa bisika oyo bakoma na pasi koleka, bisika oyo bakoki te (kotonga bandako ya kitoko, balekole na balopitalo, banzela, mai ya peto, lotiliki, telefoni pe bongo na bongo) bozangi bisika ya minene oyo esengeli na mbulamatari.

Kosalela banzete na congo esengi kotala naino masengi ma basombi banzete ya bapaya, kotala pe talo ya banzete na kati ya ekolo na ba talo ya bokumbi yango. Batalo yango epusi koleka na bitando ya.'massif Nord' epai wapi tokoki kozwa banzete lokola :Sapelli, Sipo, pe bongo na bongo.).Kasi na bamboka ya se, ezali na banzete ya motango ya tuku misato oyo batekaka : (Okoumé, Limba, Niové, pe bongo na bongo).Eyebani été na bolelo banzete oyo etekami na bana ekolo ezali mingi mingi te epusi na bamboka oyo bazamba ezali mosika na bingumba. Atako ba kwokoso ezali, mibeko mizali po na koyangela na ndenge esengeli bokati banzete pe kotika mwa tango po ekola malamu.

Ezali mwa pasi po na koyeba ndenge motango ya banzete oyo bacopayi ekataka, epusi na bamboka ba ngel oyo makambo yango ebanda mwa kala. Ezali na banzete oyo kobota na yango ezali pasi, mbala mingi esukaka na 20% oyo wana nde mama ya likambo. Elingi koloba te bazamba ya ngele ya congo, ekoma mbala mingi ba « repasses » (tala encadré infra) uta motango to inventaire esalama na mobu 1970. Na yango bacopayi ya mikemike oyo basalelaka nzete mbala mingi bayebaka solosolo te bitando oyo bisengeli kosalela na ya kita ya yango.

Makoki ya kosalela biloko bisusu oyo biutaka na bazamba soki totiki banzete pembeni, yango pe ezali na tina, makasi penza, pe esalisaka bato bavandaka na zamba epusi bambenga oyo bazwaka : bilei, moto, biloko ya mosala, kisi. Bato ya bingumba pe lokola, basalelaka mingi koni oyo eutaka na bazamba ya mosika. « Makoki ya kosalela » ezali na bakwokoso, oyo eutaka na bokati banzzete pamba pamba pe ebebisaka bazamba.

2.2- Mosala ya makasi ezali kosalema uta mibu 2000 po na kobongisa koyangela bazamba

Na nzela ya kobongisa mayele ya koyangela bazamba na ndenge ya koumela (tala oyo elandi),oyo ebandaka na suka ya mobu 2000, ekolo Congo esali makasi penza po na kobatela makambo ma zingazinga na bato oyo balikiaka na bazamba.

Figure 2a2 : Kalati ya mapango ya bazamba(CNIAF)

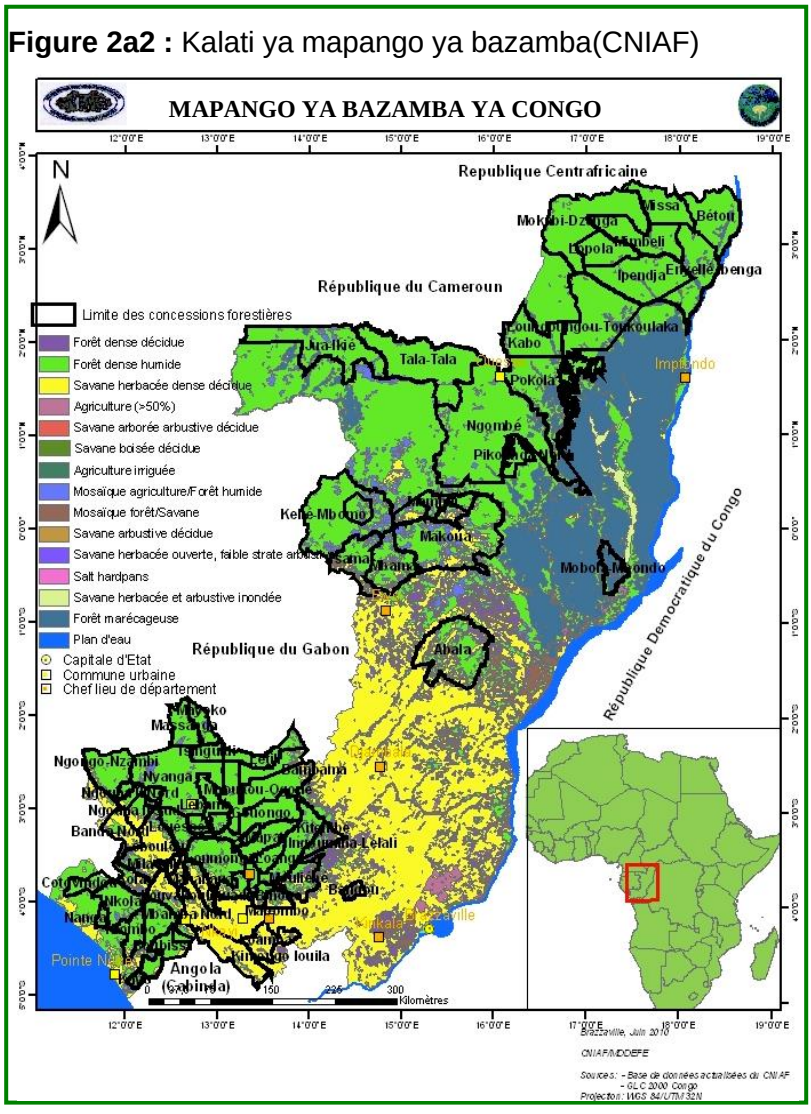

Mingi ya minene esi kosalema po na kokunda banzete pe kokela bisika oyo bisengeli kobatelama. Makomi ya CNIAF ya mobu 2000 elakisi polelepolele makambo ya minene oyo esalema :

- 84.420 ekitale ya bilanga, oyo 12.450 ekitale po na bazamba ebeba, ekelama uta mobu 1950 ;
- 3.531.438 ekitale (10,30% ya ekolo) ezwami lokola bisika ya kokengeleme uta mobu 1950 ;
- 4.150.888 ekitale ya mapango oyo babongisa uta mobu 2001 ;
- 6.436.376 ekitale oyo bazali kobongisa ;
- 8.369.760 ekitale oyo bazali kobatela po été ezindaka.
- 3.048.279 ekitale ya mapango ya bazamba oyo esi eyebana te babongisa yango (FSC). Engambe ya mosala yango esali été Congo ezala ekolo ya yambo na molongo po na bitando ya bazamba eyebana lokola FSC na ndenge bazamba ekalama.
- Tii na mobu 2015, 70% ya ba 15 203 355 ekitale ya bazamba oyo basalelaka yango ekozala na muango ya bobongisi yango.

Maloba oyo ekoki kobakisama awa po epesa eposa ya koyeba polele polele koyangela bazamba.

<u>Encadré 2a1</u> : Mibeko likolo ya babongisi bazamba na koma ya makasi etali tekiniki

Muango ya kobongisa bazamba ya ekolo Congo ezali (i) **esalelo ya koyangela pe kobongisa muango ya kosalela bazamba na ndenge ya bapaya** na (ii) **référentiel légal**, likolo ya boumeli ya muango ya bobongisi. Esembolamaki na Décret oyo ezwamaki na lisanga ya ba Ministre.

motango ya bobongisi bazamba oyo esalama likolo ya « **échantillonnage systématique »** ya mapango oyo molai na yango ezali na ba ndelo elandana pe eza molai ndenge moko (molai ya 2 tii 2,5 km). Kasi **Unité d'échantillonnage** ezali lopango ya 0,5 hectare (200 m x 25 m) « géoréférencée à partir de relevés de points au GPS ». Ba nzete nyonso oyo monene na yango eleki to ekokani na 20 cm ezwamaki likolo ya lopango mobimba. Na makambo etali kobotana ya banzete, biloko mosusu oyo etali banzete te, bibwele na ba **bilembo ya bokila na koboma bibwele pamba pamba (indices de chasse et de braconnage)** esalamaka bipai ba ndelo ezali. Lolenge moko na basango oyo etali bisika zamba ezali (lolenge ya mabele, bonene ya zamba, ba ngosi to liane pe bongo na bongo).

Mobongisi ebongi akata lisusu zamba na biteni na ba ndelo oyo esengeli kobongisa to **zonage** en **séries d'aménagement** (série ya **production** na série ya **développement communautaire** ebongi po na bipai oyo basaleka, kasi série ya **kobatela** na ya **kobombisa** po na bisikakasi ya kobatela pe/to kobomba. oyo basundola. Kotelimisa **muango ya kobongisa esengaka tekiniki ya makasi penza** ya basali,epusi koyeba solo solo makambo oyo etali ba « logiciels de Système d'information géographique » to (**SIG**) na ba tekiniki ya ba **inventaires ya mabele**. Oyo ekoki kozala na motuya ya 3 tii 12 US$/ha (ekeseni na ba tango).

Basérie ya kobongisa esengaka **miango ya koyangela ya ba mbula mitano**. Ba séries ya production, ezali na masengi oyo ebiangami **obligations techniques, industrielles, sociales et fiscales**, yango nde esalemaka na ba **assiettes annuelles de coupe d'équisurfaces**. Ba **volumes annuels de prélèvement** ya banzete oyo etekamaka esalamaka na **possibilité forestière** to ndenge ya kofuta pako na mobu moko. Na oyo etali inventaire forestier, banzete oyo bakataka eyabanaka liboso liboso na :

- ba oyo ba kundolaka yango bisika ezali ;
- ba oyo baponoko yango pe bakomaka na mikanda to ba fiche na bisika bizami na molongo Géoréférencement ;
- bato ya saisie batiaka yango bilembo ;
- ba kalaka ya mistrasio ya bazamba bayakaka kososolo mosala oyo esalami, kotanga liboso po na kozwa mikano ya kokata yango

Kozela tango ya kokata to **rotation** epesaka eposa ya kopemisa banzete po na ekola naino; nionso wana ezali mosala ya babongisi oyo batosaka mibeko oyo ebengami Directives Nationales d'Aménagement Forestier Durable. Na makambo etali boyangeli bazamba, kozela été tango ya kokata ekoma engebene na masengi ya muango ya bobongisi mapango ya ba zamba, esalamaka sima ya bambula 25 to 35. Kozela yango etalaka mingi mingi **taux de reconstitution** ya ba nzete pe litomba, bakisa makambo ya zinga zinga pe lisalisi ya bato. Oyo zamba ekoki kopesa bakisa **monene oyo ekoki na kokata to Diamètre Minimum d'Exploitation (DME) to bakisa lisusu Diamètre Minimum d'Aménagement (DMA)** esalemaka po na banzete nionso babongisa. Esengeli koyeba été nguya ya zamba eyebanaka na motuya ya banzete oyo ekoki kokatama kasi zamba ekobeba te kasi ekokola malamu.

Mapango ya bazamba oyo basi bakata banzete na yango, esengaka batika banzete ekola lisusu to **régénération** na tango ya bopemi yambo ya kozenga lisusu. Soki batosi tango yango te ekomi oyo babengaka **repasse**. Mobeko ya zamba to bakisa, ba Directives Nationales d'Aménagement des Concessions Forestières balingaka ata moke te ezaleli wana.

Kobongisa bazamba na ndenge ya koumela esengaka Molai yango ezala ya kati kati to **optimisée** (monene mingi te po na kobanga kwokoso na kokata banzete ya mbula mobimba, mokuse pe te po na kobanga été banzela ya mikemike ezala ebele).Kotya elongo bisika ya kokongolo to ba **plateformes de stockage** ezali malamu po na kobanga kobebisa.

Esengeli kosalela ndenge ya **kolandela matomba epai ya bato pe zinga zinga** po na kozala na elikia te kosalela banzete epesaka **tombwa na bamboka** (misala na misolo po na kozwa bandako esengeli, mino, mateya pe bongo na bongo) na **mbeba ya zingazinga** ezala **moke** (kosalela mibeko ya koyangela zamba po mbeba ezala mingi mingi te, ndakisa : mbeba likolo ya mai na mabele bakisa ba « réseau » nionso wana ekopesa mayele ya kokabola ba « series » ya ndenge na ndenge na makambo etali mbongisami.

Po na kosala été miango ya bazamba etambola noki noki, na mistrasio ya makambo ya bazamba, ebongisamaki, na lisalisi (ya misolo) ya Agence française de développement, muango ya kosungwa ba **copayi ya mike mike** baoyo basalaka na ngele ya ekolo na maye etali miango ya koyangela bazamba oyo ekokani na bizaleli ya bingumba.

Ekolo Congo oyo asalaka été koyangela bazamba eumela, azali ekenge na makambo matali kobakisa banzete. Na ndenge eyebani, eloko ya motuya oyo ekoki kosalama, ezali kotika kokata banzete bipai oyo yango ezali kokola na pasi. Epai wapi lolenge ya kosalela misala na ba UFA ya Congo ekoma:

Tableau 2a1: Tala esika oyo misala ya kobongisa ba UFA ekoma

Ndenge ya mosala	2000	2002	2005	2008	2010
Bitando ya bazamba oyo bapesa po na kosalela banzete" bois d'œuvre"	11 387 000	11 387 000	11 387 000	11 976 000	13 040 695
Mapango ya bazamba oyo bazali kobongisa	0	834 302	4 114 000	6 372 000	7 217 892
Mapango ya bazamba oyo ezali na muango ya mbongisami, endimama	0	0	0	2 077 648	4 150 888
Mapango ya bazamba oyo endimama na FSC	0	0	0	834 000	3 048 279

Tina : CNIAF (2010)

Motuya ya banzete banzenga (grumes) eleki mbala mibale kati ya mobu 2000 na 2004, lokola 630 878 m3 teee 1 500 000 m3, na ndenge bapesa bitando na ba copayi ya sika oyo babandi misala mia bango na sima ya mobu 2000 na oyo elandi, misala ya bacopayi oyo esi epikama.

Motuya 2 000 000 m^3 ya banzete oyo bakanisaka ekozengama pe etekama na mobu moko elembi kokoma na esika wana. Misala ya zebi oyo ebengami **dendrométrique** misalema po na miango ya kosalela banzete elakisi été motuya wana ezali mosika penza po na banzete oyo bazengaka pe batekaka.

2.3- Tombwa po na bisika oyo bakengelaka : eeloko ya tembe po na ekolo Congo

Bisika oyo bakengelaka esali 11% ya ekolo, to milio 3,5 ya ba hectares, na kati wana 74% ya bazamba. Nionso esali :

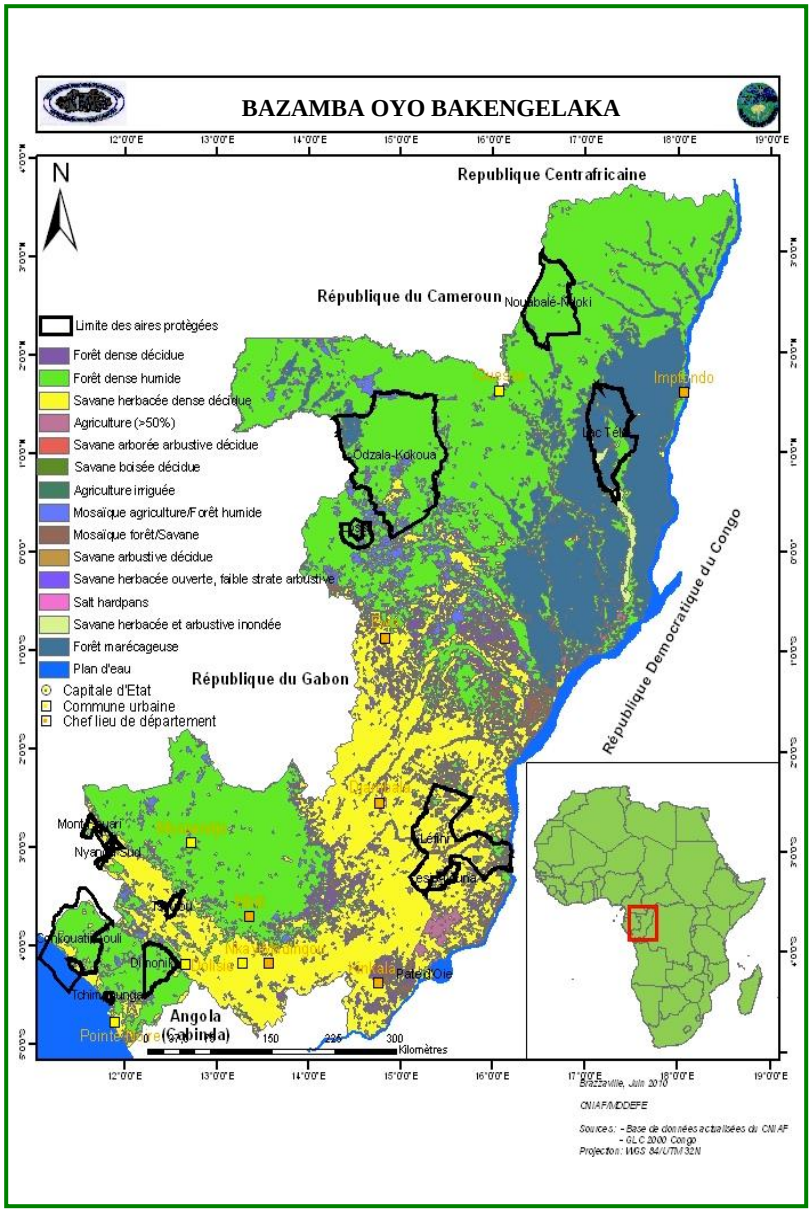

- Ba Parcs Nationaux 3 (milio 3,2 ya ba ekitale) : Nouabalé-Ndoki, Odzala-Kokoua et Conkouati-Douli) ;
- Ba Réserves 7 (milio1 d'ha) : Léfini, Mont Fouari, Tsoulou, Nyanga Nord, Nyanga Sud, Dimonika na Lac Télé) ;
- Ba Sanctuaires 3 (milio 0,3 d'ha : Tchimpounga, Lossi na Lessio-Louna) ;
- Domaine de chasse 1 (22 924 hectares : Mont Mavoumbou).

Ebele ya bisika bakengelaka, bakisa bazamba oyo ebatelamaka yango moko (bazamba ya bakeka, ebele ya mapango oyo bakengelaka pe babombaka to babongisaka) ebebi penza mingi te na ndenge bakataka pe babebisaka yango

Kasi esengeli pe koloba été kokela bisika oyo bakengelaka ezali pe na masengi lokola « Consentement Libre Informé et Prélabale (CLIP)» to kondima makambo nionso na motema moko Boyangeli bisika oyo bakengeleke esengeli elandela mibeko ya sika ya bokengeli, po babengami nionso ezala bato ya bamboka to bambenga, basala elongo po na kokabola matomba,na botosi mibeko (engebene na loi n°37-2008 ya mokolo ya 20 sanza ya zomi na moko, mobu 2008 likolo ya bibwele pe bisika bakengelaka).

REDD asengeli pe kofongola misu po na été bana mboka na bambenga bazala elongo na makambo ya matomba oyo ekoulana na bokoko bua bango, po épayi esusu bango bazali bakengeli ya liboso ya ba zamba.

2.4- Makonzi ya politiki ya bazamba na congo

Lisengi ya monene ya politiki ya bazamba na ekolo congo etali tombwa ya ekonomi, bomoi ba bato pe zinga zinga likolo ya kita ya bazamba na bibwele;

2.4.1- Mobeko ya ekolo

Mibeko to « Cadre juridique » oyo ezali likondi ya politiki ya Guvernema na maye matali zamba pe zinga zinga ezwami na matangi maye:

- Loi n°003/91 ya mokolo ya sanza ya 23 avril 1991 likolo ya bokengeli zinga zinga ;
- Loi n°20/96 ya mokolo ya sanza ya 15 avril 1996 (oyo ekitani na mobet ya mobu 1984) oyo akanaka mokolo ya nzete ;
- Loi n°16/2000 ya mokolo 20 sanza ya zomi na moko mobu 2000 oyo etali mobeko ya zamba to Code forestier ;
- Loi n°17-2000 ya mokolo ya 31 sanza ya 11 mobu 2000 oyo etali bakolo mabele;
- Loi n°10-2004 ya mokolo 26 sanza ya 3 mobu 2004 oyo etali Mobeko ya bisika ya Leta to Code du domaine de l'Etat ;
- Loi n°37-2008 ya mokolo ya 28 sanza ya 11 mobu 2008 likolo ya bibwele na bisika oyo bakengeleke.

Soki to tiki pembeni mobeko to Loi 003/91 oyo ezali kobongisama, Mobeko ya bazamba to Loi forestière (16-2000), Loi likolo ya bibwele (37-2008) na mibeko nionso oyo esalema na sima ya Sommet Mondial oyo esimbama na Rio de Janeiro (1992) oyo ekangisa liboke baposa ya molongo mobimba po na ekonomi oyo eumelaka, zinga zinga pe bomoi ba bato, na kita oyo ezwami na (mabele, zamba, mai, bibwele, pe bongo na bongo).

2.4.2- Bokati ndai ya kosalela mibeko ya molongo pe ya bamboka ya pembeni

Bayebaka mboka oyo ekati ndai na makambo matali bokengeli pe kosalela kita na ndenge ya seko na bondimi mibeko mia molongo to « Accords internationaux » (tala annexe 2a) epusi oyo ya sika oyo kombo « Traité etali bobateli pe boyangeli na ndenge ya seko zinga zinga ya bazamba ya Afrika ya kati kati pe oyo ezalisami na Commission des Forêts d'Afrique Centrale (COMIFAC) », esiniama na Brazzaville mokolo ya 5 sanza ya 2 mobu 2005 elendisami lisusu na mobeko to loi n°35-2006 ya mokolo 26 sanza ya 10 mobu 2006.

Mibeko oyo etali koyangela makambo ma bibwele na bamboka ba zinga zinga esiniamaki :

- Kati ya Guvernema ya Cameroun, ya République centrafricaine pe ya République du Congo po na kobongisa « parc tri National de la Sangha et l'interzone Dja-Odzala-Minkébé (na 2008 pe 2009);
- Kati pe ya Angola, République Démocratique du Congo na République du Congo po na kotonga lopango oyo bakengeleke kombo « aires protégées tri-nationale dans le massif du Mayombe ».

Uta sanza ya 5 mobu 2010, Ekolo Congo a sinie na Union Européenne Accord moko ya Partenariat Volontaire (APV) po na kosalela mibeko mitali boyangeli bazamba na makambo ya mombongo na kati na bango to (FLEGT). Etikali basalela ba « licence FLEGT » na mobu 2013, po na kosala été mombongo ya banzete esalema na ndenge ya alima.

Ekolo Congo esengeli asosolo malamu malamu mombongo ya banzete na biloko nionso oyo esalamaka na nzete (nzete ya mobimba to oyo babongisa, koni, pusiere ya mabaya, biteni biteni, makala, mbuma to mongenga), epai ni epai bakoki koteka yango, ata na kati ya ekolo Congo.

Esengeli koyebisa te bondeko moko bokomamaki na mobu 2005 kati ya Minisitèle ya bazamba na World Resources Institute (WRI) po na kotelemisa pika Système d'Information de la Gestion Forestière (SIGEF).

Na mobu 2007, Protocole d'Accord moko ekomamaka na ba organisme mibale ya bangeleso (Forest Monitor na Ressources Extraction Monitoring) po na kobongisa muango moko oyo esengeli kokengele lolenge nini bakoki kosalela mibeko ya bazamba to « opérationnalisation d'un observatoire indépendant de la mise en application de la loi forestière et de la gouvernance en République du Congo.»

2.4.3- Bisika oyo mobeko ya zamba ezali na bolembu

Politiki ya bazamba ezali na bolembu monene, lokola bandimaki yango liboso ya makoki ya bakolo mabele na eleko ya Conférence nationale souveraine na mobu 1991.

Koyeba bazamba ya Leta ezali na mwa pasi.Linaka moko oyo esungwaka koyangela bazamba na ndenge ya koumela, naino esilisi mosala muango te. Na bituka mosusu oyo ez ali na bazamba, nungununu kati ya bana mboka na bakambi bacopayi ya banzete, epai esusu kati na bana mboka na Service National du Reboisement (SNR) ya MDDEFE, bakambi ya misala ya bilanga na basali ba services ya urbanisme.

Epai esusu, lokola mistrasio ya bazamba azali na bisalelo ya malonga te na etando mobimba ndenge Banque mondiale aloba yango esengeli kobongisa makambo ya pako na ndenge ya kopesa mapango ya bazamba, po kokengela bomoi ya nionso oyo ezali zinga zinga na babengami ezali bato ya ba mboka na bambenga po na koyangela na ndenge ya koumela bazamba, bakisa makoki ya bayangeli ya bisika yango.

Na ndenge ya likolo likolo, mikano oyo ezwamaki na atelié likolo ya nzela ya kosalela FLEGT oyo esalamaki na Brazzaville uta mokolo ya 3 teee 4 sanza ya 11 mobu 2007, eti sete likolo ya makambo ya tembe oyo ekolo esengeli esala po na koyangela bazamba na ndenge elongobani.Epusi mingi mingi :

- Likambo ya motuya ya bato basengeli kolendisa makoki ma bango na misolo ;
- Likambo ya kopesa mateya na makambo ya zamba na Congo ;
- Likambo oyo bato nionso basengeli komipesa, epusi ba bayemboka na bambenga ;
- Likambo ya mayuya oyo ebebisaka tango esusu etamboli ya misala ;
- Bolembu na misala mia bopanzi sango ;
- Kosala été matangi nionso mazala lolenge moko ;
- Bokeseni kati ya ndenge ya koyangela bazamba na likolo pe na ngele ya ekolo;
- Makambo ya « enclavement » banzela ya mituka na masua ezali na pasi ;
- Likambo ya kosungwa misala mia zamba po na tombwa ;
- Likambo ya baye basalelaka banzete na ndenge ya bango moko (exploitation domestique) ;
- Likambo ya kotosa mibeko mia bazamba ;
- Likambo ya code ya mosala, na sécurité ;
- Ndenge bato bavandaka na bamboka oyo batonga po na basali ;
- Likambo ya makoki ya bambenga ;
- Mbongisami ya mataki ya bolandeli, ya kososola oyo epikama kala;
- Kosala ete bakambi ba Société civile na bambenga bamipesa penza.

Ndambo ya makanisi oyo totangi awa ezali na kati ya ba rapports[6] ya Observateur Indépendant ya OIFLEG. Susi ya koyangela polele polele ekosanga ekolo mobimba ekamata mibeko misengeli lokola :

- Décret n°2009-415 ya mokolo ya 20 sanza ya 11 mobu 2009 oyo elakisi epai wapi, makomi nini, na ba procédure ya koyekola lokito ya zinga zinga likolo ya bomoi ya bato. Esalamaka pe endimamaka na susi ya kotia makambo yango, bakisa mibeko pe masengi ma kolandela lokito yango na miango oyo etali bazamba engebene na ndenge esalamaka na molongo mobimba.Ba procédure, mibeko na masengi esalamaka na miango nionso ya tombwa, epusi miango ya ba makambo ya minene na miango ya tombwa ya bazamba (bokeli, kosangisa, koyangela mapango ya zamba na bisika babatela) ;

[6] Engebene na rapports OIFLEGT na site www.rem.org.uk

- Arrêté n°6509/MEF/MATD ya mokolo 19 sanza ya 8 mobu 2009 esemboli polele kotia na molongo to kopanza bazamba.Endimamaka po na susi ya kolimbola ndenge ya kotia esika moko to kokabola bazamba ya Leta. Arrêté etiaki sete na eleko ya masolo na bayemboka bazalaka zinga zinga na bazamba oyo ezongeli lisusu likambo ya makoki na mibeko mia bokoko ya bayemboka pe bambenga;

- Décret n°2009-304 ya mokolo 31 sanza ya 8 mobu 2009 oyo epikaki comité interministériel ya masolo ya misala milandani na kati ya « écosystèmes naturels. » Litangi yango epesi ndingisa na banzela ya kolanda na tango ya misala milandani pe mizali na bakwokoso (Kobatela, kopona esika pe kosalela bazamba, bamine pe pitolo) na bisika bazamba ezali, epusi bisika bakengeleke.

2.5- Kobakisa ba politiki ya bazamba na kati ya ba politiki ya tombwa

Masengi ya minene oyo muango kombo Plan d'Action Forestier National (PAFN, 1992), bakisa Plan National d'Action pour l'Environnement (PNAE, 1994), le Schéma National de Développement Rural (SNDR, 1997), le Schéma National d'Aménagement du Territoire (SNAT, 2005), Document de Stratégie pour la Réduction de la Pauvreté (DSRP, 2008), le Plan d'Action National (PAN, 2008) nionso wana ezali limoni ya mayele ya bato nionso oyo epikama likolo ya :

- Kokengela pe koyangela na ndenge ya koumela makambo ma zinga zinga ;
- Boyangeli ya bato nionso ;
- Etumba esongo na bobola.

Ba minisitele oyo ezwami na makambo matali koyangela bitando na kita ya mabele (bazamba, zinga zinga, bilanga, kobongisa makambo ya mabele, lotiliki, mine, kobongisa bitando, muango, tourisme pe bongo na bongo), bazali na bapolitiki ya bitando oyo epesaka eposa na koyangela na ndenge ya koumela zinga zinga ya ba zamba pe kokutola bobola.

Likambo ya pasi ezali bozangi kosalela masengi ma politiki ya bituka, kozanga makoki na misolo pe bato, kasi bozangi ya ba réformes transversales, lokola bobongisi makambo ya mabele na kosalela muango ya kopesa mabele oyo ezali kotosa mibeko ya moko moko pe koboya mindondo ya kosalela.

3°)- TINA YA MAKAMA YA BOLELO NA OYO ETALI BOKATI BANZETE PAMBA PAMBA NA BOBEBISI BAZAMBA

Tina ya makama ya bokati banzete pamba pamba pe bobebisi ba zamba na Congo elimbolami nani te na mikanda, kasi soki tolandi oyo esili kokomama na mikolo oyo, na masolo ya kala oyo etali bangalasisi ya miango oyo esalama na etando ya ekolo, tin aya siki siki ya bokati banzete pamba pamba na bobesi bazamba ezali oyo :

- Kosala ya mwa tango moke bilanga na kotumbaka matiti na banzete ;
- Kokata pe kosalela po na tango moke koni ya moto ;
- Kokata pe koteka banzete na mwa tango moke na botosi mibeko te ;
- tombwa ya bigumba.

Figure 2a3: Tina ya pembeni na ya sese na makambo etali kokata banzete pamba pamba pe kobebisa bazamba

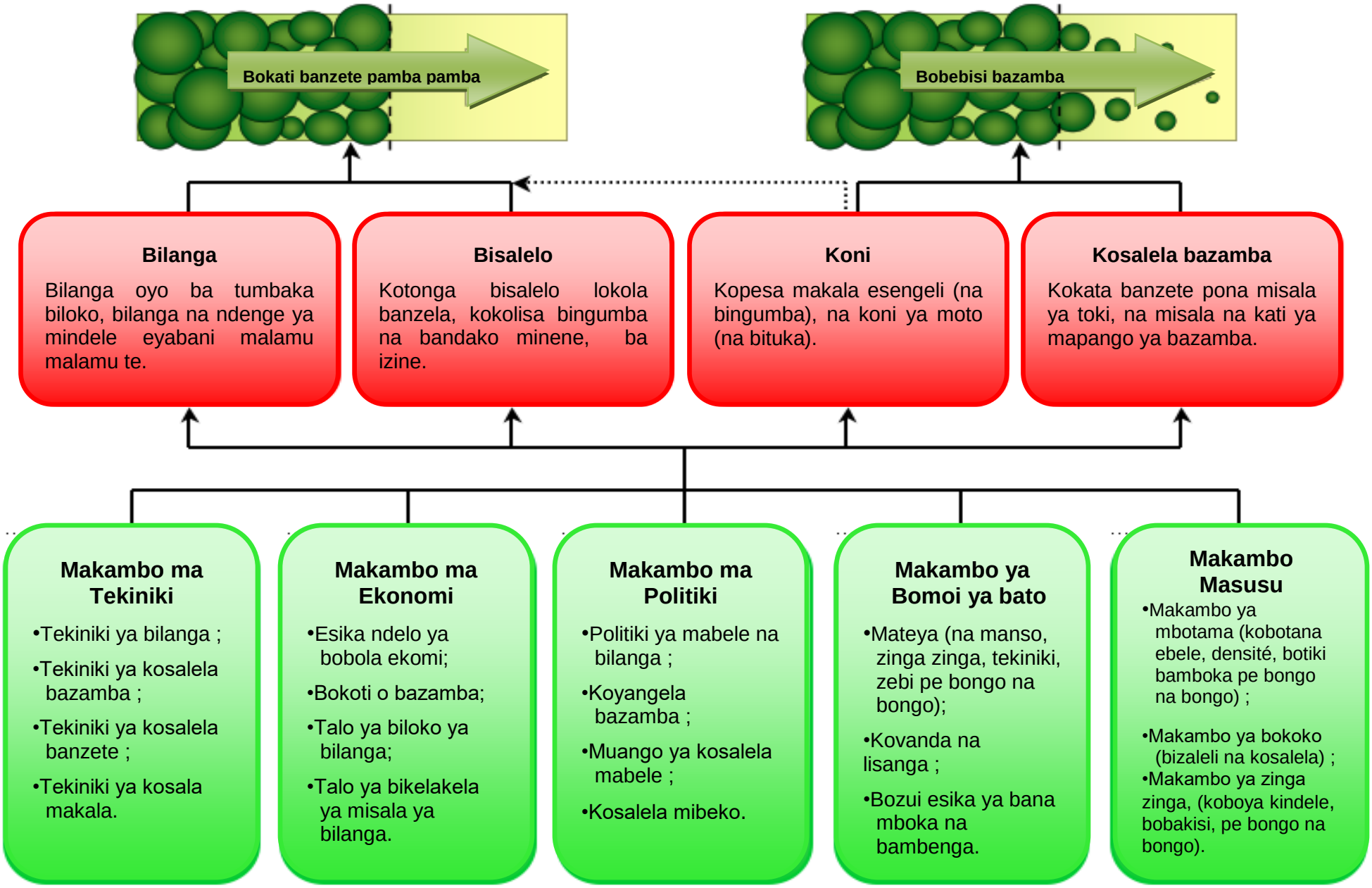

3.1- Mosala bilanga

Na mosala bilanga, tina ya pembeni, ya kala to ya lelo, oyo etali bokati banzete pamba pamba pe kobebisa bazamba ezali bilanga ya fami, oyo ezwaka bitando ebele na tango ya kolona.Mosala ya bilanga ya fami to na ndenge ya bokoko ezali oyo esalamaka mingi na ekolo Congo. Esalamaka na bipai nionso na ndenge ya kotumba elanga.

Bipai mosusu, epusi na ngele ya Congo, bilanga ya ndenge wana epesaka lisusu te tango na mabele epema. Nde ezaleli wana esalaka été matiti mabe na kombo ya *Chromoleana odorata* epekisa banzete oyo elingaki kobota lisusu na kobota.

Ba tina ya se se ya bokati banzete pamba pamba na bobebisi yango na misala ya bilanga, lokola esalamaka bipai na bipai na ndenge ya kotumba bilanga, ezali na motuya ya mitano :

- **Muango ya kosalela mabele :**

  Kozanga muango ya polele polele ya kosalela mabele po na kobongisa bitando na lisalisi ya Plan National d'Affectation des Terres (PNAT) ekoki kobimisa mobulu na makambo ya mabele oyo pe ekoki kotinda bana mboka bakamata mapango na bisika kili kili (bisika ya bazamba pe),oyo ekoki kobeba po na batina ebele : (koni pe carbonisation, kolongola matiti po na kotumba yango, kotia bapike, pe bongo na bongo).

  Kozala na pozision ya malamu na bazando ya molongo epai oyo milona misusu lokola nzete ya mbila, hévéa, kaokao, kafé bakisa muango ya kolona lisusu banzete babengi (PNAR) lingi été likambo yango oyo elingi kozwa mbano na Minisitèle ya kobongisa bitando, ezwa mbano oyo ekoumela.

- **Tekiniki ya bilanga :**

  Botau to bozangi kopanza sango ya makambo ya bilanga yango nde esalamaka na batekiniki oyo esengeli te. Kasi esengeli toyeba été ba tekiniki oyo ezalaka na mbano ya malonga ekoki pe kozala na mbeba likolo ya bazamba soki ekoki kobongisa mabele oyo liboso ezalaka malamu malamu te.

- **Epai bomoi ekoma/bobola ya bato ya bamboka :**

  Bobola ya bato ya bamboka epekisaka bango kotia misolo na tekiniki oyo eumelaka yang onde ekangisaka nzela na kosanze ndenge ya kosala bilanga. Epai esusu epekisaka pe bato ya mboka bazwaka na mwa pasi mbuma ya kolona (mboto oyo ebongisami, kisi ya kobongisa mabele) epekisaka na kobongisa matomba na kokomisa mabele sembe sembe, yang onde etindaka bana mboka bakataka ba nzete pona kozwa bisika ya kolona, pe kokomisa mabele sembe sembe na kotumbaka matiti.Kaka ndenge moko na ba tekiniki ya kolona ya sika, bondeko oyo ezali kati ya bobola na bobebisi bazamba pamba pamba eza mobulu po été kobongisa bomoi bua bato na bozwi milona ekoki kopesa eposa ya kolona na mabele oyo esengeli pe ekobebisa bazamba.

- **Kobotana ebele :**

  Na motango mwa 3,5% na mobu[7], mbotama na Congo ekei mwa mbango mbango likambo yango esalaka été posa ya biloko ya kolia emata pe lokola, nzoka nde baposa yango ekokanaki na misala ya bilango na ndenge ya kotumba bazamba (bomatisi baposa ya mabele na bisika ya kolona) na/to bokitisi tango ya bopemi ya mabele. Bilanga ya mindele (nzete ya mbila, hévéa, kafé, kaokao) etombwama malamu malamu te. Miango ya minene ebebisa bazamba, pe basundolaka yango na mibu 1980, po ezangaki tina a boteki na bapaya,na kati ya mboka pe, nzete ya mbila ezalaki kotekama malamu te na tina été Leta apesaki yango mokongo na ekonomi ya koteka biloko.

Uta 2008, copayi ya pitolo na kombo ya ENI ezwaki muango ya tombwa ya bilanga minene minene ya nzete ya mbila. Linaka yango ebandaki na mobu (2011) na etuka ya Pool (District ya Mbé) na etuka ya Niari (District de Kibangou) likolo ya ba hectare 5.000 ya mabele ya eliki to « savanicoles », elandelaka na ndenge ya minene oyo ebakisaka kutu manaka misusu ya misolo ya ba « asiatiques », lokola ATAMA oyo azwaki koleka ba hectare 470 000 (bituka ya Sangha, Cuvette na Cuvette Ouest) ya banzete ya mbila po na kozwa' biocarburants'.

Esengeli koyebisa te elanga yango ekokoma monene na ndenge ya politiki ya tombwa ya agro-industriel. Bilanga ya nzete ya mbila bikosalama mingi na biliki, epusi oyo eulani na bisika ya ndenge wana.

Po na kolandela lolenge ya kosalela politiki ya ekolo na makambo ya biocarburant, ba bengami basato ya molongo to 3 consultants internationaux (FAO) na babengami ba ekolo minei to 4 consultants nationaux (na kati na bango moko ya Coordination Nationale REDD+) basanganaki po na kosombitinya malamu malamu masengi ma makambo matali biocarburants (bilanga, zamba, lotiliki, pitolo, pe bongo na bongo) po na kotinda na Guvernema mokanda likolo ya politiki etali bio-énergie.

Esengeli kosembola été na likambo yango uta mobu 2002, esika nionso bakata banzete koleka hectare un (01) afuta pako ya bokati nzete. Ba anketi esalama, na mokano ya kofuta pako esali été bilanga ekonda, kasi ndenge ya kosalela etikala se na maloba, bisika ya bilanga ya fami ezalaka mingi mingi penza te.

3.2- Koni-na moto

Koni ezali mama ya likambo po na kosala moto na Congo. Ba congolais ebele basalela koni to po na moto to pe po na kolamba. Soki totali makomi ma FAO (FRA, 2005),baposa ya kopelisa moto na koni esengaki 1.317.000 m^3 ya banzete na mobu 2005, to batone 441.572 ya koni po na moto bakisa ba tone 611.995 ya koni po na kobongisa 73.734 ya makala.

Na yango, kolokota koni na bamboka na kosala makala pona bingumba ezali batina ya sasapi, ya kala pe ya bolelo ya bokati banzete pamba pamba pe bobebisi bazamba. Lokola koni ekoki kozwama tango nionso ezali pe likambo ya malamu, kasi mbeba likolo ya mobulu oyo eyingeli zinga zinga esengi été balekisa ndelo te na kokataka banzete lipua lipua po kobota na yango moko ezalaka mwa pasi.

Kosalela bazamba na ndenge wana po na masengi mia misala mia bandako emonanaka mingi na bazamba oyo ezali pembeni na bingumba binene.

[7] Motango ya bato na bandako (MPAT 2008)

Mbala mingi bilanga ya bazamba ebebaka po na makambo wana. Elingi koloba te bambeba ya kosalela koni ezali na bondeko na mosala ya makala, kasi koluka koni ezali na mbeba mingi te na bazamba oyo esalamaka.

Ndenge moko, ebongi koyeba te pona bolelo ezali te na eloko mosusu oyo ekoki koleka koni po na mabota. Eloko lokola moi naino bazali koluka banzela ya kosalela yango, lotiliki pe ezali naino na tina te po ekitana koni. Ni wana elakisi talo ya biloko yango. Kaka bato na motango ya Mabota 55% ya bingumba minene na mabota 25% ya bamboka, bakoki basalela lotiliki banda lelo tii mobu 2025.

Na bambula ekoya, ba kobanda kosalela koni na makala, ezala na bingumba to na bamboka.

Mbeba ya sasapi na batina mibale wana ezali komata noki noki mokolo na mokolo, epusi na kati to na pembeni ya bisika oyo bato bazali mingi lokola (Brazzaville, Pointe-Noire, Dolisie, Kinkala, Nkayi, Ouesso, Gamboma, pe bongo na bongo.). Tina ya posa enene yango euta na batina ya mike mike lokola:

- **Ba tekiniki ya kosala makala :**

  Ba tekiniki ya kosala makala ezali na ndenge ya mboka mboka pe basali makala ebele bayebi penza mosala na bango malamu malamu te.Yango wana, kosala été koni ebongwana makala ezali moke (10 à 15%) kasi motango ya koni nde moto ezalaka ebele.

  Kokotisa ba tekiniki ya sika oyo ezali pasi te na kobeteke masolo na basali makala pe kolendisa makoki ma bango na ba tekiniki oyo ekosala été kilo ya makala emata na 20 to 25%. Na ndenge wana, koni oyo ekopesa makala ma ndenge moko eko kita na kolekaka 50% ekosalama ndenge wana na tango mwa moke (ekeseni na tango oyo ya koleka po na komatisa motango ya koni oyo ezwamaka soki baloni lisusu banzete).

- **Batekiniki ya bosali makala:**

  Epai ya kobongola nzete mobesu ekoma makala ezali se likambo ya kala, wana lisusu koni ezalaka ebele te oyo ebebaka eleki ebele, epusi penza makasi po batumbaka yango na ndenge ya polele.Kasi bato bakomi koyekola kosalela na ndenge ya sika na engumba ya Brazzaville : kondiela esaleli yango ekoki kokitisa kosalela makala na 20-30%. Ndenge moko kobongisa ba tekiniki ya kobongola koni ekoma makala, ekokitisa motango ya koni oyo basalela na mabota to na bandako.

- **Kozanga kolandela :**

  Lokola ekomama liboso, likambo ezali penza te kaka kosalela koni , kasi nde kosalela yango na ndenge ya kili kili oyo ekoumela te, bakisa kozanga kolandela misala yango na mistrasio ya bazamba. Kolendisa ba tekiniki na makambo misusu po na mataki oyo etali makambo yango, bakisa bat oba ekolo oyo basengeli balendela misala ya kosala pe koteka makala esali été na bamboka mosusu ya Afrika mbeba ya makambo ya moto likolo ya kit aya bazamba

- **Mbotama ya bato ebele :**

  Kaka lolenge moko na biloko ya bilanga, kobakisa motango ya bato ya bamboka ekendaka elongo na ba posa ya koni na makala. Lokola batekiniki ya kosalela koni to makala ekokanaka te na baposa makasi ya biloko yango, esengeli kokata banzete ebele pona kozwa koni na makala oyo esengeli pona misala ya mabota.

Elingi koloba été boloni banzete ya ndenge oyo ebotaka noki oyo pe ebongi na mosala ya makala ezali likambo ya motuya po na kokokisa na ndenge ya koumela baposa ya koni ya moto.

Na wana, esengeli koloba été ekolo Congo azwi mokano makasi ya kokela bazamba na kolona banzete na kati ya mibu 10. Ezali oyo ebiangami Programme National d'Afforestation et de Reboisement to (PNAR). Linaka yango esembolami polele polele na encadré 2b2 ya eteni 2b oyo elandi) ekosalama na mibu (30), na biteni mibale kati ya mibu zomi (10), oyo ekosukisa na ndenge esengeli misala mia bato likolo ya bazamba oyo ekoyangelama na ndenge ya koumela. Tina ya mbano ya linaka yango ekouta na ndenge oyo ekolo Congo ezali na makoki ma tekiniki na oyo etali kosalela bazamba, yango nde epesi eposa na kokela bilanga na biliki pe na bobongisi misusu ya mike mike, po na kolona banzete pe bilanga na zamba na kombo ya (UPARA) ebongisama po na kosunga bakuli oyo balingi kosalela misala mia kolona banzete na bisika oyo bazamba ebeba.

Guvernema mobimba ezali kosala makasi po na kozwa mbano na makambo ya ékonomi,ya zinga zinga pe kobongisa bomoi ya bato. Misala miango mikobanda na mokolo mwa 6 sanza ya zomi na moko mobu 2011 na mbela ya Tata mokonzi ya ekolo, na manaka mike mike ya hectare 1.000 na oyo etali Brazzaville na ba hectare misusu na oyo etali bisika ya bato banso pe na bakuli ya bituka 12 ya ekolo. Bakaneli kosala ba hectare 100 ya bilanga na bazamba na mobu moko na babengami banso na linaka yango (organes publics, sociétés privées, ONG, communautés locales et autochtones et autres individualités). Makoki ya bambula ebele ya Service National de Reboisement (SNR) epikama po na tombwa ya bazamba ya Leta na baye bakopesa mateya ma tekiniki na babengami basusu ba linaka yango.Po na engambe ya mosala na ebele ya bisika ya kobongisa, mapinga ya Leta na ya bakuli ba oyo bayebana na makambo ma bazamba, bakokutana po na kopika bilanga ya Leta na/to kosungwa na batekiniki oyo esengeli na baloni oyo bazali kosalela manaka mango na batalo malonga. Misolo po na manaka mikouta na Leta (miliar 200 ya mbongo ya CFA po na mibu 10 ya liboso, to miliar 20 na

mobu moko, ya misolo ya ye moko, kodefa na kozongisa niongo), basungi na ba promoteurs privés, ba bailleurs de fonds na bato ya mitema malamu ya ndenge na ndenge (donateurs variés) (milliards 1.000 ya baFCFA, to ba milliards 100 na mobu moko (bakuli ya privé po na kokela ba biocarburants na poto poto ya nzete, Banque Mondiale, Banque Africaine de Développement, Agence Française de Développement, coopérations norvégienne, britannique, canadienne, chinoise, japonaise, australienne, italienne, mécanismes MDP, REDD+, pe bongo na bongo). Ba promoteurs ya ba biocarburants, izine ya pâte à papier, ya ba panneaux ya ba fibres ya ndenge ya mwa ndenge wana na ya likolo na ba huiles essentielles ekozwa, na sima ya muango yango, biposa ya kotia misolo na makambo ya bilanga po na kosepilisa masengi ya ba posa na bango na nzete ya misala ya masini na ba huile.

3.3- Bosaleli bazamba

Bosaleli bazamba na ndenge esengeli te ezali mabe, kala te sikawa. Na maye matali bobebisi bazamba na bokati banzete pamba pamba, ebele ya bakati bayebe été yango ezali makasi penza te, epusi na mapango ya bazamba ya mosika ya Nord-Congo. Ezali ya solo kosalela zamba na ba masini ebongisaka banzela ya kokota na bazamba po na kobimisa ba nzete na bisalelo bia ndenge na ndenge, kasi lokola motango ma bato ezali moke na bisika yango, bazamba ezali te ya kobeba mingi penza. Mbano ya liboso (oyo endimama te) kasi eyebana na tombwa ya bazamba ya nordi ya Congo elakisi polele polele makambo yango.

Masengi ya kosalela bazamba na bobebi ya kita ya yango ezali komonono makasi, atako epai mosusu makambo esalamaka mwa moke na banzete oyo basalelaka na yango misala. Nzokande, bokati banzete ekutolaka ba stocks ya carbone tango bapikolaka banzete, tango mosusu likolo ya mbeba oyo ezwamaka na ba ndambo ya banzete oyo etikalaka. Boyekoli moko esalamaka na Brown na al. na 2004 na lopango moko ya zamba ya Nordi ya Congo[8] elakisi boye :

Tableau 2a2 : Mbeba ya kosalela bazamba likolo ya ba stocks ya carbone na kati ya lopango ya société CIB

Ndimbola	**Na m^3 ya nzete bakati [tC]**	**Na ekitale yoko ya nzete bakati [tC/ha]**
Mopepe to carbone oyo ebebi sima bokati nzete	0,27	2,96
Mopepe to carbone oyo ebebi sima ya misala nionso	0,64	4,58
Mopepe to carbone oyo ebebi sima ya botongi banzela mike na ya minene	-	2,65
Mipepe nionso oyo ebebi to carbone nionso esali	**-**	**10,2**
O tei ya mokama moko carbone nionso oyo ebebi esali (276,7 tC/ha)	-	3,7%

Basango nionso oyo epesami awa ezali kobakisama na oyo epesamaka kala na babuku oyo etali misala ya bazamba mpo ete mambi manso ma zala polele (barapports ya production, bamémoire na bacarnet ya chantier, boyekoli zinga zinga na miango ya boyangeli, pe bongo na bongoétudes écologiques des plans d'aménagement, etc.) ekoki kopesa ndingisa ya koloba boye. Koyebi malamu ete misala mya bazamba mizalinainu kosalama na nguya elongobani te o ekolo na biso, o kati ya etando ya ekitale yoko (11 m^3) zomi na moko ya banzete. Misala mya lingomba FAO na maye matali bosleli bazamba na ezalelo ya zamba o etuka likouala « Industrie de Transformation des Bois de la Likouala (ITBL) mpo na bosali mabaya elakisi ete mpo na ba (90.500 m^3)

[8] WINROCK (2005), Impact of selective logging on carbon stocks of tropical forests: Republic of Congo as a case study

koto libwa na kama mitano oyo esalamaki na mobu koto mibale na mibale (2002) o zamba ya Mimbelli, motango mwango mokokaki na 131,82 ekitale ekokani na 14,56m² o kati ya m^3 na banzete oyo bakati, mpe (0,0014 ya etando ya ekitale mpo na zamba efungwani ya m^3 na zamba oyo bakati. O kati ya mibu nyoso, bakotangaka nzete moko na mokompo na koyeba motango ya banzete oyo bakokataka mpe koyeba bitando ya zamba oyo kosala na yango na tina ete mikano minso mizali polele. O kati ya mobu moko, motango mwa banzete ya mangilima (grumes) mokoki kokoma (1.500.000 m^3) milio moko, na kotokama itano ya ba metele kibe te, kasi tokoki koyeba été zamba ezali na nguya ya kobota banzete oyo ekoki zala na motango mwa ba metele kibe milio mibale 2.000.000 m^3 ba nzete ya motuya. Elingi kolakisa ete bokati bwa banzete o ekolo na biso Kongo bokoki kobebisa bokulaka bwa zamba te. Bokati banzete bozali se kosalama na kolandaka mibeko misalami o ebandeli ya mosala na bakalaka bayangeli mibeko mya zamba, wuta ngele te mokolo. Mobeko mwa ntomo lya zamba na Kongo mozali kosenga se na basali o bazamba ba biso batosa malamu masengi ma mobeko yango mobu na mobu. Mokulaka wa misala mya zamba ata mokote akoki kosalela bazamba ba biso, soki azwi ndingisa epayi ya bakonzi ba ekolo te, wana nyoso mpo na kotalela bazamba na biso malamu. Mokati banzete nyoso esengeli se kotosa mibeko mya ekolo, na kosalela nzete na etando ya zamba oyo ekoki se kosalama o kati ya mobu moko. Na kati ya toni 10,2 a makala (carbone) oyo mazali kobeba kati ya ekitale yoko (1ha) ezali bongo motango mwa 3,7% ya mipepe ya milinga (carbone) ya 276,7tC (lokola 3,7% ya ba stocks ya carbone ya 276,7 tC/ha o kati ya ekitale, elakisi ete bokati banzete o bazamba bozali kobebisa banzete mingi te na ekolo ya biso Kongo oyo ezali na bazamba tuku mwambi o kati ya kama moko (80%) po bobotisi bazamba (ezali na 80% ya bazamba oyo basalelakades). Soki totali mbeba oyo ezali kosalama na misala mya bokati banzete o ekolo na biso, na oyo ya mikili misusu, epai na biso ezali na mbeba ya mingi te . Elingi koloba ete bazamba na ekolo na biso ezali na banzete mingi penza koleka bikolo bisusu. Mbeba tozali komona na bokati banzete o bazamba na batekiniki ya mindele (carbone oyo ebebaka pona bambeba ekouta na misala mia zamba ezali lolenge moko te na carbone oyo bazwaka) na Congo oyo emonanaka mwa moke. Yango nde elakisaka pe été na makambo matali bokati banzete pe bobebisi bazamba ezali naino bongo bongo na ekolo Congo.
Ezali pe na batina mosusu lokola bolembu na kosalela mibeko na mitindo, bozangi makoki ma tekiniki na bozangi ya banzete ba ndenge na ndenge.
Bozangi bwa bisalelo bwa leta bya malonga mpo na kotambwisa misala mya zamba malamu, etalisi ete bato ba mboka bazali kotosa ata mobeko te, bazali kosala misala mya zamba na bozangi botosi ya mibeko.

O bazamba ba ngele ya ekolo Kongo lisali kosalama makasi mingi se na bisika bya bokati banzete na mpe oyo na bosombi yango bivandi mosikate likambo lyango lisalamaki mingi se na tina ete basaleli bazamba bai-ekolo na bolelo, likambo lyango likomi kosuka na tina ete mikanda mya ndingisa ya bokati banzete (kozala na Permis de Bois d'Oeuvre (PBO) ekokokana na motango ya kama minei (banzete 400).

Lokola tolobaki, mombongo mwa bokati banzete o ekolo Kongo mozali kosalama kili-kili te, mpo na yango, kaka se mwa mtango ya banzete mosali na ndingisa ya kotekama.

Na misala mya REDD+ likambo lya boloni banzete mpo na bobateli bazamba o ekolo ya biso likozwa mbano elamu na kolandaka masengi ma bosaleli banzete na ndenge ya seko :

- **Egnelami ya liboso 1** ezali kolakisa bokabwani bwa zamba o etando ya mabele ma ekolo na etando ya mbokisami ya zamba oyo ezali na ba ekitale ezali na ba ekitale miliale, zomi na mwambi, na nkoto kama mitano na tuku motoba na moko, na kama mitano na tuku sambo na minei (18.561.574). Domaine forestier Permanent (DFP) pe na Domaine Forestier Non Permanent (DFNP).

L'Unité Forestière d'Aménagement(UFA), ezali wana yoko ya kwokoso mpo na bobateli bwa etando ya bazamba mpo ezela etando eponami mpo na bobateli zamba, ma pe etando ya bazamba oyo eponami te ;

- **Egnelami ya mibale** etali mbongisami ya bazamba na tango molayi oyo ekopesa eposa ya kokata banzete tulu na tulu kono eloko ya bambula tuku misato, yengebene na ndenge banzete ekoki kobotama lisusu o banzamba soki bakati yango yango ekolisa bazamba sembo, na ndenge kowumela ;
- **Egnelami ya misato** esalami mpo na bondimami bwa bazamba wuta mobu koto ibale na mitano ;
- **Egnelami ya minei** ezali po na bobatela bazamba oyo ekolindaka na mayi. Etando yango ezali na ba ekitale ba milio sambo, ekoki bongo na biteni tuku misato na mibale o kati ya kama moko, (7 millions d'hectares, soit 32%) o ntei ya bazamba mobimba ya ekolo ;
- **Egnelami ya mitano** esalami mpo boyokani na kati ya APV FLEGT mpo na kolakisa ebandeli pe suka ya ndelo ya zamba, mpe kososolo bwa mosala ;
- **Egnelami ya motoba** kososolo malamu misala mya zamba miye mizali na mbeba se mwa moke (EFIR). Bokati bwa banzete oyo eleki molai bozali kosalama lisusu mingi te po basali ya mina bakomi penza kotosa mibeko mya bobateli bazamba EFIR).

Ndenge ya kosalela wana ebotaka mbuma elamu na zinga zinga, esalaka été bazamba bakoka lisusu kobongama pe bakoma na baniama ba ndenge na ndenge.

3.4- Boyei monene ya engumba

Likambo lya bokoli bwa engumba ebebisi bazamba ebele yango esalami po na makambo masato :

- Motango mwa bato mokomi moyike : tomeka nainu kokanisa ete motango mwa bato o teyi ya mobu moko mozali na bato basato (3,6% par an) o teyi ya kama moko mozala se bongo ti na mikolo mikoya, motuya mwa bato yango mokoki kozala moyike mbala minei ti tokoma o mobu koto ibale na tuku mitano 2050 mpo été tokoka kozala na motango mwa bato ba milio zomi na minei, ya bato, o kati ya etando ya ba km^2 moko ekozala na bato tuku minei ;
- Bolongwe bwa bato o bamboka ba bango ya mike mike bosali bopesi nzela na bozongi bwa bilenge bazangi misala o bingumba, ata ko bazongi bayike mpenza te, kasi basimbi makasi misala okati ya mboka ;
- Kozanga botosi bwa mibeko mya botongi bingumba, bokoli kili kili bwa bingumba lokola Brazzaville pe Pointe-Noire, ebebisi bazamba bayike kamata pe bagwami o nzela ya engunduka.

Bokoli bwa bingumba, bozali mpe kopesa nzela na bikati bazamba bayike, mpe banzete yango ekosomba se ba oyo bazwami o bingumba yango, ata na nzela elongobani te (nzete ya moto na nzete ya mosala).

Soki totiki pembeni mbeba oyo ekosalama na ezaleli ya tango (climat), bokati banzete pene pene (nzete ya moto, makala ya koni, koni ya kosalela) na bingumba ekobota makambo mosusu lokola bobukani bwa mabele mpe makama masusu.

Uta mobu koto mibale na minei (2004), bokambami bwa ekolo na biso ezwaki mokano mwa kokomisa mboka mokonzi ya bituka binso ebalola engumba ya kitoko (chefs lieu de département et de district).

3.5- Misala minene mya tombwa ya ekolo pe bokulaka bwa mabele

Likambo liye litangami se pona bokundoli mambi na tina ete bosali miboka mya bozui mwinda mwa lotiliki mpe bopasoli banzela minene, ezali na mitungisi ata moke te mpo na bokati banzamba, kasi esalama pembeni na bingumba minene te .

Longola se pitiloi oyo bazali kosua o nzela ya mai (off-shore) yango na kolandaka mibeko minso, kasi oyo etali botimoli wolo, bibende, diama, potasi mpe biloko bisusu biwuti o nse ya mabele (or, fer, diamant, potasse etc.), bizali na mitungisi ebele te na ntina bitimolami na boyike mingi te mpe bikomema mbeba o bazamba.

Ba oyo basalaka na ndenge ya mboka mboka bazali bake, kasi boswi na bango liboso ya bakonzi epesaka te ndingisa ya koyeba mabe basalaka na bazamba, ezala po na makambo ma bamine to bilanga oyo ezalaka zinga zinga po na koleisa basali ba bango.

3.6- Bokasi bwa mambi malandami

Mambi malandami, ezali lokola, boyoko bwa bato ba mboka, bozangi mibeko makasi mya leta to o kati ya bituka (mingi mingi kosalela mikano), bokomi ekolo na bato ebele mpe makambo masusu, makambo yango mazali se ntina ya manso tolobaki liboso-boyebi manso masalami mpo yango ezali pasi. Manso bakoyeba kosololo mango na boponi misala mya ntina enene na oyo etali 2b (stratégie na kati ya eteni ya 2b).

Tokoki kotala lisusu ete bato baye bakokima ba mboka babango mpo na bitumba to mpo na mambi masusu (ba oyo bakima bitumba, bapaya, pe bongo na bongo.) bazali kobebisa bazamba kili-kili na kokata banzete mpo na kosala koni o bituka bisusu bya ekolo lokola na (ndakisa ya etuka ya Likouala).

4°)- TINA YA BOKATI BANZETE PE BOBEBISI YA BAZAMBA MIKOLO MIKOYA

Mosolo motiami na leta mpe na bakouti mpo misala mya zamba mokoki mpo na ntina eye :

- bondimami bwa mosolo mwa dolale na mpe mwa pitiloyi na motumu o melongo, yango ekopesa na leta nguya makasi ya kosala misala mya ye ;
- bosimbi to bokokisi elembo ya bosukisi mwango mwa PPTE, (ekolo ya boyoko mpe ba nyongo mingi penza) ekotalisama na bokutoli nyongo mpe mbongisami ya bokulaka bwa leta o bisika boyoko na lolenge ya bobongoli myongo ;
- mbongisami ya Kongo lokola mboka ya boyambi bapaya (mbongisami ya makoki ma bokumbi bato mpe biloko) ;
- mbongisami ya mambi ma bosali mombongo, mpe manso matali bokulaka, o sima ya eleko ya bitumba.

Mambi mana manso ma bonene bwa kita makokaki kobota mosolo motiami na leta mpe bakuli mpo ete misala mya bazamba misimbama na bosembo bosali bilanga na misini ya mindele mpe na bingumba, bosaleli bokulaka bwa mabele, mpe misala misusu (bilanga pembeni na bingumba pe na ndenge ya mindele, bosaleli ba mine, infrastructure pe bongo na bongo.).

4.1- Mosala mwa bilanga

Lokola tolobaki liboso motango mwa bato o ekolo na biso mokoki kokoma motango mwa ba milio zomi na mineyi ya bato (14 millions d'habitants) ti to kokoma m obu nkoto mibale na tuku mitano (2050). Soki lolenge lwa bosali bilanga bokolisami te bisika binso mpe bazando baboteki mboto ya boloni, bakozala ebele (i) mpo na bokeseni bwa biloko ya kolia o ntei ya bikolo oyo biyebani sika mpona nkita, (ba protéine animale na bacalorie), (ii) otaki bwa bosengi bosansi lokowutaka na bilona mpe bokutoli bosengi yango po na mbongwana ya tango, (iii) bitando bya bosali bikokoma ebele na mosala mwa tango nyoso mwa kozikisa bilanga.

Pembeni na manso towuti koloba, boloni mboto lokola, (kaokao, kafe, nzete ya mbila, mpe mboto isusu.) ekoki mpe kosalama, ata ko ekoki kosalama na mwa pasi.

4.2- Koni po na bolambi

Maye manso tolobi mpo na mosala mwa bilanga mazali se ndenge moko awa : bokomi bwa bato ba ba ekolo bayike, yango nde ekosala ete bokati koni bosalama mingi o bazamba na lolenge ya kobebisa bazamba yango.

Botekisi koni bokomi kosalama mingi, se bongo po na makala (koni ya moto to makala ya nzete) ekomi lokola monso oyo wana ezali se kosalama na bilenge oyo bazangi mosala mwa leta mpo ete bakoka kozwa mwa mpata ya kobikeli.

Bilenge oyo batanga mingi, basilisi kelasi, ba lipolome ya bango evandi se o bandako mpo na mosala yango. Bozongi bwa bilenge oyo wana o bamboka ba bango ekomemaka midondo mingi na ntina ete bango bokolingaka kotosa mibeko mya bokati banzeté te.

Bapaya baye bawuta o bikolo bisusu bazali kosalela batekiniki ya bango oyo ezali kopesa mosala yango esengo.

4.3- Bisalelo

Mwango mwa bokeli bisalelo ya sika mpe bokundoli bya kala o banzela ya mosala ekozalisama mpo na mibu sambo 2009-2016 mokano mwa nkumu wa ekolo mpe mwa NEPAD :

- Nzela ya botamboli mituka mpe engunduka : na kati ya Pointe Noire mpe Brazzaville ;
- Nzela ya gbagba ya engunduka o kati ya Brazzaville (ekolo ya Congo) pe Kinshasa (ekolo ya Démocratique ya Congo "kinshasa");
- Nzela ya Brazzaville mpe mboka Ouesso ;
- Nzela botamboli maswa, uta Brazzaville (ekolo Congo) ti Bangui (ekolo Bangi) ;
- Nzela ya Ouesso (ekolo Congo) pe Sangmélima (ekolo Cameroun).

Bobongisi banzela wana ekosalama esika yoko na makoki manso mpo na bopesi mwinda mwa lotiliki o tei ya bamboka oyo bakosangisa esika yoko mpo te ezala bamboka ya kitoko na makoki manso. Botelemisi bamboka yango na banzela ekozala na bakopayi ya misala mya zamba.

4.4- Misala mia boluki pitiloi to bokulaka bwa mabele

Mosala mwa boluki piloyi mozalaki kosalama se na ebale enene ya mbu, mpe mbeba ya misala yango ezalaki kosalama na oyo etali mbongisami ya ntango ezalaki kosuka se na ba (mangroves). Makanisi mawuti na ekambelo ya mosala motali bokulaka bwa mabele mpe bazamba ya (off-shore) na mbeba likolu ya zinga zinga ezalaki ya tango moke pe esukaki obele na ba mangroves. MDDEFE, oyo esungami na esalelo ya molongo mpo na misala myango (FEM), esengelaki kopesa sango mpo nakoyebisa eloko nini basili kosala.

Mpo na yango ntomo lya bokulaka bwa se ya mabele lizali kolandama mpe sima ya tango eke botimoli bokosalama. O ndembe eye tokoki koloba mingi te.

Ezali kosalama se bongo mpo botimoli bokulaka bwa se ya mabele : mwango mwa botimoli potasi, ebende, wolo mpe biloko bisusu bya se ya mabele, nyoso wana ekoki kosala ete mbano elamu emonana mpe misala epayi ya leta mikelama.

Boluki bisika tokoki kozwa bokulaka (bwa se ya mabele ezali na mpasi te, kasi kotimola bokulaka bwango ezali mbala mosusu makasi mpo bokoki komema mwa kwokoso, lokola bibende bya se mabele bivandi polele na libanda, bolongoli biloko oyo, pe bongo na bongo.) pe ya mosika (kokela bandako na kati ya bazamba, ekosenga bokati banzete pona bilanga, kokata banzete pona koni to pona misala misusu).

<u>Ezingami 2a2</u> : Mikanda mya bopesi sango po na boluki zelo ya misala mya botongi banzela pe boluki bibende ne ekolo Congo

Ebongi toyeba ete sosote ya boluki pitilo na nkombo ya ENI Congo o sima ya misala mya botali malamu zamba lya Mayombe (etuka ya Kouilou), ekoki kobimisa falanga mpo na misala mya boluki zelo ya misala mya botangi banzela. Pona na yango, wuta mobu nkoto ibale na mwambi (depuis 2008), Guvelenema ya ekolo, apesaki ndingisa été sosote ya boluki pitilo na nkombo ya ENI Congo ya kosala misala yango na bozamba ya Mayombe. Mokano mwango moyangelami na mikano miye :

- Mokano n°2008-77 ya mokolo ya misato, sanza ya mineyi (3 Avril) mobu (2008), mpona bopesi ndingisa na sosote ENI Congo s.a. mpo ya boluki zelo ya misala mya botangi banzela, ebengami « permis de Tchikatanga ». Ndingisa yango ezali kosalama o etando ya baekitale 92.000 tuku libwa na mibala o kati ya zamba ya Tchikatanga na etuka ya Kouilou (cf. kalate oyo ezali na se kuna) ;
- Mokano n°2008-78 ya mokolo ya misato, sanza ya mineyi (3 Avril) mobu (2008), mpona bopesi ndingisa na sosote ENI Congo s.a., mpo ya boluki zelo ya misala mya botangi banzela, ebengami « permis de Tchikatanga-Makola ». Ndingisa yango ezali kosalama o etando ya baekitale 87.000 tuku libwa na mibale o kati ya zamba ya Tchikatanga na etuka ya Kouilou (cf. kalate oyo ezali na se kuna).

Ndingisa to ba permis oyo bapesa na ENI Congo naino epesa ye ndingisa te ya kosalela ba zelo oyo babiangaka « sables bitumineux » oyo ezwami na se ya mabele epusi na etando ya « Tchikatanga » bakisa oyo ya « Tchikatanga-Makola », na etuka ya Kouilou. Mokanda to (convention) ésignamaki kati ya Guvernema, oyo elakisamaki na Ministre ya ba Mines na sosoté ENI-Congo, pona kolimbola ndenge kani misala ya boluki mikokaki kosalama likolo ya ba sables bitumineux.

O kati ya misala mya bokulaka bwa mabele, ndingisa epesamaki na bakolo sosote yango ya bawuta ba Australi ebiangami : « Mining Project Development (MPD) » mpe « Congo Iron » pona misala mya bango na disiliki ya Zanaga na etuka ya Lékoumou pe na disiliki ya Souanké na etuka ya Sangha.

Masengi po na misala mya bokulaka bwa se ya mabele mizali koyebisa polele ete soki bazui esika ya kosala, leta ya ekolo na biso ekopesa mikanda ya ndingisama mpo ete bakopayi ENI-Congo mpe « Mining Project Development (MPD) » pe « Congo Iron » bakoka kosala.

Esengeli boyeba ete ata mosala moko te mokoki kosalama po na boluki bokulaka bwa mabele na ebombelo ya bibwele ya Conkouati-Douli. Nakolandaka mobeko n° 2009-415 ya mikolo 20 sanza ya 11 mobu 2009 mozali kolakisa esika mosusu, masengi ma yango, mpe kwokoso ekoki kosalama, esengeli na ba kopayi ya misala myango (PGES) balakisa na mikanda, manso bango basengeli kosala mpo te makambo manso mazala na mbeba ata moke te, mokanda mosinyami na leta mpo na botalisi mbeba ekoki kosalama mozali koloba mingi mpo na boyebisi liboso, nyoso ekoki kosalama ya malamu te ya mabe, yambo ya kobanda misala yango.

Mangomba manso to ba sosote baye basepeli na misala miye mikoki kosalama o ekolo na biso Kongo bakoka kozala na bisalelo bikoki, biye bikosala ete misala mizwa mbano ya malamu. Mosala mwa zamba to mabele basalaka yango na ndenge ya bankoko te.

Banso bamipesi mpo na mosala mwa bokulaka (zamba to mabele, bokuli,) bato bamboka mpe bambenga, bayokani malamu R-PP Congo, na kozwa mikano ya siki-siki na manso matali REDD+ na ekolo mpe na kati ya bituka. Ezali bongo esalelo ya ekolo po na REDD+, pe bisalelo bya bituka mpo na REDD+ na ntina ete bisalelo biango bizali na makoki mayike po na kokoka koboya tango esusu mikano makasi mikamatami na bokonzi ata na bakonzi banene penza baekolo. Yango ezali likambo liye likoki kosukisa mbeba oyo ekoki kokota na o kati ya misala bokulaka bwa zamba pe mabele .

4.5- Misala mya zamba

Bobongisi sasapi mibeko mya bobongisi bazamba, kobongisa bitando bya bobokoli bibwele, bozui mibeko mpo na mpako, epusi miye mitali bokati banzete pamba pamba o bazamba, ezali wana mikano mya bobateli bazamba yango.

Basengi mingi na leta (kozwa mikano makasi pe mitindo) pe na basombi (koyeba masengi ma zinga zinga) ekosala été to landela makambo matali écocertification na Nordi pe kosalela miango ma bobongisi na Sudi ya ekolo, na masengi oyo eulani na misolo ya mike ya bakuli bake bake ba oyo bazali na ndingisa oyo ekomama to permis.

Mibeko minso miye mikamatami mpo na kosukisa bobebisi bazamba mpe bosalisi mombongo mwa bazete na ndenge elongobanite (AVP/FLEGT) mikokaki kokutola bobebisi bwa bazamba yengebene na misala mya zamba se na etando moke.

5°)- BOLUKI MAKASI MAYEBI PE TINA

Mpona boyeba malamu ntina ya solo-solo mpe oyo ya pembeni ekobebisaka bazamba, boluki koyeba mambi mana manso bokosalama o sima ya mibu mibale

5.1- Boluki koyeba tina ya misala

Ezali boluki bonene bwa mataki maneyi maye mazali bowulani na misala mya mabele, bokati koni ya bosali moto mpe banzete ya misala minene, misala mya boluki bokulaka bwa mabele mpe pitilo.

5.1.1- Bosali bilanga na ndenge ya mboka mboka pe na ndenge ya mindele

Eteni ya yambo ya boyebi mosala ekosalama na lisungi bya Ministele ya misala mya bilanga pe bobokoli bibwele. Oyo ekosala (i) manso po na koyeba bokabwani bwa zamba pe koyeba etando esili kosalama mpo na mosala ya bilanga oyo batumbi moto, pe bilanga bilanga ya (kafe, kaokao, mafuta ya mbila, pe bongo na bongo.) mpe (ii) biloko bisusu, pe koluka koyeba tina ezali kopesa nzela kopesa nzela na mitindo mibale ya bosali bilanga :

- Bosangani o tei ya bokolisami bwa bilanga pe misala misusu ya minene o bingumba to o bituka: talo ya biloko bya bokulaka bwa mabele, bofungoli bazamba o mikili mya biso oyo epesi nzela na bofungoli bya ndenge na ndenge, bobongwami bwa lolenge lwa kosanze mosolo, makoki ma mombongo o ntei ya bikolo bya biso pe bongo na bongo. ;
- Bosangisani bokosalama likolo bya bokolisama bwa mosala mwa bilanga moye mofandi se esika zoko te, moye mokosalama na botumbi bilanga, mpe misala mikosalama o kati ya ekolo mobimba to o kati ya bamboka : bokolisami bwa motango mwa bato pe bokaboli bwa etando ya mabele o kati ya bingumba pe na bazamba, momtonga mwa bobokoli mabota, bokotisami bwa masengi ma bolei bilia, bolakisi batekiniki ba mosala mwa bilanga, lisese lya mbongisami ya lotomo lwa bosali bilanga, lisese lya bopemisi bazamba sima ya bosalisi yango (tango, nzike) o kati ya etuka yoko na yoko, lolenge kani mabele mabebi, kozwa na bolembu biloko bizangi mpo na mosala ya bazamba,(mosolo, to pata ekoki po na mosala, kisi po na bobongisi milona, mboto to mbuma ya milona ya sika), pe bongo na bongo.

Mosala mwa yambo (volet 1) mokosalama na bakala bapaya to bai-ekolo baye batanga mingi mpo na misala mya bilanga (bato babale) mpe na oyo etali bokulaka bwa zamba (bato babale). Ekosalama o bileko misato (3) : (i) boluki bokulaka bwa bilei pe bopetoli na Brazzaville o bokambami bwa bato ba siki-siki (na kati ya poso moko), (ii) botamboli mpo na kososolo malamu bisika bya mosala o kati ya (na kati ya sanza moko) na bisika biye bizwami (na mwa nkwokoso moke o kati ya mokito mwa biso bisika bya boloni bilanga, etc.), mpe (iii) na sima bolakisi mbano ya mosala na bakondzi bakambi mosala mwango o kati ya ekolo REDD+ mpe bakondzi banene oyo baleki bango REDD+.

5.1.2- Bokati nzete ya misala ya masini mpe nkoni ya kosala moto

Eteni ya mibale ya mosala moye ekosalama na lisungi lya baMinistele etali bokulaka bwa zamba mpe moto. Oyo ekozala (i) monso mpo na koyeba bokabwani bwa zamba mpe koyeba etando esili kosalama mpo na mosala mia bokati banzete o zamba mpo te misalama na ndenge elongobani mpe kopekisa bokati koni kili-kili, bosali makala na bole, (koni mpe makala) mpe (ii) na ntina ete misala myango misalama malamu 2 axes :

- Kopesa : Boyike bwa nzete ya bosali moto mpe makala o etuka yoko na yoko oyo ezali mbano misala mya batekisi nzete mpe makala mpe ya misala misusu lokola bokati banzete minene, bokoli bwa Engumba mpe (mbongisami misala mya bobuki mpe bongo, etc.), batekiniki oyo basali na yango, mbano ezwami likolo ya misala mya bobongoli nzete, talo ya ekolo yoko na yoko, mpe ya bisaleli bya moto (feu), mbano ya bovandi penepene na banzela mpe na bigumba minene, etc. ;
- Boluki : boyebi motango mwa banzete ya misala mya masini, boyebi lolenge bato bavandi o bingumba mpe baye bavandi o bamboka mike-mike bazali kosela mwinda mwa kula te mongendi (boyebi manso bosalami o kati ya mabota mpo na koyeba malamu ntalo yango, koyeba bosali bwa etumbeli moto yoko na yoko mpe kosala ndenge nini mpo na kozala na yango, mpe bongo na bongo, etc.), bomati bwa motuya mwa bato, mbano ya bokomi bwa moto ya lotiliki o kati ya bingumba, lolenge ya bosaleli, / bondimi bivandelo bibongisami, etc.

Monso towuti koloba makosalama na bakalaka bai-mboka mpe bapaya oyo bayebi malamu, misala nyoso bakosalaka na banzete, bosali mabaya (moto moko), mambi ma lotiliki (moto moko), boyekoli bizaleli (moto moko) mpe nkita ya bisaleli (bato babale). Ekosalama na bileko bisato : (i) ekosalama o engumba Brazzaville na lisalisi lya bakalaka bayebi misala mingi mambi matali msengi ma bomoyi bwa bato, mpe bopeto (eyenga moko), (ii) boluki basango ya mambi manso (biyenga mibale) na kati ya bandako ya mboka mpe baganga mayele na oyo ekoya na mosala yango (kobongola bazamba, kokata banzete, kokata mabaya, kosala makala, bateki mpe bomemi, etc.), (iii) boluki basango ya mambi manso (biyenga mibale) o bingumba ya minene mitano o bisika bia botekisi nzete mpe na kati ya mabota (iv) na sima ya wana nyoso mbano ya misala ekopesama na bakonzi batambwisi misala mya REDD+ mpe na bakonzi ya minene ya REDD+ ya ekolo.

Lisanga lya bato baye bakoyangela misala yango bakokutana na bokonzi ba ekolo bakambi FAO esalelo ya molongo mpo na boleyi bwa bato, baye bazali kosala sika awa mpo na oyo etali :

- Bokomi mokanda ya politiki oyo etali mongengo to kula oyo ewuti na bokulaka bwa mabele o ekolo kongo mpo na kokoka kosala misala na binso biwuti na se ya mabele ;
- Misala mya boluki koni mpo na kosala moto o kati ya bingumba Brazzaville, Dolisie mpe Pointe-Noire mpo na kosala ete bingumba byango bizanga koni mpe makala te ;

Tokoki mpe komema o ekolo na biso, maye mozali kosalama epayi ya mikili misusu mpo na likambo lyango.

5.1.3- Bisaleli

Likambo lya misato mpo na manso twuti koloba likosalama se ndenge tozali kotala bokoli bwa bisaleli lya biso. Banda lelo ti tokokoma o mobu 2016 (nkoto mibale na zomi na motoba), ezwami mokano mwa koto ya ba bala-bala minene-minene mineyi mpo na « ntomgwa ya misala yango» (kotala 4.3. supra) mpe, o kati ya ba bala-bala yango, kotonga binso bikoki mpo na mosala, kolekisa basinga ya kula na bamboka bazwami to oyo « bakosala» ya sika na libaku.

Bokeseni na maye tosalaki liboso, na maye matali bobebisi bazamba « bokono bokobebisaka makasa ya nzete mpe milona » oyo ezalaki mpenza na elaka te likambo lyango likotala ndenge nini bazamba bakobeba na bisika « moto moleki makasi ». Ekosalama mikolo mikoya, na lisalisi lya Ministele ya mwango, na oyo etali misala minene mya ekolo, bakisa oyo bokoli bwa bingumba. Bakotala ndenge nini bazamba bazali kosila mpo na botongi bwa bisalelo bya mosala, kamata mpe bongo mbeba esalami mpo bosangisi bwa ba mboka liye likotala mike mpo na misala mya bazamba. Likambo liye likotala makambo masusu ya pembeni te boyangeli

misala, maye matali bosali bwa bato mpo na «masengi molongo» (na mosala mwa mabele, mombongo ya moke, mpe bongo na bongo), maye masalami mpo na botamboli bwa bato ete.

Mosala mwango makosalama na bakalaka bai-ekolo mpe bapaya oyo bazali na mokili mpo na misala mya boluki pitilo mpe mabanga ma ntalo (moto moko) mpo na nkita ya moke mpe ya monene mpe boyekoli bizaleli bya bato (moto moko). Makambo makosalama na bileko bisato : (i) loluki makoki ma bokomi mikanda mpe bopetoli engumba Brazzaville na bato bayebi mosala mingi (poso moko), botamboli o esalelo « mboka ya katikati » (ii) boluki na bisika minei (poso mibale), mpe (iii) o sima ya monso mana, bolakisi mbano ya mosala na bakonzi ba REDD+ , sima yango, na bakonzi ba ekolo bayengeli REDD+.

5.1.4- Boluki pitilo pe mabanga ma talo

Likambo ya minei, boyekoli bokosalama na baminisitele oyo etali mwango, mabanga ma talo, mongengi, binso bikosalamaka na pitilo pe bakozala na lisalisi lia bacopayi ya mabanga ma talo pe ba mine na pitolo.

Ekosala ete (i) bokati banzete pamba pamba pe bobebisi bazambà na bacopayi ya mike mike – mingi na ndenge ya mayuya-bakisa ba mine na pitolo - pe (ii) koluka batina ya se se oyo etindaka bato basala lolenge wana :

- Boulani o kati ya esalelo ya boluki mabanga/pitolo pe kita ya monene koleka (talo ya mabanga ma talo o molongo, bokeseni bwa talo ya kosanze mosolo, etamboli ya mombongo o kati ya bikolo bia kati kati pe bongo na bongo.) pe bopetoli na bolamu ebale mbu po na mbano elamu ya mosala ;
- Boulani o kati ya misala ya boluki mabanga ma talo na ndenge elongobani te pe misala o kati ya ekolo mobimba to, o kati ya ba mboka : boluki bwa talo ya mabanga ma talocours, boyangeli, makambo ya misala na ba secteurs « conventionnels » (bilanga, mombongo ya moke,pe bongo na bongo.), bakisa likambo oyo bato bavandaka esika moko te, pe bongo na bongo.

Boyekoli yango ekosalama na bakalaka bana mboka na bapaya oyo bazali na makoki nionso po na misala minene mia botomboli kita na maye matali bamine/ pitolo (moto 1),bosemboli mambi ma mokili na kati ya bituka « macro na micro-économie » (moto1) na sociologie (moto1). Ekosalama na mbala misato (3) : (i) boluki makomi na bosali masolo na Brazzaville pe Pointe-Noire (esika ya pitolo) na bato ya tina (ekozwa poso 1), (ii) mibembo na bisika bisengeli (ekoki kozwa poso 2) na ba zones oyo etali na mambi matali boluki to bosali bamine/pitolo (na ndenge ya mayuya ya moke vs indistri), pe (iii) kolakisa mbano ya misala na Coordination nationale REDD+ pe na Comité national REDD+.

5.2. Bopesi piko pe bolandi misala mya bokati bazamba

Guvelenema ya ekolo Kongo ezali na mposa ya koyangela misala mya bokati bazamba lokola etalisi polele mposa ya bopetoli bazamba, bopekisi bazamba baponami mpo na mosala, botosi mibeko mpo na bokati mpe botekisi banzete. (AVP/FLEGT), mpe bongo na bongo.

Kasi, bobe bomonami mpo bosali mosala na ndenge elongobanite o kati ya bazamba ezali likambo lya mpasi mpo koyeba motango mwa banzete mpe bonene bwa etando ya zamba. Na esika ya kosala boluki mpo na oyo towuti koloba, esengeli awa kopesa makoki mpo na tango moke (2010-2013) na Observatoire indépendant des forêts, esalelo yangeli bazamba ye ezali na maboko na leta mpo na ete ekoka kosunga yango na misala mya bazamba mpe ekoka kokanisa ntina ya solo-solo mpe ya pembeni na makambo mosusu makotia mbeba na mosala , .

6°)- MUANGO MWA MOSALA PE MISOLO MIA ETENI 2a

Eteni 2a: Bososoli ya makambo						
Molongo	**Ndimbola/Misala**	**2011 [US$]**	**2012 [US$]**	**2013 [US$]**	**2014 [US$]**	**Total [US$]**
Basungi	Bozwi bilo ya boyekoli mosala po na kososolol mambi matali bonene ya etando ya mabele pe batina ya bokati banzete pamba pamba pe bobebisi bazamba	50'000	160'000	-	-	210'000
Bopesi mateya pe baAteliers	Atelié ya bondimi mateya likolo ya batina pe makambo mayebani te na maye matali bokati ba nzete pe bobebisi bazamba		25'000	-	-	25'000
	Lisungi ya observatoire indépendant ya ba zamba pona kosombitinya batina ya bokati bazamba	10'000	30'000	30'000	30'000	100'000
	Atelier ya bondimi mateya ma siki siki pona mbano elamu ya mosala	-	25'000	-	-	25'000
Mikanda	Bozwi mikanda mia tina pona boyebi polele batina eyebani malamu malamu te likolo ya bokati banzete pe bobebisi bazamba	-	20'000	20'000	-	40'000
	Eteni 2a mombimba epesi	**60'000**	**260'000**	**50'000**	**30'000**	**400'000**
	FCPF	50'000	160'000	0	0	210'000
	UN-REDD	10'000	80'000	30'000	30'000	150'000
	Congo	0	20'000	20'000	0	40'000
	Basusu	0	0	0	0	0

Eteni 2b : Banzela na mayele ya kosalela REDD+

1°)- ESIKA MBONGISAMI YA MAYELE YA KOSALELA REDD+ ESALAMAKA

Ekolo Congo emonaka REDD+ lokola mama ya libaku ya solo solo po na tombwa ya seko ya ekolo. Apesaki na Secrétariat ya Comité ya batata bakonzi na bakambi ba guvernema ya Union Africaine likolo ya mbongwana ya tango na bokuse (CAHOSCC) na bokutani ya sanza ya zomi na moko na mobu 2010, motindo ya kokamata mbala oyo mokano ya kosalela REDD+.

Mokana yango, mondimamaki na Conseil ya ba Ministres ya Commission des Forêts d'Afrique Centrale (COMIFAC), ya sanza ya zomi, mobu 2010 elimbolamakii ndenge oyo : « REDD+ ezali eloko moko ya tina. Ezali esalelo moko ya kotelema na kosangisa ya tombwa ya koumela, ya tombwa ya bilanga oyo etosaka zinga zinga po na mbongisami ya bomoi ba bana ekolo bakisa ekonomi ya ekolo. Ezali pe nzela ya kosangisa bato banso po na kosalela makambo ya tombwa, ezala tombwa ya zinga zinga ya solo oyo ekoki kobongisa bomoi ba bana ekolo nq tombwa ya ekonomi ya ekolo mobimba. REDD+ akani kozala esongo ya bokati banzete pamba pamba pe bobebisi bazamba, pe koyangela na ndenge ya seko bazamba, kokengele pe zinga zinga pe po na komatisa ba kilo to stock ya carbone ya bazamba.

1.1- Mikano mizwamaki na ndembe ya bangalasisi ya muango oyo eleki

Uta bambula ebele oyo esi eleki, ekolo Congo azali koluka ba nzela ya koyangela na ndenge ya seko bokulaka. Miango mia kala epesaki ndingisa ya kokundola mikano 8 po na kobunda esongo na bokati banzete pamba pamba na bobebisi bazamba, kobatela to kobakisa ba kilo to stock ya carbone ya bazamba.

Na kati ya muango DSRP bazongela pe mikano miango, pamba te ezali esika oyo esengeli po na kolobela makambo nyonso etali tombwa ya ekolo pe kobongisa mambi matali bomoi ba bato pe ekonomi :

- Mokano mwa yambo 1 : Kosala été bazamba na zinga zinga bamipesa solo solo po na komatisa PIB na nzela ya boyangeli bazamba na ndenge ya seko, kosala misala mia banzete na ndenge ya makasi, kopesa lokumu na misala mia zinbga zinga (kobomba carbone, biloko mosusu oyo ezali ya zamba te produits forestiers non ligneux, écotourisme) et l'émergence des opérateurs nationaux ;
- Mokano mwa mibale 2 : Kobatela, kobomba pe koyangela malamu ba écosystème ya bazamba, bibwele, ya mbu, ya pembeni ya ebale na bibale ya kati bakisa bisika oyo bakengeleke ;
- Mokano mwa misato 3 : Kobatela na ndenge ya siki siki mabele na kozalisa oyo babiangi PNAT ;
- Mokano ya minei 4 : Kosala été bato ya bamboka na bambenga bayangela bokulaka ;
- Mokano ya mitano 5 : Kolendisa bokambi na kati ya baminisitele na koyangela na ndenge esengeli makambo ma zinga zinga ;
- Mokano mwa motoba 6 : Kosalela pe kozalisa muango to plan ya kosalela énergie domestique ;

- Mokano ya sambo 7 : kosala bilanga pe kotosa zinga zinga, kosala été basali bilanga bazalaka na esika moko pe kotombola bilanga ya zamba na foresterie communautaire ;
- Mokano ya mwambe 8 : kotombola pe kopesa lokumu na biloko mosusu oyo ezwamaka na zamba.

1.2- Processus ya kobongisa malamu malamu banzela stratégique

Masolo na batoma banso masalamaki kati na sanza ya yambo na ya minei ya mobu 2010 po na kozwa mbano ya tango moke. Masalamaki sima ya ba atelié, ba réunions thématiques na niveau central pe décentralisé, masolo ya bozindo pe masalamaki na ba personne-ressource, bakambi ya mistrasio, ba iniversitaire, bakambi oyo basangani na mangomba ma makambo ya bazamba bakisa bambenga.

Batoma, koleka motuya ya kama, ya bitaki misato ya tina ya (secteur public, secteur privé, société civile) babengamaki po na masolo bakabolaki limoni lia bango likolo ya ba tina oyo eleka,ya mikolo miye pe mikolo mikoya likolo ya bokati banzete pamba pamba pe bobebisi bazamba, po na kobunda esongo na yango. Bolai ya masolo mango, maye masili kosalama to masalami te, makomami na kati ya eteni 1b.

Na kati ya éténi yango, balobaki pona banzela ya yambo yambo. Processus ya kobongisa, ekambama pe ezalisamaki na dispositif ya gestion oyo elimbolamaki na eteni ya 1a, ekopesa eposa ya kobongisa malamu malamu uta mobu 2011 tee 2013 banzela yango na lisalisi ya :

- masolo ;
- mateya ma siki siki ;
- komekola zinga zinga pe sociale stratégique na bokuse (EESS) (tala 2d) ;
- système ya bomekoli, ya Rapportage na Vérification (MRV) (tala eteni 4b) ;
- koyangela projet pilote REDD+ na niveau national bakisa niveau sous national.

1.3- Litaki ya kosombitinya ba option stratégique

Na makambo maye manso, tokolakisa été option stratégique moko na moko oyo bapesi biso ezali kosukisa batina oyo ya pembeni na makambo ya se se oyo ebebisakaka bazamba oyo eyebani. Po na option (O) moko moko, ezali na ba « sous options » (SO), na sima to kosombitinya mbala yoko :

- misolo pona kosalela ba option stratégique oyo elimbolami na kati ya buku oyo. Bomekoli yango etali epusi misolo ya mabaku, bakisa misolo ya investissement na misolo ya mombongo;
- bonofisi ya koyangela option stratégique moko na moko oyo balakeli biso. Bosombitinya yango ekolakisa mosala mwa option stratégique pona bokutoli makambo ya bokati nzete pamba pamba na bobebisi bazamba. Epai esusu kotala pe matomba oyo ekoki kozwama, epusi oyo etali oyo eutaka na babiangami basusu (Leta, bato ya mboka, pe bongo na bongo.), pona sécurité alimentaire pe bambeba esusu ya zinga zinga ;
- bosalami oyo etali boyangeli ba option stratégique oyo epesami. Bosombitinya

yango ekozalisama na makambo ma polotiki, ma bomoi, na ékonomi (bondeko na misolo ya bomekoli na matomba oyo malimbolami na likolo awa) bakisa maye ya Leta ;

- boumeli ya ba option na boyingeli bwa bango na kati ya ba polotiki ya tombwa ;
- mbeba oyo ekoki kobima na tango ya bosaleli stratégie nationale REDD+. Soki stratégie nationale REDD+ esalami na kati ya bazone songolo, elikia ya bosukisi bokati banzete pamba pamba pe bobebisi bazamba ekozala penza penza te, kutu tango mosusu ekokende koleka motuya na bazamba basusu ya mosika.

Ba termes ya référence pona mateya ma siki siki malimbolami na kati ya annexe 2b.

2°)- BOLAKISI MAYELE TO BA STRATEGIE OYO ESENGELI PO NA REDD+

Na masengi matali ba stratégie ya ekolo na may matali mambi ma bopanzani to bopemi ba gaz à effet des serre, ekolo Congo na kotalaka ba ngalasisi ya manaka ma kala (PAFN-1992, PNAE-1994, SNDR-1997, SNAT-2005, DSRP-2008, PAN-2008), na lisungi ya R-PP azali kopesa ba “options stratégiques préliminaires”. Ezali nde banzela oyo elandami:

- Nzela ya 1 : Kolendisa bobateli mabele;
- Nzela ya 2 : Kosalela na ndenge ya seko bokulaka ya bazamba;
- Nzela ya 3 : Kobongisa ba système ya misala ya bilanga ;
- Nzela ya 4 : Kokokisa misala mia koni na ndenge ya kosalela yango.

2.1- Nzela ya 1 : « O1 » : KOLENDISA BOBATELI MABELE

Stratégie ya nzela ya 1 ezali banzela ya se mibale (02) oyo :

- Nzela ya se oyo etali kovandisa muango ya ekolo na bopesi mabele (PNAT) ;
- Nzela ya se oyo etali kolendisa ba réseau ya bisika oyo bakengeleke ;

2.1.1- Nzela ya 1.1 : « SO1.1 » : Kobongisa linaka po na kokabola mabele na ekolo

Plan National d’Affectation des Terres (PNAF) ekozala likonzi oyo esimbi mokano ya kosilisa likambo na ndenge ya seko ya mabele pe ekopesa na bakuli babatela boyingeli bwa bango na bokulaka lokola (nzete, mine, ezaleli pe bongo na bongo). Ekosala été boyangeli kita wana esalama na pasi te, ata tobakisi bazamba, oyo y Leta. Ekosembola na ndenge ya seko masengi ya eteni moko moko ya ekolo na maye matalia ba critère pédo-climatique, démographique pe socio-économique.

PNAT esangisi mataki maye, oyo mazali te ya kokabwana na biteni biteni : forestier permanent (DFP = bazamba ya bisika oyo etali bobele Leta, bazamba ya bato nyonso na bazamba ya ba komine na bato basusu to ba collectivité locale), non permanent (DFNP = bazamba oyo bakengelaka), ya boloni, ba mine, ya mboka, ya bituka, ya bobengi, ya bolobi mbisi to eloko mosusu ya tina.

Ebongisami na processus national participatif, ekambami na Ministèle ya muango to Plan et de l'Aménagement du Territoire bakisa batoma banso ya secteur public, ya société civile na ya secteur privé, PNAT ekosembola bisika to bazone ya bokaboli mabele na kotalaka masengi manene manene ya bobongisi pe, epusi boyangeli :

- bazone ya bazamba oyo basalelaka bazamba oyo esengeli na misala ya seko ya biloko ya zamba (ezla bisika to bazone oyo baloni banzete to oyo babongisi lisusu bazamba oyo ebebaki) ;
- bazone ya bokengeli (bisika oyo babongisa na bolelo to oyo ekoya) ;
- bazone ya etando ya ekolo oyo mosala ya bilanga esalamaka;
- bazone oyo basalelaka bamine na pitolo na mikolo miaye to mikolo mikoya ;
- bazone ya bamboka na bituka oyo bakaba po na kokolisa ba infrastructure (banzela, bandako, baindustrie, pe bongo na bongo.).

Bisika ya minene wana oyo bakaba soki ebakisami na bisika bisusu na maye etali kosalela bokulaka (bazone ya bobengi, ya bolobi, pe bongo na bongo.), bakisa lisusu ndenge ya koyangela (koyangela na régie, mapango, batoma ya bana mboka).

2.1.2- Nzela ya se 1.2 : « SO 1.2 » : Bolendisi baréseau ya bisika bakengelaka

Ata ko makambo masusu mayebani te, banganga mayele ebele bandimi été bisika bakengelaka oyo ebiangami Aires Protégées (AP) oyo ezali kasi ebebi penza te koleka bisika misusu ya ekolo. Esengeli kosalela masengi ya koyangela na ndenge ya seko bisika bakengelaka oyo eyebani lelo pe, na mabaku na bambeba oyo epesaka eposa ya kobakisa bisika mosusu oyo bakengelaka, epusi na bazamba oyo ezali malili.

Na ngambo mosusu, esengeli kolimbola tina ya ba écosystèmes sensibles po na koyangela na ndenge ya seko mapango ya bazamba, epusi bazamba oyo eyebana na FSC. Bolimboli yango ekovandisama likolo ya mbano ya boluki pe ekosukisa lobi lobi kotika bisika bisusu (bazamba ya minene oyo ekoki kokengelama, bisika oyo etengamamakasi, bazamba oyo elandi bibale, bazone oyo ekutani) ya boyangeli bazamba, po na kokutola bobebi na yango.

Nzela yango ezali na makondi mibale ya tina :

- bolendisi boyangeli ba aires protégées oyo ezali pe bokundoli basusu ya sika bikosalama na ndingisa ya PNAT, oyo atalaka makambo ya ba aire protégé oyo esili kosalama pe abundelaka pona bazone ya sika ya ba AP.
- bato ya bamboka na bambenga basengeli bazala na bomoko po na misala minso mina, epusi na nzela ya basystème ya co-gestion ya ba aire protégé, po na matomba ma siki siki oyo ekopesa bango makasi ya kobatela bazamba oyo ezali na bokengeli koleka motuya.

2.1.3- Bosombitini Nzela ya 1 : « O1 »: Bondeko kati ya nzela ya 1 na batina pembeni/makambo ya se se ya mbamba

Bozangi limoni ya bobongisi etando ya ekolo, oyo basali na yango masolo pe bandimi yango na batoma banso, ekozongisa sima makambo ya tombwa oyo ekendeke elongo na bokengeli bazamba (zamba, mabele, epusi mai) na bobateli zinga zinga.

Bobateli mabele malamu ekoyeba kobongisa misala mpo ete mikoka kowumela o kati ya mpe kopekisa na baton batika konisa ete kosala na bazamba ekoki kosalama na moto nyoso ndenge abingi. « kokota na ndenge olingi » ekopesa dingisa na kozwa motuya.

Ekoki mpe kopesa na moto epusa ya mikanda mya kozala kolo zamba epai ya bakonzi. Likambo lyango likoki kosukisa makambo manei matali bokati banzete mpe bobebisi bazamba lokola emonisamaki na esalelo ya 2a, na koyeba (i) epusi kosala bilanga na ndenge elongobani te, (ii) pona kotumba moto, (iii) bokati mpe boteki koni na tango moke (iv) bokati nzete ya minene na zamba na ndenge epekisami, ya koumela te. Bokoki bwa bingumba : yango ezali koyangela na bolamu bolenge bwa bozwi lopango pembeni na zamba, kasi mpenza lolenge lwa bopesi mikumba mpe bokonzi bwa leta o maboko ma bayangeli mboka na kati ya ekolo pe o maboko ma bambenga.

Tableau 2b1 : Kososola nzela ya 1 : « Kolendisa bokengeli ya mabele »

Talo (libaku ya kopesa misolo **Na mombongo)**	**Bonofisi (CO2, Mbeba esusu po na zinga zinga, matomba po na bomoi ba bato)**	**Ndenge ekoki kosalama (kobongisa bomoi na ekonomi, Polotiki pe Leta)**	**Boumeli (Boyingeli na kati ya bapolotiki ya tombwa)**	**Mbeba ekoki kozwama**
+	**++**	**-**	**+/-**	**+/-**
• Libaku: +/- esuki na bisika bakengelaka (na kokanisaka ete PNAT ekotika nzela na bokulaka elekana na ndenge ya malamu to « normal » kasi elekisa ndelo te). • Kotia misolo : + elongo na oyo etali kobongisa misala mia bobongisi bisika na ebandeli to zonage initial • Mombongo : + Leta asengeli akengelaka botosi mibeko etali misala mia PNAT : bapulusu ya bazamba , pe bongo na bongo	• Mbeba : ++ bokutoli mipepe mabe na bokengeli mai, mabele, bomoi ya ndenge na ndenge, kosukisa bobebi boutaka na bamine na kobunda esongo na bobukani ya mabele epusi na bingumba ya minene pe zinga zinga na yango • Bomoi bua bato : ++ kosukisa mobulu ya babengami basusu ya makambo ya ekonomi, moto moko moko akoka kozwa matomba pe kosukisa mobulu ya kosalela	• Polotiki: - makambo ya mibeko oyo etali mabele ezali pasi mingi (tala eteni 2c). • Leta : +/- Kosalela PNAT na bisika bakengelaka elingi koloba été kobengisa ba RH ebele, na kati ya ba services oyo Leta apesi mikumba na ba mboka to na bituka to na ba services centraux • Bomoi bua bato: bondimi nionso na bana ekolo to basitwaye	• Kosala elongo na PNAT elingi koloba yambo yambo ete kosalela mobeko oyo ekolakis nzela ya kobongisa etando ya ekolo to (Schéma national d'aménagement du territoire - SNAT). • PNAT / bisika bakengelaka libela soki matomba ya babengami banso ya makambo ya bamine na bazamba bandimi et Leta asalela akamba yango.	Soki PNAT na bisika bakengelaka esalamaki sima ya masolo ya bozindo na babengami banso na maye matali ekonomi na bana mboka soki pe esalama, mbeba ekoki kozala mingi penza te na etando mobimba.

NB : ++ = epusi likolo; **+** = ezali likolo ; **+/-** = mwa ndenge wana ; **-** = esukisi; **--** = esuki penza

2.2- Nzela ya 2 : « O2 » : KOYANGELA NA NDENGE YA KOUMELA BOKULAKA YA BAZAMBA

Nzela ya mayele ya 2 ezali na ba nzela ya se mitano (05) lokola :

- Nzela ya se likolo ya etumba esongo na bosaleli bazamba na ndenge elongobani te ;
- Nzela ya se likolo ya bolendisi boyangeli na ndenge ya koumela bazamba ;

- Nzela ya se likolo ya kosala elongo na bana mboka na babenga na oyo etali boyangeli bazamba ;
- Nzela ya se likolo ya botomboli misala ya kososolo makambo ya kosalela bazamba ;
- Nzela ya se likolo ya bobongisi batekiniki ya boyangeli pe misala mia nzete.

2.2.1- Nzela ya se 2.1 : « SO2.1 » : Kobunda esongo na kosalela bazamba na ndenge esengeli te

Boyangeli bazamba na ndenge esengeli te ezali na bandenge ebele (kokata baanzete oyo monene elongobani te, oyo ekengelami na ba ' porte graines, repasse na bisika oyo kobotama na yango ezali pasi pe bongo na bongo.), kasi ezalaka kaka mbeba po na makambo nionso : tango, biodiversité bakisa mbeba po na mikolo mikoya…lokola pe yambo yambo po na moto oyo asalaka ndenge wana (makama oyo ekomelaka, misala ya malonga te, kosundola banzete pe bongo na bongo.) na moto oyo asombaka (avivés mal débiés, nzete oyo ya malonga te pe bongo na bongo.).

Nzel ya se wana eleki nionso. Esengeli koyeba malamu malamu banzela oyo batekisaka nzete ya ndenge ya molili kobakisa likolo ya ba statistiki ya mikolo oyo mikano po na kosalela na ndenge esengeeli APV-FLEGT na mombongo ya nzete, na etando ya ekolo pe na mikili ya poto.Likambo yango ekoleka na banzela oyo :

- Kosombitinya banzela ya kokela litaki moko ya contrôle autonome (ezala na makambo matali misolo na ya boyangeli) na maye matali mistrasio ya bazamba ekokabola makambo ya contrôle forestier na misala ya bobongisi ndenge elobami ;
- Lisungi po na kobongisa ba systèmes ya traçabilité ya biloko nionso ya bazamba oyo ezali kosalama mikolo oyo na kati ya linaka kombo APV-FLEGT, na kolendisa makoki ya mistrasio ya bazamba na bakambi ya boyangeli bazamba po na bosaleli yango ;
- Bolendisi makoki ya basali oyo basengeli kosala d'intervention des agents chargés des interventions de contrôle forestier yango na makoki na ndenge ya ba procédure ya contrôle ;
- Lisungi po na bolandeli ba nzela ya bokqti banzete yua molili na lisalisi ya Observatoire indépendant ya makambo ya zamba na ba ONG na bato ya mboka oyo bamonaka makambo yango.

Encadré 2b1 : Makambo mosusu oyo etali bondeko kati na REDD+ na APV-FLEGT

Processus REDD+ na processus APV-FLEGT eyebana lokola makambo oyo esungaka kobatela ba écosystème forestier ya bikolo pe na boyangeli ya seko na bokulaka ya bazamba na ba bonofisi nna oyo etali ekonomi, zinga zinga, pe bobongisi bua bomoi ba bato oyo eutaka na bazamba.

Processus APV-FLEGT epesaka ndingisa na ya kotosa mibeko ya maboka na makambo ya bazamba, na ya kolendisa boyingeli ya bato bayebi malamu malamu makambo ma bazamba na banzete (basali banzete, bosali na ndenge ya masini, basaleli nzete to bois-énergie, pe bongo na bongo.) botosi pe grille ya évaluation ya bosembo.

Processus REDD+, Po na ye apesaka Garantie pe alakisaka polele polele bokutoli to bosukisi bokati banzete pe bobebisi bazamba pamba pamba. Epesaka pe eposa ya koyangela na ndenge elongobani, po na kobatela biodiversité, pe kobakisa ba stocks ya carbone, boyangeli po na seko, etumba esongo na bobola bakisa kotya esika batoma banso baye basalelaka bazamba (basali misala mia bazamba na bamine, basali bilanga, basali na ndenge ya

izine, basali ba bakoni to bois-énergie, basali ba pitolo, bateki, mabota ya ba mboka mike mike na bituka, pe bongo na bongo.) na kotosaka bazamba na zinga zinga (mibeko ya kosalela na mbeba moke, kokengele na kobatela bisika oyo ezali na makambo oyo eyebana, pe bongo na bongo.).

Soki totali nyoso o towuti koloba, komona polele yete lolenge ya misala miye nyoso mibale, mizali kokitana na kotalaka ndenge ya bobateli bizaleli ya ntango o kati ya zamba mpe kosala ete bokulaka bwa zamba bosila nokite.

Kokola tobaki liboso, misala mitali REDD+, mikotalaka bayengebeli bazamba, kamata mpe basali misala misusu mya ntobwa lokola oyo misalami na (basali bilanga, baluki bokulaka bwa mabele mpe bongo na bongo, etc.), mibwaki pembenite misala mitali APV-FLEGT mpona kobongisa nyoso etali boyangeli bazamba na ndenge ya kowumela (botosi mibeko, bobongisi bazamba na lobiko, kozala na mikanda mipesi ndingisa ya bosali na zamba, mpe bisusu, etc.).

Ekolo Kongo wuta mobu 2009 esali mobembano mwa boyangeli (APV) elongo na lisanga lya eropa (Union Européenne), esali malamu na kondima misala mya REDD+, mpo na kozalisa na basembo misala mya koyangela bazamba na lobiko mpona mambi mabale mana, tokokoka koyangela bazamba malamu, kosukisa mbeba ya mbongwana ya tango, kobatela bokulaka bwa zamba, kosala ete bazamba bawumela na mokili mpe kobatela malamu misala nyoso mitali mbongwana ya tango, oyo ezali na kati ya bazamba na biso.

2.2.2-. Nzela ya se ya 2.2 : « SO2.2 » : Bolendisi mbongisami ya lobiko bwa bazamba ba bosali nzete

Ekolo Kongo esali makasi mingi na misala mya bolendisi mbongisami ya lobiko lwa lopango to lobalaka ya bazamba. Kasi o bitando bya zamba bisusu bya ekolo, epusi na (Sud-Ouest) ngele, myango mia bobongisi bazamba bizali kosalama nainu malamu mpenzate. O bosika bisusu, mosala mwango motalisami polele, kasi na ndenge elongobanite o kati ya bisalelo. Mosala mwango molingaki mosalama malamu na ndenge ya kolendisa ntombwa ya mbongisami ya yango na biloko biye :

- Kolendisa mbongisami ya misala mya zamba mya ekolo mpe kotia yango na kati ya mibeko mya boyangeli bazamba mpe mibeko misusu mya ntina ;
- Bolendisi mpe bozalisi mitindo mya bopesi misala na kobombanate mpe ya bomeki nzoto, mpona mbongisami ya bolandi etamboli ya mosala moyangemite na mangomba ma bai-mboka mpe ma bapaya, bazwa mpe makanisi na oyo etali nguya mpe makoki ma mosala ma ba kopayi ;
- Kobongisa nguya ya mosala mwa mitalasio ya zamba, ya bakalaka ba privé, mpe bakonzi bayangeli bazamba ba sika ;
- Ntombwa to botomboli maye ma bopesi sango mpe ma boyangeli bazamba (SIGEF) mpona bolandi malamu bozwi mibeko mpe misala miponami o kati ya mwango mwa bobongisi na nguya mpe batekiniki ya malonga ya basali mosala ;
- Bososoli mambi ma mosolo mpe bosaleli bazamba na ndenge ya kowumela.

2.2.3- Nzela ya se 2.3 : « SO2.3 » : Kokotisa bato ya bamboka ya mike mpe bambenga o mya boyangeli zamba

Bato bamboka ya mike-mike mpe bambenga o ndembe tozali koloba bazali bayikete o misala mya boyangeli bazamba, yango ezali kosala ete bango babosana nyoso oyo bakoki kosala na maye matali bolamu bwa biso banso bowuti o zamba.

Na bokolo bisusu awa na Afrika, basili bakomi mosika na likambo lyango, na mpe likambo lya bobebisi bazamba mpe bokati koni. Bokamati bango na misala yango ekosala ete bakoka kobatela bazamba malamu mpe bazwa mbano elamu awuti o misala myango. Boyangeli bazamba na bato bayike yango ekosala ete :

- Toyeba makoki ma baninga na maye matali boyangeli bazamba elongo o kati ya ekolo mpe o mikili misusu ;
- Boyebi ndenge ya bosali bazamba ya sika mpe bokulaka bwa yango oyo ewuti epayi ya bato bamboka mpe bambenga mpo ete bokulaka ya bazamba ebeba lipwate ;
- Bolendisi nguya ya bango na manso matali bobateli bazamba mpe koyeba koteka malamu bye biwuti o zamba.

Ata ko boyangeli bokulaka bwa zamba na bai-mboka boyebani nainu malamute na ekolo na ekolo na bisoKongo, misala myango mikolanda ndakisa ya programi CARPE, mpe kolanda ndakisa ya misala mya ntombwa o kati ya bamboka oyo esalami o mokolo mwa ekolo.

2.2.4-. Nzela ya se 2.4: « SO 2.4 »: Tombwa ya bondimami bwa bazamba

Ekolo Kongo ezalaki yoko ya bikolo bya yango o Afrika oyo bazamba ya yango bandimaki na ligomba Forest Stewardship Council (FSC) mpe ezali na mokolo mwa lelo o molongo mwa yango na mokili mobimba mpona matali bitando bya bazamba bandimamo. Ya mingi esili esalemi, kasi ebongi elandama, na ntina ete bondimami bwa bazamba ezali mpenza likambo ya kotombola bosali bolamu bwa bazamba mpona kolendisa misala mya zamba se na lolenge ya lipanda.

Bondimami bwa bizaleli bya ntango ezali ndakisa elamu mpona REDD+, na ntina ete yango mpe ezali kopesa mbongisami ya lobiko: eloko yoko nainu ezwami ya libelate, mpe bilembo bya bokeyi liboso bizali komonana. Ekolo Kongo mpe ezali kondima ezaleli yango, mpona kobanda misala mitali REDD+ na mikano mikasi mpe mya solo-solo, na kotia na mutu likamisi ya kokende malembe kasi na bolamu mpeza mpona REDD+, lokola asali na bondimami bwa bizaleli bya ntango. Ntombwa yango ya bondimami bwa bazamba ekosalama na:

- Boluki koyeba litomba lya ntombwa ya lotomo lwa « bondimami » sasapi bwa bazamba, mpona basali banso bamisala mya bokati banzete na zamba, mpona boembo bwa mosala ;
- Bososoli bolamu ya mosala, batekiniki mpe mosolo mpo ete bondimami bwa bazamba bozala mobeko makasi mpona bisalelo binso bya ekolo to na bitando bya bazamba bisusu oyo bizali na makoki manso te.

2.2.5- Nzela ya se 2.5: « SO 2.5 »: Kobongisa batekiniki ba bokati nzete pe bosali mabaya

Mbongisami ya batekiniki ba bokati nzete mpe bosali mabaya-mpe bokolisi nguya ya bsali banene ba bazamba mpe banzete mpo ete bamimonisa na mosala-ekoki komatisa na ntango eke nzete esengami na bato, yango ekokutola mbeba ekoki kosalama na misala mya zamba mpe mbeba ekowuta na milinga. Tokoki kososola makambo mayike :

- Kotombola ba tekiniki ya misala mya zamba na mbeba se moko (EFI) : na maloba ma bakalaka banene, bobimisi milinga o bazamba bozala se moke mbala misato, na bosali bazamba na mwango mwa mbongisami engebene bosali bazamba « na ndenge ya kala » (oyo ezangi mwango ya mbongisami). Na oyo ya EFI, soki tosali na tekiniki ya misala mya zamba na mbeba se moke, tokozala na ntina ya mbongisami ya minei. Ata ko makoki ma bondimi milinga miwuti na bokutoli mipepe mabe mayebani te, ezali malamu na kosalela ntombwa ya EFI ;
- Kobongisa batekiniki ba bobongoli nzete (bopasoli, bakaboli na biteni, bolongoli mposo) ;
- Kopesa motuya na milona mabe oyo ebongite (ntina ya nzete oyo ezali na libulu to « mombonda », nyoso oyo ekotekisamate, oyo ezwi mbeba na ndenge ya bokati yango to ya (débusquage), etc.) mpe misala misusu, mpe mabaya ya mbeba oyo bakoki kobwaka na ndembe bokati na si na esalelo ya bapano (bopesi motuya na binso bya mosala biwuti na nzete) ;
- Kotombola bobotami bwa sika o kati ya bisalelo bya bobongoli nzete (bopesi motuya na mabaya ya mbeba ezwami na masini ma bopasoli yango), lokola yango ekamisami na mapango ma misala mya zamba na kati eteni ya etuka, (ndakisa groupe Rougier)

2.2.6- Boluki tina ya koyeba boulani o kati ya nzela 2 to liponami ya mibale, batina ya pembeni/makambo ya se oyo etiaka mbamba

Boluki ntina ya koyeba bowulami o kati ya o nzela batwa pembeni na makakambo ya se oyo etiaka mbamba to liponami ya mibale. Boyangeli na ndenge ya kowumela bwa bozamba, elongolamite mpe ekosala bobeti bwa bazamba.

Boluki kozwa bokulaka bazamba, epusi boluki koni pona kosala motote mpe kokata na ndenge elongobani te banzete ya ntalo, yang onde ekotinda bobebisi bazamba to bosilisi yango liponami lyango lya motuya ekokutola bobebi bwa bazamba mpona bokati banzete mpona koyeisa makasi nguya ya bobateli bazamba na lobiko mpe binso bitali bokulaka bwa zamba, ekozala malamu mingi na kosala manso mpona kotia gisalelo bilongobani mpe makoki manso na kosala na bosembo bazamba na ndenge ya kowumela ya solo-solo kasi se na kati ya mikanda pamba te .

Meko wana nyoso, sangisa na mbongisami ya batekiniki mpe nguya ya mosala mpona bobongoli nzete ekopesa mbano malamu mpona oyo etali bokulaka bwa bazamba na ndenge ya kowumela.

Tableau 2b2 : Kososola nzela ya 2 : « Koyangelana ndenge ya seko bokulaka ya bazamba»

Motuya (libaku ya bosungi pe Bosali mombongo)	Bonofisi (CO2, Bakisa makambo masusu ma zinga zinga likolo ya bomoi bwa bato)	Bosalami (bomoi na ekonomi, polotiki pe Leta)	Boumeli pe boyingeli o kazti ya bapolotiki ya tombwa)	Bobangi kobebisa
+/-	**++**	**++**	**++**	**+/-**
• libaku : - litomba malamu na tango eke to ebele, koyangela na ndenge ya seko te to na ndenge ya mabe • Boti misolo : +/- + soki bobongisi pe écocertification na cogé-nération. Kasi kozongela noki pona kobongisa tombwa ya misala ya mabaya • Mombongo : + Leta asengeli asala été mibeko mitosama	• Zinga zinga : ++ na bobongisi na écocertification (> kosalela na ndenge ya mabe to na ndenge ya bokoko) • Bomoi ya bato : ++ kosala na bato banso • (bomoi ba bato : +/- - soki tobundi esongo na misala ya ndenge elongobani te to na denge ya bokoko. = + bosomele? kasi bosungwi…)	• Polotiki : ++ bopikiniki ya ekolo Congo, mobeko mosengeli • Bomoi bwa bato: ++ mbamba ya basombi biloko pona makambo eyebana • Bomoi bwa bato : ++ bakati ya tina OK pona kobongisa makambo ya zinga zinga to écocerti-fication pe mbongisami ya nzela ya kosalela • Bomoi bwa bato :+ bakati ya mike mike OK uta ebandela ya lisalisi to muango na zone Sud-Ouest	• ++ bolandi papotiki oyo ya lelo oyo ezali engebene na DSRP	• Kokenda epai mosusu , bokati banzete ekoki kobebisa • Soki koni ezangi po na bokati banzete kili kili to na ndenge ya koumela te, plus d'énergie fossile ?

NB : ++ = likolo penza ; **+** = etombwama ; **+/-** = mwa ndenge wana ; **-** = esuki ; **--** = esuki libela

2.3- Nzela 3 : « O3 » : KOBONGISA NDENGE YA KOSALELA BILANGA

Mayele ya kosalela ya 3 ezali na banzela minei (04) banzela ya se lokola :

- Banzela ya se po na kosala été basali bilanga ya mike mike bakoka kodefa misolo to kozwa bamicro-crédit ;
- Nzela ya se po na kosunga boyangeli mosala ya bilanga ;
- Nzela ya se po na kolendisa misala mia boluki pe kopanza sango ya misala ya bilanga ;
- Nzela ya po na tomwa ya basystèmes ya bilanga ya zamba.

2.3.1- Banzela ya se 3.1 : « SO 3.1 » : Kopesa eposa na basali bilanga ya mike mike bakoka kodefa misolo to bazwa bamicro-crédit

Na lisungi ya ba banki ya Congo na ba ONG ya bamicro-crédit oyo eyebana, bakoki kopesa eposa na basali bilanga ya mike mike badefa misolo po ya misala mia bango, pe po na kosomba bikelakela ya mindele lokola mboto pe kisi ya kobongisa mabele yambo ya boloni, yango nde ekoki kosala été mabele mazala sembe sembe pe bilanga bibota mbuma ya malamu.

Soki badefisi bango mbongo po na kosala bilanga po na eleko songolo, kozongisa mbongo yango ekozela na tango ya kobuka yango. Na bamboka oyo basala makambo to basystèmes ya ndenge wana, mbano emonana pe epesa baloni na kolongwa na molongo ya bobola na ya bozangi mbongo po na misala mia bango, oyo esalamaka tango inso na mokongo ya bokulaka ya mabele.

2.3.2- Nzela ya se 3.2 : « SO 3.2 » : Kosunga boyangeli mosala ya bilanga

SO3.1, lisungi ya boyangeli yambo yambo mosala ya bilanga (bateki to basombi mono ya milona to mboto ya ebele to ya mwa ndenge wana) yango nde ekopesaka eposa na baloni ya mike mike bazwa biloko oyo esengeli po na kobongisa mabele na kobotisa mbuma elamu.

Lisungi ya boyangeli baloni bilanga ekosala été bango pe babongisa esalelo ya bango na kotiaka esika moko makoki ma bango, bakisa masolo to kozwa esika na bomekoli misala miango. Bakoki pe kozwa na suka ya manso, eposa ya kokolisa misala lokola koyangela bango moko basystèmes ya micro-crédit to babanki ya bamboto, po bakweya te na bakenda zonga sima na lolenge ya bokoko epusi kotumba bilanga to « abattis-brûlis » oyo Ezali na mbano ya malonga te.

2.3.3- Nzela ya se 3.3 : (SO 3.3) : Kolendisa misala ya boluki ba nzela pe kopanza sango ya misala ya bilanga

Boluki ezali na motuya monene : na bosombitinia basystèmes ya kolona ya mikolo oyo pe koyeba suka na yango na lolenge ya kobatela mabele na kobotisa mbuma ebele, ekoki kosalama eposa na banzela mibale, oyo bakoki komekola na bisika oyo esengeli yambo yambo te balakisa yango na bato ya bamboka. Po na bopesi mateya ezala pasi te, bapanzi sango ya misala mia bilanga, bakisa bateyi lokola, basengeli basunga bango.

2.3.4- Nzela ya se 3.4 : « SO 3.4 » : Kotombola ba système ya bilanga ya bazamba

Bialanga na ndenge ya bokoko mbala mingi emonaka banzete lokola banguna oyo basengeli koboma po ya kolona biloko oyo lobi lobi ekobota mbuma, tango mosusu , banzete bazali pe biloko oyo ekoki kokomisa mabele sembe sembe po na tango eke. Boluki koyeba na ndenge ya zebi tin aya misala ya bilanga na Afrika, elakisaka été, esengeli kobunda po na ba système kati ya zamba, ezala po na kolona (kokengele bokulaka na maye matali mai, kozongisa mabele sembe sembe pe bongo na bongo.) ezala pe po na mosali bilanga (mbuma to biloko ya zamba oyo ezali na mosala ya nzete te, nzete po ya misala to po na moto).

2.3.5- Bosombitini Nzela ya 3 likolo ya bondeko kati ya O3 na ba tina pembeni/makambo ya se oyo epesaka mbamba

Misala mia bato ya bamboka na Afrika ya ngele ya sahara ezali na mbano ya malonga te kasi ezali na basali na kati ya ba fami. Likambo ya makasi na maye matali mosala ya bilanga oyo batumbaka ezali nde koprofité (rationnellement) na basali ba ndenge wana po na kopikola matiti po été mabele makaoma sembe sembe na talo moke, na nzela ya combustion ya biomasse sur site. Na yango, kosalela biloko ya kolia ekoki kosalama, ata baengrais chimique ezali te, na mwa ndambo ya engrais organique na kozanga pe mboto ya mindele oyo babongisa.

Sima ya mwa bambula ya misala, mabele ebebi : cycle ya abattis-brûlis ekoki kolandana epai mosusu. Soki tango oyo banzete esengeli kobota lisusu ezali ya kokoka, système wana ekomi ya seko. Soki motango to densité ya bato ezali komata, baposa ya ùmabele pe ekomata, mabele pe ekobeba lisusu (tango mosusu tii ekokoma makasi penza (induration), yango nde esalaka été bakoka lisusu kolona te). Likanisi ya option yango ezali kosala été baloni bazala

esika moko po na kobunda etumba esongo na bobola bua mabele, bakisa kotombola misala ya bilanga na ekolo oyo bato bazali kobotana na ndenge ya somo to boom démographique.

Soki baponi nzela yango, esengeli kosala angele na mbeba moko ekoki kobotama, oyo etali kokata banzete pamba pamba koleka, na kobakisaka lisusu matomba na esika moko moko oyo elanga ezali likolo likolo, yango wana esengeli bato ya mboka baluka moke moke nzela ya kosala bilanga o esika moko. Bakoyeba sima soki ezali eloko malamu to te po na ekolo Congo.

Tableau 2b3 :kosombitinia Nzela 3 «Kobongisa système ya kosala bilanga»

Talo (ya eposa Ya kotia misolo pe ya mombongo)	**Matomba (CO2, Ndenge esusu ya kobatela zinga zinga, po na bomoi ya bato)**	**Ndenge ekoki kosalama (na bato na ekonomi, pe polotiki ya Leta)**	**Boumeli pe Boyingeli okati ya bapolotiki Ya tombwa)**	**Ekoki pe kobeba**
+/-	**++**	**+/-**	**++**	**+**
• ndingisa : -ya sasapi na basali bilanga ya tango moke , bakisa – tango molai(kosala été mabele mazala obe sembe sembe) • kopesa makoki: ++ po na kodefisa mwa misolo, po na koluka mayele pe kopanza sango ya solo solo • mombongo: + po na kosungwa ba OPA yambo yambo (mayele, bopanzi sango ,basungi, banque, pe bongo na bongo)	• bobongisi : ++ mabele, mai, biodiversité • bomoi bua bato : ++ matomba masengeli yambo yambo mosala ya bilanga, kotombola basali bilanga, lokola bamonaka bango tango esusu batopamba • mbomoi bua bato : ++ bazanga bilei te ezala lelo to lobi	• Bomoi bua bato : - Koboya mbongwama pe bavandaka na bobola ba banke eyebi bango te • Po na Leta : -Boluki / Bopanzi sango na mwa makoki mike pe bato bake • Polotiki : - koluka mayele / kopanza sango / bosungi OPA tango mosus ersimbaka te na ba oyo bazwaka mikano	• Elongo na DSRP	• Mbongisami ya bisika ya kosalela bilanga na kaka likolo ya bazamba soki babongisi matomba po na esika moko moko

NB : ++ = eleki likolo ; **+** = likolo ; **+/-** = mwa ndenge wana ; **-** = esuki ; **--** = esuki libela

2.4- Nzela ya 4 : « O4 » : Kokomisa mosala ya koni na kosalela yango ndenge moko

Nzela na mayele 4 ezali na (03) na banzela ya se oyo :

- Nzela ya se po na kobongisa masengi ya bisalelo ya koni ya moto na makala;
- Nzela ya se po na tombwa ya bokati banzete pamba pamba pe bobesi bazamba, na nzela ya Programme National d'Afforestation et de Reboisement to (PNAR), epusi po na kobongisa masengi ya koni po na moto ;
- Nzela ya se po na kokitisa masengi ya koni to bois-énergie, na bobongisi ndenge ya kosalela koni po na moto to bois-énergie.

2.4.1- Nzela ya se 4.1 : « SO 4.1 » : Kobongisa masengi ya bolendisi misala mia koni ya moto na makala

Misala ya kokomisa koni makala eyebani penza penza te, esalamaka na ndenge ya mboka mboka pe esengaka koni ebele po na kozwa makala moke, yango moto ebebisaka bazamba to ebomaka yango libela libela..Mikano oyo ekosenga mbongo mingi te ekobongisa ndenge ya kosalela banzete pe kokutola baposa ya koni na ndambo moko.

Ndenge moko na mikano ya kobongisa ba tekiniki ya bosaleli pe bobongoli nzete oyo tolobaki liboso, mbano ya mikano ya kobakisa bakilo ya carbone ekozala ya tango moke, esongo na mikano ya kopika lisusu banzete pe kobongisa yango, ndenge oyo.

Misala na kati ya nzela ya se ekoki kozala boye :

- Koluka ba tekiniki ya carbonisation ya makasi oyo esengeli (meule casamançaise, pe bongo na bongo) ;
- Kolendisa makoki ya basali makala, kosala été mateya oyo etali tekiniki ya kosalela na kati ya bisalelo makala;
- Kosalela ba systèmes ya kolandela pe ya pako oyo ensengeeli po na kopesa mateya na bakelasi oyo basalelaka makala na kosangisa bana mboka;
- Kotelemisa miango ya kosalela lotiliki na ba ndako: kolendisa miango ya boyangeli bazamba na bazamba ya ba affouage, kolendisa koyangela misala ya basali bazamba pe bakumbi nzete po na kopesa bango eposa ya koyebana to « officialisation » ya mangomba ma bango, kosunga bokeli bazando ya banzete na na ba 5 bingumba binene, pe bongo na bongo.

2.4.2- Nzela ya se 4.2 : « SO 4.2 » : Kotombola misala ya kobongisa bazamba pe kolona banzete, epusi kobakisa motuya ya koni ya moto

Boloni banzete pe kobongisa bazamba ezali banzela mibale ya makasi po na kobakisa motuya ya bakoni pe kosala été bato babebisa bazamba oyo Nzambe akela pamba pamba te. Esengeli koyeba été tin aya mibeko yango ekoyebana lelo to lobi, ata baloni banzete oyo ekolaka noki noki.

Ezali na ndenge mibale ya kolona banzete : (i) po na kozwa moto (basalelaka mingi banzete ya mikili mosusu oyo ekolaka noki noki lokola Eucalyptus, Acacia, pe bongo na bongo) bakisa (ii) banzete oyo basalelaka yango misala mia ndenge na ndenge (banzete ya mboka lokola Limba, Okoumé, pe bongo na bongo).

Epai esusu, elonga ya mokano nionso po ya tombwa ya boloni banzete ekendaka elongo na ndenge oyo mabele ebatelami (tala Option 1 oyo ezali likolo), soki ezangi, baye bapesaka misolo ba kosepela te. Soki PNAT ezangi, miango ya kolona lisusu banzete ekoki pe kobebisa makambo : basali bilanga oyo bazanga makoki bakoki kobebisa bazamba na misala oyo esengeli te.

Ekolo Congo ezali komeka kosalela nzela mibale ya tombwa ya boloni banzete : (i) mikano ya kotinda bato ya secteur privé na bato ya mboka (mobeko ya pako,

tekiniki ya bosungi, pe bongo na bongo) to (ii) mokano ya Leta na misolo pe boloni ba nzete, na nzela ya SNR, na nzela ya misolo ad hoc lokola fonds REDD+ (voir composante 2c).

Ekolo Congo ezali na makoki ebele na makambo ma tekiniki likolo ya makambo ya bazamba (sylvicole), oyo ezali na ba hectare 70 000 ya mapango ya bazamba na kati wana hectare 60 000 ya banzete ya mikili misusu lokola Eucalyptus, Pinus na Acacia oyo balona na eliki bakisa hectare 10 000 ya banzete ya mboka lokola Limba (Terminalia superba), na Okoumé (Ocoumea klaineana), pe bongo na bongo.

Encadré 2b2 : Sango likolo ya muango to Programme National d'Afforestation et de Reboisement (PNAR)

Ekolo Congo, uta 2011, avandisi linaka monene na kombo ya « Programme National d'Afforestation et de Reboisement na mokuse : PNAR ». Linaka yango ekaneli kosala bilanga to mapango ya bazamba na eliki na banzete oyo ebotamaka noki noki, mapango ya banzete oyo ya kobongisa bazamba na banzete ya mboka na bilanga ya ba mbuma na etando ya ekolo mobimba.

Soki bilanga yango ekambami na ndenge ya malamu, ekoki kaka te kopesa matomba na ekonomi na bomoi ya bato, kasi ekopesa matomba pe lokola na bobongisi zinga zinga pe kotombola stock ya carbone forestier ya mboka.

Muango yango ekotelimisa milio 1 ya ba hectares ya mapango na bilanga ya bazamba na eleko ya mibu 10 : banda mobu 2011 kino 2020. Lisengi yango ezwami na kati ya makambo oyo ekolo Congo akani kosala po na kosilisa mobulu ya tango pe kopika makondi ya siki siki ya ekonomi ya mai ya pondu ebiangami «économie verte » na etando mobimba ya ekolo. Epikama likolo ya (i) kosala été ekolo ezanga te banzete oyo bakoki kosala misala mia ndenge na ndenge (nzete po na misala mia toki, koni-énergie, nzete ya service) na oyo etali misala mosusu (huiles essentielles, résines, mafuta nzoi, bambuma, bandunda, pe bongo na bongo) pe lisusu likolo ya (ii) kokolisa bazamba na etando mobimba ya ekolo.

Guvernema mobimba ya ekolo ekamati mokano ya kovandisa **mouvement général pour l'écologie**, na kosalaka été babengami banso balona banzete na etando mobimba ya ekolo.

Na yango, Service National de Reboisement to (SNR) atala makambo ya mapango po na bilanga na kosunga na ndenge ya batekiniki bato basusu oyo babengami pe na kati ya muango. Epai esusu, na kotalaka engambe ya mosala na ebele ya bisika bakisa miango mia ndenge na ndenge (bilanga po na koni-énergie, bilanga po na misala mia toki,bilanga po na banzete ya service na banzete ya ba izine, bilanga po na kosalela ba PFNL, bilanga ya ba mbuma, na misusu, mapinga misusu ya Leta na oyo ya bakuli, bakisa ba ONG, mangomba na bai mboka na babenga,babengami po na kovandisa bilanga to kosunga na batekiniki na/to na misolo bana mboka.

Talo ya muango ezali na miliar 1.200 ya ba CFA to kolanda milio 600 ya ba dollars US. Misolo mitali miango mikouta na Leta (miliar 200 ya ba CFA na talo ya miliar 20 ya ba CFA na mobu) bakisa bato ya ndenge na ndenge ya mitema ngolu (miliar 1.000 ya ba CFA to miliar 100 ya ba CFA na mobu moko).

Ba oyo basalelaka ba biocarburants, ya ba izine ya « pâte à papier », ya ba « panneaux de fibres ya mwa ndenge wana to ya densité ya likolo, bakisa ba « huiles essentielles » to ba PFNL misusu, bakozwa sima ya muango yango,mayele ya kotia misolo na bilanga po na kosepelisa na suka, baposa na bango na oyo etali biloko ya kosalela (nzete ya ba izine, mafuta, pe bongo na bongo).

2.4.3- Nzela ya se 4.3 : « SO 4.3 » : kokutola posa na kobongisa makasi penza ndenge ya kosalela koni-énergie

Makasi ya énergie oyo eutaka na koni ya moto na makala ezalaka ya kokoka te, esalaka été baposa ya kosalela koni na makala eleka ndelo po na kosalisa mabota.Esengeli kobongisa misala ya kosalela koni-énergie na ndenge oyo :

- Kososola malamu malamu ndenge makambo yango ebongisama pe esalamaka na mikili misusu ;
- Kobongisa ba modèle ya sika ya kosalela koni na makala oyo ekoki kosalama pe kondimama na ekolo Congo ;
- Koluka bisalelo ya siki siki po na kopanza sango na bandenge ya sika ya kosalela moto na koni pe na makala.

2.4.4- Bondeko kati ya O4 na batina ya pembeni/makambo ya se se oyo etambwisaka pe esombitiniaka nzela ya se 4

Baposa ya mwa tango na maye matali kosalela «énergies», ezali tina ya makasi po na bokati banzete pamba pamba pe bobebisi bazamba. Mbeba yango epusi koleka na bigumba minene lokola: Brazzaville, Pointe Noire, Dolisie, Nkayi, Ouesso et Gamboma. Likambo yango ezali na biteni mibale : (i) epai ya misala, makala ezali penza mingi te pe ezali kosenga basala yango ebele; (ii) epai ya baposa, baposa bazali ebele kasi kosalela na ndenge ya bokoko ezali na tina moko te po na kobatela énergie. Epai esusu, miango ya kobongisa bazamba pe kolona nzete ezali, na bolelo, na tina te na mokili mwa Congo.

Tableau 2b4 : Kosombitinia Nzela 4 « Kosala été mosala ya makala na kosalela yango ekende elongo »

Talo (eposa ya kotia misolo pe mombongo)	Bonofisi (CO2, Makambo mosusu Zinga zinga, mbano na bomoi ya bato)	Bosalami (socio-économique, Polotiki na leta)	Boumeli Pe bokotisi ba polotiki ya tombwa)	Mbeba ekoki kosalama
+/-	**++**	**+/-**	**++**	**-**
• Eposa : - po na basali makala (misala mibongisami), + po na bato ya mboka (boloni banzete kasi biloko mosusu te) • Kopesa makoki : + po na boloni na +/- po na kosalela makala to koni • Mombongo: + kopanza sango ya ba tekiniki (mosala ya makala, mabota mabongi)	• matomba : + po na mosala ya makala ? po na boloni banzete (ekoki kosalama soki baloni na zinga zinga banzete ya mikili misusu) • Bomoi ya bato : ++ mosala makala na boloni malamu banzete ekobongisa matomba ya baloni • Bokolongonu : ++ mbeba ekozala te sok babongisi misala mia bosaleli moto	• Bizaleli bia bato : - boboi mbongwana c (mosala ya makala, mabota ebongami) • Polotiki: ++ bapolitiki ya bazamba kosala obele pamba	• Kozala elongo na DSRP	• Tombwa na boloni banzete kasi na bosali bilanga te

: ++ = eleki likolo ; **+** = etombwama ; **+/-** = mwa ndenge wana ; **-** = esuki ; **--** = esuki penza

6- Banzela ya kosombitinia mayele ya kosalela

Masolo na batoma banso masalamaki na kati ya sanza ya yambo kino sanza ya minei na mobu 2010 po na kokanga eyumbu ya tango moke. Masolo mango masalamaki na ba ateliers, na bosangani na mataki ya likolo na oyo ya se, bakisa masolo ya bozindo na bato oyo babiangami personnes-ressources, bakambi ya mistration, balakisi ya iniversité, bamonisi ya mapinga ya mangomba ya bato bavandaka na zamba na bambenga.
Bato koleka motango mwa mokama bakaboli limoni ya moko moko na bango ya batina oyo eleka,ya bolelo pe oyo ekoya likolo ya bokati banzete pamba pamba na bobesi bazamba, bakisa mikano mizwamaki po na kosilisa makambo yango. Tokoki kotanga na molai, masolo oyo esili kosalama na oyo esalamaka naino te na eteni to composante 1b.

Na kati ya eteni yango tozali na ba nzela ya mabandeli. Mayele ya kobongama, ekambami pe esalami na litaki ya koyangela oyo ekomami na kati ya eteni 1a, ekosala été babongisa yango malamu malamu kati ya mibu 2010 na 2012 mayele mango na nzela ya makoki maye:

- Masolo (tala eteeni 1b) ;
- Mateya ma siki siki;
- Lomeko ya zinga zinga pe mayele ma bomoi ya bato ebiangami (EESS) (tala eteni 2d) ;
- Système ya Lomeko, bolobeli pe bolandeli (MRV) (tala eteni 4b) ;
- Kosalela ba projets pilotes REDD+ na etando ya sous-national.

6.1- Boyekoli bwa siki siki

Na eteni ya mbongisami, maye manso makososolama na oyo etali R-PP, makomaniolama lisusu na bozindo o biteni bia mateya lokola :

- Koyeba na bozindo misolo boni misengeli po na kotambwisa mambi ma tina makomami o ntei ya mokanda moye. Nionso wana ekolakisa polele misolo oyo esengeli oyo ekobima kaka ndenge wana, oyo bakopesa po na misala nionso, na oyo etali mombongo ;
- Koyeba matomba makomonana sima ya kozalisa eteni yoko yokoya muango bakotalisa na oyo etali kokutola bokati nzete lipwa lipwa pe kobebisa zamba. Epai esusu esengeli pe kososola matomba makozwama ezala o ngambo (ya bai mboka pe o ngambo ya mbula matari pe bongo na bongo) , mingi na oyo etali bilei pe mambi masusu ma bobateli zinga zinga ;
- Kopesa makanisi na oyo etali botambwisi miango bakotalisa. Kosombitinya makambo ma polotiki, ma bomoi ba bato, ma ekonomi (na kotalaka pe lokola talo na matomba oyo ekomama liboso) bakisa makambo ya mangomba ;
- Kososola eleko kani miango miango mikoumela, koyeba pe makama makoki kokoma o ndembe ya bozalisi mwango muango, bakisa ndenge ya kokotisa yango o kati ya ba polotiki ya tombwa ;
- Koyeba yambo yambo makama oyo ekoki kokoma o tango ya kosalela muango babiangi REDD+. Soki mayele ya kosalela REDD+ ekokisami kaka na bisika songolo, bokati banzete pamba pamba pe bobebisi bazamba ekosila penza te kasi ekosalama mosika na bazamba mosusu.

Mayekoli matano maye mauti kotalisama po na koluka mayele makobatela zinga zinga, makokokama o buku babengi « rapport » oyo esangisi mayele manso mana. Epusi koyangela na ndenge ya koumela kita to bokulaka ya bazamba oyo ezali tembe te likonzi ya miango minso to mama ya makambo, na sima esengeli kozwa mibeko oyo ekotinda bato banso basalela bazamba na ndenge ya koumela.

Bilembo bia bososoli manaka mango manso bizwami o eteni ya mokaka to annexe na motango ya 2b.

6.2- Miango mia bomeki

Miango mia yambo yambo po na bomeki REDD o etando mobimba ya ekolo to na eteni ya ekolo mikozalisama na biteni misato to na nzela ya kobongisa mayele ma REDD+ pe na nzela ya kosalela yango.

Miango yango ekosalama na biteni misato :

- Bopesi sango ekopesa epusa ya kozwa mikano likolo liamayele to lenge lwa kotambwisa REDD+ manaka ;
- Komekola makanisi bato (bakalaka) bakopesa pe koyeba ba kwokoso REDD+ ;
- Bobakisi mayele na oyo etali boyebi nini babengi REDD+ bakisa biteni biango pe bongo na bongo systèmes MRV na ya tombwa ya scénarios de référence.

Ekolo Congo ekosala manso po na kolongisa miango mia ye mibengami REDD+ Na yango, na ebandeli ya mobu 2011 ekolo Congo epesa nzela ya kozalisa miango mikopesa tombwa na ekolo na kombo ya REDD+.

Po na kokamata bandangisa na maye mazali kolekana o ekolo, miango zomi ya bomekoli mikolengelama po na kopesa eposa ya koyeba bokokani kati ya mbongwana ya tango moke pe tombwa ya seko. Mabengi ma miango mina, se koyeba na bozindo bokokani bozali pe koluka mayele ma siki siki po na kosukisa likambo lia kokata nzete pamba pamba pe kobatela binso bizwami o kati ya zamba kobosana te mopepe mokopesa bato bomoi bolamu pe bokolisi ba stocks de carbone na esika moko boye oyo ba ndelo eyebana.

Miango zomi miye mitangemi awa, mibakisami na miye mia yambo mitali koyeba bitando binso bia nzete ezwami o ekolo pe kosalela yango na nzela ya R-PP bakisa (projet pilote REDD/MDDEFE-GAF) na oyo ekobakisa carbone forestier (projet pilote REDD/MDDEFE-WRI).

Kopona miango mia bomekoli to mia yambo yambo mikozalisama na biteni binei:

- koyeba baposa pe bipusa na maye matali miango (REDD+) sima ya kososola manso na bakalaka ba ekolo ;
- kopesa ndimbola na maye masengeli po na mwango oyo esalama na Coordination Nationale REDD+ moponana na ekambelo ya manaka babengi Comité National REDD+ ;
- koyangela baprojets pilotes na lisalisi ya Coordination Nationale REDD+ likolo ya masengi pe mitindo oyo esi kolobama ;
- kobwaka mbela (na ekolo to na molongo) pe/to kobengisa bato banso oyo basepelaka manaka na baprojets ya tina oyo eponana.

6.2.1- koyeba maye masengeli po na kotambwisa miango ya bomeki na kombo ya REDD+

Maye masengeli na oyo etali muango mua bomeki, ekoyebana sima ya boyekoli bua bakalaka ba ekolo pe bikolo bia bapaya oyo basengeli kososola manso na bozindo. Boyekoli bona bokosembola mayele masengeli po na kosalela masengi ma R-PP oyo ekosenga makambo mibale ya tina oyo etali :

- Wapi bisika oyo esengeli po na boyekoli yango na bozindo elongo na miango to baprojets pilotes REDD+. Esengeli kolakisa pole polele lolenge kani ekolo ezali komilengele po na koyingela o muango ya REDD+ na nzela ya baprojets pilotes. Ekoki kozala to mayele ma solo solo, to kosalela système MRV to lisusu tombwa scénario de référence.
- Wapi bipai baprojets pilotes REDD+ ekoki kozalisama ? Esengeli koyebisa bipai oyo esengeli penza po na kosalela ba projets pilotes yango.

Ba termes de référence ya likolo likolo ezali na kati ya annexe 2b.

6.2.2- Banzela na mitindo ya tombwa pe/to ya kopona muango

Soki bati esika moko mbano ya boyekoli buango na oyo etali baposa na masengi ya ba projets pilotes REDD+, bakambi ya manaka ma REDD to Coordination Nationale bakolimbola ba nzela na mitindo ya solo solo po na tombwa ya baprojets pilotes REDD+ likolo ya miango. Na yango banzela na mitindo yango ekomonana na makambo mibale maye:

- Miango ya bomeki 10 ekosalama alima na coordination nationale REDD+ engebene na mitindo na mayele oyo esi kokomama pe ekosalama bongo na R-PP oyo ;
- Miango ya bomeki misusu ekozalisama na mangomba masusu (ONG, secteur privé, masanga, pe bongo na bongo) engebene na mibeko oyo maponami devraient être soumis aux mêmes critères de sélection afin d'assurer une bonne intégration et contribution au processus de préparation à REDD+.

6.2.3- Botomboli miango ebiangami projets pilotes REDD+

Miango zomi ya miango ya bomeki REDD+ mikotombwama na Coordination Nationale REDD+, na masengi ya mitindo na banzela oyo esi komonana na eteni oyo esi koleka. Kasi, masengi mango makosalama pe na baprojets pilotes REDD+ misusu « sous-nationaux » oyo esalama na mangomba masusu ya ekolo Congo. Kosalela mibeko na lolenge moko ekopesa epusa ya kolakisa bomoko na kati ya mangomba ma ndenge na ndenge pe ekolakisa tina ya ba projets pilotes po na kosalela REDD+ na etando mobimba ya ekolo.

Lokola esi elobama, miango ya bomeki ekoyebana malamu malamu na boyekoli bwa siki siki oyo eyebani. Na yango, masolo oyo esi kozwama na kolandela nzela ya kobunda esongo na bokati banzete pamba pamba pe bobebisi bazamba bakisa banzela oyo eponami po na kosalela muango R-PP ezali kosembola mua ba nzela ya miango ya bomeki :

- kolendisa makoki na maye matali lolenge ya kosalela mabele na mwa etando ya ekolo :

  Kolendisa makoki na maye matali lolenge ya kosalela mabele na ndenge esengeli. Mbongisama yango ekozala likambo ya motuya po na kokutola na ndenge ya koumela mipepe mabe babiangi GES, mayele masusu ekosenga botosi manaka ma kosalela mabele.

- Kobatela bisika ya motuya na maye matali kosalela bokulaka ya bazamba :

  Kosala été bazamba oyo ezali na bokulaka pe esengeli kobatelama pe yebana ya masengi ma FSC, bakisa bisika bisusu ya motuya Kolandela banzela ya kokutolaka makambo ya mabe oyo etali boyangeli bazamba likolo ya bomoi bua zinga zinga, epusi makambo ya koboma baniama pamba pamba pe kotekisa yango, na mapango ya bazamba.

- Mbongisami ya koyangela bazamba :

  Kobongisa batekiniki ya kosalela (kosala yango ezala na mbeba moke, EIR) na mibeko misengeli po na kozwa lisusu « biomasse » na sima ya kozenga nzete (bokulaka, kopesa banzete mino pe bongo na bongo.) na kati ya mapango ya bazamba oyo endimami to ebongisami.

- Kolendisa mibeko ya boyangeli bazamba :

Kosalela FLEGT na mapango oyo babongisa te po na kolengele ba systèmes ya koyangela (elongo na Observatoire Indépendant) na kolandela/kokontrôlé bitando ya bazamba.

- Boyangeli bwa bato banso ya bazamba:

  Kobongisa mibeko mia siki siki po na koyangela bokulaka ya bazamba esalama na bato banso Ekoki kosalama na lisalisi lia CARPE bakisa makoki ma ndenge na ndenge na makambo matali tombwa ya bato banso na mapango.

- Kobongisa lolenge ya kosalela koni ya moto :

  Na bisika oyo basalaka makala, kobongisa ba tekiniki ya sika ya kosala yango, ba tekiniki ya kosalela na lolenge ya kolandela pe kokontrolé mosala ya makala. Ekoki kosalama elongo na misala mia boloni banzete.

- Kolendisa misala mia bilanga ezala na ndenge ya mboka mboka to ya masini :

  Botomboli pe bosaleli ba systèmes ya bilanga epusi bilanga ya zamba kombo « agroforestiers » oyo ezali na matomba koleka nakolandelaka miango oyo etali etando ya bilanga na bazamba

- Kokutola mbeba na maye matali kosalela ba mabanga ma talo :

  Koyekola mikano ya bokutoli mbeba ya mipepe mabe oyo eutaka na bokati banzete pamba pamba pe bobebisi bazamba na kati ya basaleli ba mine, epusi kokela bisika oyo ekozongisa mbano malamu babiangi ("carbon offsets").

Bakoki pe kotia esika moko makanisi to mamoni ma ndenge na ndenge na kati ya mwango moko to likanisi moko ya motuya, kasi esengeli kosombitinia makambo yango esalama na bato basusu, po na koyeba soki solo mikano minso mizwamaki na limonisi lia REDD+ mizali na tina enene.

6.2.4. Bosaleli miango ebiangami projet pilote REDD+

Banzela mibale ezali kolakisa miango ya kosalela ba projets pilotes na lisalisi lia ye moko to coordination nationale REDD+ :

- Kobwaka mbela po na kosala elongo na mapinga ma sosoté civile (ONG, mangomba pe bongo na bongo.) na kozalisama ba projets pilotes REDD+,engebene na masengi oyo ekomama na masengi touti komono ;
- Kolendisa bondeko kati ya babiangami banso po na miango oyo evandisami pe po na kosalela miango ya bomeki oyo esi kosalama engebene na banzela oyo emonani po na maye tosi komono yambo yambo, nyonso wana ekopesa eposa ya kozwa matomba ya motuya oyo ebombana.

6.2.5. Bolandeli miango ya bomeki to baprojet pilote REDD+

Misala bia bolandeli baprojet pilote REDD+ ekosala été basangisa makambo na bambano po ete miango ya bomeki batambola elongo na bosukisi stratégie nationale REDD na lolenge ya kosalela yango. Na wana.makambo mibale ezali na tina penza:

(i) kozalisa, na lisungi ya coordination nationale REDD+, ya système ya masolo pe miango ya bomeki REDD+ ya ndenge na ndenge o ekolo,po na kopesana biloko na boyebi ;

(ii) kotya makambo na boyebi oyo epesami na miango ya bomeki REDD+ ya ndenge na ndenge bakisa bokotisi yango na ba nzela ya kokumba stratégie nationale REDD+ tee na suka, na epai ekosalama, kobosana te kosalela scénario ya référence na système MRV.

Encadré 2b3 : Miango ya bomeki REDD+ oyo ezali kosalama pe/to ezali kolengeleme na ekolo Congo

Coordination Nationale REDD+ asalaka elongo na WRI, GAF na Eurosense miango ya bomeki mibale (2) REDD+.

Muango ya koyeba bosolo likolo ya mopepe babiangi carbone forestier (REDD/MDDEFE-WRI)

Muango kani na kombo ya REDD+, mokotambwisama na boyokani to (consortium) kati ya World Resources Institute (WRI), Observatoire des Forêts de l'Afrique Centrale (OSFAC), lniversité ya Maryland (UoM), South Dakota State University (SDSU), NASA, IMAZON na Winrock. Ezalaki te lisanga yango eumela mibu misato (03), po na kososola makinisi manei ya tina lokola:

- kosombitinia mbongwana na maye matali bosaleli mabele na eleko ya mibu 1990 – 2000 – 2010 nakolandaka bilili to « images satellitaires. » Comité National REDD+ Misala miango mikopesa eposa ya koyeba lolenge bazamba ebanda kobeba uto kala kino mikolo mikoya.
- Kosombitinia lolenge boni bakilo ya mopepe babiangi « stocks de carbone » kati ya ba « écosystèmes » ndenge na ndenge kati ya bazamba to bipai mosusu na Congo ezali kotambola. Misala miango mikosembola ndenge bazamba ekeseni, na lolenge ekelama po na kosunga baye balingi kokolisa bwania bua bango.
- kosombitinia lolenge bokulaka ya bazamba ezali kobeba na nzela ya bisaleli to na bosangisi mayele ebiangami (télédétection et terrestre) ebongisama na moto kombo IMAZON ya ekolo Brésil.
- kokanisa ndenge ya kokutola lobi lobi mipepe mabe na kotalaka mayekoli oyo esi ekomama liboso awa, bakisa bolimboli ya batina na makambo ya sese etali bokati banzete pamba pamba pe bobebisi bazamba na lombango na bisika mosusu.

Makoki ya muango yango ya bomekoli, epusi ndenge ya kosalela yango oyo esi eyabani, ekotambwisa tombwa ya scénario de référence pe kosalela système ya kolandela makambo ya mipepe mabe na bopemi yango bakisa batina na makambo etali bokati ba nzete pamba pamba pe bobebisi bazamba. Eyebani lisusu été muango yango ekolendisa makoki ya kosalela REDD+ na bipai ya babengami ba ndenge na ndenge.

Muango mwa boyebi bitando bia bazamba (REDD/MDDEFE-GAF AG)

Muango REDD+ oyo ekambami na copayi na ekolo ya bazamani kombo GAF (oyo eyebana na mambi ma SIG na télédétection), na lisalisi ya misolo mipesami na linaka "Global Monitoring of Environment and Security ; Service Element Forest Monitoring" ya Agence Spatiale Européenne (ESA). Eyebanaki te ekoumela mibu misato (03),pe ekabwani na biteni misato oyo :

- kalati to Cartographie ya bokati banzete pamba pamba na eleko ya mibu 1990 – 2000 – 2009 na etando ya ekolo (po na mobu 2009 kaka 1/3 ya etando) nakolandaka bilili to images satellitaires Landsat. Muango ekosombitinia bobulingisi ya mabele (na bolai ha 1) engebene na molongo mwa biloko ya IPCC.

- kolakisa na bakalaka oyo bazali na mokumba ma kotambwisa miango, batekiniki ya kolendisa mayele ya kososola na bwania mbongwana eye ezali koyingela o mabele na sima ya boteyi bua yambo yambo etali boyebi baposa ya babengami banso.
- kolendisa na makoki ma bai Ministèle na bosangeli sango na babengami banso ba REDD+ lokola makambo ma tina penza.

Muango oyo bakotelemisa mokozala na litomba monene po na ekolo Congo mambi ma ndenge na ndenge na oyo etali zamba uta ebandeli pe lolenge ezali kokobaka, bakisa mbongwana likolo lia zamba eye ezali kokanga mabele. Biteni bitali bolendisi makoki pe bopanzi sango bikobongisa lisusu makoki ya babengami banso oyo bandimi kosalela REDD+ ya Congo.

3°- LINAKA YA MOSALA NA MISOLO YA ETENI 2b

Eteni 2b: kolengele mayele to Stratégie REDD+						
Molongo ya makambo	**Bolimboli/ Misala**	**2011 [US$]**	**2012 [US$]**	**2013 [US$]**	**2014 [US$]**	**Total [US$]**
Bato basengeli	Kozwa lisungi ya bilo ya boyekoli po na kososolo na bozindo baanzela to mayele ma siki siki ya kosalela REDD+ oyo ekomama na kati ya R-PP	50'000	160'000	-	-	210'000
	Lisalisi na batekiniki ya miango mia bomekoli na makanisi ya tombwa etali REDD+ (na bondeko na maye matali miango ya bomekoli pe balikisi nzela ya miango mia REDD+)	30'000	25'000	-	-	55'000
	Botomboli pe bobombi manso oyo etali miango bakisa makanisi likolo ya miango ya bomekoli REDD+ (na bondeko na oyo ekolakisa nzela ya miango ya bomekoli po na REDD+ na kati ya 2c)	20'000	30'000	30'000	20'000	100'000
	Kozongela mbano ya mayekoli ya siki siki na boyebi miango na makanisi ya bomekoli etali mayele ya kosalela REDD+	-	25'000	25'000	-	50'000
	Kokumba tii na suka mayele ya kosalela REDD+ na etando ya ekolo	-	-	40'000	-	40'000
	Lisungi na misolo po na kokamba miango pe mayele ya kosalela REDD+	800'000	2'400'000	2'400'000	2'400'000	8'000'000
Mateya na Atelié	Atelié ya kondima mayele na banzela ya kosalela REDD+	-	20'000	30'000	-	50'000
	Kopesa eposa ya koyeba manso likolo ya mayele ya kosalela REDD+ (banganga mayele ya ekolo ,baatelié, masolo)	-	-	20'000	15'000	35'000
Biloko bisengeli	Bosombi motuka po na kolandela miango ya bomekoli (cellule action)	-	50'000	-	-	50'000
	Nyonso po na eteni 2b	**900'000**	**2'710'000**	**2'545'000**	**2'435'000**	**8'590'000**
	FCPF	50'000	160'000	0	0	210'000
	UN-REDD	15 0'000	400'000	445'000	335'000	1'330'000
	Congo	0	50'000	0	0	50'000
	Basusu	700'000	2'100'000	2'100'000	2'100'000	7'000'000

Eteni 2c : Epai esengeli po na kosalela REDD+

1°)- KOTALA MAKANISI OYO EKOKI KOSALAMA ENGEBENE NA MIBEKO MIA LETA

1.1- Makanisi yango

Eteni eye ezali na makanisi oyo etali (i) mibeko mia Leta po na kosalela oyo ebiangami stratégie nationale REDD+ ya Congo, (ii) bokeli mibeko ya kotindika na ndenge ya bosembo na etando ya ekolo bakisa (iii) makambo ya kosala na misolo ya kongolo banda 2011 tii 2013 po na kokoma na esika yango.

Ezali penza ndenge moko na makambo oyo mazwami na biteni mosusu, epusi na eteni 2b, oyo elakisi polele nguya ya ekolo Congo ya kosalela manso akanaki na kati ya mokanda moye na kombo ya RPP.

1.2- Mituya na masengi

Ekolo Congo ekanisi ete na kati ya mibeko oyo etambwisaka Leta esengeli esalama pe/to ebongisama na ndenge oyo stratégie nationale REDD+, etambola elongo na tombwa ya seko ya ekolo.

Epai oyo stratégie nationale REDD+ ekoki kosalama ezali na makambo ya motuya motoba : (i) boumeli, (ii) bokonzi, (iii) bosembo, (iv) bokasi, (v) bomekoli pe (vi) bopolele polele. Epai esusu, Ekolo Congo endimi ya solo ete kosalela masengi ma REDD+ na ndenge esengeli, ezali likambo ya kosangisa batoma banso, bazala ya Leta to ya mangomba masusu. Na yango, masengi manei makotambwisa misala miango : (i) Bokamati esika, (ii), Bolandeli (iii) Botindiki pe (iv) Boluki koyeba.

Ba (TDRs) ya lotomo moko ya lisungi etali makambo ma tekiniki mazali na kati ya annexe 2c oyo ekosala été tombwa eyingela o kati ya masengi ma REDD+ po na ekolo Congo. Likolo ya ba TDRs yango ebakisami mokanda moko oyo ezali na masengi ya batekiniki oyo esengeli na makambo ya tombwa po na kosalela REDD+ na ekolo Congo.

1.3- Bipai bisengeli

Na esika oyo makambo ekomi, ekolo Congo akani na kotala naino yambo yambo makambo ya tombwa. Kasi, mibeko mia Leta oyo miyebani milakisi bisaleli na mangomba oyo ekoki kokotisa mbongwana, soki tolingi, na kosalela na mayele oyo ekokani na mwa eteni ya ekolo.

Oyo ekoki koyekolama na ba sanza to ba mbula ekoya, epusi, na kotalaka ndenge makambo mazali na bamboka mike mike to na bingumba te esaleli wana ekoki kosala ete batoma ya Leta na baye ya mangomba ndenge na ndenge bakoka kosangana, bakisa batoma ya bikolo ya bapaya.

2°)- MBONGISAMI YA MIBEKO MIA LÉTA OYO EYEBANA

2.1- Mabengi na mibeko mia Leta oyo miyebani kasi mikoki kopetolama

Koyangela bazamba na ndenge ya koumela, bakisa etumba esongo na bokati banzete pamba pamba pe bobebisi bazamba ezali te likambo ya politiki ya sika, kasi eloko oyo bapetola na ekolo Congo. Na yango, mibeko mia Leta misengeli misembolama po na kosalela makambo ma REDD+. Bobongisi wana ekolandana pe ekoki kosala été molongo mobimba endima pe yango po été na masengi ma Convention-Cadre des Nations Unies sur les Changements Climatiques (CCNUCC) REDD+ atombola pe mongongo na ye.

REDD+ alingi été mibeko mina mizala polele polete pe mikokana na ekolo. Mibeko ya mabele, ezala ata na ndenge ya bokoko, bakisa pe mibeko ya boyangeli bokulaka ya bazamba mizala polele polele po na kolimbola bakolo mipepe to carbone oyo eyebani to eyebani te na bakolo ya biloko yango bayebana pe lokola.

Mobeko mozala polele pe mokokana po na batoma banso oyo bansengeli na makambo yango bakoka komipesa na ndenge ya malamu po na kosalela makambo ma REDD+, elongo na bambenga oyo babiangami « populations autochtones », lokola bango bayebi malamu malamu nionso ezali koleka na maye matali zinga zinga na bomoi ya bato.

Pona kosukisa, makoki ya misala oyo ekosenga lisungi ya ba autorités publique oyo balenda, epusi ba autorité locale déconcentré pe décentralisé, esengeli bayebana pona kosalela ya solo misala mia REDD+ bisika bisingeli.

2.2- Oyo eyebani na maye matali mibeko ya koyangela mabele

2.2.1- Bambeba po na koyebisa na bato banso makoki mia mabele

Mobeko monene ya ekolo Congo ebiangami constitution elimbolaki polele polele makoki ya kozala mokolo esika. Moto nionso akoki kozala mokolo mabele soki azali na titre foncier oyo ezali na immatriculation. Soki titre ezangi ye, présomption ya domanialité publique ekoki kokata likambo.

Na mibeko ya ekolo congo, makoki ya mabele esengeli na titre foncier oyo ékomama. Matangi matali makambo mango mapesa eposa ya kosalela mobeko ya mabele na ndenge ya bokoko to droits fonciers coutumiers, oyo ezali na elembo to immatriculation.

Na yango, esengeli koyeba ete, droit coutumier lolenge basalelaka yango na bato bamboka, ezalalaka na bokeseni na esaleli ya mindele to na droit écrit moderne. Kwokoso ezali ebele (kozanga koyeba kotanga pe kokoma, makambo ma pako na noyo ya immatriculation) po na kokoka kokomisa badroit foncier yango na registre officiel des hypothèques.

Epai esusu, mbala mingi ban aya ekolo baboyaka kondima makomi ya mindele to koyeba valeur ya droit écrit moderne. Ni yango ebotisaka mindondo oyo esalaka été bato baboya kozwa esika na bambela ya misala oyo etali REDD+. Tokoki kobakisa mwa misolo moke bapesaka na ba toma ba Leta pona kosala été bato batosa mibeko ya kozala kolo mabele.

2.2.2- Projet de loi oyo ezali naino kososolama po na kosala été bato bandima droits coutumiers

Pona kobongisa likambo yango, Guvernema ya ekolo Congo asili kotika pojet de Loi, oyo naino bazali kososola yango na Parlement oyo ezali koluka pe kotombola makoki ya babenga to ba droits des peuples autochtones pe bato banso bayeba te badroits fonciers, culturels coutumiers ezali.

Kolimbola polele polele droit foncier na masengi ma bangalasisi ya ba droits de propriété, ya bokaboli matomba oyo eutaka na misala ya mabele, ndenge kani batoma ya babiangami ezali likambo ya motuya na kati ya projet de loi wana likolo ya bambenga.

2.3- Oyo ezali likolo ya makoki ya koyangela bokulaka

2.3.1- Masengi ya makasi

Cadre juridique oyo esalamaki esepelisaka REDD+ na makambo ebele:

- makoki ya bato banso (ozala personnes publiques to privées na kozala mokolo mabele ;
- makoki pona bat oba bamboka bayangela bokulaka ya bazamba (na kosembolaka boumeli na ndenge kani basengeli kosepela na makoki yango) ;
- likanisi ya boyangeli na bat oba bamboka bokulaka yango, epusi botomboli foresterie communautaire na bazamba ya bakuli ;
- bisaleli na ndenge ya bazuzi, ya mistrasio, institutionnel pe financier oyo ekosunga mibeko etosama na maye matali mibeko to loi portant Code forestier ;
- dispositif juridique pe institutionnel oyo ekobatela bomoi ya ndenge na ndenge pe bisika oyo ezali na motuya mingi na maye matali bomoi ya ndenge na ndenge yango.

2.3.2. Masengi ya pete pete

REDD+ akoki kolonga masengi ma pete pete na mwa pasi pona :

- bozangi kosala elongo misala mia bilanga, zamba pe bongo na bongo. Na bobosani Plan National d'Affectation des Terres (PNAT) ;
- ministrasio ya bazamba ezangi makoki ya kosala été mibeko mitosama ;
- Ezangi makoki ya kotinda bato ba bamboka basalela code forestier ;
- Misolo mia Leta mikoki te pona kosala été bacollectivités locales décentralisées pe ba communautés locales basalela mikano oyo esili kokomama etosama ;
- Bato ya bamboka bazwaka kaka matomba ya tina te likolo ya bokulaka ya bazamba ;
- Bato ya bamboka bamipesi penza te na boyangeli kita ya bazamba.

Bapasi nionso wana ezali te po na bozangi mibeko kasi pona makoki ya kosalela yango mizali penza te, to po na bombanda kati ya mibeko ya bokoko na esaleli ya mindele ndenge ekomama na mikanda, ata ko bato bayebi makambo nionso wana. (esengeli kotala point 1.1 na likolo awa).

Mbeba ya monene ya makambo yango ezali matata oyo ebotamaka likolo ya mabele, yango nde ekoki kozala lisimbisi po na tombwa ya misala mia REDD+.

2.4- Mbongisami ya oyo ezali na nzela ya kopanza mobeko kombo REDD+ to kopetola mobeko likolo ya zinga zinga

2.4.1- Tina ya mobeko yango

Boponi mobeko REDD+ to kopetola mobeko likolo ya zinga zinga na kobakisaka makambo matali REDD+, ekolakisa lolenge ya polotiki ya kende liboso zonga sima REDD+ ekoyingisa makambo mosusu na mia REDD+ epusi na ba polotiki ya bisika songolo. Mobeko REDD+ ekolimbola lotomo pe bokonzi ya ba autorités publiques, ba priorités stratégiques, masengi ya solo solo, na bibundeli ya kosalela yango,bakisa botindiki.

Loi cadre REDD+ oyo , na bopetoli mobeko likolo ya zinga zinga, ekosala été kokokisa yango ekosalama na nzela ya bosembo. Kokokisa mobeko REDD+ to mobeko ya lelo likolo ya zinga zinga, ekokende elongo na mikano ya ba Conférence des parties (COP) oyo esili endimami likolo ya REDD+ na mikano miye ekovandisa REDD+ na mikolo miko ya to futur accord post-2012.

Cadre législatif oyo ekozala elongo na bapolotiki misusu, epusi mobeko likolo ya bazamba oyo ezali kopetolama, mobeko likolo ya bambenga oyo bauti kondima yango kala mingi te, Code minier, pe bongo na bongo.

2.4.2- Makambo oyo ezali na kati ya mobeko REDD+ to mobeko likolo ya zinga

Na esika oyo, esenggeli kopesa mitindo oyo na mobeko kombo REDD+ to kobakisa masengi ya REDD+ na kati ya mobeko likolo ya zinga zinga :

Mayele : Mobeko ekosembola mibeko likolo ya masengi pe ba nzela ya minene etali stratégie REDD+ nationale, bakisa banzela to baprocédures ya konzongela stratégie yango, oyo elobama na bolai na kati ya eteni 2b ;

Bokonzi : Engebene na mitindo bapesa na eteni 1a, ba autorités centralisées to décentralisées/déconcentrées baoyo basalelaka stratégie REDD+ bakoyebana, lolenge moko na misala mia bango na makambo maye matali mobeko REDD+ na mibeko mitali bazamba na bokengeli zinga zinga;

Bopesi nzela : Bacondition etali autorisation pe/to enregistrement misala REDD+ mikosembolama na kati ya Registre national REDD+ ekokelama (tala eteni 1a) ;

Scénario : Banzela ya kosalela scénario de référence national na ba scénario sous nationaux basusu bakolimbolama polele polele (NB : ekolo Congo na mikolo miye asepelaka te na bascénario sous nationaux) ;

Misolo : Misolo to Fonds REDD+ moko, oyo ezali kokende elongo na misala mia Fonds forestier national, ekosalema kasi pona kozwa misolo miango ndimbola ekopesama (bokasi liboso ya scénario de référence sous national, bilembo ya tombwa ya seko, bilembo ya siki siki pona mosala songolo etali REDD+, pe bongo na bongo) ;

Bisaleli : Bisaleli na maye matali ekonomi to bapako ya bosaleli ekelami motindo boye (bofuti pona misala mia zinga zinga, boyokani pona ndenge ya

koyangela, pe bongo na bongo.), bakisa boyokani pona ndenge ya kosalela makoki ;

Crédit : Na kati ya bisaleli yango, ba crédits carbone esengeli bakengela yango malamu, bakopesa yango lokumu na lolenge ya mibeko bakisa makambo ya talo na pako engebene na ndenge ya kodefisa mosolo ekoyebana (tala 3. infra).

3°)- MAKOKI YA CARBONE NA MISOLO YA CARBONE

3.1- Ndimbola

Mayele ya kosalela stratégie national REDD+ ezali likambo ya kozala kaka na bopikiniki te kasi kozala pe na bososoli, ekolo Congo andimi kosala elongo na bikolo bia molongo po na kokutola mipepe mabe ya molongo mobimba.Kosalela mayele to stratégie esengeli ekende elongo na misolo ya ekolo to ya bikolo ya bapaya, bazala bato ya publike to ba privé, baoyo bazali na baposa ya misolo oyo ekokende obele liboso mokolo na mokolo.

Ekolo Congo azali na ndeya été akosalela misolo yango na ndenge ya bomoto, ya bwanya, ya polele polele pe na bosembo epusi. Ekolo Congo alingi lisusu kolendisa makoki maye na maye matali etumba esongo na bokati banzete pamba pamba pe bobebisi bazamba pona kosangisa ba stocks ya carbone ebele.

Na yango, esengeli été alimbola polele polele bomoto bwa ye to statut juridique ya ba actifs carbone, pona kobatela pe kosalela mimbongo lokola eyano oyo ekouta na basali ya Leta to ya ba privés.

3.2- Ba statut juridique ndenge na ndenge na ba crédit MDP to REDD+

Misolo to bacrédits oyo euta na ba Mécanisme ya tombwa ebengami Développement Propre (MDP) to ya REDD+ ezali bisaleli sui generis[9] oyo bakela to ekokelama, ezala na bisaleli ya droit international, to na makanisi volontaires privées. Nzoka nde, ezala baoyo ya liboso, oyo bakoki kobongisa mibeko kati ya Leta na Leta, to baoyo ya sima, oyo bazali na kati ya lingomba ya ba privé oyo bakoki te kozwa esika ya bakeli mibeko, balembi kosembola bomoto to nature juridique ya bacrédits.

Lokola droit international avandi swi, tokomi kaka kosalela droit applicable, oyo ekoki kozala mobeko oyo etali contrat ya koteka bacrédits to oyo ya ekolo oyo eyambaka misala yango.

Na bolelo, mobeko ya Congo elembi kolimbola statut juridique ya bacrédits carbone, atako ba crédits MDP. Lokola ezali bisalelo sui generis, esengeli kotya esika moko ba crédits REDD+ bisaleli mosusu oyo eyebani ezali kosala lokola baninga ya bikolo mosusu, oyo basi bakoma mosika na makambo ma ndenge wana, kasi ezala na makambo ya tina solo.

Crédit oyo euta na MDP emonanaka lokola eloko moko ya motuya to « bien incorporel » to « masandisi », tango mosusu lokola esaleli ya misolo (soki mombongo esalami na ndenge ya contrrat ya mikolo ebele) to kopesa lisalisi. Kasi ekoki pe kosalama na mobeko to « loi de titre » likolo ya bokulaka (carbone epemami/épemami te).

[9] Eloko moko juridique boye « ezali na lolenge na yango moko », pe ekoki te koyingela o kati ya biloko songolo oyo eyebani

3.3- Nzela mibale pona kosembola crédit REDD+ na droit congolais

Na esika wana, ekolo Congo akososola banzela mibale. Boponi na kati ya banzela yango ekozala na tina soki misolo pe elandi na maye matali misala mia REDD+, na ndenge ya bosembo na maye matali bokaboli misolo na lolenge ya bambano oyo ekoumelaka na bokambi bwa REDD+ (bomatisi ya bopemi / bokutoli mipepe mabe).

3.3.1- Bokulaka

Carbone epemami/épemami te ezali lolenge moko na bokulaka to na kita, oyo ekomi na kati ya bomengo ya ekolo Congo, oyo esengeli koyangela po na bolamu ya ekolo mobimba. Nzela wana ekopesa eposa na Leta azala kolo ya kita na oyo etali bacrédits REDD+ , kaka ye moto akozala na makoki ya kopesa nzela na basusu.

Elingi koloba été bacrédits REDD+ ekoki te kozala eloko ya moto songolo to pakala tango epesamaka, ata eloko ya bakuli oyo bapesi misolo mia bango po na koyangela na ndenge ya seko bazamba ya Congo.

3.3.2- Bien meuble incorporel

Carbone epemami/ebombami ebiangamaka « fruit industriel » to « naturel » ezala na ndenge moto asali yango to esalami yango moko, crédit carbone ebiangami bien meuble incorporel[10]. Na bamboka oyo ezali na mibeko oyo euta na ba noko (latino), lolenge moko na ekolo Congo, crédit carbone moko ekoki koulana na eloko lokola « bien meuble » (po été bakoki kosanze yango esika) ezanga nzoto to incorporel (po ete carbone epemami/épemami té ekoki te kosimbama).

Crédit carbone ezali lokola kombo ya lokumu oyo elakisi mbano euti na eloko moko boye (carbone bapemi/bapemi te), kombo ya lokumu oyo kolo na yango akoki kotinda pe oyo motuya na yango esangani na ndenge ya kosalela yango (ekendaka kaka elongo na mibeko oyo eyebana to oyo eyakaka na esika ya eloko mosusu na zando moko boye).

Ekoki pe kokoma eloko moko oyo ezali na mokolo na yango (ezala bato oyo bazali na bokambami ya droit public, bakisa Leta, pona koyangela bomengo ya bango moko). Kozala mokolo ya bacrédits carbone esengeli na moto oyo akoki kolakisa été ye nde mokolo ya eloko songolo.

Na wana, mobeko elakisaka penza été moto songolo azali mokolo ya bacrédits carbone, oyo akoki koponama sima ya bilembo to makambo oyo mobeko ekoki kosembola, epusi :

- Makoki ya mabele, bakisa mibeko ya bokoko oyo eyebana pe ekomama na bilembo to immatriculés ;
- Makoki po na koyangela bokulaka, bakisa bakolo mapango ya bazamba baye basalaka été bopemi mipepe mabe emata to ekita ;
- Makoki ya kosalela na kati ya esika ya mosala ;
- Ezala misolo to kosalela na bamasini oyo ebakisaka to ekutolaka mipepe mabe.

Lokola mibeko mizangi likolo ya bopesi makoki ya kozala kolo ya bacrédits carbone, ezali na ndenge ya kokabola makoki ya kozala bakolo engebene na makasi oyo bato basengeli kosala po na misala songolo. Na nzela ya mibale, kozala mokolo ekoki kosalama, kasi, Leta akokaki,

[10] Eloko ya tina ezali eloko moko ya solo solo (biloko to ndako), ezali na nzoto to na nzoto te, oyo ekoki kokoma eloko ya moto to ya Leta.

lokola azali kolo mabele na makoki ya koyangela bazamba na ndenge ya seko, oyo azali na yango, kozwa matomba ebele ya bacrédits REDD+.

3.4- Mosala ya Leta na maye matali mimbongo ya carbone

Leta azali na mosala monene na maye matali mombongo ya bacrédits carbone, ata soki mobeko mozali kolakisa polele polele te te ye moto azali mokolo makambo mango. Na yango, mobeko esengeli elakisa nani azali mokonzi to litaki oyo ekoki kokamba masolo to kosala mombongo na kombo ya Leta.

Lolenge moko, Leta akoki te kozala kaka ye moko moteki ba crédit oyo eutaka na misala oyo esalamaka na Congo. Ekolo Congo esengeli kososola banzela nionso po na kotindika baye bapesaka misolo bazala publics to privé na kosungwa misala mia REDD+.

3.5- Boyangeli na ndenge esengeli pe polele polele misolo na bokambami ya Fonds REDD+

Ekolo Congo alingi, na kati ya banzela oyo tosi kolakisa na banzela 3.4, bokeli Fonds national REDD+ pona koyangela misolo ya bapaya to ya bana mboka , public to privé pona kosunga misala mia REDD+. Akoki pe kozwa misolo misusu, bakisa pe misolo na kati ya ekolo oyo euti na bisaleli ya pako to ba niongo oyo efutamaka na baoyo bavandaka na bisika ya bato banso.

Fonds REDD+ yango ekoki kotindama lokola « point focal financier », oyo ekoki kosungwa po na kozwa misolo na Trésor public ya congo. Ye nde akobanda kobimisa misolo pona kosungwa misala oyo ekomama na kati ya Registre national REDD+ (tala eteni 1a) na bomonaka bilembo ya tombwa ya seko bakisa ba indicateurs REDD+ esembolami na mobeko REDD+ (tala 2.4.4 infra), tango esusu kobelela baprojets.

Akokaki kozwa lisungi, pona kokabola na ndenge ya bosembo matomba ya carbone na bana ekolo likolo ya Fonds ya tombwa oyo ekambami na ba Comités départementaux, na kosalaka été mikano miulana na babiangami banso.

Ekolo Congo ezali koluka banzela ya kokotisa na Fonds REDD+ eteni ya fonds d'investissement pona kotinda bapesi misolo ya privé na babengami public-privé eposa ya kosala malamu. Leta akoki pe ateka bacrédits REDD+ na nzela ya Fonds yango pona akoka kozwa sasapi misolo.

Esengeli penza kosangisa Fonds REDD+ na oyo ya Fonds forestier bakisa Fonds pona kobatela zinga zinga, epusi mingi mingi kosunga na misolo mikokani na miosala moko moko.

Bokeli Fonds REDD+ mikano ezuami kakate pona kobatela misala nyoso REDD+ ponami pona mosolo, pe pona banga makanisi ya mabe kosalela mosolo ya leta oyo ekobebisa misala esengeli kosalama stratégie nationale REDD+.

Mikanda oyo ekokani pe pona mosala ezali na se ekosala polele na mokano pona bo polele pe kobudisa mayuya.

Encadré 2c1 : koma mosusu likolo ya mikano ya ekolo pona bopolele pe etumba esongo na mayuya

Ekolo Congo, etia mokolotu na boyokani ya bikolo bizuami na bomoko likolo ya etumba esongo na mayuya, pe ekanisi kosala engebene na mikano wana na nzela ya boyangeli ya polele ya etumba esongo ya mayuya, pona kopesa ndanga na boyangeli pe bokaboli ya polele pe ya sembo ya misolo ya fonds REDD+. Pona yango, bazui mikano oyo:

(i) Bopetoli ya bopolele ya mbongo ya misala ya Leta (boali bobimi ya misolo engebene na bosenga), ekambami na Ministele ya mwango ekosalema pe na misala ya Fonds REDD+. Pe Fonds REDD+ ya bituka ya bokoli oyo ekopesa nzela na bozui esika ya bakolo mboka na bokamati mikano ;

(ii) Mikano ya ekolo na nzela ya bopolele pe etumba esongo na mayuya, mingi mikano ya mobeko esongo na mayuya. Esengeli basalela yango. Litaki ya ba Ministele ya etumba esongo na mayuya, ekambelo ya ekolo ya etumba esongo na mayuya pe ekambelo ya botali ya misala esong na mayuya oyo ekelami na lisalisi ya mataki ya Bretton woods basengeli kosala mosala ya bango po ete misolo ya REDD+esepelisa mbano ya REDD+.

4°)- BILOKO PONA KOKOLISA NZELA YA BOSALISI

Bokolisi ya nzela ya mibeko pe ya mangomba ekosalama na bolembu pona boyekoli manei, oyo ekopesa nzela ya koyeba etamboli ya lelo pe ya lobi, lokola pe lisalisi na bpvandisi ya miango ya liboso ya bomeki bilembo mosusu ya nzela ya bosalisi ya REDD+.

4.1. Boyekoli

Boyekoli minei (04) bakani pona bokolisi ya composante likolo ya makambo oyo :

- Mokanda ya kolakisa esaleli malamu ya miango REDD+ ;
- Mbongisami ya mobeko REDD+ o ekolo Congo ;
- Boyangeli ya fonds REDD+ ;
- Mikano ya pako pe nkita ya bobendi pona REDD+.

Bilembo ya kosalela boyekoli bayingisi o kati ya annexe 2c.

4.2. Miango ya liboso

Makambo mosusu engebene na nzela ya bosalisi ya REDD+ o ekolo Congo bakokundola yango na nzela ya miango ya liboso oyo ekomami o kati ya composante 2b bilembo oyo bakomeka : (i) nzela ya bilembo ya carbone ; (ii) Mosala y ambula matali na misala REDD+ ; (iii) Bato bazuami na misala REDD+ ; (iv) lolenge ya bokaboli misolo eutina misala REDD+.

5°)- MUANGO YA MOSALA PE MISOLO YA ETENI 2c

Na-Eteni 2c – Mbongisami na nzela ya bosalisi						
Lolenge	**Bolimboli/ Misala**	**Mobu 2011 [US$]**	**Mobu 2012 [US$]**	**Mobu 2013 [US$]**	**Mobu 2014 [US$]**	**Nyoso esali [US$]**
Banganga mayele	Bokamati na mosala bilo ya boyekoli pona kokolisa pe kovandisa biloko ya nzela ya bosalisi ya REDD+ (mokanda ya miango ya liboso pe mibeko REDD)	50'000	100'000	-	-	150'000
	Bokamati na mosala bilo ya boyekoli pona kokolisa mokanda ya bolimboli miango ya liboso REDD+ (lisanga na ebombelo ya ba mbano ya miango REDD+ o kati ya composante 2b)	-	25'000	-	-	25'000
	Nganga mayele ya ekolo pona kokolisa biloko ya bosalisi ya REDD+	-	10'000	-	-	10'000
Bopesi mateya pe Atelie	Atelier ya bondimi pe bolendisi makoki ya mangomba ya bana ekolo likolo ya mokanda ya bolimboli miango ya liboso REDD+	-	10'000	-	-	10'000
	Atelie ya botuni pe bondimi lokola pe bolendisi likolo ya mibeko ya ekolo REDD+	-	20'000	20'000	20'000	60'000
	Atelie ya bobdimi ya bopanzi sango pe bolendisi ya makoki likolo ya bilo ya bosalisi REDD+	-	15'000	15'000	15'000	45'000
	Nyoso ya eteni 2c	**50'000**	**180'000**	**35'000**	**35'000**	**300'000**
	FCPF	50'000	100'000	0	0	150'000
	UN-REDD	0	80'000	35'000	35'000	150'000
	Congo	0	0	0	0	0
	Basusu	0	0	0	0	0

Eteni 2d : Kwokoso na bato pe zinga zinga

1°)- MOTUYA PE MBANO YA BOSOSOLI YA BATO PE YA ZINGA ZINGA

1.1- Motuya: kokutola makama na zinga zinga pe moto

Banzela ya politiki REDD+ (kotala composante 2b) ezali na mbano ya kokitisa bopanzani eutina bozangisi pe bobebisi pe komatisa ba stocks ya carbone. Bosalisi yango ekoki kozala na kwokoso na zinga zinga pe na moto:

Epai ya zinga zinga, boendisi ya boyangeli ya seko ya bazamba ya misala pe bitando ebatelami esengeli kozala na mabaku ya malamu na bobateli mabele, mai pe nzete na nyama. Kasi, boloni ya nzete, mingi nzete ekola na lobangu, ekoki, tango mosusu, kozala mabe pona (mabele, mai, nzete pe nyama), yango pe ekitisaka bokati banzete pe epesaka nzete ya moto pe ya misala.

Pona bai mboka, bolendisi ya makoki pe mbongisami ya nzela ya kobotisi mbuma ya zamba pe mosala ya bilanga ekobongisa bozui pe bolei ya bato ya mboka ya zamba pe bakoki kasi, mbongisami ya sika ya mambi ya mabele ekoki kokitisa makoki ya kosala o bazamba ya bai mboka.

1.2- Mbano : Kokela nzela o kati ya boyekoli makama pe politiki REDD+

Ndakisa oyo elakisi motuya ya kososola makama ya politiki REDD+ na nzela ya bososoli ya zinga zinga pe bato (EESS). EESS wana ebanda saisaipi po ete mbano na nzela ya bosukisi ya politiki ya ekolo REDD+.

Mbano ezali ya kokoka (i) kososola kwokoso, ya malamu to ya mabe, banzela ya motuya ya REDD+ likolo ya zinga zinga pe ya moto, pona kokoka na sima (ii) kolendisa to kozanze, tokosukisa banzela ya motuya REDD+ oyo bapesaki liboso pe (iii) soki esengeli, (iii) kopetola pe kosalisa o sima ya makama.

2°)- NA MOBEKO YA MOTUYA NINI O KATI MIBEKO YA CONGO ?

Mobeko likonzi ya ekolo Congo elobi na mokano 35 ete: « *Moto nyoso azali na likoki na zinga zinga ya malamu, ya esengo pe ya seko pe asengeli kobatela yango* » pe « *Leta etalela bokengeli pe bobateli ya zinga zinga* ». Na tina wana, mobeko 003/91 ya mkolo ya 23 ya sanza ya avril mobu 1991[11] eliboli politiki ya ekolo likolo ya bobateli zinga zinga. Yango elobi ete mikano ya molongo ya makoki ya bato ezuami o kati ya mobekope esemboli ete moto ata mokote bakopimaye bozui naye kaka soki ezali ya motuya pona bato nyoso, awa nde bapesi ye misolo pona bozangusi ekomeli ye, engebene na mobeko. (mobeko likonzi, mokano ya. 17), pe likoki ya ntoki pe bokumisi bokokoya moto moko moko ekosalama .

Na yango lisakola ya bikolo bizuami na bomoko likolo ya maloki ya bakolo mabele (DNUDPA), boyokani likolo ya Diversité Biologique (CDB) pe boyokani ya bikolo bizuami na bomoko likolo ya mbongwana ya tango (CCNUCC) ekozala likonzi ya mibeko pona kotala makama ya miango REDD+ na moto pe zinga zinga.
Mobeko ya botomboli pe bobateli makoki ya bakolo mabele o ekolo Congo ekokamba mikano o nyoso ya processus ya ekolo REDD.

Mokano ya bosalisi 2009-415 ya mokolo ya 20 ya sanza ya novembre mobu 2009 epesi etando ya bosalisi, tina pe ndenge ya kosala bososoli ya makama ya zinga zinga pe bato, oyo elimbolami pona lokola « boyekoli na bososoli pen a kotala mambi ya lobi esalemi pona koyeba pe kososola kwokoso na zinga zinga, bat ope bokolongono ya mwango ». Yango epesa likonzi pona kosala esaleli ya bososoli ya makama ya zinga zinga pe bato ya politiki REDD+. Esengeli kotala motuya ya kokundola na malamu o kati ya boyekoli ya kwokoso ya zinga zinga pe bato ya bososoli na mozindo likolo ya « composante ya zinga zinga » pe « composante ya bato ».

O eteni ya bato ekozala na mosala ya komeka makama ya bat ope nkita, makama ya ntoki pe lolenge ya kobika ya bato ya mboka, makama likolo ya bozui lokola pe matomba pe makoki mosusu eyebani na mikano ya ekolo peya molongo. Yango ekokambama na lisalisi ya babiangami bnso. Ekolandama na mikano ya bopetoli oyo ebongisa to kosalela ya kwokoso ya mabe. Mikano wana, yango mei, ekoyebana pe ekodimama elongo na lisalisi pe bondimi ya bato ya mboka bozuiami o kati ya miango.

Makambo ya sikisiki ya mokano oyo etangemi; elakisami awa.

2.1- Bolimboli ya makambo ya bososoli ya bato pe zinga zinga

Mokano epesa ndimbola oyo elakisa pe endima maloba basaleli o kati ya bososoli ya zinga zinga. Maloba ya tina elimbolami na ete ni oyo ezali oyo: mwango, mokand ya bokokani ya zinga zinga, boyekoli ya kwokoso ya zinga zinga, mokolo mosala, mwango ya boyangeli ya zinga zinga pe bato, mokanda ya mistrasio oyo epesa ndingisa, bondimi ya bato, bososoli ya zinga zinga, bakonzi, botali ya zinga zinga, botuni ya bato, enketi ya bato pe likanisi ya tekiniki.

[11] Na posa ya bozongisi politiki wana na makambo euti mingi na likita ya mabele "Sommet de la terre de Rio" (1992), nkoma yango bakopetola pe nkoma ya suka ezali ya balakoli pona bososoli pe bondimi.

2.2- Esika, tina, boyekoli pe mokanda ya liyebisi pe kwokoso ya bato pe zinga zinga

Mokano ya bosalisi 2009-415 ya mokolo ya 20 sanza ya zomi na moko mobu 2009 elakisa na bakeli miango pe bakambi ya politiki misala nini esengeli kososolama ya kwokoso ya zinga zinga pe bato. Ezali:

- Misala ya kwokoso makasi, oyo esenga boyekoli ya kwokoso na zinga zinga ;
- Misala ya kwokoso ya mwa bongo, oyo esenga mokanda ya liyebisi kwokoso na zinga zinga ;
- Misala ya kwokoso ya moke, oyo esenga nimokanda ya boyekoli ni mokanda ya liyebisi na zinga zinga.

Kati ya boyekoli kwokoso na zinga zinga ezali na biloko oyo:

- Bososoli ya etamboli ya liboso, oyo elimbola zinga zinga ya nzete pe mai pe bat open kita ;
- Bolimboli na bozindo ya mwango na ndimbola ya sikisiki, lokola pe na tin aya misolo ;
- Bososoli ya lobi ya makama ya mwango, ebimisa makambo ya mabe e ya malamu pona nzete pe mai na bat ope nkita ;
- Bososoli ya komekola banzela ndenge na ndenge to ndakisa ndenge na ndenge ;
- Bilembo ya makama ya zinga zinga (evandisami mingi na miango eulani oyo ezuami) ;
- Bolakisi ya mwango ya boyangeli ya zinga zinga pe bato ;
- Bolakisi ya mikano ya mitigation ya kwokoso ya mabe ;
- Boyebi ya talo ya mambi ya zinga zinga.

Kati ya mokanda ya liyebisi ya kwokoso na zinga zinga ezali na biloko oyo :

- Bolimboli ya etamboli ya esika pe zinga zinga na ye ;
- Bolimboli ya misala bakanaki ;
- Bolimboli ya misala bakanaki ezali na kwokoso ya mabe to malamu na zinga zinga ;
- Boyebi biloko ya zinga zinga oyo ekoki kozua makama ya mabe ;
- Boyebi tina pe motuya ya kwokoso na zinga zinga ;
- Bolakisi ya mikano ya kozua pona kosilisa, kokitisa, koyangela to kobongisa makama likolo ya zinga zinga lokola pe bososoli yatalo ekokani.

2.3- Ndenge ye kosala pona bosali boyekoli ya kwokoso ya zinga zinga :

Mokano ya bosalisi 2009-415 ya mokolo ya 20 Novembre mobu 2009 elakisi pe bilemboetali :

- Bosangisi y boyekoli to mokanda ya liyebisi ya kwokoso na enketi ya leta ;
- Ndenge ya bosalisi boyekoli to mokanda ya liyebisi (bondimi, masengi ya kosala mosala, mokanda ya mibale ya bokamatimisala o kati ya nganga mayele to bilo ya boyekoli pe) ;

- Bondimi boyekoli to mokanda ya lokito sima ya makanisi ya bato banso;
- Kolandela na ndenge ya zinga zinga pe bomoi bwa bato banso yambo yambo na boyekoli pe kolandela misala yango.

3°)- BOTALI MAKAMBO MA ZINGA ZINGA PE MA BOMOI BA BATO NA MAYELE MA SOLO SOLO

3.1- Masengi ma Evaluation Environnementale et Sociale Stratégique (EESS)

EESS elingi koloba banzela ya kosombitinia mayele pona kozua mikano na mayele ya kosalela makambo ma zinga zinga na ba politiki, miango na manaka ya kotya esika moko makambo ma ekonomi pe ma bomoi babato.

EESS ezali kosalela muango engebeene na masengi ma tombwa ya seko pe kokutola bobola. Ekolona ekolo Congo elingi koelemisa masengi ma siki siki po na EESS na mayele ma REDD+, elongo na Décret 2009-415 na makambo maye :

- Na makambo matali mibeko ya zamba, zinga zinga na makambo ya mabele, epusi mobeko to loi n°16-2000 ya mokolo 20 sanza ya zomi na moko mobu 2000 likolo ya Code forestier na miango mibale ya mobeko to Loi likolo ya babenga pe REDD+, oyo ekokaki kondimama na eleko moke to ya molai to ya kati kati (tala eteni2c) ;
- Masengi, ba critère, ba indicateurs na vérificateurs (PCIV) ya boyangeli ya koumela oyo ekomamama na Organisation Internationale des Bois Tropicaux (OIBT) OYO EKOLO Congo andimaki yango na sanza ya zomi na mibale na mobu 2006 ;
- Masengi, ba critères, ba indicateurs na vérificateurs ya AVP-FLEGT oyo ekobunda esongo na bokati pe boteki na nzeal ya molili bakisa mombongo. Ekolo Congo asinyaki yango na sanza ya minei mobu 2010 (Mboka ya liboso ya bassin ya Congo na kozwa yango) ;
- Convention ya molongo mobimba na maye matali mombongo ya bibwele oyo ekomi kobungana na bokuse (CITES na ndinga ya bangeleso) ekolo Congo andimaki yango na mobu 1983 pe baye bazali na annexe II (espèces en danger) bazali na kati ya etando ya ekolo congo ;

Makambo mango makokende elongo na masengi ya bobateli makomama na Banque mondiale, epusi ba Politiques Opérationnelles to Operational Policies (OP) oyo elandani :

- Lisengi OP 4.01, oyo etali bomekoli zinga zinga ;
- Lisengi OP 4.04, oyo etali bisika ya kovanda ebongisama yango moko;
- Lisengi OP 4.11, oyo etali ezaleli na makambo ya bokoko ;
- Lisengi OP4.20 oyo etali bato ya bamboka ;
- Lisengi OP 4.36, oyo eali bazamba ;
- Lisengi OP 4.37, oyo etali bokengeli bamboka.

3.2- Babiangami pe mikumba ya EESS ya Congo

Masanga ndenge na ndenge maye makoyingela na kati ya misala ya EESS:

- Ekambelo enene ya zinga zinga (DGE) ya MDDEFE ekozala likonzi ya misala ya EESS, na lisalisi ya ekambelo enene ya bokoli bwaseko (DGDD) ya ba Ministele ya mwango, mabanga ya talo, ya bobongisi ekolo, ya mabele, ya boluki zebi, ya misala ya bilanga;

- Agence nationale ya zinga-zinga (ANE), okati ya MDDEFE. ANE naino efandisamite: uta bambula mibale, bakani kofandisa yango nalisalisi ya UNION EUROPEENNE pe nkoma ya tina po na bokeli, ezali o maboko ma batoma ya ekolo. L'ANE ekotalela bokambi misala miaboyangeli bososoli mambi ya zin-zinga, pe ya bato, ekozala pe na dingisa ya kolandela ya , DGE/MDDEFE ;

- Embombelo enene ya misolo ya molongo(Banque Mondiale) ekomema bwanya na ye o nzela ya bosalisi Politiki elongobani (voir 2.2. supra) pe ekopesa mateya, soki bamosengi ;

- L'Observatoire Indépendant des Forêts12 ezali molaki pe ekomema bwanya na ye na maye etali bolandi pe bosali masengi ya etumba esongo nabokati pe boteki banzete na nzela ya molili, lokola elobami na AVP-FLEGT. Makoki na ye ekokoma ti i na mambi ya EESS.

3.3- Lolenge ya kosalela misala mia bososoli mambi ya zinga-zinga pe ya bato

EESS oyo etalisa mobimba ya manaka pona koyeba miango, ekomaka mingi na bosalisi ya ba EIE. Pona koyeba mokolo na mokolo, na bopolele ekambami ya zinga-zinga pe bato na bokolisi Politiki, ya REDD+ na malonga, misala miye mikosalama:

- EESS ya banzela ya sikisiki ya REDD+ wana pe biteni ya motuya ya motuya ya lolenge ya kofandisa REDD+ na DGE/MDDEFE pe, nasuka, na ANE ;

- Bolakisi mbano ya EESS o miso ma Comité national REDD+ pe na 12 bikambelo ya ekolo pe bituka, ya mbula matari, ya masanga ya bana mboka pe bakuli, pona kofandisa masolo ya polele ;pe bosolo;

- Mokano ya banso o kati ya Comité national REDD+ (o sima ya bozui biyano ya Pona koyika piko/kopesa makanisi ya sika ya politiki ya tina ya REDD+ pe kokotisa bokasi bobe ya zinga-zinga pe bato (pe vice versa) ;

- Bolandi ya tango na ANE ya bokasi ya bato pe zinga-zinga ya politiki ya ekolo ya REDD+, na kotalaka ba procedures perennes (tala eteni 4b) pe ba atelie ya suka mbula ya bondimi na ngambo ya ekolo pe bituka.

[12] http://www.forestsmonitor.org/fr/capacity_building_congo

Muango po na boyangeli zinga-zinga pe bato esengeli epesama na suka ya boyebi ya ndenge na ndenge ya bososoli. Mwango yanguezali po na kosalela mikano misengeli pe tango ya misala po na kosalela mikano ya sikisiki to ya “Mitigation y aba impacts” ya mwa malamu.

Mwango ya boyangeli zinga-zinga pe bato (PGES) ezali liboke ya mikano oyo mokambi a sengeli a salela pona kosilisa, kokomisa na motango ya moke, pe les impacts enviromentaux et sociaux Directs et indirect koyika piko. To kobongisa ba mbeba ya malamu oyo euti na mosala ya mwango (cf. article 2, alinéa 7, du décret n°2009-415 du 20-11-2009 oyo elimboli bisika ya bosaleli mibeko yango, lolenge esalami pe mayele ya boyekoli bakisa lokasa likolo ya mbeba ya zinga zinga pe bomoi bua bato).

PGES esengeli elimbola :

- Mikano ya bokitisi pe bokutoli bambeba oyo ekoki kosalama pe lolenge ya kofandisa yango na zinga-zinga.
- Mwango ya bolandi zinga-zinga elandami na bilembo ya bolandi.
- Liboke ya misala, mikumba ya basali ya ndenge na ndenge (Leta, bayebazuilisalisi, bituka, ba PTF, etc.) pona kofandisa mwango wana, na lolenge ya motuya pona kokengela zingazinga pe biodiversite, bozui (bokulaka) ya ntoki.

3.4- Koyika piko na makoki elongobani

Makoki oyo pona mambi ya Evaluation Environnementale Sociale et Stratégique (EESS) ezalimingi na ekolo to lolenge moko na manaka ya mateya ya eteyelo monene ezangisi makoki yango. Esengeli bakela litaki pona (EESS) ya lipolome ya master REDD+ ya (IDR) ya eteyelo enene Marien NGOUABI (voir 3.2. ya composante 3).

4°)- MUANGO YA MOSALA PE MISOLO YA ETENI 2d

Na-Eteni 2d - Momekano ya nzinga-nzinga pe sociale stratégique (EESS)						
Molongo ya biloko	**Ndenge ekosalama / Mosala**	**Mobu 2011 [US$]**	**Mobu 2012 [US$]**	**Mobu 2013 [US$]**	**Mobu 2014 [US$]**	**Nyoso [US$]**
Balati	Lisungi ya batekiniki (molaki mwana ya Congo) pona EESS epai ya ANE	-	25'000	-	-	25'000
	Bokamati na mosala bilo ya zebi pona kokamba misala mia tekiniki ya EESS	100'000	200'000	-	-	300'000
Bopesi mayele pe ba Atelie	Atelie ya boteyi, bondimi pe boyiki piko ya makoki o kati ya EESS	-	50'000	50'000	-	100'000
	Nyonso pona eteni 2d esali	**100'000**	**275'000**	**50'000**	**0**	**425'000**
	FCPF	100'000	200'000	0	0	300'000
	UN-REDD	0	75'000	50'000	0	125'000
	Congo	0	0	0	0	0
	Basusu	0	0	0	0	0

Eteni 3 : Bosalisi scénario ya référence moko

1°)- Scénario ya référence REDD+ : Makanisi ya ekolo Congo

1.1- Bileko nyonso ya bokeli ya scénario ya référence REDD+

Sima ya mokano 4/CP.15[13] oyo endimamaki o engumba Copenhague likolo ya mitindo ya kosalela ya REDD+ « *Soki bango bapesi pona bazamba mitango esengeli ya bopanzani mopepe na mitango misusu esengeli, nde bikolo bizuami na bokoli bisengeli kosala yango na bopolele na kotalaka mbano ya kala pe kosala mbogisami na maye ezali na ekolo na bango […]* ».

Eteni 3 ebongisami likolo ya boyebi bopanzani mopepe ya kala pe na sima, na mbongisami ya maye ezalaka na ekolo na bango.

Mbongisami ekosalama na nguya ya ba ”variable” bilembo pe ekofandisama likolo ya biteni mibale[14], (i) eteni yoko ya « boyike », pona koyeba bitando bikozangisa banzete lobi pe composante « Spatiale » pona kopesa ndelo ya bitando bisila ba nzete, o sima ya mituya oyo esalemi okati ya composante « quantitative ».

Tango ya bambongwana ya mosala ya mabele eyebani na motango pe na etando, bosalisi mbano ya tin aya bopanzani mopepe oyo e uti na composante 4a - MRV ekopesa nzela ya kotanga bopanzani pe bomeli Absorptions ya lobi oyo ezuani elongo na mbongwana wana.

Linaka ya mosala ya engumba bali, oyo endimaki na mobu 2007 (COP 13[15]), esengi komona zamba lokola esalelo ya liboso ya bolembisi etamboli ya climat nyonso esengeli komona te zamba ezali ebombelo ya **carbone** tango yango ezali kokola pe kopanzana. Kasi yango nde ezali kobota mopepe ya mabe ”Gaz effet de serre” tango yango ezali kosila pe kolimua.

Okati ya scenario de référence ya Congo, ekozala likambo ya koyeba motindo esengeli, oyo elongobani penza pona koyebisa motango pe esika oyo banzete esili pe ba zamba ebebi, oyo ekosama na tango REDD+. Ekozalate scénario de référence ya ekolo wana ekofandisama nalikolo ya ba predictions quantitatives pe spatialisées ya bopanzani pe bomeli ya ”Gaz e effet de serre”pe mopepe yango oyo ezuami ya bizangisi ba nzete pe bobebisi ya ba zamba, na eleko ya tango eponami. Bokeli scenario de référence.

Bileko ya bokeli scenario de référence « mopepe ya mabe » oyo ezuami o sima.

---

[13] http://unfccc.int/resource/docs/2009/cop15/eng/11a01.pdf

[14] Ezali mabe te kokabola eteni ya etando na eteni ya boyike, na tina été ekolo Congo ezali na zamba ebele, na makoki ya misala ya bilanga pe ya zamba.
Etando ezali monene (Soki tolongoli banzela, oyo ekoyingelaka na biteni ya etando pe ya boyike) oyo ekoki kobakisa bonene bwa bozangisi banzete pe kolimbola bosombitinyi okati ya eteni ya etando ”Aspect Spacial” pe oyo boyike ” Aspect quantitatif”.

[15] 17ème Conférence des Parties sur la Convention Cadre des Nations Unies sur les Changements Climatiques

Figure 3.1: Biloko ya bokeli scenario ya réference

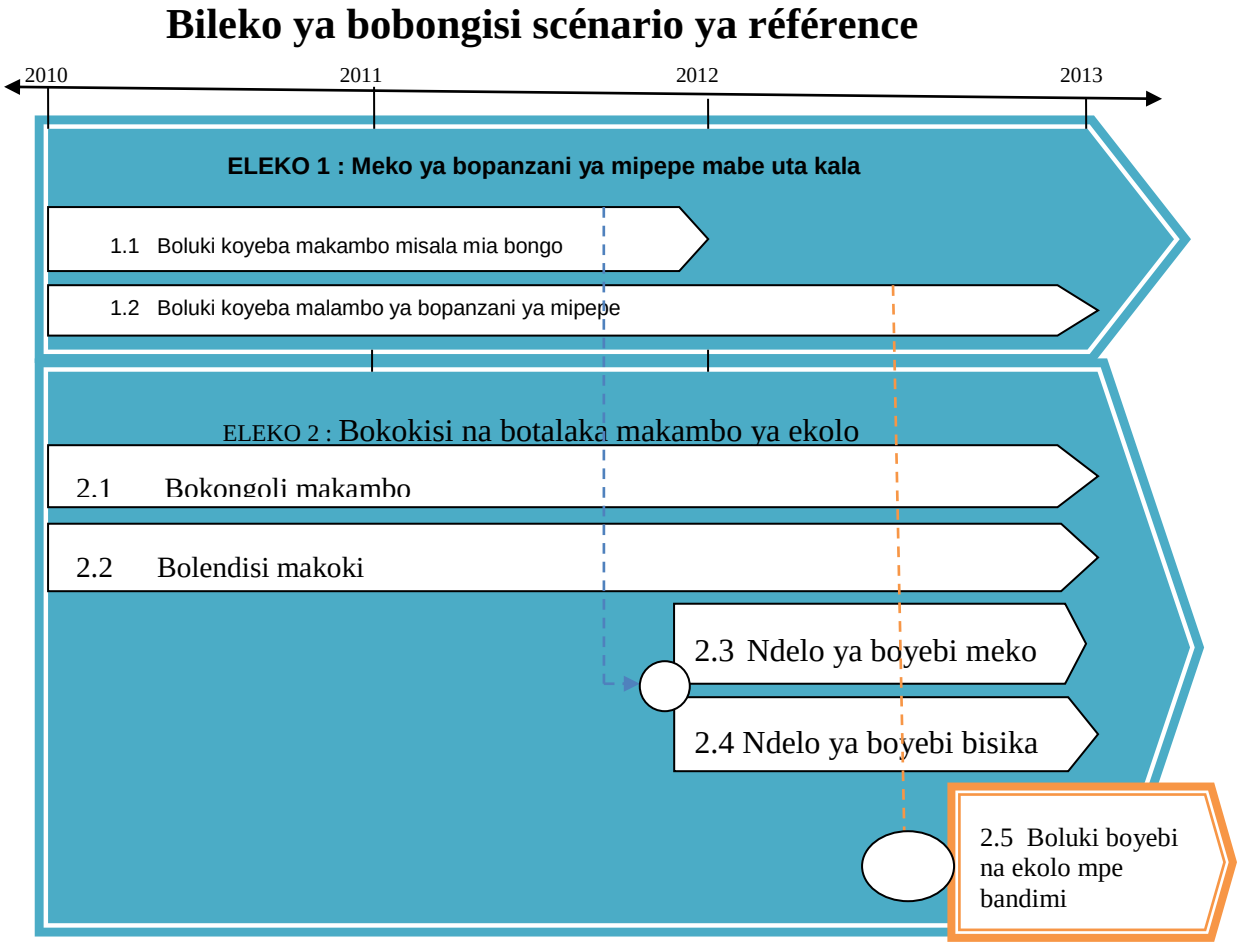

1.2- Mitindo ya sikisiki

Mitindo ya sikisiki pona bokeli ba "scenarios ya reference" ekozala miye:

- Epai wapi: Esika ekosalama scénario ya référence liboso, tiisuka, ekotala bopanzani, oyo eutina bozangisi ya banzete pe bobebisi bazamba pe na bopemi euti na bomati ya bibombelo (stock) carbone. Kotalela nzela moko bopanzani pe bopemi ekosalama mokemoke tii suka ya mobu 2012 (i) engebene na mikano mikoya ya CCNUCC o likambo wana pe (ii) nzela moko na bokoli ya misala mia MRV, oyo elakisami okati ya eteni 4. Na eteni 3 eye, bozangi ya mibeko ya polepole na mikolo miye, bakoloba na bozindo mingi na bopanzani ;

- Lisengi"Objectif": scénario ya référence ekopesa eposa ya kolakela mbano ya ekolo na bokitisi bopanzani pe bomatisi ya bopemi pe kobongisa politiki pona kosalela maye bakanaki .Niveau de référence national ekolimbolalama na misala ya zebi, oyo ekoya (équations allométriques, pe bongo na bongo.) ;

- Lisungi pona kozua mokano : Ekozala lisungi pona kozua mokano na nzela (i) ya bososoli liboso bisika ya mabe (risque), (ii) bososoli ya sima ya bokasi na polotiki basaleli na yango ;

- Bopolele (Bosolo) : Ekozala tina pona boyokani likolo ya ba ndelo ya référence okati ya bisika ya masolo ya molongo na yango ekosalama na bosolo pe bo polele bambano, ba methodes, ba modèles ya kosalela pona bokeli ekozala ongamboya moto nyonso ;
- Lolenge ya kosalela (methodologie) : Ezali na nzela (banzela oyo ezali kolakisa ba scénarios de référence), pe ekolo Congo eyebiete mituya scénario de référence okati ya ekolo etonda ba zamba ebele pe na motangomoke ya bozangisi ba nzete ekosala eloko mokote natalo ya misala. Ekolo Congo ekoponate lolenge moko ya kosalela (méthodologie) pe elinga komeka banzela ndenge na ndenge ya kosalela.

1.3- Scénario ya référence national, oyo endimami epai ya bituka

Ekolo Congo ekani kokela scénario ya référence national moko ya kala, oyo bapetoli. Ekolo Congo pe eyebi matata ya bokeseni (distortion) ya bokaboli misolo soki scénario national ekumisi posa ya bituka te (na tango oyo bopesi misolo uta ekolo kino epai ya ba mboka ekofandisama na ba mbano). Mbano ya scénario ya référence national po na etuka moko [16] ekolakisama, ekososolama ekondimama na etuka moko na moko pona kozua eyano na kwokoso nyoso lolenge wana kopesa makasi ya bituka ndenge mokoMbano ekopesama okati ya makita oyo ekosangisa babiangami ya etuka, pe ekomema na sima bopetoli ya modèle national po été bayingisa na misala bokasi ya bituka. Kasi, soki modèle nationa ezali na makoki yakolakisa posa ya bitukate, pe soki yango ebendi mindondo pona bopesi misolo ya carbone okati ya bana mboka, e kolo Congo ekososola litomba pe eposa ya komatisa ba scenario ya bitukal .

Na ngambo mosusu, ezangi mikano ya sikisiki ya molongo lignes directrices internationales oyo epesaka nzela kotondolo ndenge ya bopesi mbongo (rente) ya carbone epai ya bituka sokimosala ya ekolo ezali mabe (bopanzani ya mopepe eleki oyo ekosengama na scenario de reference). Na eleko ya mbongisami na REDD+, ekolo Congo endimi likanisi na likambowana, pebozongeli na maye ya bikolo bisusu.

1.4- Mbongisami na ba scenario ya reference, oyo ezuami na mwango

O ndembe ya bosali mwango, ba scénarios ya référence pona mosala ekosalama na ban ganga mayele. Tango masengimabosolo na ngambo ya mwango ekosenga bosali ya ba scénarios elongo na eyano malamu. Mbongisami okati ya ba scénarios de référence epai ya mwango, pe ya ekolo ekosalama na bisika ebele :

- Pona mbano (mbano ya misala, tina ya bopanzani, mbano ya ba ”variable” ya modèle) ; mbano oyo pona kosalela scénario de référence national ya ekolo ekopesama na basali mwango, na nzela ya plateforme internet, oyo ematisami na Observatoire National sur les Changements Climatiques ;
- Na ba méthodes : Biyano, oyo bakotalela boso epai ya mwango pona mbongisami ya scénario de référence ekopesa pe makanisi likolo ya eyano oyo elongobani na ekolo. Mibeko, miye basengeli kotosa na bakuli pona mbala oyo ekozala (i) kosalela ba méthodes ya MRV epai ya mwango (ya ekolo to ya etuka) engebene ya ba méthodes ya MRV na ekolo pe (ii) kovanda na posa ya bango moko « conservatifs » na mituya na bango pona kokitisa motango ya bopanzani tokomatisa bomeli (Observation), pona kosakola et motango nyoso ya ba scenario de reference ya

[16] Soki scenario ya reference ya ekolo ekozala spatilisée eposa ekozala ya kotangola mbano ya etuka moko o kati ya scenario de reference ya ekolo.

miango elekate scenario de reference ya ekolo pe kozua likabo ya pe eyingeli okati ya système MRV ekolo;

- Na makoki : Makoki euti okati ya miango ekozala pe ya motuya pona bosali ya scénario de référence national. Ya ekolo basengi été miangowana etala mangomba (constitution) oyo eyebani pona koyangela scénario (CNIAFF et CERGEC). Ekambelo ya REDD ya ekolo esiebandi mosala ya sangisa misala elongona miango WRI pe GAF (voir composante. 2b).

2°)- <u>Eteni ya yambo</u> : Bososoli ya bopanzani ya kala

Kati ya eteni 4a etalisami mbano pe makoki ya MRV, lokola pe mitindo ya mosala pona koyeba bopanzana ya kala.

Mosala ya boyebi bopanzani ya kala ekosalama nakati ya composante 4a. Awa epesami na bilaite, kasi tokoki kosimba bilenbobiye :

- Mbano ezuani : Ekolo Congo etali penza bisika oyo ezuani na mbongisami pe esengeli ebkisama. Na gambo mosusu, mbano yango ezuami o sima ya nzela ndenge na ndenge. Pe boponi ya esaleli (methodiques) esengeli kosalama.

- Makoki ezuami : makoki ezali epai ya CNIAF, ya CERGEC, eteyelo enene Marien Ngouabi ekokelama. Ekipi ya MRV oyo esangisa bato ya CNIAFF pe ya CERGEC, bango bakovanda epai ya CNIAF. Bakolendisa makoki wana na nzela ya mateya likolo ya masengi ya GIEC, na nguya ya mosolo, oyo epesama pona misala ya MRV.Mosala ya malamu wana ekosalama na bipai ndenge na ndenge.

- Misala ya kosala : Misala yango mizali kokamata o kati na yango makambo matali boyebi mbongwana ya bilando bya mabele oyo etali isitwale, bosukisi boyebi misala nyoso ntali bazamba o kati ya Ekolo, koluka komeka yango na mbano ya misala mya bobongisi bazamba, koluka koyeba boyike bwa milinga mibimi o kati ya Ekolo, mpe koyeba mipepe miye mibimi mpona bokati bazamba mpe bobebisi yango mpe boyei ebele ya.

Makeleli ma mosala oyo mamonisami na esalami 4a malingaki kosala ete mipepe mya tango miye mibimi mikokaki ko yebana liboso ya suka ya mobu 2011. Liboso ya yango, misala mya esamali ya misato mikotala se bopesi makasi na mguya ya mosala mpe na boyebi makambo manso. Bokamatani to bowulani o kati y abiye bipesami mpe batekiniki ya koyeba bobimi bwa mipepe miwuti o banzete, bopemi mipepe ya mpe esalelo ya MRV ezali ya mpasi. Yango ekosalama na biteni biyike :

- Mbano ya misala ya kala oyo eutina esaleli système ya MRV ekopesa nzela ya kozua ba modèles ya koyeba mbongwana oyo ekoya o mosala ya mabele (changements d'usage des sols) ;

- Bopanzani pe bomeli sangisa na mbongwana ekoya o mosala ya mabele ekosalama na bilembo ya bopanzani oyo ezuami na nzela ya système ya MRV ;

- Scénario ya référence oyo bapetoli ekosalama na mbano oyo elandama na nzela ya système ya MRV ;

- Mangomba, maye matangami awa makozala na mokumba ya kolongola mosala ya bokeli scénario de référence pe ya système ya MRV.

Ekolo Congo oyo ezali kokana kosalela na ba tekiniki (Equations allometriques) pona koyeba motango ya Carbone ya ba nzete oyo bazuilomeko.

3°)- <u>Eteni ya mibale</u> : Mbongisami ya mbano na kotalaka mambi ya ekolo.

Bopetoli wana ekobanda tango ba mbano o bopanzani yakala ekomonana (suka ya mobu 2011). Sikawa, biteni mibale ya liboso ekosalama :

- Eteni 2.1 : motango ya ba mbano elongobani na bopetoli ya scénario ya référence ;

- Eteni 2.2 : Bolendisi ya makoki ya ekolo ya modélisation économique et spatiale ;

Tango ba mbano likolo ya bopanzani ya kala ekozua, mikosalama nzela moko :

- Eteni 2.3 : boyebi etando ya bozangisi ba nzete na mikolo ekoya ;

- Eteni 2.4 : boyebi esika ya bozangisi banzete oyo ekozala lobi.

Eyano ya kotambolisa o mosala epesami na lobango na eteni ya liboso pona kososola malamu bambano pe makoki elongobani na mbongisami wana.

3.1- Lolenge ya kosalela

3.1.1- Boyebi motango ya etando ya bozangisi banzete lobi : nzela misato ya modélisation possibles

Ezuami banzela misato pona koyeba motango ya etando ya bozangisi banzete lobi. Ekolo Congo ezali na posa ya kozua esika na masolo ya molongo na likambo ya ba scénarios de référence pe akani kosalela banzela misato wana, oyo ezali lolenge loye :

Tableau 3.1: Lolenge ya kosalela esaleli esengeli na kombo ya scénario de référence

Nzela ya liboso 1- « Eyano ya pete ya ekolo »	**Nzela ya mibale 2 - « Eyano ya makasi ya ekolo »**	**Nzela ya misato 3 – « Bokotisi o ekolo lolenge ya bikolo ya zinga zinga IIASA[17] »**
➔ Bilembo		
Bokokani o kati ya bopanzani ya kala na maye eleka na kati ya mboka (voir 2.2. infra): (i) motango ya bato, (ii) esika ya bobola, (iii) motuya ya ba nzete pona kolamba, (iv) bolai ya ba nzela na kilometele pemituka ya bokumbi, (v) elembo ya bobuti ya talo ya masandisi ya bikolo ya bapaya, (vi) etamboli ya mbongisami y aba nzamba.	Eyano « tina ya tina », Elingi koloba koyeba etando ya bozangisi ba nzete pe bobebisi oyo ekoya lobi, na koyebaka bomati ya masengi ya mabele, kongoloya ba nzete ya moto misala ya mabanga ya talo to ya ba nzete, mbano oyo baselela, ezali kolenge ekisami, mbano ya tableau présenté ya annexe 3.	Lolenge ya molongo oyo ekokani ndambo oba zamba pe misala ya mabele na pitoloi euti na nzete (biocarburants). Esalemaka na etando ya bazamba ya Congo (bassin du Congo), na bilembo oyo 10km*10km pe 50km*50km. Kalamingite ekoloya zinga zinga pe mbano ekoki kozua na ekolo moko moko.

Yango esosolani na bozindo na sima (tala 3.4 infra).

3.1.2- Boyebi esika ya bozangisi ba nzete na mikolo ekoya

Esika ya bozangisi ba nzete na mikolo ekoya ekoyebana na esaleli ya etando. Soki bayebi pe bandimi yango, ekopesama nzela ya koyeba etando ya bozangisi ya banzete ya bisika ndenge na ndenge ya banzamba ya ekolo. Lolenge wana ekoyebana na kotalaka pe tin aya bitando oyo ekopesa bonene ya bozangisi ba nzete ya banzamba : variables biophysiques, mikili, ya boyengeli, etc. Esaleli elakisami na bozindo na sima (voir 3.5 infra). Na kosangisaka etando, oyo ekozanga ba nzete na mikolo ekoya, oyo bakoyeba okati ya ba nzela misato ya zebi ya kita oyo ekangisami liboso pe kalatiya risques matata ya bozangisi tokoki koyeba wapi pe mokolonini ekosalama bozangisi ya ba nzete ya sika.

3.2- Eteni 2.1 : Kongolo ya mbano oyo epesa epusa ya kobongisa esaleli scénario

Mbano ya kokongolo ezaleli kozua esika na bisika mibale : eteni ya boyike pe eteni ya etando ya esaleli composante spatiale ya scénario.

3.2.1- Pona eteni ya boyike

a)- Boyebi mbano ya litomba

Natina ya bososoli tina pe biloko mosusu, oyo epesami o kati ya eteni 2a, Lokola pe makanisi ya banganga mayele tokoki koyeba te tina moko na moko ya mbano epesa eposa ya komona etamboli ya sika ya tina wana mbano wana ekozala ndenge na ndenge na kotalaka eyano na zebi ya nkita oyo eponami (bakoki kotia yango okati ya « eyano ya ekolo » pe na bozindo pona « eyano ya makasi ya ekolo », voir 3.1.1 supra). Motango ya liboso ya mbano ya litomba eyebani : yango epesamina tablo oyo ya esaleli « ya pete ya ekolo » pe na libakisi ya esaleli « ya makasi ya ekolo ». Motango ya mbano ekosalama lisusu o sima ya bososoli boluki na bozindo tin aya bozangisi oyo babongisi ya eteni 2b.

[17] L'Institut International pour l'Analyse des Systèmes Appliquée (IIASA), basé à Luxemburg en Autriche, appui la COMIFAC depuis mi-2009 pour modéliser la déforestation et dégradation future en utilisant le modèle d'équilibre général partiel à savoir le GLOBIOM. Pour plus de renseignements sur GLOBIOM, voir http://www.iiasa.ac.at/Research/FOR/globiom.html?sb=6

b)- Bososoli pe boyebi ya matuya ya mbano oyo ezuami pona variable ya litomba.

Pona ba variables oyo ezebani kasi mosala ya liboso ya bososoli ya mbano oyo eyebani (ya kala, ya mikolomiye, pe mikoya) asalemi. Mbano oyo ezuami likolo ya ba variables elikisami na nse awa mbano ya mikemike ezali na ndambo (eteni) ya misato :

Tableau 3.2: boyebi mbano oyo ezuami.

Variables agrégées oyo esangani ya liboke	**Mbano ezalaka likoloya ba variable wana**	**Bolamu (mwa moka +, malamu penza +++)**
Motango ya bato	Mitango ya ekolo nyonso ya batu oyo ezuami pona mbula 1974, 1984, 1996, 2006 ekambelo CNSEE. Bomati ya bato ekolo na kotalaka motango ya bomati oyo esalamaki na eleko wana.	Mbano ya kala : ++ Mbano ya mikolo : ++ Mbano ekoya : +
Elembo ya bobola ya ndambo o ekolo	Epai ekambelo enene ya mwango (DGPD), ya Ministère des transports pe bokoli ya botamboli pona mbula 2006/2009 pe ya Fonds Monétaire International (FMI), ya (EMB). Ebombelo mosolo ya molongo to Banque mondiale (BM), ya Banki ya bikolo ya Afrika kati kati (BEAC), ya (PNUD) pe (BDEAC), pona oyo etali makambo ekosalama,	Mbano ekoya : ++ Mbano ya mikolo: ++ Mbano ekoya : +
Bantaka ya ba nzela ya gudron engunduka pe ya maswa	O pene ya Ministele ya bokumbi : DGPD, Ekambelo enene ya bokumbi ya mabele (DGATT), Ekambelo enene ya enguduka (DGCFCO), Ekambelo enene ya ba mbongo (DGVNPTT)	Mbano ekoya : ++ Mbano ya mikolo: ++ Oyo ekosalama : +
Variables oyo ekangami na liboke	**Mbano oyo ezuami likolo ya ba variables**	**Bolamu (mwanoka +, malamu penza +++)**
Lisalisi ya motango ya ba nzete na ekolo	Mbano ezali te, ezalikaka pona bigumba minene lokola (Nkayi, Brazzaville - PNUD-FAO, Bois-énergie 2005). Bakani koyingisa na misala ya anketi ya mbula ya motango ya bato pe bokolongono ya nzoto elembo ya misala ya nzete ya moto.	Mbano ekoya : ++ Mbano ya mikolo: ++ Oyo ekosalama : +
Elembo ya moke ya bobuti ya ba talo ya biloko, oyo etekama na bikolo ya bapaya (biloko ya bilan ya, pitiloi pe mabanga ya talo)	Embombelo mbano ya molongo, FAO, (CNUCED), mbano ezuami ya modelisation (Macro Congo) ya Direction générale du plan et enquêtes statistiques du CNSEE	Mbano ekoya : ++ Mbano ya mikolo: ++ Oyo ekosalama ?
Motango ya bomati ya mbongisami ya bazamba (pe bokitisi misala ya zamba ya nzete ya molili)	Mbano ya CNIAF pe ya muango PAGEF pona mbongisami ya banzamba mbano ekozuama na nzela ya AVP-FLEGT. Ya liboso mbano ya misala ya nzela ya molili ya banzamba ezali te (epai ya Observatoire indépendant des forêts)	Mbano ekoya : + Mbano ya mikolo: + Oyo ekosalama :

Mosala oyo ya boyebi mbano oyo ezuami pe lolenge na yango ekosenga batala na bozindo tango bososoli ya tina ekopesa epusa ya kozongela motango ya ba variables ya litomba. Tableau oyo elakisami awa elobi ete mbano ezalite likolo ya mambi ya (banzete ya moto, bokati ya nzamba na nzela ya molili) pe bozangi ya bolamu ya ba variables mosusu lokola ya pona

koyeba bozangi ya mbano wana pe bozangi ya bosolo, lRPP ebongisi (i) misala ya kokongolo mbano elongobani pe (ii) kopesa maboko na esalelo ya satistike ya ekolo.

c)- Misala ya statistike ya ekolo

Misala mibale ya boyebi ebongisami pona kokongola sango likolo ya ba variables mibale ya tina ya esaleli scénario esengeli ya ekolo : bosaleli ya ba nzete ya motope misala o ba nzamba, misala ya boyebi ekosalama sasapi, na mbula 2010 pena ebandela ya mobu 2011, na kolandaka ba nkoma ya boyokani oyo esengeli balinbola. Yango ekopesa na mituna oyo:

koni ya kolamba: (i) Tango boni ya nkoni ya kolamba bakati? (ii) Motango nini a nkoni ezali pona remanents ya misala pe oyo ekateni na ba scies ? (iii) Motango boni ekey na misala kati ya mboka eke pena engumba ? (iv) Wapi makambo ya sika pona, bomati ya matango ya ba nzete wana (na kotanga politik ya mosala ya bilanga, ya zamba pe ya lotiliki) ? Bososoli nkoni ekosalama esika moko pona biteni nyonso 2a pe 3 ;

Bakati zamba : (i) Motango ya ba nzete nini euti na bokati ba nzete na zamba na nzela ya molili bokeseni kani okati ya stocks ebombelo ya carbone pe bokati ba nzete na nzela mayuya pe /to ya eleko moke VS bokati elongobani VS bokati elongobani VS bokati elongobani na batekniki ya bokati ba nzete, oyo ebebisa mwamoke esika ?

d)- Lisungi pona esaleli ya ba statistike ya ekolo

Ekambelo enene ya (CNSEE)[18] ezali na mokumba ya kokongolo ya mbano ya litomba ya bato nyoso. Bikambelo ya misala ya boyebi pe ya muango to bikambelo ya statistike ya ba Ministele bazali na mikumba ya kokongolo mbano ya mikemike. Ba Ministele wana.

Ezali na ba service o kati ya bituka ezali na makambo mibale ya tina. : (i) ba Ministele ezangi makokipe (ii) bisaleli ya sikisiki pe oyo ekokani o ntei ya Ministele moko na mosusu ya mokano ya sika ya statistike oyo ezuami na sanza ya octobre 2009 ekani kobanda boyebi ya posa ya ba Ministele etali kokongola makambo ya statistike.

Boyebi wana esalela mosala ya strategie nationale de developpement de la statistique na eleko ya 2011-2015. O sima ya boyebi, ya strategie oyo bapesi pe makoki oyo basangisi, ekambelo ekolo ya REDD+ ekozala na makoki kopona lisungi pona kobongisa esaleli ya statistike na nzela ya bofandisi RPP. Na tina ete posa ya mbano ya statistike ya kala, ya mikolo oyo, pe ya mikolo ekoya ezali kaka likambo ya REDD+ te, esengeli toyeba ete REDD ye moko te ekozala na makoki ya kobongisa esaleli eko pesa dingisa ya kozua mbano na bokuse pe ya malamu, oyo elongobani pona kosala esaleli esengeli bopesi mbano ya 150.000 USD na mibu misato oyo bakoki kobongisa na sima.

[18] CNSEE ezali na mokumba ya kosala enqueti misato : (i) na bokolongono ya nzoto (ba mbula mitano nyoso ; ya liboso esalami na mbula 2005), (ii) ba mbula (mitano nyoso ; ya liboso esalemi na mobu 2005), (iii) na bato ya ekolo pe ba ndako (b ambula zomi nyonso). Enketi ya mosala ya bilanga ezali kosalama.

3.2.2- Pona eteni ya etando

a)- Boyebi ya ba variables ya litomba

Tango ya bokutani ya molongo pona flux ya carbone oyo esimbamaki o engumba Brazzaville mokolo ya 2 tii 4 ya zanba ya misato mobu 2010, Eteyelo enene ya ba katolik (UCL) elakisaki mbano ya misala ya boyebi ba variables cles pona kosala kalati ya bisika oyo bozangi ba nzete ekoki kosalama o ekolo Kongo (RDC). Na kolandaka likanisi te ekolo Kongo na République Démocratique du Congo (RDC) eulani, ba variables oyo basaleli o ekolo Kongo RDC etangami na tableau 3.3 awa.

b)- Boyebi pe bososoli ya motuya ya mbano oyo ezuami pona ba variables ya litomba

Pona variables moko na moko oyo eyebani o ekolo RDC, biso tomeka koyeba soki mbano ya lolenge wana ezali o ekolo République ya Congo :

Tableau 3.3: Ndimbola ya mbano ya bitando oyo ezali na Congo

Mbano oyo basalelaka o RDC	Mbano oyo ezali o Congo
Kalati ya ba nzela oyo ezuami	Kalati ya ba nzela uta mobu 1960. Kalati ya atlas interactif ya MEF uta 2000-2003
Kalati ya densité ya ba mboka	Kalatitopographique ya mobu 1960.
Kalati ya atitude pe pente	Modèle numérique ya mabele ezuami epai ya CNIAF
Hydrographie (mai)	Kalatitopographique ya mobu 1960.
Bitando ya ba nzamba	Kalati ya bitando ebatelami ezuami na CNIAF pe ebongisamaka mobu nionso (epetolami mobu na mobu)
Bitando, oyo ebatelami	Kalati ya CNIAF pe epetolami mobu na mobu

Motango ya ba variables wana pe motango ya mbano, ezuami esika moko ekoki kopetolama o sima ya bososoli tina. Motango ya liboso wana elakisi ete ndambo ya ba mbano ya bitando oyo ezuami o ekolo Congo. Ezali lisusu tina te pe esengeli basala ya sika.

c)- Bokeli ya ba kalati ya sika

Bokeli ya ba kalati ya sika etali bokeli ya kalatitopographique mosusu (ba mboka, hydrographie, pe bongo na bongo.), pe ba cartes thematiques (ata kalati moko ya banzela). Motuya ya bokeli ya carte topographique ya sika esenga biloko ebele ; lokola kozala na pe poya camera, bozui mapata tango ya bokangi bilili, makoki oyo ezuami…Esengeli basosola motuya wana, kasi ekoki kopesa ba milio ebele ya mosolo ya Euro. Lokola pona système statistique ya ekolo, ezali basango ya mataki mosusu ya kita pe ya boyokani (cooperation) Na bikolo, pe motuya ekozala kaka pona REDD te.

Budget oyo epesami lokola boyekoli pona koyeba nde posa ya basango ya topographique ya balengi ndenge na ndenge motuya ya bokeli ya kalati ya topographique. Bobongisi ya ba nzela ezali moko ya bilembo ya makasi pona kolimbola motango pe esika ya bozangisi ba nzete, lokola elakisami na misala ya zebi ya nkita ya IIASA pe ekani été botongi ya banzela ya sika ekomatisa mbala misato bozangisi ya ba nzete o kati ya bassin du Congo (ya ba yamba ya Congo).

3.3- Eteni 2.2 : Bolendisi makoki na maye etali cartographie pe na maye etali bongisi na ndenge ya mindele

3.3.1- Bokeli ya ba kalati

CERGEC ezali litaki ezali na mokumba ya kokela ba kalatitopographique pe "thematiques", kasi mosala na ye ezali moke, ba kalati oyoezuami, esalema uta mobu 1960. Masengi ma CERGEC na maye matalami bolendisi ya makoki ezali minene, na ngambo ya bisalelo oyo mateya (géographie, informatique, boyangeli muango, etc.).

CNIAF ezali mingi pe ezali na ekipi ya bato tuku minei baye bayebi kosala na ba logiciels cartographiques (oyo basalela na ba kalati ya bitando ya bazamba). CNIAF epesaka lisusu mateya MRV epai ya CNIAF, oyo ekosangisa binama ya CNIAF pe ya CERGEC pe ekozua mokumba na kombo ya eteni ya misato ya bokeli ba kalatithematiques ya litomba pona REDD+, pe ya kalatitopographique mosolo masengi. Posa ya bolendisi makoki ya ekipi wana, ekozuama okati ya eteni ya 4a.

3.3.2- Pona biteni ya mingi pe ya likolo ya scénario de référence

O ekolo Kongo esika ya boluki (bososoli) ya mambi ma zebi ya kita, modelisation ya mbonguama ya usage des sols to modelisation spatiale ezali te mbano oyo ezuami, eutina masengi ya ba Ministele ya mwango tango ya mbongisami ya Document stratégique de réduction de la pauvreté[19], to epai ya misala ya bato mei, tango mosusu na nzela mataki ya molongo ya boluki zebi. Nabokuse, misala ya ekolo Kongo likolo ya makambowana ezali ya kotanga.

Na eleko ya mwa moke, bakani kosala bo **yekoli na kosala.** Ba mbela ya mwango ekopesama pona bosali misala wana ya modelisation pe ekoyingela misala mia bolendisi makoki, lisalisi ya tekniki wana ekosala okati ya Nord-Sud bikolo ya bakuli na bikolo ya babola kasipe Sud-Sud, bikolo-babola okati ya bango mei, bikolo misusu (Ndakisa ekolo Mexique). Institutions mataki ya molongo maye maponami masengeli ko pesa mateya banganga mayele ba ekolo, koyingisi bango na misala (ndakisa na koyambaka bayekoli doctorants), nakolandaka masengi, maye esalemi na liboke ya scenarios de reference la coordination nationale. Liboke wana ekozua pe mokumba ya boluki banganga mayele ya ekolo, baye bakozua esika na misala wana, pe nasima bakoyingela liboke ya MRV, oyo ezuami okati ya CNIAF, nzela moko bakosala elongo na Ministele ya mwango.

Na mikolo mikoya, esengeli bavandisa un **système de formation pérenne** (mingmingi na ngambo ya lipolome master to post-master) po na kobikisa ban ganga mayele ya ekolo ya makasi penza pona bovandisi ya REDD, pona kokela scénario de référence pe ya biteni misusu. Ekolo Kongo ekanisi ete soki mateya (système d'information) ezangi, bovandisi bwa REDD ekomi ekolo ngate, mateya mana. Ekopesa litomba na etuka ya bassin du Congo mobimba pe banzela ya bovandisi yango ekolo bana elongo na bikolo misusu ya COMIFAC.

[19] Les modèles ezuami na Ministele ya mwango ezali RMSX ya bonki ya molongo (esaleli pona balance des paiements), pe esaleli MACRO Congo, oyo esepeli pe na balance des paiements, kasi ebotisa na bosolo ba projections likolo ya PIB sectoriels (à partir des prix internationaux et de données d'élasticité prix nationales). NB : les projections de PIB agricole ekoli kozala bilembo ya bolamu ya option 2, na maye ezali bitando ya kosala mosala bilan ba ya monbongo.

3.4- Eteni 2.3: mbongisami ya eteni ya ebele ya scénario de référence

Ba nzela misato ya modelisation ekosalama. Makoki ma bango pe mbano na bango mekisa na kotalaka mwa masengi lokola makoki likolo ya lisalisi ya kozua mikano, motuya ya bapetoli yango, makoki masengami pe bosolo ya nzela eponami. Bosolo ya bomekano ya liboso ya ba nzela ndenge na ndenge elakisami o kati ya tableau eye :

Tableau 3.4: Ba nzela ya modelisation

Nzela ya liboso- « Eyano ya pete ya ekolo»	**Nzela ya mibale - « Eyano ya makasi ya ekolo »**	**Nzela ya misato – « Kosalela o ekolo modèle régional IIASA[20] »**
➔ Bilembo		
Bosangani o kati ya bopanzani ya kala. Pe bavariales ya motuya oyo esangani o ekolo (tala 2.2. supra) : (i) motango mwa bato ya mboka, (ii) motango ya bobola, (iii) motango ya nkoni basaleli, (iv) kilometele ya ba nzela pe bokumbi mossusu oyo ezuami, (v) elembo ya bokati ya talo ya biloko, oyo etekami na bikolo mosusu, (vi) etamboli ya mbongisami ya ba zamba	Eyano « tina na tina », ezali kotanga etando ya bozangisi ba nzete pe bobebisi zingazinga na mikolo ekoya na kotalaka bomati ya mosala ya Bilanga, bokokogoli ya nkoni misala ya ma banga ya talo mbano oyo bakosalela ekoki kozala oyo ya tableau ya annexe 3.	Modèle ya molongo ya bokokani ya ndambo, na mataki ya zamba pe mosala ya bilanga (na koyingisaka ba biocarburants). Ekabolami na bassin du Congo, na pixels okati ya 10km*10km pe 50km*50km. Ezali kopetolama na bikolo ya zingazinga, pe ba mbano ekoki kozuama na ekolomoko moko.
Nzela ya liboso- « Eyano ya pete ya ekolo »	**Nzela ya mibale - « Eyano ya makasi ya ekolo »**	**Nzela ya misato – « kosalela o ekolo na modele ya IIASA[21] »**
➔ Ndingisa ya kozua mokano		
Ya malonga te (pasi ya kosala ba ndakisa ya siki siki po ete ba mbano esangani esika moko)	Ndakisa ekoko kosalama : ba variables ekopesa eposa ya komeka bokasi ya bilembo nyonso ya strategie	Ndingisa ya ndakisa ya motuya, oyo esenga boyebi malamu na ban ganga mayele ya ekolo.
➔ Motuya, oyo bakani		

[20] L'Institut international pour l'analyse des systèmes appliquée, basé à Luxenburg en Autriche, appuie la COMIFAC depuis mi-2009 pour modéliser la déforestation et dégradation future en utilisant le modèle d'équilibre général partiel, GLOBIOM. Pour plus de renseignements sur GLOBIOM, voir http://www.iiasa.ac.at/Research/FOR/globiom.html?sb=6

[21] L'Institut international pour l'analyse des systèmes appliquée, basé à Luxenburg en Autriche, appuie la COMIFAC depuis mi-2009 pour modéliser la déforestation et dégradation future en utilisant le modèle d'équilibre général partiel, GLOBIOM. Pour plus de renseignements sur GLOBIOM, voir http://www.iiasa.ac.at/Research/FOR/globiom.html?sb=6

Ya malonga te	Mwa bongo	Ya monene (ekoyingisa kaka ba mbano ya ekolo pamba te, kasi pe ya molongo)
➔ **Makoki masengami**		
Statistiki	Statistiki, nkita, prospective pe bososololi tin aya bozangisi ya banzete	Boyebi na bozindo modèle ya IIASA
➔ **Bosemboli**		
Makoki ya koyeba ya moke (elingi koloba ete misisa okati ya ba variables ndenge na ndenge ekolite)	Bakoki kolekisa etando ya bozangisi banzete lobi, natina ete posa ya molongo pe bomekanina bikolomisusu ezuamite. Ezali malamu kondima nzela ya mibale na ba mbano ya biloko ya zingazinga ya eteni ya misato	Nzela ya mibale ya modele elakisami na ndembe ya atelie ya boyekoli mateya ya modelisation ya ba nzela ya lobi ya bozangisi ya ba nzete pe bobebisi zingazinga, oyo esimbami na Douala mikolo ya 16 sanza ya 18 juin 2009, eyingisa ya molongo pe bikolo ya zingazinga. Bilembo ya bikolo zingazinga esengeli epetolama po ete makambo kaka ya bikolo ya zingazinga pe ya ekolo emonama.

Bosalisi ya misala pona ba nzela ya 1 pe 2 ekozuama na mbela ya bopesi mosala na moto ni moto, na kotalaka na bolengisi makoki ya ekolo ekolandama na comite de pilotage scénario de la Coordination nationale REDD+ pe na Task force scénario ya Comité national REDD+, engebene na oyo elakisami na eteni 1a.

Bopikiliki ya basalisi nyonso ya modèle GLOBIOM ya IIASA epai ya ekolo Republique ya Congo esengeli elakisama. Yango ekosalama soki modele ezali na makoki ya kokoma na epai ya koyeba solo etando pe bobebisi ya ba mbano oyo ekok kopesa plus-valve ya solo na kotalaka modele regional oyo ezuami, masolo pona kokatalikambo wana ezali kosalama o kati ya coordination nationale ya REDD pe ekipi ya IIASA.

Na kotalaka manso, bakosenga na IIASA kopesa mbano (rapport) oyo ezali ? ekolo Republique ya Congo na kolandaka modele regional ya mikolo miye, kotangolaka na mbano pe mbano ya ekolo (oyo basiba bongisi ya misolo), pe kopesa bayenya na banganga mayele oyo bakoki kobongisa malamu mbano ya modèle IIASA (ndakisa ya ba doctorants ya science naturelles baye bazali kosala na ba approche 1 pe 2, bakolikisa mwatango na bango epai ya IIASA na tina wana), mingimingi pona koya kotalela ba mbano ya ba modele mosusu epai ya bokosi ya pressions macroéconomiques. Soki litomba ya kosalela ya bolai nyonso ematimi misolo ya ndenge na ndenge ekoluka na pepai ya panki ya molongo Banque Mondiale pe ya CBFF, bango mei pe bayebisi ete bako pesa maboko.

3.5- Eteni 2.4 : Boyebi epai ya bitando oyo ekozangisa banzete pe ekobeba lobi

Oyo ekolakisa bokomi ya bozangi ya tina ya banzete ya to bobebisi ya zinga ekosalama na nzela ya bokiti ya mbogwana okati ya bosaleli ya mabele ya kala (1990-2000-2005 ou 2010) na kotalaka ba variables spatiales oyo epesa ndingisa ya koyeba esika ya bozangisi banzete pe bobebisi ya zingazinga.

Mosala mona ekoki kosalama na ba logiciels lokola GEOMOD, Land change modeler, Dinamica, pe bongona bongo, etc.

Koala na kalati oyo ekalaki bokoni ya bozangisi ya banzete na nzela ya modele wana pona kondima kopesa lotomo na liboso na bipaiba kosalela epesami na bozindo okati ya composante 2b.

Lokola pe boyebi bonene ya bozangisi ya tin aya banzete lobi, nzela bosali misala ekopesama na sima ya mbela okati ya maye basengeli kosala bayingisa calibration pe validation ya modèle spatial, la réalisation bokeli protocole de remise à jour de ce modèle pe misala ya bolendisi makoki.

Misala wana ekolandisama na comité de pilotage.

3.6- Eteni 2.5 ; Boyingisi tina ya bopanzani ya mipepe boyebi ya bopanzani ya mikolo ekoya

Soki ba mbano ya bopanzani/bomeli ekokisami na mbongwana ya ndenge na ndenge ya mosala ya mabele esalami na nzela ya composante 4a, ekipi MRV esangisa bango na maye balakaki pona mbongwana ya mosala ya mabele pona kotanga bopanzani/bomeli oyo ekoya.

Ba mbano ekodimama na etando ya ekolo na lingomba ya bokambi (comite de pilotage) ekolaki sima na sima ndembe ya bokutani ya etuka moko na moko pe bopetoli ekoki kosalama na ekipi MRV ya CNIAF.

Soki scénario endimami na bituka binso, ban ganga mayele basusu ba kotalela lisusu scenario wana.

Tango mbala yoko lisusu scénario endimami, bakomeka bokasi ya politiki REDD ya ekolo, kasi REDD likolo ya ba zambate bomeki wana ekolimbolama na ligomba lia bokambi (comité de pilotage), pe ekosalama na ekipi MRV ya CNIAF. Ba mbano ya bomeki ekolakisama na bisika (mataki) nyonso pe comite national esengeli kotalaka na ba mbano ya bomeki.

4°)- MUANGO YA MOSALA PE MISOLO YA ETENI 3

Eteni 3 - Mbongisami ya Scénario de Référence						
Lolenge	**Ndenge ekosalama/ Misala**	**2011 [US$]**	**2012 [US$]**	**2013 [US$]**	**2014 [US$]**	**Total [US$]**
Mopesi mateya	Bokamati na mosala ya bilo ya banganga mayele pona kosalela pe kovandisa bososoli ya ekolo bozangisi ba zamba pe bobebisi ba zamba	50'000	150'000	50'000	-	250'000
	Lisalisi ya banganga mayele (bopesi mateya ya bopaya ya ekolo Congo na 100%) na nzela ya esaleli (système) MRV epai ya CNIAF	25'000	50'000	50'000	-	125'000
	Bokamati ya assistant technique pona kosalisa eyano ya IIASA	-	20'000	-	-	20'000
Koyekola pe Ateliers	Likabo ya CN REDD ekotiya ba enketi na ba ndako	50'000	100'000	-	-	150'000
	Ateliers ya bopesi mayele, bondimi mosala pe bolenbisi makoki ma bogisami na nzela ya bokolisi scénario de référence	7'000	20'000	20'000	-	47'000
	Misalo ya boyekoli (thèse) na nzela ya bokokisi scénario de référence national	-	18'000	-	-	18'000
Biloko ya mosala ya bilo	Biloko ya informatiki na nganbo ya CNIAF	-	10'000	15'000	-	25'000
Pona misala	Bozalisi masini sembo	2'000	6'000	6'000	6'000	20'000
	Misolo nyonso pona composante 3 epesi	**134'000**	**374'000**	**141'000**	**6'000**	**655'000**
	FCPF	75'000	220'000	0	0	295'000
	UN-REDD	59'000	144'000	126'000	6'000	335'000
	Congo	0	10'000	15'000	0	25'000
	Basusu	0	0	0	0	0

Eteni 4 : Bokeli système ya bolandisi

Eteni 4a : Bopanzani pe bomeli mipepe

1°)- Bilembo ya sikisiki ya système MRV REDD+

1.1- Système MRV oyo elandela masengi ya CCNUCC pe GIEC,

Système MRV ekokola engebene na mokano 4/CP.15 ya engumba Copenhague[22] engebene na masengi ya mbongisami ya mosala (recommandement methodiques) pona misala likolo ya bokitisi bopanzani ya bozangisi ba zamba pe bobebisi ya ba zamba, mosala bokengeli, boyangeli seko ya ba zamba pe bomati ya bibombelo ya carbone forestier.

Na bobakisi mokano mona, mbongisami ya mosala pona bokolisi ya système MRV ekolanda Guide des bonnes pratiques du secteur de l'utilisation des terres pe ba zamba[23], oyo esalami na liboke ya banganga mayele ya guvernema o bokati ya kilima (GIEC) na mobu 2003, lokola pe mitindo ya minene (Lignes directrices) na ngambo ya mosala ya bilanga, bosali ya mabele ya zamba[24], oyo esalemi na GIEC na mobu 2006.

Mokanda ya mosala ya bilembo ya batalo pe masengi ya tekiniki pona bokolisi ba systèmes MRV REDD+[25], oyo esalemi na sanza ya Mai 2009 na Secrétariat exécutif ya CCNUCC, ekozala pe motuya monene.

1.1- Système MRV oyo ekotosa masengi mitano ya sikisiki ya GIEC

Pona système MRV, ekolo Congo ekosala makasi pona kotosa masengi ma sikisiki ya GIEC na maye matali botangi ya gaz à effet de serre (mopepe ya mabe) lokola : bokokani, bosolo, bopolele, Bomekani pe bozindo.

- Bokokani : Poete mikano ya misala REDD+ o ekolo Congo ezali na bokokani okati na yango tangoinso, ba mbano ya lolenge moko pe bambogisami ya mosala ekosalama pona mobu ya reference pe ba mbula ya botangi oyo;
- Bosolo : Ekolo Congo ekosalema na ba methode elongobani na masengi ya GIEC pona kososola na bopilikili, bopanzani pe bomeki misala ya REDD+. Bokotisi ya ndenge ekoki mambi ya koyima koyima, bolekisi motuya, bopesi motuya moke;
- Bopolele : Ba mbano, makanisi (hypothèses) pe ba methodologie basengeli o ekolo Congo ekolimbola pole pole pe ekozuama na pete pona kosala ete bososoli ya ba mbano esalami malamu na bato basusu ;

[22] http://unfccc.int/resource/docs/2009/cop15/eng/11a01.pdf
[23] http://www.ipcc-nggip.iges.or.jp/public/gpglulucf/gpglulucf_languages.html
[24] http://www.ipcc-nggip.iges.or.jp/public/2006gl/vol4.html
[25] http://unfccc.int/resource/docs/2009/tp/01.pdf

- Bomekani : na kotosaka masengi ya GIEC, ba mbano ya système MRV ya ekolo Congo ekozala lokola oyo ya bikolo mosusu nakati ya (méthodes, balakisi ya mbano, bokaboli ya ba catégories, etc.) ;
- Bozindo : système MRV ekotala malamu bibombelo pe ba gaz nyoso effet de serre (mipepe ya mabe) oyo ekomami na mikano ya sikisiki ya GIEC, kaka soki bakoki komekola yang ope bazali na motuya epai ya REDD+.

1.3- Eyano ya mokolo na mokolo

Na kotalaka makasi ya kosala pona kozua mbano elongobani na bokolisi ya système MRV, ekolo Congo ekani bokoli na eleko molai ya système na ye ya MRV. Pasi pona kozua mbano oyo bakoki komekola pe ba tekiniki ya kosalela ekokola Congo na mbongisami ya makoki ya ekolo na likambo wana, na bokeli lisanga ya bato ya makoki na bituka, na makoki ya koyangela basango nyonso yamboka na Congo ya ekolo pe na bokeli ya sango ya motuya na ngambo ya ekolo.

1.4- Système MRV ya solo

Pona kokolisa système MRV, na ye, ekolo Congo esengeli kolimbola bilembo ya bopanzani na CO2/ha/an CO2 na mvula moko (na bosolo nyonso) pe ba variables ya misala na ha (na mwa ndambo ya eyano). Bilembo wana ya bo panzani pe ba variables ekoyikinyama okati ya bango mei po na kopesa bopanzani ya (en teCO2/an).

Na wana, système moko ya bolandi bazamba pe mbongwana ya lobi ya bazamba wana esengeli epesama, lokola pe système moko ya bolandi ba stocks ya carbone pe ba mbongwana ya ba stocks ya carbone na bibembelo ndenge ne ndenge ya carbone forestier (ya likolo pe nse, litière, nkoni eyoma pe carbone ya mabele). Toyeba te na zamba monene bobombi ya carbone ezali na kati ya biomasse likolo. Eteni oyo ezali na pasi mingite pona kososola.

1.4.1- Tina ya bopanzani ya mipepe

Bipai misato ya boyebi sikisiki elimbolami ya GIEC pona kososola ba mbongwana ya stock pe ba flux ya carbone lokola:

- **a)-** tier 1 : les valeurs ya GIEC ezua esika ya liboso ;
- **b)-** tier 2 : les valeurs ya ekolo mei basalela ;
- **c)-** tier 3 : Botangi ya biomasse ya ekolo mei evandisami na mikano oyo esalema mbala na mbala.

Ya ebandeli, ekolo Congo ekokolisa motangi tier 2, oyo ezali boyokani ya malamu o kati ya boyebi sikisiki ya mbano pe talo oyo epesami.

Na eteni ya mibale, botangi tier 3 ekokolisama pona kopesa motuya na bomekoli nde wana kobongisa misolo euta na misala ya REDD+ oyo esalemi ya ekolo Congo.

1.4.2. Banzela ebele ya kosala misala

Na kati ya bolakisi mabele (LULUCF 2003 pe AFOLU 2006), biyano minigi ya mingi ya ndenge ya kosala elakisami pe ezali na bonsomi epai ya boyebi ya sikisiki :

- Nzela ya 1 : Ekosala na ye komekola bitando kati ya ba catégories ya bozui mabele na bileko ndenge na ndenge, ata na sango lolenge moko te ya boboli ya bitando ya mbano pe ata sang ope likolo ya ndenge ya bobongoli okati ya catégorie ya bozui mabele ;
- Nzela ya 2 : Na bobakisi ya approche 1, bitando pe ndenge ya bobongoli ya ba ndenge bozui mabele eyebani kati, eyano wana epesa sangomalamu te ya bitando likolo ya bisika ya bobongoli ;
- Nzela ya 3. Na bobakisi l'approche 2, ba mbano elimbomlami na bitando pe epesa ndingisa ya bolandi lolenge ya sango wana ekoki kozuana echantillonage na mwa elembo pona kosalela na bitando nyoso ya ekolo to na kobangisaka bisaleli mibale wana.

Ezali na banzela misato (3) oyo ekolo Congo akani kosalela. Kasi akosalela nzela yango sika sika awa te Akosalela naino nzela ya mibale (2).

2°)- Sango ezuami pona kokolisa système MRV

2.1- Mataki pe bisaleli esengeli

Mataki minigi makoki kozua esika na bokeli ya MRV. Ezali mataki lokola :

- CNIAF, oyo ezali na zila ya Ministele ya bazamba, mi ndimimi litaki lia botangi pe mbongisami ya ba zamba pe litaki ya ba kalati pe bososoli na bilibili ;
- CERGE oyo ezali na sika ya Ministele ya boluki zebi ;
- Maboke ya mbongisami ya bazamba na bokambi ya kopayi ekataka nzete ;
- Eteyelo enene Marien NGOUABI, epai wapi ban ganga mayele pona mituya ya biomasse basalaka ;
- Bakonzi ya bituka ;
- Société civile (mangomba ya bana mboka pe bakolo mabele, mangomba ya bana ekolo pe ya bapaya).

Mataki wana ezali na bato ya mayele pe bisaleli oyo ekoki kosalisa mosala, kasi ekokite. Esengeli basangisa bisaleli, na kosombaka, kozuaka ba licences ya sika ya informatique SIG/ Traitement d'image, kosomba bisaleli ya informatique, lisungi ya ? pona kozua bisaleli ya ba bikipi na esika ya mosala (GPS, mituka, bisaleli ya botangi, etc.). Na nzela wana ya bolendisi ya makoki na bato banso ya mboka ekosalama po ete na eleko ekoya ekipi ya ekolo oyo eyebi malamu monotoring ya mbongwana ya bazamba pe mitu ya bopanzani oyo ezuamina mbongwana.

2.2- Ba mbano ya ba satelite

CNIAF ezali na ba mbano mingi (soki tomoni tableau eye) :

Tableau 4a1: Ba mbano oyo ezuami epai ya CNIAF

Mobu	Mbano eutina	Etando ezuami
2000 tii 2003	LANDSAT TM (30m)	Ekolo mobimba (24 scènes)
2000 tii 2003	LANDSAT 7 ETM+ (30/15m)	Ekolo mobimba (24 scènes)
2000 tii 2003	ASTER (25m)	Ndambo (120 o kati ya 200 scènes)
2005	RADAR JERS 1 (15m)	Ekolo mobimba (7 scènes)

Biloko ya koyingisa otango ya bosali ya système MRV ezali :

- Bozui ba mbano ya SPOT (5m, 10m, 20m) ekomi pasite uta mobu 2011 na :
    - Mbongisami ya station ya koyamba satellite o engumba Libreville o ekolo Gabon ;
    - Boyokani ya bopesi ba mbano okati ya AFD pe SPOT IMAGE. Ekosala ba mbano ya archive pe ya programmation ;
- Bozui ba mbano CBERS. Station ya boyambi ya Libreville esengeli pe kopesa nzela ya bozui bambano oyo ezuami na satellite ya biloko chine pe brésil na 20m ya résolution. Ezangi ba mbano ya kala ya ekolo Congo pe bozui ekozala na kwokoso pona mapata pe bozangi bokasi ya satellite.
- Mayele ya Agence spatiale brésilienne (INPE) ezali na banganga mayele mingimingi na monitoring ya bolandi bazamba (méthodes PRODES /DETER) ya Amazonie uta mobu 1988 na kosalelaka na bilili Landsat, MODIS pe bisusu.
- Mayele ya tekiniki ya Australie ezali na mayele mingi ya botangi ya carbone ya zamba « National Carbon Accounting System (NCAS) ». Ekambelo wana esi ememi lisalisi tekiniki y aye na biloko mibale ya bazamba minene. Bikolo Indonésie pe Papouasie nouvelle Guinée, na kopesaka bango monitoring oyo elongobani na zingazinga ya bango.
- Bosalisi ya miango mibale (02) likolo ya
    - bolangi ba zamba ya ekolo ;
    - botangi ya carbone ya zamba ya ekolo.

Mbano ya ba satellites ezuami, kasi epesa ndingisa ya kosala ba kalati ya bazamba pe koyeba bokoli ya bazamba te. Mapata tangoinso epekisa bozui mbano ya ba satellites pe ekoki kozangisa eposa ya bozui mbano mikolo ekoya. Ekolo Congo esengeli kosalela sasaipi o ezuami nzela ya mbongisami mitindo ebele ya ba mbano ya satellites (multi-capteurs) pe na komekaka kopesa motuya na ba mbano ezuami na radar, oyo esengeli pona bolandi ya mbongwana. Kasi ezali na lotomo monene pona ekolo Congo ya kozua ata kalati mokoya malamu penza.

2.3- Ba mbano ya ba kalati

CNIAF ezali na ba mbano ya motuya. Ezali likolo ya mbano eye :

Tableau 4a2: Ba mbano ya kalati oyo ezuami o CNIAF

Mobu	Lolenge ya mbano	Etando ezuami	Bonene (Echelle)
1960, 1965, 1967, 1970	Kalati ya mabele	Ya ekolo mobimba kalati (42 planches)	1 :200 000
	Bilili bizuami na likolo	Bilili bizuami na likolo mosika mingite na : CNIAF ya l'OIBT pe l'ONG Winrock international baye babimisaki mwango « imagerie aérienne en trois dimensions » (MADI) pona kolanda mbonbigisami ya zamba pe bitando ebate lami bilili ezali pona Sud Ouest	
1952, 1970, 1974, 1975	Carte pédologique/géologique	Ya ndambo (ngele ya Ekolo)	1:500 000, 1 :200 000, 1 :100 000
1975	Carte bioclimatique	Ya ekolo mobimba	1 :200 000

Mbano ya kalati ya ekolo ezali ya ndambo pe yango ezali lisusu na mosalate pe sasaipi bapetola yango. Mosala ya bozui bilili ya likolo ezali ekolo malamu pona eloko Congo pe ekopesa nzela ya koyeba malamu ba zamba oyo ekangami, tangoinso, na mapata.

2.4- Ba mbano ezuami na cartographie : etando ya zamba

Pona bolandi bazamba, CNIAF etiaka elikia na bososoli na etando eke (ecran) bilili ya LANDSAT 7 ETM, na kotalaka pe bilili oyo ezuami na nzela mosusu. Esaleli (methode) oyo baselelaka. Pona REDD+, motuya ya bakalati (cartographie) ekosenga bapetola na nzela ya misala misusu, mingimingi bazamba oyo ekoki kobeba, oyo ezali na pasi pona kososola na nzela ya bilili ya LANDSAT banzete ndenge na ndenge, bazamba (mosaïque de cultures, forêts, jachères, pe bongo na bongo.).

2.5- Ba mbano ezuami o nzela ya cartographie : motango mwa bozangisi ba nzete pe bobebisi zamba

Mbando mibale esalemi o ekolo Kongo likolo ya linaka ya bososoli ya matoma ma zambana molongo « ressources forestieres mondiale en sigle anglais FRA[26]» na mobu 2005 pe 2010. Ezali mbando FRA Congo 2005 pe mbando Rapport FRA Congo 2010. Mbando mibale wana esosolaki bitando ya bazamba pe motando ya bobebisi bazamba. CNIAF ezali okati ya misala wana pe esali bakalati (cartographie) ya bazamba uta mobu 2000 tii 2003.

Nakolandaka mbando FRA ya mobu 2005, etando oyo ezangisi banzete omibu 2000 pe 2005 ezali 0,1%. Etando oyo ebebi, batangi yango na kosalaka mituya likolo ya bomati motango ya bato pe etando basalaka bilanga na mobu pe na moto moko, wana esali motango ya 0,075%. Esaleli wana (méthode) ezali ya kosalela okati ya REDD+ te.

Esengeli koyeba ete soki likambo ezali likolo ya esaleli (methode) pona kososola bobebisi ya zamba. Ezali pe na likambo ya ndimbola. Mbando ya GIEC (2003)[27] epesi pe esosoli ndimbola mitano ya bobebisi ya zamba pe ezui ata moko ya sikisikite. Kasi, bango bakanisi boye : « *bobebisi ezali bokiti na eleko monene (eumeli na mbula x toya koleka) ya mwa y% ya ba stocks na carbone forestier uta tango T pe ekokanite na ndimbola ya bazangisi banzete, oyo olingi koloba nzela ya botiki etando ya mabele « zamba» na etando ya mabele ebongwami na misala* ».

Figure 4a1 : Nzela ya bobebisi ya bazamba

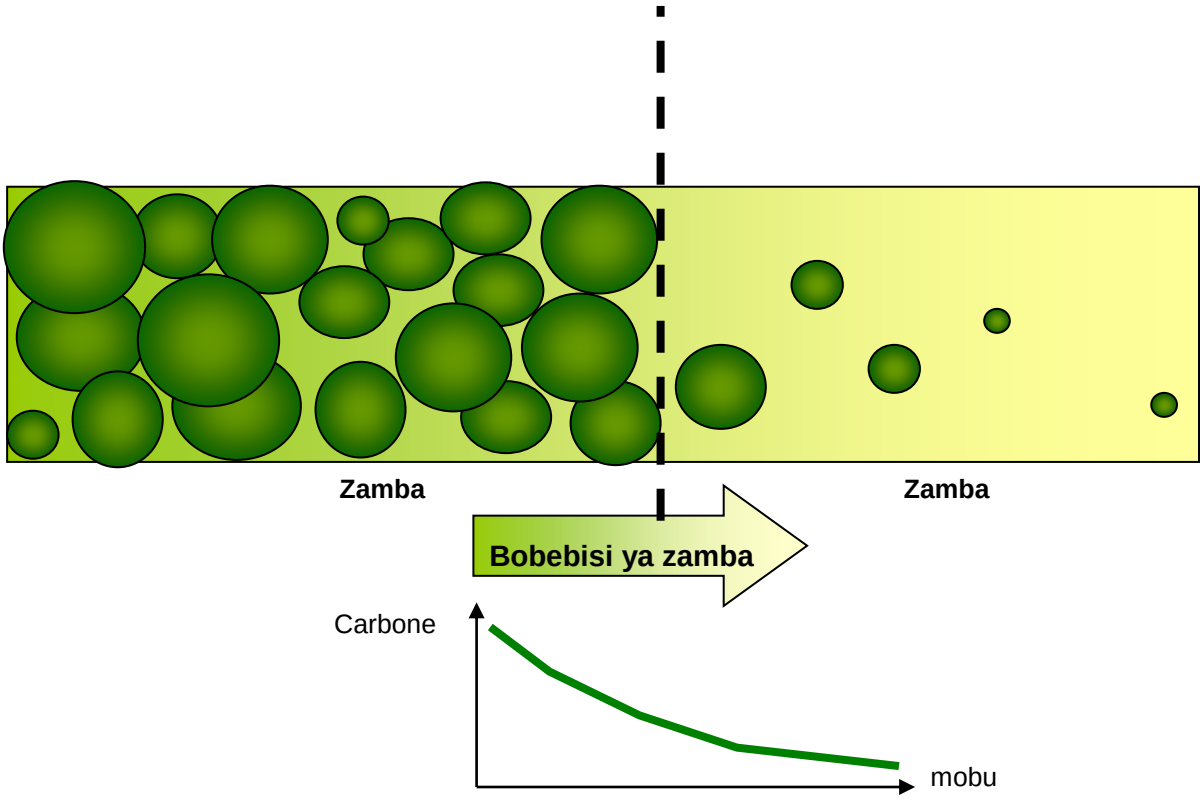

[26] Forest Assessment Ressources : http://www.fao.org/forestry/fra/fra2005/en/
[27] http://www.ipcc-nggip.iges.or.jp/public/gpglulucf/degradation_contents.html

*Zonka, nde **bozangisi** ya banzete ezali eloko oyo **ebenda bozangisi ya biomasse na eloko mosusu. Kasi zamba** elakisami **na schéma oyo**.*

Figure 4a2 : Nzela ya bozangisi bazamba

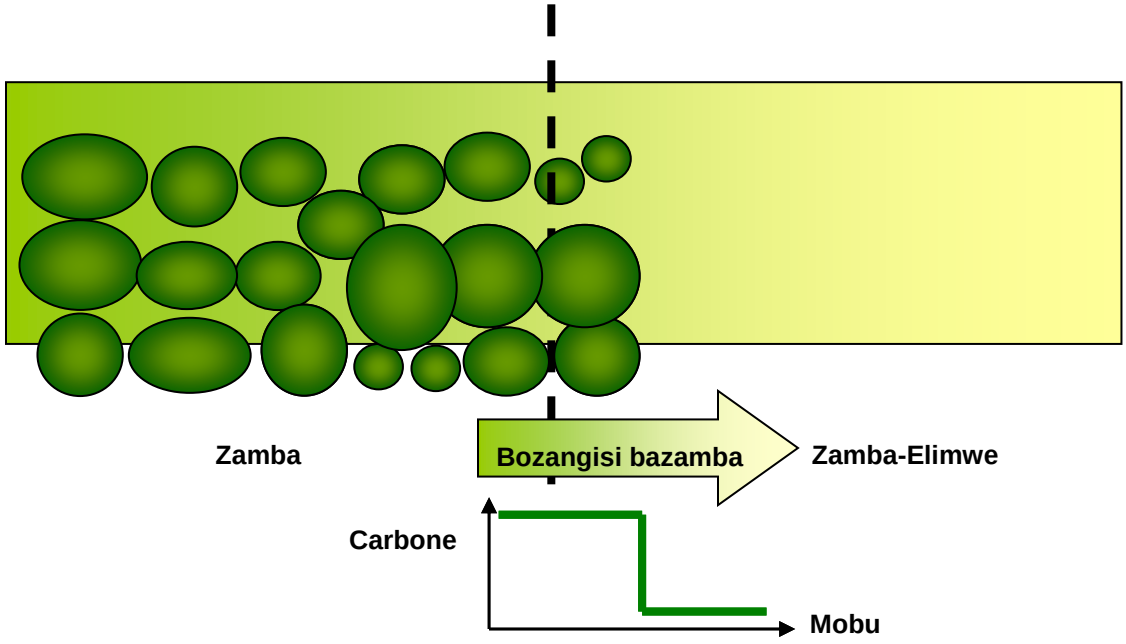

Na mokapo ya motoba ya bazamba ya mobu 2008 ya bassin ya Congo[28], motango ya bozangisi bazamba na mobu ya ekolo Congo ezali ya 0,07% uta mibu 1990 pe 2000 pe motango boloni banzete na mobu ezali ya 0,05% na eleko mei, wana esali ete motango mwa bozangisi

[28] http://www.observatoire-comifac.net/docs/edf2008/FR/Etat-des-forets_2008-06.pdf

bazamba na mobu ezali 0,02%. Esengeli koyeba ete motango wana ya bozangisi bazamba o mobu 2006 ya bassin ya Congo, ezalaki ya 0,03%, elakisi ete mwa mbongwana ya malamu e monani.

Ba mbano ezuami na bomekoli bilili LANDSAT TM (1990) pe LANDSAT ETM+ (2000) na bikolo ya zinga zinga, na ndakisa ya placettes oyo ezuami na 10 km (motango ya botangi ya 3,3%) esalemi na eteyelo enene Université catholique de Louvain (UCL) pe centre commun de recherche de la Commission Européenne (CCR-CE). Na kotalaka matata okati ya bilili natina ete bazamba ya Sud ya ekolo, ekangisami na mapata mbano ya sikisiki ekozuama malamute.

Pona kosukisa, esengeli koyeba ete o kati ya linaka ya 2010 o bososoli Ressources Forestières Mondiales ou Forest Ressources Assessment (FRA 2010), FAO esali enketi elongo na Université catholique ya Louvain (UCL), Université d'Etat du Sud Dakota (SDU), le Centre Commun de Recherche de la Commission Européenne (CCR-CE), l'Observatoire des Forêts d'Afrique Centrale (OFAC) pe mwango ya (FORAF). Pona ya koyeba nanzela ya boyebi ya misala. Yango ezui bilili ya ba satellite. Mbano ezali kolanda na ngambo ya molongo bokaboli ya mbongwana ya bosaleli ya ba zamba o kati ya mibu 1990, 2000 pe 2005.

Pona sukisa, miango mibale ya bolandi ba zamba ezali kosalama, (i) Mwango ya bilo ya boluki zebi GAF-AG na lisalisi ya agence spaciale europeenne (ESA) pe (ii) Mwango ya Institut des ressources mondiales (WRI) pe basusu (Imazon, etc.) na lisalisi ya CBFF. L'ONG IMAZON ezali na mayele mingi na boyebi bobebisi ya bazamba. Bolendisi ya makoki ekosalama pona koyeba esalelo ya tekiniki, ba logiciel lokola pe sango ya bitando bibebi.

2.6- Botangi ya bazamba

2.6.1- Botangi ya bazamba ya ekolo

Mbano ezali ndambo, lokola botangi, oyo esalemaki o Congo na lisalisi ya FAO, naino esilite. Plan d'échantillonnage ekosalama na ba Unites d'Echantillonnage (UE) oyo ezuami na 25 km mingi na mingi. UE moko na mokoesala ba ha mibale pe ezali na mapango minei ya 0,5 ha na moko na moko epai banzete etangami pe eyebani uta diametre ya 10 cm. Ba UE ezali géo-référencées, bakoki komeka tango nyonso.

Na eleko ya 31 Août 2011, ba Unité d'Echantillonnage kama (UE) likolo ya ba 450 UE oyo bakanaki, batangaki. Osima ya bosalisi ya 25%, misala ya kongolo ba mbano biophysiques pe socio-économiques, ekatani na nzela, pona kwokoso ya misolo ya mbulamatadi. Kasi misala eko banda lisusu liboso ya kokoma na Janvier 2012 na mbongo ya Fonds Forestier ya Bassin ya Congo (CBFF) oyo ezuami na Banque Africaine de Développement (BAD). Na nguya ya misolo wana, ba Unités d'Echantillonnage (UE) oyo batangi nainote, bakotanga pona kobakisa ba mbano oyo ezangaki. Ekosenga sanza 18 pona kosilisa mosala nyonso ya kokongolo ya mbano oyo ezangi, bozangisi yango, bokomi na masini, bosalisi pe bososoli ya ba mbano, lokola pe ba atelie ya bondimi pe bosakoli ya mbano.

2.6.2- Botangi mbongisami ya bazamba

Botangi wana oyo ekolo Congo ezali na ba nganga mayele ya mboka ya motuya ezali na litomba ya kopesa ba mbano ya sika likolo ya bitando minene ya bazamba ya ekolo. Botangi esalemi na bakuli ya zamba na lisungi ya banganga mayele pe ya ba paya, na kolandaka mitindo Normes Nationales d'Aménagement Forestier. Pe botangi yango endimami na CNIAF (bondimi ya liboso), pe na sima na :

- na ekambelo ya ba nganga mayele ya ba Ministele, oyo bazali na lotomo ya koyangela politiki ya bazamba pe mabele (MDDEFE, MAE, MAT, MRST, pe bongo na bongo.), pona bondimi misala ya mibale ;
- Ekambelo ya ekolo ya ba biangami ya bikolo bizuami okati ya politikipe boyingeli bazamba pe mabele (bakonzi ya ekolo peba mboka, ONG, bana mboka pe bakolo mabele, pe bongo na bongo.) pona bondimi misala ya misato pe ya suka.

Tableau 4a3: Bilembo ya botangi bazamba ya ndenge na ndenge

Bilembo ya botangi ya mbongisami ya bazamba ekolo Congo	Makani likolo ya
Echantillonnage ya tango inso elongo na motango ya botangi ya etando ya bazamba	Ndingisa ya kobwaka miso na mbano ya bitando ya bazamba
Banzete nyonso etangami uta 20 cm ya bonene okati ya bitando ya pembeni ya 0,50 hectare na kolandaka ba layons ya mituya oyo ezuami na ntaka ya 2 tii 2,5 km na kotalaka motango ya botuni tuni	Mituya ya biomasse ekoki kosalama na kosalaka ba equations allometriques oyo esi endimami na GIEC
Bopesi bosolo ya 10 tii 15% pona bisika ya 50.000 hectares	Bokeseni ekoki kozala okati ya ba stocks ya carbone ya bazamba
Mitango batangi na classe ya bonene ya 10 cm ya 10 cm	Mituya ya ba stocks ya carbone ya bazamba ekoki kosalama na kosalelaka ba équations allométriques oyo endimama na GIEC
Talo ya cubage oyo esengeli pona bonene likolo na to ekokani na 40 cm	Esengeli kokela talo mosusu pona bonene oyo ezuami na nse ya 40 cm
Mwango na ekolo molai ya bazui ya mobu pe bozangisi ya bazamba pona bokeli ba parcs pe banzela	Bakoki kosalela yango pona koyeba bopanzani eutina bobebisi zamba

Bazamba ya minene, oyo ezindi na Nord-Est ya mboka (Bangomba ya londe ya Congo) pe ba mangroves ya mokula ya mbu (bangomba ya Kouilou) naino etangamite. Bazamba minene pe bazamba ya mikemike ya londe pe ya ngele ya Congo ezali kati ya mbongisami ya seko, bazali kososola yango po ete bazua :

- boyebi malamu ya matoma ya zamba ya etando (nzete, banyama pe PFNL) ;
- ba kalati ya sikisiki (cartographie) ya zamba (kalati ya situation na kalati ya thématiques) :
- boyebi ya sikisiki ya motango nyonso ya misala, eposa na mobu ya bokati pe bolai ya rotation pona bitando ya misala ;
- boyebi ya bonene pona kosalela banzete ndenge na ndenge ;
- ndimbola ya mikano ya bobateli to bozongisi, oyo esalami pe bakalati ezuami pona bitando oyo ebebi pe /to ekoki kobeba, na 1/50.000 ;
  boyebi matoma pe mikano esengeli pona misala ya zamba lokola banzete oyo ekopesaka mono to bilei ;
- mikano pona na makoki ya kosalela pe masengi bana mboka oyo bazuami pembeni pe bazuaka esika na mosala ya mbongisami ;
- bososoli ya sikisiki ya mboka na kotalaka misala mia zebi likolo ya zamba, Mbano penkita, dendrométriques pe misusu;
- bofandisi ya seko bosaleli ya nzete, na kokolisaka (industrie) maboma ya mboka pe bopesi bango biloko ya mosala ;

- kosalela o kati ya boyokani, mabele, na kosalelaka mbongisami ndenge na ndenge (matomba, bobombi, bobateli, boluki, bokoli bwa bana mboka pe bongo na bongo.) ;
- koyika piko ya bosalisi mikano ya bokati makambo pe boyangeli ya seko ya bazamba.

2.6.3. Botangi yambo ya kobimisa misolo pe bobandi misala

Botangi yambo ya kobimisa misolo pe esalemi pona koyeba makoki na banzete ya malamu o kati ya bazamba nyonso. Pe oyo ekotekama, pona koyeba misolo oyo elongobani mikano ya liboso ya boyangeli banzete na bileko mokuse to molai, botangi wana ya statistique esalami likolo ya echantillonage systematique oyo esalami o kati ya ba layons oyo ekabuani na 2 tii 10 km na kati kati na bango.

Botangi ya misala epesa nzela ya koyeba sikisiki makoki na banzete ya malamu, oyo bakoki kosalela sasaipi. Ezali kotanga mbala na mbala banzete ya malamu ya assiette annuelle de coupe (AAC). Botangi wana esalemi na nguya ya esalelo ya sondage oyo bakeli na ba layons equidistants ouverts na bonene nyonso ya esika ya kososola. Ezali botangi likolo ya motango ya tangoinso ya banzete ya malamu ya assiette annuelle de coupe (AAC).

2.7. Botangi ya bazamba: Ba stock ya carbone forestier

Awa batali bilembo mitano ya carbone forestier ndakisa : biomasse aérienne, biomasse souterraine, litière, bois mort (nzete ekauka), pe carbone du sol. Mbano likolo ya biomasse ezali na bassin ya Congo (NASI *et al*. 2008 ; MUGNIER *et al*. 2009).

2.7.1. Carbone ya biomasse aérienne

Ezali na bisaleli mibale (methode) oyo ekitana na esika ya moninga, pe bomekoli lolenge ya bopesi bosolo kasi moko eleki moninga te (MUGNIER *et al*. 2009) :

- Ba équations allométriques ya CHAVE et al. (2005) epesi nzela ya koyeba stock ya biomasse aérienne na ba diamètres ya ba nzete (équation à une entrée), na ba diamètres pe balai ya ba nzete (équation à deux entrées). Ba mbano wana ya ba diamètres pe balai ya ba nzete, ekoki kouta na botangi ya bazamba ya ekolo, oyo CNIAF ezali kosalaka to na misala ya Initiative REDD-Congo, oyo ezali kobongisa elongo na PAGEF bisaleli ya sika (méthodologies d'inventaire forestier adaptés à l'évaluation du carbone forestier) ;
- Equation ya BROWN pe LUGO (1997) ya koyeba stock ya biomasse aérienne na bonene ya nzete ya mombongo. Mbano wana, bonene yanzete, ekouta na botangi ya mbongisami. Mbano ezuami pona moko na moko ya classe de volume pe pona nzeteya mombongo moko na moko.

Mbano ya densité anhydre na nzete esalami o kati ya ba nzela mibale (méthodes), ezuami pona ba nzete ebele. Tina ya bopanzani ya biomasse oyo basaleli na kati ya formule de BROWN pe LUGO ekoyebana epai ya bikolo ya zinga zinga pona kokoma na tier 2. Sikawa, ezali na motuya oyo esengeli pona tina wana te o kati ya bassin ya Congo.

Bipai oyo mbano ya botangi ya ekolo pe mbano ya mbongisami ezuami esika moko bosolo ya bisaleli mibale (pression des 2 méthodes) bakomekola kasi pona koleka mbano ya misala ya zinga zinga oyo etangamaki liboso, ekosenga koyeba malamu penza biomasse ya solo na ha

moko, ekoki kosalama o sima ya bobebisi, dessication pe pesage ya zamba na échantillon ya bitando.

Nzela ya bosali mosala wana ekoumela pe ezali na talo. Pona kosalela yango pe ekobotisa foti ata ya 17 % (PUIG *et al*. 1989). Tina ya boponi o kati ya banzela ya bosali mibale ekozala bolembu ya bozui mbano pe na talo pona kosalela yango.

2.7.2- Carbone ya toto

Embobelo wana basala lomeko na yango mingi te o kati ya botangi ya carbone forestier. Boyebi ya carbone ya toto ezuami na kotalaka carbone ya zamba ya likolo. Ekolo Congo, esengeli esala lolenge wana, misala mia zebi likolo ya carbone ya toto ezali mingite (SCHWARTZ et NAMRI, 2002 ; IFO, 2010). Misala mia zebi ekosalama na kolandaka mitindo oyo ekolimbolama po ete bapesa boulani o kati ya carbone ya likolo pe carbone ya toto pe lolenge wana kokoma na tier 2.

2.7.3- Carbone ya bibombelo mosusu : lianes, épiphytes, litière, bois mort

Bibombelo misusu ya biomasse aérienne (lianes, épiphytes) ekoyebana na kosalela tina ya GIEC. Pona ebombelo litiere, misala ya banganga mayele ya ekolo ekoki kopesa ndingisa (LOUMETO, 2002 ; GOMA-TCHIMBAKALA et BERNHARD-REVERSAT, 2006 ; IFO, 2010). Pona ebombelo ya nkoni (bois mort) mosala pona yango ezali (IFO, 2010).

Na eleko ya liboso, bososoli ya biloko ya motuya ekosalama (biomasse ya likolo pe misisa ya nzete). Na sima, nakopesaka ya bomeki ya etando pe mbongisami ya makoki ya bikipi pe misolo, makambo masusu makoyingela na kati ya botangi.

2.8- Motango ya carbone ya bazamba : bopanzani euti na bobebisi ba zamba

Mwa mbano ezali lkolo ya kwokoso ya bokati ba nzete na bibombelo ya carbone ya bazamba ya ekolo Congo (BROWN, 2005). Bopanzani ekoyebana na ndenge ya bobobesi ba zamba oyo « etikwokoso ya makasi » na zamba. Kasi to yeba epai esuki te, lokola ekanaki mbano ya GIEC na 2003 (tala 2.4 supra).

Mbano ekoki naino te lelo pona koyingisa bolandi ya mosala wana o kati ya motango MRV ya ekolo. Misala mia zebi esengeli esalama o ekolo Congo pe na bassin ya Congo po ete bakoka kotia politiki ya bomeki mosala wana. Ba kopayi ya bokati ba nzete, ya mabanga ma talo, ya bilanga, oyo epikama na Congo, ekoyingela na nzela ya boluki zebi wana.

2.9- Makambo ya tina o sima ya mbano ezuami

Ekolo Congo ezali na ba mbano ebele likolo ya biomasse ya MRV ya GES. Kasi ba mbano wana ezali kaka ya bitando ya bazamba, oyo ezali o kati ya bobongisi. Mbano likolo ya bitando mosusu ezali te pe basengeli koyika piko pona kokende liboso epai wana. Mapata mingi likolo ya bazamba ezali kwokoso oyo esengeli koyangela.

Makambo minene ya bokoli ya MRV ya GES ya zamba (i), kosalela na mbano ezuami likolo ya miango ya bobongisi epai ya bisika mosusu oyo ekokani mwa moke kasi ezali kati ya miango ya bobongisi te (ii), kozua ba mbano likolo ya bazamba oyo ezuami o kati ya misala mia mbongisami te (bazamba ya polele polele ya kati kati ya ekolo lokola ndakisa).

3°)- Misala pe mikumba pona botandisi pe bobalisi ya MRV

3.1- Ekambelo ya ekolo ya MRV

Ekolo Congo ekani kofandisa ekipi oyo ekozala na mokumbaya boyangeli MRV ekolo. Ekipi wana ekozua esika na CNIAF pe ekoyamba basali ya CERGEC, bamonisi mataki ya bituka pe basali yamboka pona kokongolo mbano (société civile).
O bokambi ya makasi ya Comité national REDD+ pe lotomo ya misala ya zebi ya Coordination nationale REDD+, misala ekozala kopesa mwango pe kosala misala ya MRV pe kotalela motuya ya misala ya MRV. Ekipi wana ekozua makoki manso (bato pe bisaleli) elongobani pona kotanbwisa MRV.

3.2- Observatoire indépendant pona kotalela motuya ya système MRV pe mbano ya kosalela

Bakotia litaki moko pona:

- kotalela ba bisaleli ya kokongolo ya ba mbano ;
- kotalela ba mbano bazali kosalela ;
- kotalela banzela basaleli na yango ;
- bokokani ya bambano oyo ezuami na coordination nationale MRV.

Manaka na koyika piko ya makoki na maye etali botaleli motuya ya MRV ekobongisama epai ya babiangami banso. Baye balingi koyingela organe independant pe contrôle (leta, bakuli, mangomba ma bana mboka, banganga mayele, ONG, pe bongo na bongo.) leta, bakuli, mangomba ma bana mboka, ma nganga mayele, mangomba ma ndenge na ndenge.
Lokola basi kokana yango kala na misala ya botangi ya GES ya babiangami CCNUCC, l'Observatoire indépendant des forêts ekosala botali ya liboso ya MRV ya ekolo pe botali ya mibale ekosalama na ekolo mosusu.

4°)- Bopesi mateya pe bolendisi makoki

4.1- Mbongisami ya bopesi makoki

Bopesi mateya pe bolendisi makoki ezali moko okati ya eteni ya tina ya mbano elamu ya politiki REDD+ ya ekolo Congo. Pona kopesa makasi pe lotomo na bopesi mateya oyo ekosalama, misala miabolendisi makoki ekoyingela o ndembe ya bokeli pe bofandisi ya MRV. Bikipi ya Congo oyo ezuami na mateya, ekokende namisala ya zebi, ya boyangeli pe bobimisi sango,po ete ekolo sasaipi ezua banganga mayele ya bwania na makambo ya botangi ya GES.

Ekambelo enene REDD+ (comité national REDD+) ekozua mokumba ya koyangela mambi ya mateya, oyo eutina mataki ya ekolo pe ya bikolo ya bapaya, komona soki mateya elongobani na masengi, kopona bana mboka, baye bakokikolanda mateya pe kosuanga likolo ya bopesi mateya ya sikisiki.

Bolendisi lisungi na makoki ekosalama na nzela ya :

- bopesi lisungi na mayele (ya mokuse to molai) ;
- mateya na bikolo ya bapaya pona ndambo ya bato ;
- mbongisami ya mateya na bileko to misala pona kobakisa mayele.

Bosalisi ya mateya pe bisika ya mateya ekosalama na nzela ya lisalisi okati ya bikolo ya bakuli pe bikolo ya bobola (Nord-Sud) to bikolo babola bangomei (Sud-Sud), mwa bikolo ya sudi bizali na mayele na bolandi ba zamba pe botangi na yango (ndakisa bikolo : Brésil, Inde, pe na RDC, oyo ezui pe mokumba ya bokeli MRV na ye ya GES ya ba zamba). Mateya ya milai ekosalama pona kozua bato bakokikoyangela biteni ya tekiniki ya makasi na bokeliba kalati (cartographie) pona ndakisa. Bakopesa misolo pona mbongisami ya mapolome ya tekiniki na géomatique, informatique pe gestion des données (boyangeli ba mbano).

4.2- Mateya masengeli pona ekolo Congo

Mateya ekozala likoloya:

- Bolendisi makoki na mambi ya boyokani o mbongwana ya tango (climat) pe REDD+, banzela ya botangi pona AFOLU. Ekozala mingi mingi kopesa eposa na ndambo ya bato bazua esika tango inso na biyumbu ya molongo ya ndenge na ndenge pekobongisa mikumba ya mibembo ;
- Bolendisi makoki likolo ya botangi GES/REDD+ po basali ya ekambelo MRV, ya ekolo (coordination nationale MRV), bikipi ya ba mboka (botama ya mbulamatadi na ba mboka, bana mboka), binama bia observatoire independant, mangomba ya bana mboka, ba ONG. Bakolobela na makambo maye : mikano ya sikisiki (lignes directrices) ya GIEC, lolenge ya kosalela botangi (format de rapportage des inventaires), unités de mesures carbone, utilisation des tableaux de rapportage ya GIEC, communication nationale, etc. ;
- Bolendisi makoki na ba (techniques de cartographie thématique), ya télédétection pe ya gestion de l'information spatiale (SIG) pona basali ba coordination nationale MRV, bikipi ya mboka (batoma ya gouvernema na ba mboka, bana mboka) pe l'observatoire indépendant, ya bana mboka (société civile), ba ONG : géodésie, mbongisami na nzela ya radiométriques ya ba mbano ya ba satellites optiques, bokaboli ya bilili (visuelle, segmentation, classification pixel, classification objet, etc.), boyebi ? kotatama ya, geodatabase, analyses spatiales, gestion des données vectorielles, topologie, etc ; Bisalelo ya lomeko ya carbone, kosalela ba tableaux ya lomeko ya GIEG, bopanzi sango o ekolo.
- Bolendisi ya makoki na maye etali botali motuya ya misala ya MRV pe bososoli ba mbano oyo basalelaka engebene na masengi ya GIEC balimbola pe kolakisa. Esengeli kobenga bapaya, baye bayebi malamu koyangela makambo wana (ndakisa baye basalaka botangi ya ba Gaz a effet de serre (mopepe ya mabe) okati ya boyokani ya molongo likolo ya mbongwana ya tango engumba kyoto (Convention-Cadre des Nations Unies sur les Changements Climatiques et du Protocole de Kyoto) ;
- Bosombitinyi mayele pe bolendisi makoki na botangi ya bazamba, bobokelibitando ya seko pe bisaleli ya bokolisi (des méthodes de développement d'équations allométriques (protocole de mesure, échantillonnage destructif, etc.).
- Bosonbitinyi mayele pe bolendisi makoki likolo ya bisaleli ya mituya ya tin aya bo panzani ya biomasse, coefficient d'expansion racinaire,

4.3- Nani asengeli kozua esika na mateya

Ezali bato baye :

- Binama ya ekipi oyo ezali na mokumba ya MRV : bokolisi pe bokambi ya misala MRV ya GES forestiers : ya bazamba basali ya CNIAF, ya CERGEC, binama ya task force MRV ya ekambelo REDD+, ya ekolo, bakonzi ya bamboka, bai mboka baye bazuami na mosala o ndembe ya kongolo ya ba mbano, mangomba ya bana mboka maye bakongolaka mbano ;
- Ba naganga mayele MRV ya GES ya bazamba ya l'observatoire independant ya bazamba, soki ye asalaka botali ya liboso (contrôle de 1er niveau) ;
- Basali bakotalela mingi eteni "facteurs d'activités" tin aya misala ya MRV, pe na bososoli ya eteni "mbano ya misala ya MRV " (verification thematique du volet données d'activité);
- Ba nganga mayele, bai mboka pe bakolomabele (autochtones) pe mangomba ya bana mboka bazuami na mosala ya kongolo ya mbano pona bokolisi ya MRV : bayebi pe botangi ya banzete na ndembe ya motango ya ba zamba, kokoma bisika biye bipesami na GPS pona kotalela mabe ezuami na misala, bolandi ya bitando ya bazamba etc.

5°)- Bileko ya bokolisi ya système MRV

5.1- Ba bonofisi ya système MRV

Ekolo Congo ezali na posa ya sango ya kalati (cartographique) ya sika pe ya leta ya etando mobimba ya ekolo. Mbano ezuami, ezali ndambo pe ya kala. Basali ya leta, mangomba ya bana mboka pe ba ONG bazali na posa ya sango wana pona kokamba malamu misala na bango engebene na makambo ya ekolo, bokolisi ya politiki REDD+ ya ekolo pe esepeli na sango wana.

Lisungi ya mbula ya kalati ya Ekolo, ya bosaleli mbala na mbala pe epetolami ekosalisa mingi pe, ekopesa nzela ya bozui misolo ebele pona bokamati ba mbano pe kosalela mosala.

Mosala ya liboso : Kobanda boluki zebi na mokuse pona koyeba : a) Posa ya koyoka sango likolo ya ba kalati (d'informations cartographiques thématiques et topographiques), (kososola na bato banso balelaka na yango) ; b) bilembo esengeli (boyokani pona lolenge ya kosalela) ; c) esaleli ya makasi penza pona kosepelisa masengi wana. Eloko ezelami-mbando ya ba posa nyonso ya ekolo na maye etali ba kalati (cartographique) pe lolenge ya mosala pona bokeli ba kalati (produit cartographie) ya ekolo (ndakisa bopetoli topographie na 1/100.000, bopetoli ya misala o mabele na 1/100.000, etc.).

5.2- Bobombi ba mbano MRV : bopolele pe bondimi sango

Mosala ya liboso : Bokeli esaleli (système) ya bobombi moko pona kotika esika moko sango oyo ekosalemaka nakati ya mikano ya MRV. Esaleli wana ekolakisa nzela oyo mbano euti, bobateli yango malamu (pona mbano ya sekele) pe ekopesa ndingisa ya botali pe bondimi ya botangi ya tango inso na bato basusu : Mbano ya misala, mbando ya ban ganga mayele, nkoma ya sango ya bitando, mbano ya botangi ya bazamba, mbano dendrometriques,maloba ya banganga mayele, mbano ya ba satellites, bakalati (cartographie), données vectoriels, etc.

5.3- Bokolisi ya esaleli (système) MRV

Ekolo Congo ezali na misala ebele pona bokolisi pe bokeli ya esaleli (système) MRV, oyo esengeli kotosa mikano ya tina ya GIEC na mambi ya botangi ya gaz à effet de serre mopepe ya mabe lokola : bokokani, bosembo, bopolele, bokokani pe bolai nyonso.

Bomoko, bosolo, bopolele, bomekoli, bozindo. Makambo ya tina pe masengi pona bokolisi pe bokeli ya esaleli (système) ya lomeko, ya bopesi sango pe bososoli (MRV) elakisami boye.

Tableau 4a4: Makambo ya tina pe masengi pona bokeli ya esaleli système MRV

Makambo ya tina	Masengi
• Litaki ya kalati (cartographique) oyo ekoki kosalakala soki ba bakisi na mateya pe bisalelo ya sika ; • Basali ya mayele pe na makoki ya kokamba botangi ya ba zamba ; • Botangi ya bazamba ya ekolo ezali kosalama ; • Ba inventaire ya boyangeli oyo ezali komonono na kati na esika monene penza ya bipayi ya zamba na etando mobiba ; • Boti ba placettes ya seko o kati ya bitando ya bazamba oyo babongisi pe o kati ya ba Unités d'Echantillonnage oyo ezuami o kati ya botangi ya bazamba ya ekolo ; • Stock ya carbone ya fût to tige ya nzete bakoki kotanga. Esengeli babongisa mayele ya kokongolo pona koyeba malamu biomasse nyonso ya likolo (fût ou tige + houppier) ; • Mwango REDD ya bikolo zinga zinga oyo esalemi na misolo ya FEM to GEF ebanda mosala o sanza ya Juillet-Septembre 2011. Ekopesa nzela ya kotia ba équations allométriques oyo esengeli pona koyeba biomasse ya banzete ya zamba minene to ya polele ya mai. Ekolo Congo ezuami okati ya mwango REDD ya bikolo zinga zinga ekosalela na mbano ya mwango wana ; • Ekolo Congo ezui pe esika na mwango REDD mosusu ya bikolo zinga zinga oyo esalemi na misolo ya CBFF. système MRV oyo esengeli pona bolandi bopanzani, bomeli pe bokasi ya REDD+ ekosalama.	• Bozangi ndimbola o ekolo ya bazamba, bozangisi bazamba pe bobebisi bazamba ; • Bozangisi ya mbano likolo ya botangi ya bazamba ya mangroves pe ba bazamba ezuami o kati ya mai ; • Bozangi ya bisalelo pona koyeba biomasse (houppier, etando ya ba nzete ya motuya, tin aya biomasse, coefficient d'expansion racinaire, etc.) pe tin aya bopanzani (équivalent carbone par hectare de biomes) ya ekolo Congo mei ; • Kopona o kati ya ba modele (équations allométriques, méthodes, etcoyo ezami pe ekoya pona boyebi malamu bopanzani ya mipepe na kotalaka ba zamba; • Koponaokati ya ba méthodologies ndenge na ndenge oyo ezali to ekoya pona koyeba malamu bopanzani euti na bobebisi ya bazamba. Ekolo Congo ekani kobongisa ebombelo ya mbano ya bobebisi ya bazamba okati ya ba chantiers o bokati banzete ; • Mapata likolo ya bazamba epesa nzela na ba satellite bazua bilili ya malamute o ekolo Congo • Bisalelo ya informatiques pe ba logiciels bakobongisa ya sika pona ba méthodologies ya kokolisa pe basango ebele ya kosalela.

Ekolo Congo ekani kosalela na ba mbano ya miango ya bikolo zinga zinga ya mambi ya REDD (mwango MRV na FAO pe mwango bolendisi makoki na mambi ya REDD+), pona kopetola système MRV, pona kopetola systèmes MRV yaye, na nzela ya système misato :

- **Ndenge moko ya Lomeko** ya bopanzani : bomeli pe kwokoso mosusu oyo esangani na REDD+ ;
- **Ndenge moko ya bopesi sango** to ya bopanzani bomeli pe kwokoso mosusu esangani na REDD+ ;
- **Ndenge moko ya Bososoli** ya bopanzani, bomeli pe kwokoso mosusu esangani na REDD+.

O kati ya bolandi bopanzani pe bomeli, esengeli kosalela na systèmes MRV misato oyo :

- **Système moko ya Lomeko** ya bopanzani pe bomeli esangani na REDD+ (SMEA-REDD+);
- **Ndenge moko ya bopesi sango** ya notification ya bopanzani pe bomeli esangani na REDD+ (le SREA-REDD+);
- **Ndenge moko ya bososoli** ya bopanzani pe bomeli esangani na REDD+ (le SVEA-REDD+).

5.4- Misala ezuami o ngambo na ngambo

Tango ya bokolisi ya système MRV, esengeli kozua nzela ya misala oyo elandami. Misala oyo elongobani :

Mosala 3 : Bososoli pe bozui likolo ya miango ya systèmes MRV ya bikolo bizala na makambo ya mapata ezipi bazamba (Guyana, Colombie, Equateur, Cameroun, Gabon, etc.) ;

Mosala 4 : Bofandisi okati ya CNIAF ekipi ya basali ba ndenge na ndenge pona MRV ;

Mosala 5 : Bopesi mayele na basali yakala pe ya sika MRV na mikano ya GIEC, ba logiciels oyo elongobani pe kobotisa ya ba mbano ya couverture du sol ;

Mosala 6 : Bofandisi litando ya bososoli pe botali motuya ya kosalela o sima ya mituya esalemi, pona koyeba losolo ya système MRV pe kokana bopetoli moke ya ndenge na bokoli ;

Mosala 7 : Bososoli ya ba (méthodes) bisaleli pe ba mbano epai ya reference national ya miango REDD+ ya bikolo pe manaka REDD+ ya bikolo zinga zinga ;

Mosala 8 : Bosali ekangeli o kati ya ba composantes 2a pe 2b ya RPP pona kopesa elikiate MRV ya GES ya zamba epesa ndingisa ya komeka bokasi ya politiki REDD+.

5.5- Ndimbola ya zamba

Tango ya botangi bazamba ya ekolo, ekolo Congo esalela ndimbola ya FAO, oyo ezali na nzela misato(03) critères suivants :

- Etando : > to = na 0,5 hectare ;
- Bolai na bokoli : > to = na 5 mètres ;
- Bozipitoto : > to = na 10%.

Mabele nyonso ya misala ya bilanga pe ya bikumba.

O kati ya REDD+, Ndimbola wana ekosenga balobela pe bandima to babongola. Tobeta nsete ete ndimbola efandisami likolo ya ba « haute » (likolo ya 30 %) ekomema ya boyebi malamu bopanzani eutina bozangisi ya bazamba, bobebisi zamba, ndimbola (likolo ya 10 %) ndingisa ya boyebi mingi bopanzani moke euti na bobebisi bazamba, bopanzani ya moke euti na bozangisi bazamba. Ya liboso, ekolo Congo esengeli kobatela likolo ya 10%.

Mosala 9: Bondimi ndimbola ya zamba ya ba babiangani banso ya REDD+ ekolo Congo.

Mosala 10: Bosali ya mokanda pona na bato banso ya bilembo ya ndimbola ya ekolo ya zamba, oyo endimami (Etando ya moke, bolai, bonene) pe nzela ya boyebi bilembo.

5.6- Mbano ya misala

Mosala 11: Bosali ya mokanda ya bilembo ya bokeli bakalati (cartographie) ya ebandeli pe ba kalati, (cartographie thématique) oyo bapetoli na kolakisaka banzela ya bokeli : géodésie, acquisition de points d'amer, contrôle qualité des corrections géométriques, bolimbisi mapata, bososoli mbano ya ba tina ebele (optique, radar, résolution différentes, pe bongo na bongo.), ndenge ya botali motuya pe boyebi kwokoso pe boyangeli bibombelo mbano (gestion des bases de donnees) ;

Mosala 12: Bokeli ba kalati ya ekolo (cartographie nationale) esengeli, na makasi ya mbano ya mosala ya liboso. Mbano motuya, oyo elongobani na bokoli ya (cartographie thématique) ezali : un référentiel cartographique précis, des points d'amer officiels ya ekolo mobimba, un modèle digital d'élévation du territoire fiable, un tracé du réseau routier actualisé, kati ya banzela ya ekolo, oyo bapetoli, botangi bitando bizuami na bato pe ndelo ya bigumba, kalati ya sika ya bitando ya bazamba ya bokati banzete ;

Mosala 13: Bokeli ba kalati ya bazamba, oyo esengeli na mosala ya mbano ya mosala 5.1. kalati ya sika na eleko ya 2010/2011 pona mikolo ya sikisiki, pona kozua sasaipi mbano ya etamboli ya misala na mabele na etando mobimba ya ekolo. Ba kalati ya zamba (couverture de référence) ekozala bakalati ya ekolo mobimba, natina ete bolelo mbano ya motindo wana ezalite. Na sima, likanisi ya kosala na système par echantillonnage. Ekomonama na kotalaka mikakatano pona kozua mbano ya ba satellites, oyoezangi mapata;

Mosala 14 : Kongolo ya sango elongobani na bososoli bolandi ya mbongwana ya bazamba (epesami na lolenge ya zamba), banda couverture thématique multi-dates pe mbano pe mituya ya matrices de conversion ya mosala o mabele (occupation des terres) pe bobongisi ya scénario de référence historique (voir composante 3 supra)

Mosala 15 : Boyebi motango mbano ya eloko ya bokeli ya système MRV, mbano ya bososoli ya motuya ya système ya bolandi ya bazamba pe makanisi ya bobongisi pona système ya kosalela. Osima ya mosala oyo, mbando ya mosala ekoyebisa ndenge système esalela pona bolandi bazamba. Système wana ekozua eyano na nzela ya échantillonnage de points, stratifiés na nzela ya ba sango, oyo ezuami likolo ya etamboli ya mosala na etando oyo epesami na couverture thématique (bisika ya pression ya makasi, bisika ya pression mwa bongo, etc.). Eyano oyo ekokitisa talo ya mosala, koyika piko ya bolomoli (détection) pe bolandi ba ndenge ya ba zamba (tina ya foti ya bokondo (classification)) pe bitando oyo mbongwana ya misala ya mabele ezali ya tina.

Mosala 16 : Bobandi misala ya système MRV ;

5.7- Tina ya bopanzani

5.7.1- Kongolo ya mbano na botangi na makolo

Ekozala koyeba ebombelo moko na moko ya carbone na ba mbano ya bitando (botangi ya bazamba o ekolo to miango ya bobongisi to na misala mia boyekoli) to mikano misusu. Misala misusu ezali :

Mosala 17 : Bozui bisalelo ya botangi (GPS, misumano (tronçonneuses), clisimètre pona koyeba bolai ya ba nzete, prisme pelascopique pona koyeba bitando ya mabulu o toto, etc.) ;

Mosala 18 : Bosilisi botangi ya bazamba ya ekolo (75% des UE naino batangite) ;

Mosala 19 : Bosangisi ba mbano ya bazamba ya kotia ba placettes ya tango inso okati ya ba UFA ;

Mosala 20 : Bososoli ya ba mbano ya botangi bobongisi na kotalaka biteni ya bazamba, mingi mingi bokaboli ya mbano, esika ya échantillon elembo pe bosolo, bomekisi pe bokokani ya mbano ;

Mosala 21 : Bomekisi ba mbano ya botangi bobongisi ya londe ya ekolo na ba mbano ya botangi ya ekolo tango yango ezuami. Ekopesa nzela ya kondima talo ya bomeki ya botangi ya ekolo pe ba mbano ya zamba ezuami na kati ya mai (eteni (strate) oyo ezali na mbano na batangite, lokola mangroves – oyo ezali mingite – pene ya 5000 ha – pona ekolo ezali na tina mingite) ;

Mosala 22 : Mbongisami ya boyekoli mosusu pona ba zamba, ezuami okati ya mai (oyo ekozuama okati ya botangi ya bazamba ya ekolo soki nyoso eleki malamu) pe mangrove (oyo ezuami pe, kasi bolembu bwa talo ya bomeki ekoki komema mbano ya motuyate, eteni ezali moke penza).

5.7.2- Mituya ya ba stock ya biomasse pe bolandi ya ba stock ya carbone

Ezali, kobongola mbano oyo ezuami ya liboso ya ba stock ya biomasse, pe stock ya carbone. Misala miye:

Mosala 23: Boyebi pona ekolo Congo ya ba nzela ya bososoli biomasse (bonene ya banzete, tina ya bopanzani ya biomasse, coefficient d'expansion racinaire, carbone ya nzete ekauka, carbone ya toto, etc.) pe tina ya bopanzani (pona bozikisi);

Mosala 24 : Bosali boponi o kati ya ba ndenge ya CHAVE *et al*. (2005) pe BROWN pe LUGO (1997) pona koyeba ba stocks ya carbone aérien, engebene na biteni (strates) ya zamba. Soki nzela ya bosali mosala ya CHAVE esalemi, kopetola yango na kolandaka maye ezuami, na ekolo Congo (bonene ya mobimba lolenge ya zamba, bonene ya ba nzete (bonene ya nzete, lolenge ya zamba, motuya ya siki siki ya ndenge ya banzete, pe bongo na bongo.) ;

Mosala 25: Bosali boponi o kati ya ba nzete la ya bokeli « bokeseni to bozali ndenge na ndenge (différence ou variation des stocks) » pe « lifuta pe libomi » pona koyeba bopanzani euti na bozangisi bazamba to bobebisi.

Pona bozali ndenge na ndenge ya stocks ya carbone o kati ya biomasse ya likolo, bikolo ya Annexe 1 basalela liboso nzela ya bokeli « lifuta pe libomi », ya mibale basangisa banzela mibale, soki mbano ezali bebo. Lokola ekolo Congo ezali na ebombelo mbano ya bazamba

nyonsote, ba nzela ya bosali mosala tier 2 pe 3 ekosalama. Pona bisika misusu (autres pools) ya carbone, nzete ekauka, ba litières fines. Ezali na ba mbano mingite. Bakani nzela mibale : kosalela na ba valeurs par defaut ya GIEC « tier 1 », to kopona nzela « tier 2 ».

Mosala 26: Boyebi ba stocks ya biomasse pe ba stocks ya carbone.

5.8- Misala elongobani pona bolandi bopanzani euti na bozangisi bazamba pe bobebisi pe bobungisi euti na boloni banzete to boyangeli zamba.

Mosala 27: Bosangisi ba mbano ya mbongwana ya misala ya toto (nzela ya boleki ya zamba na ekolo mosusu pe ekolo mosusu na zamba) na mitango ya ba stocks ya carbone elongobani na ba stocks ya liboso (liboso ya bozangisi zamba) pe na ndembe ya suka (sima ya bozangisi pe bobebisi bazamba;

Esengeli koyeba ete na ndembe ya bobebisi bazamba (na bokiti ya stock ya carbone) **to na eleko ya boyangeli ya seko ya zamba** (na bokangisi, to bomatisi ya stock ya carbone), **Mbongwana okati ya bokati yam abele ezalite**. To zali bongo na nzela mibale to boponi mibale:

- Pona nzela ya liboso (likanisi lilamu), eposa ezali ya komona biteni ndenge na ndenge (differentes strates) ya zamba. Pona ndakisa, zamba ya mobimba na nzela ya zamba ebebi makasi, oyo epesi motango ya bobebisi ya zamba ;
- Pona nzela ya mibale (ya kosalela solo), eposa ekozalate pona komona biteni ndenge na ndenge ya zamba (différentes strates) zamba na bolomoli na mosika. Bakoyeba nde bokiti pe bomati ya ba stocks ya carbone na nzela (via) botangi na nse pe koyikin ya mitango ezuami (valeurs obtenues) likolo ya bitando yango.

Bokoli ya MRV na nzela ya composante 4a (bolandi bopanzani pe bobungisi) ekosalama na ebandeli ya mobu 2011.

6°)- MWANGO YA MOSALA PE MISOLO YA ETENI 4a

Eteni ya se se 4a – Bokoli ya système MRV						
Lolenge	Ekosalama/ Misala	2011 [US$]	2012 [US$]	2013 [US$]	2014 [US$]	Total [US$]
Balaki	Bokamati ya nganga mayele (ya ekolo mosusu) epai ya litaki MRV ya CN-REDD+	25'000	50'000	50'000	-	125'000
	Bokamati bilo ya banganga mayele pona bokolisi pe bofandisi ya système MRV	25'000	125'000	125'000	-	275'000
	Audit externe QA/QC	-	35'000	35'000	-	70'000
Bopesi mateya pe ba Atelies	Bolendisi makoki ya litaki ya MRV	-	50'000	50'000	-	100'000
	Bolendisi makoki ya basusu	5'000	15'000	15'000	-	35'000
Biloko ya mosala	Biloko ya informatique pe ya msala ya litaki MRV	-	25'000	25'000	-	50'000
	Motuka pona litaki MRV	50'000	-	-	-	50'000
Botambwisi	Bofuteli, bobongisi, etc.	2'000	6'000	6'000	6'000	20'000
	Bobongisi pe mazut ya motuka ya litaki MRV	4'000	12'000	12'000	12'000	40'000
	Nyonso ya eteni 4a	111'000	318'000	318'000	18'000	765'000
	FCPF	25'000	100'000	100'000	0	225'000
	UN-REDD	36'000	193'000	193'000	18'000	440'000
	Congo	50'000	25'000	25'000	0	100'000
	Basusu	0	0	0	0	0

Eteni 4b. Bonofisi mosusu pe maye ekozuama

1°)- Ndenge ya bolandi ya bonofisi mosusu pe maye ekozuama

Ezali kaka bolandi ya bopanzani pe bobungisi ya carbone pe gaz à effet de serre mipepe ya mabe misusu oyo bakomi na mokapo ya libosote biloko mosusu ya bosalisi ya REDD+ esengi bofandisi ya système ya bolandi makasi, ya polele na ekolo. Système ya MRV ya Congo ekoyingisa carbone forestier pe lisusu :

- Bolandi ya maye ekozuama o sima ya bofandisi politiki REDD+ ya ekolo likolo ya zingazinga pe bisika ya bato, esangani na botambwisi ya EESS oyo ekomami na composante 2d ya R-PP eye ;
- Bolandi botambwisi ya bofandisi ya REDD+ na ekolo, mingimingi etamboli ya bobongisi o ekolo oyo ekomami na composante 1a pe bosalisi ekomami na composante 2c ;
- Bolandi mbongwana ya ba tina minene ya bozangisi bazamba pe bobebisi bazamba eyebani okati ya composante 2a pe basaleli yango bopetoli ya scénario de référence historique ya Congo.

Na ndenge ekoki, système bolandi ya bonofisi mosusu pe kwokoso ya REDD+ ekosalisa likolo ya ba système ya bolandi zingazinga, pe esika ya bato, nkita ekosalama soki posa emonani.

1.1- Bolandi ya maye ezuami na zingazinga pe esika ya bato o sima ya REDD+

Bolelo ezali na pasi ya kosala mikano ya sikisiki pona bolandi ya maye ezuami o sima ya REDD+ likolo ya zingazinga pe esika ya bato, mingi na tina été politiki REDD+ ekosalama nzela nzela elongo na eloko ya bobongisi misala. Nzoka nde (EESS), oyo epesami na bozindo o kati ya eteni 2d, ekopekisa ndingisa ya kokolisa, na nzete ya boyangeli zingazinga pe esika ya bato, bilembo pe masengi ya polele pona bolandi maye ezuami o sima ya bosaleli ya politiki ya REDD+ ya ekolo likolo ya zingazinga pe esika ya bato.

Bosalisi ndenge ya bolandi ekopesama na Agence Nationale de l'Environnement (ANE) oyo ezali kosalama na ekolo Congo mikolo miye. Yango ekoyingisa mambi ma zingazinga, bato pe nkita, mbongwana tango, pe mokili (physiques) pona koyeba mbongwana ya boyangeli ya zingazinga.

Likwe ya misala ya boluki likolo ya bonofisi mosusu ya ba zamba ekosenga lisalisi ya mokanda molakisi (guide technique). Oyo, na nguya ya boyebi bapetoli, kolanda malamu mbongwana ndenge ndenge ekoki koyingela na ba eteni mosusu kaka biodiversité te, oyo ekota okati ya bosalisi banzela ya politiki ya REDD+.

Pona misala wana ya bolandi, ANE ekozua lisalisi na biloko ya mosala epai ya linaka ya mbongisami ya REDD+ (mwango ya komilengele pona REDD+).

1.2- Bolandi tina ya bozangisi ya zamba

Molongo elandi (série) ya tina eyebani okati ya composante 2a pe ekopesama na bozindo na misala ya bososoli ya tina ya bozangisi pe bobebisi bazamba. Moko ya ba tina ya bozangisi pe

bopetoli ya bozangisi ya zamba ya kala pe bokoli ya scénario de référence national pe bobungisi ya gaz à effet de serre mopepe ya mabe. Esengeli balanda mbongwana ya tina wana, po ete bayeba maye ekoya osima ya strategies REDD+ développées.

Atako tina ya sikisiki ekolimbolama na tango ya bokoli ya scénario de référence, ndakisa ya bilembo ekoki kozala oyo :

- Lifuta ya bana mboka epai ekosalama misala REDD+ ;
- Mbongwana okati ya mataki ya leta pe nkita eutina politiki ya REDD+ na mambi ya zamba;
- Lolenge ya bobateli biodiversite pe biloko mosusu ya zingazinga (mai pe toto) ;
- Lifuta ya carbone epai ya mwango REDD+ ;
- Esika ya mbongwana ya tekiniki ya bokati nzete (EIR, etc.) pe bobongoli (mingi carbonisation) nzete ;

Bolandi ya batina ezali kaka mosala ya REDD+ o bazamba, yango ekokikozua lisalisi ya mataki ya statistique, lokola:

- Mataki lokola (CNSEE), pe ba (DEP) ya ba Ministele ;
- Mataki eye bana na mambima bolandi zingazinga ndakisa CERGEC pe CNIAF ;
- Mataki eyebani pona bolandi ya misala misusu Service National de la Météorologie, la Délégation Générale des Grands Travaux (litaki ya ekolo pona mbongwana ya tango, ekambelo enene ya misala minene).

Epai ya bituka pe bamboka, babiangami ya REDD bazala na mosala monene na bolandi tina ya bozangisi pe bobebisi bazamba. Mangomba ma bana mboka pe ba ONG ba kopesa pe makanisi lolenge moko baimboka pe bakolo mabele bakozala na lotomo monene.

1.3- Bolandi ya boyangeli ya REDD+

Bolandi ya boyangeli ya REDD+ etali mingimingi bosalisi mataki pe bozui biloko ya boyangeli pe bosalisi ya REDD+ oyo ekomami na ba eteni 1a, 1b pe 2c. Masengi ya tina pe bilembo ya bolandi wana ekozala likolo ya :

- Bofandisi ya mataki ya boyangeli ya REDD+ oyo ekomami na ba eteni 1a (boyangeli mbongisami na REDD+) ;
- Bilembo na kotalaka etamboli malamu ya mataki ndenge na ndenge (mwango ya mosala, mbando ya makita, pe bongo na bongo.) ;
- Bokolisi, bofandisi pe bosaleli ya nzela ya mibeko (mobeko REDD+) mangomba (misolo REDD+, buku ya bokomi REDD+, pe bongo na bongo.) ya boyangeli ya REDD+ ;
- Bokeli mwango ya botuni ya babiangami ndenge na ndenge ya REDD+ epesami na eteni 1b ;
- Bosalisi ya politiki REDD+ oyo ekolisami na nzela ya politiki ndenge na ndenge ya mataki ya mike;
- Bozui pe bosaleli na misolo pona kosalisa R-PP pe na sima politiki REDD+ yango mei.

O sima ya bolandi boyangeli mosusu o REDD+ (boyangeli REDD+ yango me), bolandi mobimba ya boyangeli ya litaki ya zamba ekolandama mingi na kotalaka bolendisi ya nzela ya misala oyo ezuami, elingi koloba « Ligomba ya bobwaki miso na litaki ya zamba (OIF) ». Ekambelo wana, oyo ezali na nguya ya manaka APV FLEGT, linaka APV FLEGT, ekozua

lisalisi ya misolo pona bosalisi R-PP pona kobongisa pe kopesa mikolo ebele na mosala mwa ye. Ezali lisalisi na biloko ya mosala, na makoki ma mosala.

2°)- Bolendisi makoki

Bolendisi makoki elongobani pona bolandi ya bonofisi mosusu pe maye ekozuama esengeli rsalama na bozindo tango ya bofandisi ya ba systèmes oyo batangi awa.

Ekolo ya zinga zinga (ANE), CNIAF, CERGEC, basengeli kolimbola na nzela ya zebi boponi ya mataki ya boyangeli bwa REDD+ na bokeli pe botambwisi politiki ya zingazinga osima ya bolandi mbongwana bonifisi, kaka ya biodiversité te. Wana, bolendisi ya makoki ya mosala pe zebi ezali na motuya monene pona koko kamba malamu politiki wana ekosengela :

- Kopesa mateya na basali ya bwania, na makoki ya kolanda mbongwana ya babonofisi mosusu ya bosalisi politiki ya REDD+ ;
- Kozua biloko ya mosala elongobani pona kosala (équipements logiciels …)

3°)- Bopolele

Lokola système ya bolandi bopanzani pe bobungisi ya carbone, bopolele ya ba mbano ezuami okati ya ba bonofisi ekozala na tina. Ekolo Congo ekolandela bopolele wana na nzela oyo :

- Registre national REDD+ ekozua ba sango nyonso likolo ya bikaniseli ndenge na ndenge ya REDD+ na ekolo. Ba sango wana ekosakolama tango inso, yang onde epesa ndingisa ya babiangani ya ndenge na ndenge ya kososola bango moko pe kotonga soki posa ezuami ;
- Lokola ekomami o kati ya eteni 2a, lisalisi ekopesama na lisanga ya bobwaki miso na misala ya zamba, poete epesa ya ndingisa ya kosala mosala na ye ya bokambi mingi epai ya litaki ya zamba ;
- Bozui esika na misala ya babiangami banso ya REDD+, mingi mangomba ma bana mboka pe masanga ya bai mboka pe bakuli, ekokamba ngenge mosusu ba mbano ya bolandi ya ba bonifisi mosusu pe kwokoso ya REDD+ bipai nyoso.

4°)- MANAKA PE MISOLO YA ETENI 4b

Na-Eteni 4b – Bolandi ya bonofisi mosusu pe kwokoso						
Lolenge	**Ndenge ekosalama/ Misala**	**2011 [US$]**	**2012 [US$]**	**2013 [US$]**	**2014 [US$]**	**Total [US$]**
Balaki	Bokamati yabilo ya nganga mayele pona bokolisi ya système ya bolandi ya bonofisi mosusu pe kwokoso	10'000	30'000	-	-	40'000
	Lisalisi ya ban ganga mayele (ba ekamboka) na ANE omisala ya système ya bolandi ba bonofisi mosusu pe kwokoso (lokola pe bopetoli)	-	25'000	-	-	25'000
	Bolendisi makoki (ban ganga mayele ya Congo pe bapaya) ya observatoire indépendant des forêts	10'000	30'000	30'000	30'000	100'000
Bopesi mayele pe ba Atelie	Bolendisi makoki epai ya ANE na misala ya système ya bolandi babonofisi mosusu pe kwokoso	-	25'000	-	-	25'000
	Bolendisi ya makoki ya observatoire indépendant des forêts	-	25'000	-	-	25'000
Biloko ya mosala	Biloko ya informatique ya ANE	10'000	-	-	-	10'000
	Biloko ya informatique ya observatoire indépendant des forêts	10'000	-	-	-	10'000
Botambwisi misala	Bolendisi misala ya ANE	-	25'000	25'000	-	50'000
	Bolendisi misala ya observatoire indépendant des forêts	-	25'000	25'000	-	50'000
	Bobongisi masini pe biloko ya masini ya ANE	-	5'000	5'000	-	10'000
	Bobongisi masini pe biloko ya masini ya observatoire indépendant des forêts	-	5'000	5'000	-	10'000
	Mbongo nyonso ya eteni 4b	**40'000**	**195'000**	**90'000**	**30'000**	**355'000**
	FCPF	0	0	0	0	0
	UN-REDD	20'000	195'000	90'000	30'000	335'000
	Congo	20'000	0	0	0	20'000
	Basusu	0	0	0	0	0

Manaka ya mosala ya biteni 4a na 4b

Misala	2011		2012		2013	
	Sem 1	Sem 2	Sem 1	Sem 2	Sem 1	Sem 2
1°- Misala ezuami epai ba epai						
Kososola ba MRV misusu						
Bofandisi ekipi pona MRV						
Kopesa mateya pe kokamata MRV						
Kondima nguya ya ndimbola ya « zamba » pe « bobebisi »						
Kotia système QA/QC						
Kososola miango ekolo pe bikolo zinga zinga						
2°- Misala misusu kaka pona bolandi bokaboli ya mabele						
Kopona okati yanzela ya bosali mosala ya bikolo nyoso to ya mwa ndambo ya biloko na ndenge exautiva to échantillonnage						
Linako ya bozui ba mbano						
Kosalela pe kopesa mbano na bilili ya ba satellites						
Kosala mibembo ya mosala na bososoli ba zamba						
Koyeba bambongwana ya bokaboli mabali						
3°- Misala misusu pona bolandi ba kongolo ya bambano na botangi ya mabele stocks de carbone						
Kozua biloko ya mosala ya otangi						
Kosagisa botangi okati ya ekolo						
Kokisa ba mbano ya botangi ya mbano ya bobongisi						
Kososola botangi ya AF						
Komekisa ba mbano ya na ya ekolo AF						
Kokamba misala ya zebi likolo ya ba mangrov						
4. Misala misusu pona bolandi ba stocks de carbone – Mituya ya ba bolandi ba stocks ya biomasse						
Koyeba lolenge ya biomasse o ekolo						
Choisir entre CHAVE et BROWN et LUGO						
Kopona o katikati ya « diff. Ya ba stocks » na« lifuta pe libomi »						
Kopona okati ya chave stocks pe biomasse pe stocks na carbone						
5. Misala misusu pona bolandi bopanzani pe bobungisi ya ba zamba.						
koyeba bopanzani euti na bozangisi ba zamba.						
Koyeba bobungisi euti na bozangisi ba nzete.						
Koyeba bopanzani euti na bobesi bazamba						

Eteni 5 : Manaka pe misolo ya sanza mobimba

Na eleko ya misala ya REDD+, ekolo Congo kolongono ebandi kokolisa bosalisani, pona kobenda misolo pona bosalisi ya R-PP. Na FCPF elakisi eposa ya kopesa na ekolo Congo misolo ya motango ya 3,4 millions ya ba dollars ya Amerika. Epai esusu, pona gami REDD ya ba Nations Unies UN-REDD ebongisi kalamigite ekolo Congo epesa masengi maye ya misolo pona linaka naye ya bobongisi ya (programme de preparation) a REDD, ya motuya ya 4 millions ya dollars US.

Etikali kosenga misolo ya ba ndeko misusu, na misolo ya :

- Agence Françaises de Développement ;
- USAID na nzela ya linaka CARPE pe ya USAID ;
- Embobelo mosolo ya BAD na nzela ya Fonds Forestier pona Bassin ya Congo (CBFF).

Misolo nyonso oyo misengeli pona mbongisami ya kosalela manaka ma koyingela o misala mia REDD ya ekolo Congo, bakisa ndenge oyo ekabolami na biteni na ndenge oyo basungi to basungi na misolo ba ndenge na ndenge basengi yango pe na lolenge ekomami na tableau oyo elandi.

Tableau 5.1 : Misolo nyonso pona REDD+ ya Congo (mbongisama ya REDD+ ya Ekolo Kongo)

Nyonso esali	**2'048'000**	**5'886'000**	**4'483'000**	**3'083'000**	**15'500'000**
FCPF	644'000	1'602'000	782'000	372'000	**3'400'000**
UN-REDD	529'000	1'624'000	1'236'000	611'000	**4'000'000**
Congo	135'000	330'000	135'000	0	**600'000**
Masusu	740'000	2'330'000	2'330'000	2'100'000	**7'500'000**

Misolo ya ba composantes ndenge na ndenge (budgets individuels des différentes composantes).

Tableau 5.2 : Misolo ya bosalisi ya na-eteni 1a pona R-PP

Na-Eteni 1a – Ekambelo ya misala nyoso REDD						
Lolenge	**Bolimboli/ Misala**	**2011 [US$]**	**2012 [US$]**	**2013 [US$]**	**2014 [US$]**	**Total [US$]**
Balaki	Bokamati ya nganga mayele pona bokeli na mikanda ya mataki REDD (CONA, CD et CN-REDD)	25'000	-	-	-	25'000
	Bokamati basali ya ekambelo ya ekolo REDD (Mokambi pona ekolo bakonzi motoba ya mataki pe mosungi pona misala)	70'000	185'000	185'000	185'000	625'000
	Ba nganga mayele ya bikolo bisusu na ekambelo REDD+	-	150'000	150'000	-	300'000
	Bokamati dila ya ba nganga mayele pona bokolisi pe bosalisi linaka ya bolendisi ma koki ya CONA, pe CD ya CN-REDD+	25'000	75'000	75'000	-	175'000
	Bokamati na mosala basungi na ba bilo ya boyekoli pona koyangela misolo ya manaka ya koyingela o assurer la gestion financière du programme de préparation à REDD	15'000	45'000	45'000	45'000	150'000
	Bokamati ban ganga mayele pona kosala botangi mosolo (Audits) na suka mbula ya linaka ya preption a REDD+	-	50'000	50'000	50'000	150'000
Bopesi mateya pe ba Atelie	Kopalangisa nkoma pe kokela mataki ya boyangeli preparation a REDD+	5'000	-	-	-	5'000
	Biyumbu ya Comité National REDD+	12'000	21'000	21'000	21'000	75'000
	Biyumbu ya Comité. REDD+ ya bituka	50'000	100'000	100'000	100'000	350'000
Biloko ya mosala	Bopesi biloko ya mosala na Comité National REDD+	-	10'000	-	-	10'000
	Bopesi biloko ya mosala na Comité REDD+ ya bituka	25'000	75'000	-	-	100'000
	Biloko ya mosala ya Coord. Nat. REDD+	10'000	15'000	-	-	25'000
	Bozui motuya cabine mibale pona ekambelo ya ekolo	50'000	-	-	-	50'000
Etamboli ya misala	Misolo na ndembe ya mobembo ya mosala na CN REDD+ na bituka pona bikolo misusu (mateya pe masolo na nzela ya singa)	20'000	25'000	25'000	25'000	95'000
	Botambwisi ya CONA REDD+	2'000	6'000	6'000	6'000	20'000
	Botambwisi ya Com. ya bituka ya REDD+	10'000	30'000	30'000	30'000	100'000
	Botambwisi ya CN REDD+	20'000	35'000	35'000	35'000	125'000
	Lifuta ya basali ya CN REDD+ (Sekeletele, Sofele, etc.)	6'000	13'000	13'000	13'000	45'000
	Bofuteli ya ba ndako ya mosala ya REDD+ 2011-2014	4'000	12'000	12'000	12'000	40'000
	Mbongisami ya biyumbu ya mosala na mibu 2011 et 2012	4'000	7'000	7'000	7'000	25'000
	Nyoso ya eteni 1a	**353'000**	**854'000**	**754'000**	**529'000**	**2'490'000**
	FCPF	214'000	447'000	447'000	372'000	1'480'000
	UN-REDD	104'000	157'000	157'000	157'000	575'000
	Congo	35'000	100'000	0	0	135'000
	Basusu	0	150'000	150'000	0	300'000

Tableau 5.3 : Misolo ya bosalisi na eteni 1b mpena R-PP

Na-eteni 1b – Mituna ndenge na ndenge						
Catégorie	**Description/ Activités**	**2011 [US$]**	**2012 [US$]**	**2013 [US$]**	**2014 [US$]**	**Total [US$]**
Balaki	Ba nganga mayele na bosali ya mwango pe mituna	20'000	40'000	-	-	60'000
	Bokeli mikanda ya bopanzi sango pe mituna	10'000	20'000	-	-	30'000
	Bopesi mateya ya batei pona kosale mituna	-	30'000	-	-	30'000
	Lisungi ya ba nganga mayele pona bolendisi makoki epai ya ba plates-formes ya mituna likolo ya REDD	25'000	100'000	-	-	125'000
Bopesi mateya pe ba Ateliers	Lisungi pona bokeli ba plates-formes ya bituka	35'000	-	-	-	35'000
	Bopanzi sango na lolaka ya ba mboka (ekosalama na ba Comités ya bituka) bosangeli sango na nzela ya (masese, ndule sketch, pieces thetrale, récital de musical)	25'000	40'000	40'000	-	105'000
	Ba Atelie ya bopesi mateya na btei epai ya ba plates-formes	25'000	50'000	50'000	-	125'000
	Mbongisi ya ba Atelie ya bituka pe Atelie ya ekolo ya bondimi ya ekolo (composante 2a Préparation a REDD)	-	-	45'000	-	45'000
	Mbongisami ya ba Atelie ya mituna likolo ya scénario de référence pe MRV (composantes 3 pe 4)	-	25'000	25'000	-	50'000
	Mbongisami ya atelie ya ekolo EESS	-	25'000	-	-	25'000
	Botambwisi misala ya bopanzi sang ope mituka (misala epesami na ba ONG)	100'000	200'000	200'000	-	500'000
Biloko ya mosala	Bopesi biloko ya mosala pona mituna	-	25'000	25'000	-	50'000
	Bosonbi motuka pona mituna (litaki IEC)	-	50'000	-	-	50'000
	Bokeli bisalelo ya bopanzi sang ope bosageli sango	30'000	50'000	50'000	-	130'000
Botambwisi mosala	Bobongisi ba atelie ya misala ya mituna	20'000	45'000	45'000	-	110'000
	Bobongisi pe mazuti ya mtuka pona mituna	10'000	20'000	20'000	-	50'000
	Nyoso ya eteni 1b	**300'000**	**720'000**	**500'000**	**0**	**1'520'000**
	FCPF	80'000	215'000	235'000	0	530'000
	UN-REDD	150'000	300'000	110'000	0	560'000
	Congo	30'000	125'000	75'000	0	230'000
	Basusu	40'000	80'000	80'000	0	200'000

Tableau 5.4 : Misolo ya sanza mobimba pona bosalisi na eteni 2a ya R-PP

Eteni 2a: Bososoli tina						
Lolenge	**Bolimboli/ Misala**	**2011 [US$]**	**2012 [US$]**	**2013 [US$]**	**2014 [US$]**	**Total [US$]**
Molongo	Bokamati ya bilo ya ba nganga mayele pona bososoli ya bitando pe biyebi malamu ya tina ya spetialisation et ponderation ya bozangisi ba zamba pe bobebisi ba zamba	50'000	160'000	-	-	210'000
Bopesi mateya pe ba Atelie	Atelier ya bondimi ya misala ya zebi pe ba tin aya bozangisi pe bobebisi ya ba zamba	-	25'000	-	-	25'000
	Lisungi ya bozui esika ya observatoire independant na bososoli tin aya bozangisi bazamba	10'000	30'000	30'000	30'000	100'000
	Ateliers ya bondimi ya misala misusu ya zebi likolo ya ba politiki	-	25'000	-	-	25'000
Biloko ya mosala	Bozui ya mikanda elongobani ya bososoli ya tina pe mitindo ya bozangisi ya bobebisi ba zamba.	-	20'000	20'000	-	40'000
	Nyoso ya Eteni 2a esali	**60'000**	**260'000**	**50'000**	**30'000**	**400'000**
	FCPF	50'000	160'000	0	0	210'000
	UN-REDD	10'000	80'000	30'000	30'000	150'000
	Congo	0	20'000	20'000	0	40'000
	Basusu	0	0	0	0	0

Tableau 5.5 : Misolo ya sanza mobimba ya botambwisi ya na-eteni 2b ya R-PP

Eteni 2b: Mbongisami ya politiki REDD+						
Lolenge	**Bolimboli/ Misala**	**2011 [US$]**	**2012 [US$]**	**2013 [US$]**	**2014 [US$]**	**Total [US$]**
Balaki	Bokamati ya bilo ya ba nganga mayele pona kosala bososoli na bozindo ya politiki REDD+ kotalisa yago na R-PP	50'000	160'000	-	-	210'000
	Lisalisi ya bokoli ya banganga mayele na miango pe bobandi likambo (initiatives) ya pilotes REDD+ (ekangisele na ebombelo ya ba mbano ya miango ya ba projets REDD+)	30'000	25'000	-	-	55'000
	Bokolisi pe bofandisi bambano likolo ya mbano ya miango pe likambo ya bobandi (initiatives) ya REDD+ (ekangisele na mokanda ya balakisi (Guide) ya miango REDD+ ya 2c)	20'000	30'000	30'000	20'000	100'000
	Bososoli mbano ya misala mya ntina mpe ya boyebi misala na mikano minene yangebene na ntomo inene bya REDD+	-	25'000	25'000	-	50'000
	Finalisation de la stratégie nationale REDD+	-	-	40'000	-	40'000
	Misolo ya misala ya bosalisi miango pe bobandi mosala (initiatives) REDD+	800'000	2'400'000	2'400'000	2'400'000	8'000'000
Bopesi mateya pe ba Atelie	Ateliers ya bondimi misala ya politiki REDD+ya ekolo	-	20'000	30'000	-	50'000
	Bosangeli sango ya politiki REDD+ (banganga mayele ya ekolo, bopanzi sango)	-	-	20'000	15'000	35'000
Biloko ya mosala	Bosombi ya motuka pona bolandimi miango (litaki ya misala)	-	50'000	-	-	50'000
	Nyoso ya eteni 2b	**900'000**	**2'710'000**	**2'545'000**	**2'435'000**	**8'590'000**
	FCPF	50'000	160'000	0	0	210'000
	UN-REDD	150'000	400'000	445'000	335'000	1'330'000
	Kongo	0	50'000	0	0	50'000
	Basusu	700'000	2'100'000	2'100'000	2'100'000	7'000'000

Tableau 5.6 : Misolo ya sanza mobimba pona bosalisi ya na-eteni 2c ya R-PP

Na-Eteni 2c – Bolengeli ya misala ya bosalisi						
Lolenge	**Bolimboli/ Misala**	**2011 [US$]**	**2012 [US$]**	**2013 [US$]**	**2014 [US$]**	**Total [US$]**
Balaki	Bokamati ya bilo ya zebi pona kokolisa pe kofandisa mambi ma bosali ya REDD+ (mokanda ya miango pe mibeko REDD)	50'000	100'000	-	-	150'000
	Bokamati ya bilo ya zebi pona kokolisa mokanda ya miango ya REDD+ (ekangele (lien) na ebombelo ya ba mbano ya miango REDD+ ya composante 2b)	-	25'000	-	-	25'000
	Nganga mayele ya ekolo pona kokolisa bisalelo ya bosalisi ya REDD+	-	10'000	-	-	10'000
Bopesi mateya pe ba Atelie	Ateliye ya bondimi mpe bolendisi makoki ma mosala motali sosoti sivili likolo ya mokambi ya misala minene mya REDD+	-	10'000	-	-	10'000
	Ateliers ya mituna pe bondimi na bolendisi makoki likolo ya mibeko REDD+ ya ekolo	-	20'000	20'000	20'000	60'000
	Ateliers ya bondimi ya bopanzi sang ope ya bolendisi makoki likolo ya bisalelo na bosalisi ya REDD+	-	15'000	15'000	15'000	45'000
	Nyoso ya composante 2c esali	**50'000**	**180'000**	**35'000**	**35'000**	**300'000**
	FCPF	50'000	100'000	0	0	150'000
	UN-REDD	0	80'000	35'000	35'000	150'000
	Congo	0	0	0	0	0
	Makambo masusu	0	0	0	0	0

Tableau 5.7 : Misolo pona bosalisi biteni ya se 2d ya R-PP

Eteni ya se ya 2d – Bomekoli zinga zinga na sociale stratégique (EESS)						
Molongo	**bolimbola/ Misala**	**2011 [US$]**	**2012 [US$]**	**2013 [US$]**	**2014 [US$]**	**Total [US$]**
Balaki	Nganga mayele ya ekolo pona EESS epai ya Agence Nationale de l'Environnement	-	25'000	-	-	25'000
	Bokamati bilo ya zebi pona kokamba misala ya EESS	100'000	200'000	-	-	300'000
Bopesi mateya pe Atelie	Ateliers ya mituna, bondimi pe bolendisi makoki ya kokamba misala ya EESS	-	50'000	50'000	-	100'000
	Nyoso ya eteni 2d esali	**100'000**	**275'000**	**50'000**	**0**	**425'000**
	FCPF	100'000	200'000	0	0	300'000
	UN-REDD	0	75'000	50'000	0	125'000
	Kongo	0	0	0	0	0
	Basusu	0	0	0	0	0

Tableau 5.8 : Misolo ya bosalisi ya eteni 3 ya R-PP

Eteni- misato Mbongisi ya Scénario de Référence						
Lolenge	**Bolimboli/Misala**	**2011 [US$]**	**2012 [US$]**	**2013 [US$]**	**2014 [US$]**	**Total [US$]**
Balaki	Bokamati ya bilo ya mosala pona kokolisa pe kosala bososoli na ekolo ya bozangisi pe bobebisi bazamba	50'000	150'000	50'000	-	250'000
	Lisalisi na mosala (banganga mayele ya ba paya pe ya ekolo na 100%) na mosala ya système MRV epai ya CENIAF	25'000	50'000	50'000	-	125'000
	Bokamati ya mosungi na misala pona kosalela na bolembu a proche IIASA	-	20'000	-	-	20'000
Bopesi mateya pe ba Atelie	Lisungi ya CN REDD na ba enketi ya mabota	50'000	100'000	-	-	150'000
	Ateliers ya mituna, ya bondimi pe bolendisi makoki ya kokamba na mosala ya bokolisi ya scénario de référence	7'000	20'000	20'000	-	47'000
	Misolo ya boyekoli na bozui lipolome monene na bokilisi ya scénario de référence national	-	18'000	-	-	18'000
Biloko ya mosala	Biloko ya informatique epai ya CENIAF	-	10'000	15'000	-	25'000
Botambwisi misala	Maintenance du matériel informatique	2'000	6'000	6'000	6'000	20'000
	Nyoso ya eteni misato esali	**134'000**	**374'000**	**141'000**	**6'000**	**655'000**
	FCPF	75'000	220'000	0	0	295'000
	UN-REDD	59'000	144'000	126'000	6'000	335'000
	Kongo	0	10’000	15’000	0	25’000
	Basusu	0	0	0	0	0

Tableau 5.9 : Misolo pona bosalisi ya na-eteni 4a ya R-PP

Na-Eteni 4a – Bokolisi ya bosali ya MRV						
Lolenge	**Bolimboli/ Misala**	**2011 [US$]**	**2012 [US$]**	**2013 [US$]**	**2014 [US$]**	**Total [US$]**
Balaki	Bokamati (nganga mayele ya ekolo mosusu) epai ya litaki MRV ya CN-REDD+	25'000	50'000	50'000	-	125'000
	Bokamati ya bilo ya banganga mayele pona bokolisi pe bosalisi ya liboso ya système MRV	25'000	125'000	125'000	-	275'000
	Botangi misolo na bato basusu (Audit externe) QA/QC	-	35'000	35'000	-	70'000
Bopesi mateya pe ba Atelie	Bolendisi makoki ya litaki MRV	-	50'000	50'000	-	100'000
	Bolendisi makoki ya babiangami basusu	5'000	15'000	15'000	-	35'000
Biloko ya mosala	Biloko ya informatique pe lopango ya litaki MRV	-	25'000	25'000	-	50'000
	Motuka pona litaki MRV	50'000	-	-	-	50'000
Etamboli ya mosala	Bodefisi, Bobongisi, etc.	2'000	6'000	6'000	6'000	20'000
	Bodefisi mpe bosanzi, mosala mwa MRV	4'000	12'000	12'000	12'000	40'000
	Nyoso ya eteni 4a esali	**111'000**	**318'000**	**318'000**	**18'000**	**765'000**
	FCPF	25'000	100'000	100'000	0	225'000
	UN-REDD	36'000	193'000	193'000	18'000	440'000
	Kongo	50'000	25'000	25'000	0	100'000
	Mosusu	0	0	0	0	0

Tableau 5.10 : Misolo ya sanza mobimba pona bosalisi ya sous-composante 4b ya R-PP

Na-eteni 4b – Bolandi ya bonofisi misusu pe makama						
Lolenge	**Bolimboli/ Misala**	**Mobu 2011 [US$]**	**Mobu 2012 [US$]**	**Mobu 2013 [US$]**	**Mobu 2014 [US$]**	**Nyoso esali [US$]**
Balaki	Bokamati bilo ya zebi pona bokolisi ya système ya bolandi babonifisi misusu pe makama	10'000	30'000	-	-	40'000
	Lisalisi na misala (ya ban ganga mayele ya ekolo) na ANE na nzela ya bosalisi système ya bolandi ya babonifisi misusu pe makama (pe na misala ya bopetoli)	-	25'000	-	-	25'000
	Bolendisi mayele na mosala (na ban ganga mayele ya ekolo pe ya bikolo misusu) ya observatoire indépendant ya bazamba	10'000	30'000	30'000	30'000	100'000
Bopesi mateya pe ba Atelie	Bolendisi ya makoki epai ya ANE na bosalisi ya système ya bolandi babonifisi misusu pe makama	-	25'000	-	-	25'000
	Bolendisi makoki ya observatoire indépendant ya bazamba	-	25'000	-	-	25'000
Biloko ya mosala	Biloko ya informatique ya ANE	10'000	-	-	-	10'000
	Biloko ya informatique pona observatoire indépendant ya bazamba	10'000	-	-	-	10'000
Botambwisi misala	Bolendisi mayela ya mosala ya ANE	-	25'000	25'000	-	50'000
	Bolendisi mayela ya mosala ya observatoire indépendant ya bazamba	-	25'000	25'000	-	50'000
	Bobongisi pe biloko ya kosalela ya ANE	-	5'000	5'000	-	10'000
	Bobongisi pe biloko ya kosalela ya observatoire indépendant ya bazamba	-	5'000	5'000	-	10'000
	Nyoso ya eteni 4b esali	**40'000**	**195'000**	**90'000**	**30'000**	**355'000**
	FCPF	0	0	0	0	0
	UN-REDD	20'000	195'000	90'000	30'000	335'000
	Kongo	20'000	0	0	0	20'000
	Misusu	0	0	0	0	0

Eteni 6 : Bokeli ya lolenge ya bolandi pe bososoli

Tableau 1a ya eteni 1A

Misala ya siki-siki	Misala ya mike	2010	2011	2012	2013	Elembo ya mosala pe mbuma ya mosala
Bobongisi pe botambwisi ya comité national REDD+	Bofandisi					Mokano ya ba Ministe bati mokolotu
	Boyumbu ya comité national					Ata mbano moko o sima ya sanza misato na mikano elanbami
	Bikolo ya mosala pe botambwisi misala					Biloko basombi pe bizali kotambola
	Bolendisi makoki pe lisalisi ya nganga mayele					Basali bazui mateya
Bobongisi pe botambwisi ya comité ya bituka REDD+	Bofandisi					Mokano ya mokambi etuka
	Makita ya ba comité					Ata mbano (PV) moko o sima ya CD-REDD+
	Biloko ya mosala pe botambwisi					Biloko esombami pe ezali kotambola
	Bolendisi makoki/lisungi pona Zebi					Basali bolendisi makoki
Bobongisi pe botambwisi ya Coordination national REDD+	Bofandisi					Mokano ya MDDEFE mazuami (botindi basali na bisika)
	Biloko ya mosala pe botambwisi					Biloko esombami pe ezali kotambola
	Bolendisi makoki/lisungi pona Zebi					Kolakisa basali na bango-bango mosala basengeli kosala
Bobongisi pe botambwisi ya Fonds REDD+ (2012-2013 na pe buku REDD+ (2010-2013)	Bofandisi buku (2010) na sima misolo pe Fonds (2011)					Mikano ya ba Ministe uta 2010, pe 2012
	Bokamati na mosala bato mible+Biloko ya mosala/ botambwisi					Basali bakamati na mosala pe bazali kosala
	Bolendisi makoki/lisungi pona Zebi					Batoma bazui makoki

Tableau 1b ya eteni 1B

Misala ya siki-siki	Misala ya mike	2010	2011	2012	2013	Pona nyoso
Basali	Bokamati na mosala mosali moko@50% na 2010 pe 13,3 na basali@100% na 2011 pe 12					Banganga mayele na mituna bazui na mosala pe bobandi mosala
	Mibembo na esika ya mosala					Mbano (CR) ya mibembo pe bilembo ya nkonzo (succé au vert)
Biloko ya mosala	Bosombi mutuka na 2010					Bosombi mutuka ezali malamu pe esala mosala ya mituka
	Biloko (ordinateur minei, imprimante, photocopieur, scaner, TV, mageto/DVD, etc)					Biloko esombami pe ezali kopetolama pe esalama mosala ya mituka
Biloko ya bopanzi sango	Bokeli					Biloko elongobani pona mosala
	Boyikini					Biloko bayikinyi pe bakaboli na bituka
Bokeli ba plates forms	Bituka 12x3platesformes					Mbano (PV) ya likita ya liboso pe mbani ya Makita nyoso
Kolendisi makoki	Bituka 12x3platesformes					Ba ntoma bazui makoki
Bopesi mateya na banganga mayele	Tina ya bopesi mateya					Mwango pe manaka ya mateya eyebani
	Atelie (2 pona etuka)					Mbando y aba Atelie pe mokanda (CR) likolo ya mateya
Mituna	Babiangami, tina pe biloko engebene na bizaleli ya etuka					Mbando o sima ya sanza misato ya CR-REDD+ pe ba plates formes
Misala pona bolakisi mosala	Emisio na nzela ya Radio/Telesio nkona na kolona ya ekolo					Nyoso esalami pe elembo ezali

Tableau 2a ya eteni 2A

Misala ya siki-siki	Misala ya mike	2010	2011	2012	2013	Nyoso esali
5.1 Boyekoli ya mosala ya bilanga	Boyekoli yango mei					Mokanda ya mbando ya liboso
	Atelie ya Ekolo ya bondimi (Elongo na boyekoli ya nzete ya moto)					Mbando ya boyekoli endimami
5.2 Boyekoli ya nzete ya moto (bois énergie)	Boyekoli yango mei					Mokanda ya mbando ya liboso
	Atelie ya Ekolo (Elongo na boyekoli ya mosala ya bilanga)					Mbando ya boyekoli endimami
5.3 Boyekoli banzela	Boyekoli yango mei					Mokanda ya mbando ya liboso
	Atelie ya Ekolo (Elongo na boyekoli banzete)					Mbando ya boyekoli endimami
5.4 Boyekoli ya mabanga ya talo/Pitoloi	Boyekoli yango mei					Mokanda ya mbando ya liboso
	Atelie ya Ekolo ya bondimi (Elongo na boyekoli banzela)					Mbando ya boyekoli endimami
5.5 Lisalisi bolandi bokati banzete	Lisalsi ya Observatoire indépendant (20kS/an)					Mbando ya bato mosusu endimami

Tableau 2b ya eteni 2B

Misala ya siki-siki	Misala ya mike	2010	2011	2012	2013	Pona nyoso
	Boyebi ndenge ya kosalela mbela ya bopesi misala					Ndenge ya kosalela epesami na CN-REDD+
	Bobandi ya mbela ya bopesi misala					Mbela ya bopesi misala bapalangisi
	Miango ya bomeki o kati ya Ekolo					Makanisi ya misala ebele pe miango 16 na 2011, 8 na 2012
Bosali misala ya boyekoli misusu	Boyebi bisika ya siki-siki ya REDD+					Mbano ya boyekoli endimami
	Bosososoli talo, bonofisi, bosali, boumeli pe libomi nzela ya mabele					Mbando ya mosala endimami
	Bosososoli talo, bonofisi, bosali, boumeli pe libomi nzela ya zamba					Mbando ya boyekoli endimami
	Bosososoli talo, bonofisi, bosali, boumeli pe libomi nzela ya misala bilanga					Mbando ya boyekoli endimami
	Bosososoli talo, bonofisi, bosali, boumeli pe libomi nzela ya ba koni (bois énergie)					Mbando ya boyekoli endimami
	Bosososoli talo, bonofisi, bosali, boumeli pe libomi nzela ya mataki masusu					Mbando ya boyekoli endimami
Bosukisi politiki (strategie) ya Ekolo REDD+	Botali ba mbano ya boyekoli mosusu na kotalaka politiki ya motuya (options strategiques)					Mbando ya boyekoli endimami
	Botali epai ya miango ya bomeki mayele ya mosala na nzela bamopani					Mbano ya boyekoli endimami
	Bosukisi strategie nationale REDD+					Mokanda ya mbando ya strategie REDD+ epetolami
	Bopesi sango ya strategie nationale REDD+					Mbando elakisi ete bandimi REDD+

Tableau 2a ya eteni 2A

Misala ya siki-siki	Misala ya mike	2010	2011	2012	2013	Nyoso esali
Boyekoli 1- kokolisa mokanda ya liyebisi ya miango ya bomeki REDD+	Botuni ya Ekolo					Mbando ya botuni esalami
	Atelie ya Ekolo pona bondimi					Mbando ya Atelie
	Mokanda ya liyebisi					Mokanda esalemi
	Bolendisi makoki					Mbando ya bolendi makoki ei
Boyekoli 2- kokolisa mobeko REDD+ pe mikanda ya bosaleli	Botuni ya Ekolo/ Boyekoli mikanda/Botali mikanda					Mbando ya botuni esalami
	Makanisi ya mosala					Makanisi ekomami
	Lisungi pona kosalela mibeko/Bolakisi nkanta					Mwango ya mobeko
	Atelie ya etuka (bondimi ya liboso)					Mbando ya ba Atelie
	Atelie ya Ekolo ya bondimi					Mbando ya ba Atelie ya ekolo
	Bolendisi makoki ya ban toma ba ekolo					Mbando ya misala
	Bozui mobeko pe mikanda ya bosaleli					Mobeko pe mikanda ya bosaleli
	Bolendisi makoki likolo ya REDD+					Mbando ya bopesi mateya likolo ya REDD+
Boyekoli 3- kokolisa misolo REDD+	Botuni ya Ekolo					Mbando ya botuni esalami
	Boyekoli ya babuku					Mbando ya babuku
	Kososola misolo ya bazamba pe zinga-zinga + mikanda pona misolo REDD+					Mbando ya mikano pona misolo REDD+
	Atelie ya bituka (bondimi ya liboso)					Mbando ya ba Atelie ya bituka
	Atelie ya Ekolo ya bondimi					Mbando ya ba Atelie
	Bopesi sango ya mokano ya bokeli					Mokano
	Bopesi mateya na basali miango					Mbando ya bopesi mateya pe mayele ya bopesi posa
Boyekoli 4- Kosala biliko ya sika pona kosalela REDD+	Botuni ya Ekolo					Mbando ya botuni esalami
	Boyekoli ya babuku					Mbando ya babuku
	Atelie ya bituka					Mbando ya ba Atelie ya bituka
	Atelie ya Ekolo ya bondimi					Mbando ya ba Atelie ya ekolo
	Bopesi sango ya mabele					Mbando ya botuni esalami
	Bopesi mateya na baponami pona REDD+					Mbando ya bopesi mateya na bisalelo

Tableau 2d ya eteni 2D

Misala ya siki-siki	Misala ya mike	2010	2011	2012	2013	Pona nyoso
Bofandisi pe bosali na nzela ya boyangeli ya EESS	Epai ya MDDEFE					Banganga mayele ya EESS bayebani pe bakoki kosala
	Epai ya ANE					Banganga mayele ya EESS bayebani pe bakoki kosala
Bolendisi makoki ya basali	Kobongisa biloko ya bopesi mateya elongobani					Biloko ya bopesi mateya ezuami
	Atelie ya bolendisi makoki epai ya Ekolo					Mbando ya Atelie ya Ekolo
	Atelie ya bolendisi makoki epai ya Bituka					Mbando ya Atelie ya Bituka
Bosaleli ya EESS	Bokolisi pologami ya misala					Pologami ezuami pe endimami na CN-REDD+
	Kopesa/ lolenge ya liboso na REDD+					Mokanda ya mbando
	Bososoli na nzela/ ya mibeko pona kokolisa REDD+					Mokanda ya mbando
	Bososoli kwokoso na zinga-zinga pe bato ya politiki ya REDD+					Mokanda ya mbando
	Bososoli kwokoso na zinga-zinga pe bato o ndembe ya bosali					Mokanda ya mbando
	Kopesa molongo/kopesa ndelo ya kwokoso na zinga-zinga pe bato oyo ekoki kosalama					Mokanda ya mbando
	Nzela ya boyangeli zinga-zinga pe bato na mikano ya bokitisi pe bolongisi					Mokanda ya mbando ya EESS
Bososoli etamboli ya EESS	Boyebi ya MDDEFE pe ANE					Mbando ya botali ya MDDEFE pe ANE
	Botalisi ya EESS pe boyebi na babiangami					Mbando ya botali ya CN-REDD+ pe coordination national
	Bopanzi sango likolo ya boyebi ya EESS					Mbando ya botali
Bolandi mokolo na mokolo kwokoso pe bonofisi (MRV 4b)	Bokeli ya système ya bolendisi kwokoso/bonfisi MRV 4b					Mbando epesami na MRV
	Bosali MRV 4b					Bosali ya MRV likolo kwokoso bonofisi
	Bolakisi/bosalimisala ya bongisi					Mikano ya bokitisi epesami/endimami na CN-REDD+

Tableau 3 ya eteni 3

Misala ya siki-siki	Misala ya mike	2010	2011	2012	2013	Nyoso esali
Boyebi ba variables o sima ya bososoli batina	10hj likolo ya composante ya boyike (Quantitative)					Mbando ya boyekoli
	10hj biloko ya composante ya etando (spatiale)					Mbando ya boyekoli
	Atelie ya Ekolo					Mbando ya Atelie ya Ekolo
Kongolo y aba mbano ezuami	Botambwisi ya CNSEE pe mataki ya Ministele epai ya monene pe ya moke					Ba mbano ezali
Lisalisi ya ekipi REDD+ ya CNIAFF	Bato mibale na 100% (50% na 2010)					Banganga mayele ya scenario bakamati na misala pe bakomi kosala
	Masini mibale (2 ordinateurs, logiciels, reprographie)					Ekipi ya REDD+ ezui bamasini pe ekoki kosala
	Misala ya mibembo ya mosala					Mbando ya mibembo ya mosala
	Bopesi na teya mabandela na basali					Mbando ya bopesi mateya likolo ya scenario de référence
Bozali banzela (approche) moko pe mibale	30hj pona koyeba/kondima ndenge ya mosala					Ndenge ya kosala eyebani
	1Atelie moko ya botalisi ba mbano ya boyike (Quantitative) pe bolimboli bomeki					Mbando ya Atelie ya ekolo
	20hj pona koyeba na rapport associé					Mbando mbongisami (modélisation)
	1Atelie ya bomonisi oyo esalami					Atelie ya Ekolo
	10hj ya mbongisami o sima ya ba Atelie					Mbando mbongisami (modélisation) endimami
	Misolo pona bolandi mateya (thèse)					Molandi mateya abandi
Bozui mbano ya boyebi IIASA o Ekolo Congo	20hj ya IIASA pona bolimboli ya Congo					Lolenge ya bikolo ya zinga-zinga
	Atelie ya bolakisi ba mbano					Mbando ya Atelie ya ekolo
Bokeli lolenge ya etando (modèle special)	30hj (bokeli + lolenge ya kosalela)					Mokanda ya mbando ya kosalela (modélisation)
	10hj pona mbongisami o sima y aba Atelie					Mbando ya kosalela na bitando (modélisation spatiale) endimami
Bondimi ya scenario epai ya Ekolo pe bituka	Atelie misato (londe, ngele, Sud ouest)					Mbando ya ba Atelie ya bituka
	Atelie ya Ekolo					Mbando ya Atelie ya ekolo
Bondimi misala na bato basusu	10hj ya bososoli ya banganga mayele ya bikolo bisusu					Mbondo ya bondimi ya bato basusu
Bobongisi lipolome ya master	Bato mibale na 50% (bofandisi na sanza ya janvier 2011 lokola bobandi mateya na mokolo ya yambo ya Septembre					Pologami ya mateya ezuami
Bosali master (misolo esengeli epesama na Ekolo Congo, mbongo esusu ekabwani na bikolo motoba ya zinga-zinga)	Mateya nedenge na ndenge					Bayeli 20 bazali kolanda mateya
	Mateya ya boyebi mosala mei					Bayeli 20 bazali kolanda mateya ya mosala mei
	Misolo ya mosala ya boyekoli (Bourses de stage)					Bayeli 20 bazali kosala mosala ya botekoli
	Biloko ya bilo, ndako ya mateya na masini tukumibale (20 ordinateurs pe na logiciels)					Bayeli 20 na biloko y mosala elongobani

Tableau 4 ya eteni 4

Misala ya siki-siki	Misala ya mike	2010	2011	2012	2013	Pona nyoso
Bokamati na mosala	Mokambi litaki					Mokambi litaki bazui na mosala pe azali kosala
	Bokolisi ndenge ya kosala, bobongisi ba mbano					Banganga mayele bazui na mosala mbano babongisi
	Boyangeli informatique, ebombelo mbano pe mikanda					Banganga bakamati na mosala, mbano ebombami lolenge elongobani
	Bobwaki miso na bitando ya botangi bazamba					Mbando ya bosolo ya botangi
	Bosombi pe bopetoli biloko ya mosala					Biloko esombami
	Masini mingi (4 ordinateurs) + logiciels, imprimantes, consommables					Biloko esombami, epetolami esalela botuni
	Bosombi motuka moko na 2010					Motuka esombami
Bopesi mateya ya MRV	Misolo ya mibembo (tike ya pepo, bilei na visa)					Mbando ya mobembo na ba Atelie na bikolo bisusu likolo ya MRV
AT Internationalle	Lifuta, mibembo na pepo, misolo ya mobembo					Mbando ya lisalisi
Boyekoli mosusu	Mibembo ya mosala, bososoli ya toto, makasa ekauka nse (litière) bonene ya nzete					Mbando ya ndenge na ndenge
Etando (Terrain)	IFNI bobwakimi na misala pe bakalati					Mbano ya mibembo ya mosala
QA/QC	Botali misala na bato basusu					Mbondo ya QA/QC

Annexes

Annexe 1 : Sango

1°- Alo Alo

1.2- Alo Alo ya 1 : Mokambi REDD+ ya ekolo Congo

Kombo	Georges Claver BOUNDZANGA
Mosala	Ministère du développement durable, de l'économie forestière et de l'environnement (MDDEFE)
Azali	Coordonnateur National REDD+
Ndako	Palais des Verts, B.P. 98, Brazzaville, République du Congo
Telefoni	+242 06 666 73 21

1.3- Alo Alo ya 2 : Lisanga ya bakambi ba REDD+ ya Congo

Bakombo na bango	**Kombo ya lokumu / Alo Alo**
Georges Claver BOUNDZANGA	Coordonnateur national REDD Congo Tel : + 242 06 666 73 21 Email : bouzgege@yahoo.fr/ cabc_george@yahoo.fr
Gervais ITSOUA MADZOUS	Chef de la Cellule Information, Education, Communication Tel : + 242 05 531 74 11 Email : imadzous@yahoo.fr
Chérubins Brice OUISSIKA	Chef de la Cellule MRV Tel :+ 242 06 628 61 53. Email : ocherubins@yahoo.fr
Michel NIAMA	Chef de la Cellule Modélisation et scénario de référence Tel : + 242 06 931 74 11. Email : michel_niama@yahoo.fr
Farel MOUYANGOU	Chef de la Cellule Evaluation Tel : + 242 05 547 03 59 Email : farelmou@yahoo.fr
Brice Séverin PONGUI	Chef de la Cellule Juridique Tel : + 242 06 931 74 11 Email : juristenvironnement@yahoo.fr
Adélaïde ITOUA	Chef de la Cellule Action Tel : + 242 06 666 99 71. Email : adelaideitoua@yahoo.fr

2°)- Lisanga ya bakomi ya R-PP ya REDD+ Congo

Bakombo na bango	**Misala to kombo na bango ya lokumu**
Georges Claver BOUNDZANGA	Coordination nationale REDD Congo
Gervais ITSOUA-MADZOUS	Coordination nationale REDD Congo
Lambert MABIALA	Expert national, consultations
Brice Séverin PONGUI	Expert national, cadre de mise en œuvre
Pierre Vincent BISSOUEKEME	Expert national, cadre de mise en œuvre
Farel MOUYANGOU	Expert national, EESS
Théophile NTIAKOULOU	Expert national, EESS
Michel NIAMA	Expert national, scénario de référence
Basile MPATI	Expert national, système MRV
Chérubins Brice OUISSIKA	Expert national, système MRV
Suspense IFO	Expert national, système MRV
Christian BURREN	Wildlife Conservation Society (WCS) Congo)
Jean-Pierre PROFIZI	Consultant indépendant de l'ONFi
Luc DURRIEU DE MADRON	Consultant indépendant de l'ONFi
Matthieu WEMAERE	Avocat à la Cour, inscrit aux barreaux de Bruxelles et Paris
Olivier BOUYER	Office national des forêts international (ONFi)
Anne MARTINET	Office national des forêts international (ONFi)
Jean-Baptiste ROUTIER	Office national des forêts international (ONFi)
Adélaïde ITOUA	Point Focal Changement Climatique CCNUCC/Congo
Maixent HANIMBAT	Plate forme Gestion Durable des Forêts (Société civile)
Géry Freddy MOYONGO	Réseau National des Peuples Autochtones (Société civile)

Annexe 2 : Liloba o misala likolo ya mikano ndenge na ndenge ya Comité des Participants ya FCPF

Annexe 2.1 : Liloba o misala likolo ya mikano ya 6ème Comité des Participants (CP 6) ya FCPF o engumba, Guyana mobu 2010

BOKUNDOLI YA MIKANO YA CP6 - FCPF

Eyumbu ya motoba ya Lipinga ya batoma ya misolo ya bosalami Fonds de Partenariat pona Carbone Forestier (FCPF), oyo esimbama ma kina enguma Georgetown o ekolo Guyana mokolo ya 28 sanza ya motoba tii mokolo mwa yambo, sanza ya sambo mobu 2010, mokolo 29 sanza ya motoba mobu 2010 na bobongisi makambo masusu ma R-PP ya ekolo Congo. Bondimi wana ezuami o kati ya mokano (resolution) n° PC/6/2010/3 ya 29 Juin 2010. Mokano moye motangami ezuaki masengi maye:

- Kolendisa mituna na bato ya mboka pe bakolo mboka ;
- Kosololo malamu penza bokokisi okati ya misala REDD+ pe misala APV-FLEGT na mbongisami ya boyangeli bazamba ;
- Kopesa na bozindo lolenge ya bolandi ba bonofisi nyoso ;
- Kopesa eyano na maloba epesami na TAP likolo ya ba eteni 3 (scénario de référence) pe 4 (MRV) ;
- Kotondolo bososoli ya tina pe bilembo ya bozangisi pe bobebisi ya ba zamba, mingi mingi ya bokati ba nzete pona bosali biloko ;
- Kolimbo ndenge misala ya zebi ekopesa nzela ya kotalela makambo ya bokengeli mabele, makoki likolo ya Carbone pe bokaboli ba bonofisi.
- Koluka misolo misusu epai ya secretariat ya UN-REDD pona kolendisa misala ya mituna.

NDELO YA BOSALI MIKANO YA CP6-FCPF

Na mokolo ya 28 Février 2011, pona ndelo ya bosali mikano ya likita ya Comité ya ba Participants du Fonds de Partenariat pour le Carbone Forestier (FCPF), balobi na bokuse boye :

Mikano	Ndelo ya misala	Lolenge esalami
Kolendisa mituna na bato ya mboka pe bakolo mboka (peuple autochtone).	Esalami.	CN-REDD[29] pe CI-REDD-SC[30], esali na lisungi ya Mbula matadi, ya bakuli pe ba ndeko basusu ya zebi pe masolo ya Congo na REDD, bapesi motuya na bopalangisi sango ya REDD pe R-PP, pe misala ya ba plates formes pe ba atelie ya bituka.
Kosolola malamu penza bobakisi okati ya processus REDD+ na processus APV-FLEGT na mbongisami ya boyangeli ba zamba.	Esalami.	Liyebisi likolo ya ekangeli okati ya REDD+ pe APV-FLEGT ekomami. Ekotiama na mokanda ya R-PP na lolenge ya « encadre ». Ekopesa nzela ya kopetola bobakisi ya ba processus mibale na kati ya bokitisi bopanzani esangani na bozangisi pe bobebisi ba zamba.
Kolimbola na bozindo ndenge ya bolandi babonifisi nyoso.	Esalami.	Mosala esalami na CN-REDD, litaki ya ekolo MRV-REDD bilo ya zebi ONFi. composante 4b oyo etali babonifisi pe makama na batoebongisami. Système ya MRV congolais ekoyigela mibeko, tina, bilembo pe bato pona bososoli bolandi ya ba bonofisi misusu ya processus REDD+ (lifuta pe evandeli ya bato ya mboka pe ba kolo mboka, bobateli biodivesité, etc.)
Kopesa eyano na maloba epesamina TAP likolo ya eteni ya misato (scénario de référence) pe 4 (MRV).	Esalami.	CN-REDD, litaki ya ekolo MRV-REDD pe bilo ya zebi ONFi bapesi mbongisami likolo ya composante 3 likolo ya scénario de référence pe composante 4 likolo ya système MRV (cf. kotala mikando ya bokeli ba composantes wana).
Kosala na bozindo bososoli tina pe bilembo ya bozangisi pe bobebisi ba zamba mingi mingi bokati bazamba pona misala.	Esalami.	CN-REDD, litaki ya ekolo MRV-REDD pe ba babiagmi mingi mingi ya REDD (banganga mayele ya let ape bakuli, mangomba ya bana ya ekolo pe ma zebi), bapesi nzela pona mbongisa bososoli wana. Mituna misusu ya ba babiangami ekoleka na ndembe ya bosalisi R-PP naguya ya misala ya zebi esalami na R-PP. Esengeli koyeba ndelo ya malamu pe bosilisi mikano ya bo kati bazete na masini na kwokosomoke ezali ndanga monene pona kosukisa kwokoso ya bokati nzete na masini likolo ya bazamba. Toyeba ete bokati ba nzete na masini o ekolo Congo esali naino moke na tina ya masengi ya zando ya molongo ya banzete, boke ya zando ya ekolope talo ya bokumbi lisusu ata mwa mikakatano, mibeko ya zamba etosami malamu pe epesa nzela ya kozua misolo na lolenge ya bomatisi ya nzete.

[29] Coordination Nationale REDD
[30] Commission Nationale REDD de la Société Civile

Kolimbola boni misala ya zebi (etudes analytique) ekopesa nzela ya kotalela makambo ya bokengeli mabele, makoki likolo ya carbone pe bokaboli ya babonifisi.	Esalami.	Mosala esali na CN-REDD pe litaki ya ekolo MRV-REDD. Ndimbola ezuami okati ya composante 2 (préparation de la stratégie REDD) mingi na composante 2d (cadre de mise en œuvre de la REDD+) en particulier.
Koluka misolo misusu epai ya Secretariat ya UN-REDD pona kosunga manaka ya mituna.	Esalami. .	Misolo ya misala bayebisi, kasi ezuami nainote. Bantoma ya zebi pe misolo ya ekolo Congo na REDD+ (Banque Mondiale, PNUD, etc.) uta sanza ya Août 2010 basalaki bndimi ya mwngo ya sasaipe likolo ya R-PP Congo pe ya misolo (budget) ya 75.000 $ US. CN-REDD ndakisa PNUD na Congo pe boyangeli misolo na ekolo ya sanza motoba, uta sanza ya Février na Août 2011. Mbula matali ya ekolo Congo, etii ekolo na processus REDD+, a sangisi makoki esengeli pona botambwisa malamu misala ya botuni ya bato ya mboka na bakolo mboka (cf. kotala mokanda elandami likolo ya campagne nationale sur la REDD+ pe R-PP Congo).

Esengeli lisusu kolendisa ete engambe ya misala ya bopanzi sango ya ekolo ya REDD+ pe R-PP ebandaki mokolo ya motoba sanza mwanbe ya mobu 2010 (6 Août 2010), na mbula matali ya ekolo. Misala ya bopanzi sango bakani kosala na sanza misato na ndembe ya bobandi (06 Août au 06 Novembre 2010) ba bakisi sanza moko lisusu (04 Décembre 2010) na mbela ya bato banso :

- Kosunga babiangami banso basosola REDD pe R-PP bapesa lisungi ya makasi pe ya sikisiki ;
- Kolendisa motuya ya bozui esika pe koyika piko ya babiangami okati ya misala REDD.

Bopanzi sango ya ekolo pona REDD+ pe R-PP ezui lisalisi ya :

- bakondi pe kalaka minene ya leta (Ministres, Bantoma ba ekolo, etc.) ;
- babiangami na REDD pe bokoli bwa seko (Développement durable), (mbula matali, bakuli, mangomba na bana mboka, bato ya mboka pe bakolo mboka) ;
- ban toma ya mataki molongo, mangomba na molongo pe ba bilo ya zebi ;
- ban ganga mayele ba ekolo pe bikolo bisusu ya REDD.

Mbongisami ya esika mosusu ya bobandi bopanzi sango na ekolo likolo ya REDD pe RPP	Bapanzi sango ya molulu ya bobandi bopanzi sango na ekolo likolo ya REDD pe RPP
Biloko ya bopanzi sango na ekolo likolo ya REDD pe RPP (CDRom)	Bilili ya babiangamibozali kotanda lisese ya misala (processus) REDD

Misala miye bakanaki na kati ya bopanzi sango (kotala tableau oyo) misala mikambamaki na nzela ya :

- Ba Atelie pe Focus groupes ya mituna elongo na babiangami (mbula matali, mangomba ma bana mboka pe bakuli) likolo ya lisalisi ya R-PP, bafandisa ya plate forme REDD, ya magomba ma bana mboka ;
- Focus groupe na ba ndeko ya zebi pe misolo ya ekolo Congo, pona kosombitinya likolo ya misala (processus) REDD pe kobenda misolo ya tango moke pona mwango ya lobango ya R-PP ya Congo(linaka ya noki noki ya R-PP Congo ;
- Biyumbu ya misala likolo ya mambi ma mosala ya REDD, mingi mingi scénario ya référence pe système MRV ;
- Biyumbu ya bosangeli misala ya ba atelie o bikolo zinga zinga, bikolo bisusu pe bikolo ya mindele likolo ya REDD pe boyokani ezali kosalama pona bongwana ya tango.

Bopanzi sango ya ekolo likolo ya REDD pe R-PP epesi nzela ya :

- Kotangola kwokoso na mangomba ma bana mboka Congo ;
- Kobongisa mangomba ma bana mboka pona REDD+, na bosalisi ya commission nationale REDD ya mangomba ma bana mboka ;
- Kondima na kati ya atelie mwango ya motuya pona bosilisi ya R-PP pe bofandisi na ekolo moke (Septembre 2010 tii Mars 2011) ;
- Kolendisa esika ya R-PP Congo o kati ya misala UN-REDD na bopesi misolo misusu ya motuya ya 75.000 dollars US ;

Epesi pe libaku ya koloba na ba ndeko ya zebi pe misolo ya ekolo Congo pona bileko mosusu ya (processus national de bongisami na REDD), misala ya ekolo pona mbongisami ya REDD+. Pona bobendi misolo misusu ya misala ya kokamba na nzela ya REDD+. Mobembo ya bato banso na sanza ya mwambi mobu 2010 (kotala mbano ya mobembo ezali na site ya FCPF pe ya UN REDD) elongo na ba ndeko ya zebi pe misolo ya ekolo Congo na REDD+ (Banque Mondiale, PNUD, FAO, WRI, FERN, pe bongo na bongo.).

Mikolo/Eleko	Misala	Esika
06/08/2010	- Mbongisami ya molulu ya bobandi bopanzi sango REDD pe R-PP - Bosangeli sangoya ba ntoma ya ba biangami (parties prenantes) REDD pe R-PP likola ya tin ape mbano ezalami o sima ya bopanzi sango likolo ya REDD oekolo Congo	Brazzaville
09/08/2010	- Bopesi na babiangami ya R-PP, misala ya TAP pe mokano PC/6/2010/3 ya 29 Juin 2010. - Lisungi ya Coordination Nationale REDD pe ban ganga mayele REDD misala ya (15ème Journée Internationale de Solidarité avec les Populations Autochtones) mokolo ya mbala zomi na mitano ya bosalisani na ba kolo mboka	Egumba Brazzaville pe bituka
17/08/2010	• Mbongisami ya biyumbu ya bopesi sango ya ba atelie likolo ya : Emekiseli (ndakisa) ya CONGOBIOM (IIASA), mwango ya bituka bizuami zinga zinga pona REDD, bobalisani ya molongo likolo ya REDD+, le 6ème Comité ya motoba ya babiangami ya FCPF, mobembo o engumba Guyana likolo ya REDD+	Brazzaville
18/08/2010	- Atelier ya bosangeli sango ya ba biangami likolo ya R-PP, makanisi ya PC6 pe ya TAP pe mwango ya lobango ya misala ya liboso ya R-PP (Plan d'Urgence des activités prioritaire du R-PP) Congo elongo na baye bazuami esika moko : Banque Mondiale, PNUD, PNUE/UN-REDD, AFD, Norvège, WCS, ONFi, GAF, WWF, WRI, RFF, FERN, pe ba ndeko ya zebi pe misolo)	Brazzaville
19/08/2010	- Atelier pona mbongisami ya mangomba ma bana mboka na kati ya mwango ya bozui esika, mituna , pe sango likolo ya REDD o ekolo Congo (Plan de Planification, de Consultation et d'Information a la REDD en République du Congo)	Brazzaville
20/08/2010	Bopesi sango ya misala miabaye basali elongo na Banque Mondiale, PNUD, PNUE/UN-REDD, AFD, Norvège, WCS, ONFi, GAF, WWF, WRI, RFF, FERN, pe ba ndeko basusu ya zebi pe misolo nabokambi ya Minitele ya bokoli bwa seko, ya kita ya zamba pe ya zinga zinga, na ba ntoma bazuami o ekolo ya PNUD, FAO pe Banque Mondiale	Brazzaville
Sept. 2010	Mbongisami ya makita pe Focus groupes na bokambi ya mangomba ya bondeko (Ministères, ba kopani ya bakuli, ba ONG pe Associations) mangomba ya mituna na balingani ba bang ope bobkisi ya malamu ya R-PP.	Brazzaville na bituka
Oct. 2010	Bolandi ya makita pe ba focus groupes na bokambi ya mangomba ya bondeko (ba Ministele, ba kopani ya bakuli, mongo ya bana mboka pe masanga) na nzela ya mituna ya ba balingani na bango pe bobakisi ya malamu ya R-PP.	Brazzaville na bituka
Nov. 2010	- Bolandi ya makita pe focus groupes na bokambi ya mangomba bazali na bondeko (ba Ministele, ba kopani ya bakuli, mongo ya bana mboka pe masanga) na nzela ya mituna na ba ligani na bango pe bobakisi ya malamu ya R-PP. - Bozui esika ya babiangami banso na misala miaboloni banzete mokolo eyebana pona nzete ya mobu 2010. - Bolandi ya makita ya bopesi sango ya misala ya maboke ya bandeko pe bosali ya ba atelie na bituka (Dolisie, Owando, Brazzaville) pona kosangisa pe kotia esika mbano ebakisami pona bopetoli ya R-PP Congo	Brazzaville na bituka
04/12/2010	Molulu ya suka ya bopanzi sango ya yanbo na ekolo likolo ya REDD pe R-PP • Ntoki (mabina,masese) • Suka ya bopanzi sango	Brazzaville na bituka

N.B: Baye bazuami o kati ya misala REDD+ o ekolo Congo (mbula matali pe bakuli), plate forme to lisanga ya ba ONG basali pe mituna ya bango mei pe ba atelie bazua lisalisi ya banganga mayele ba REDD.

Mbala ya mibale Forum International ya bakolo mabele ya Africa ya kati kati (FIPAC), esimbami na Impfondo (Etuka ya Likouala) uta mokolo ya16 tii mokolo ya 19 sanza ya misato mobu 2011, epesi, libaku ya kolanda epai ya bantoma ya bakolo mabele mituna likolo ya REDD+ pe R-PP. lisalisi ya (reseau national) lisanga ya ekolo ya bakolo mabele ya Congo (RENAPAC) epesi eposa ya kobaongisa «side event REDD+» eazuaki lisalisi na misolo pe biloko ya mosala ya Ministele ya bokoli ya seko, ya nkita ya zamba pe ya zinga zinga (MDDEFE), esimbamaki na tina oyo « MAYELE YA KOSALELA YA BAMBENGA LIKOLO YA REDD+ » (LE SAVOIR FAIRE DES PEUPLES AUTOCHTONES SUR REDD+) pe epesi posa monene epai ya bai likita na FIPAC pe bato ba Impfondo pe zinga zinga.

Mboka Impfondo, egumba mokonzi ya etuka Likouala, ezali na motango monene ya ba kolo mboka epesi eposa kobenda bakolo biboka epai ya misala REDD+. Bango bandimi kosalisa yango. Mayele ezuami sima ya masese ya nzela ezalaki ekolo moko ya sika, oyo esepelisi bato natina yango ekoyingela eyano ya ekolo (approche nationale) ya muango ya bopanzi sang ope mituna ya ba babiangami okati ya misala (processus) REDD+ o ekolo Congo.

Annexe 2.2 : Liloba likolo ya ndelo ya misala ya likita ya mbala ya babiangami ya (CP 9eme) ya FCPF, o ekolo Norvège mobu 2011

BOKUNDOLI YA MIKANO YA CP9 - F

Likita ya libwa ya Comité ya babiangami ya Fonds de Partenariat pour le Carbone Forestier (FCPF), oyo esimbami o engumba Oslo o ekolo Norvège etaleli lolenge ekolo Congo endimi kolanda masengi ya CP6 oyo ezuamaki o mobu 2010 o egumba Georgetown (Guyana).Na tin aya posa makasi ya ebele(mokama) ya mangomba ma mbana ekolo ya bapaya, comité elakisi na coordinationale nzela ya :

- Kobongisa bososoli ya ba tina ya bozangisi bazamba okati ya composantes 2a na kolakisaka kwkoso ya bo kati banzete na masini pe bisika mosusu bokoli ndakisa; ma bang aya talo, pitoloi, mosala ya bilanga ya ba masini o ntei ya zamba ;
- Kobongisa bososoli ya lolenge ya bosalisi ya REDD+ (eteni 2c) na kolimbolaka na bozindo misala mia zebi etangami pona yango na R-PP ;
- Kobongisa litaki lia misolo ya eteni 4b pona bolandi ya ba bonofisi nyonso makama.

NDELO YA BOSALI MIKANO YA CP9-FCPF

Na mokolo ya 28 sanza ya mibale mobu 2011, makambo ya tina oyo basimbaki na bokutani yango na maye matali mikano ya 9ème session ya Comité des Participants du Fonds de Partenariat pona Carbone Forestier (FCPF), mazali maye :

Mikano	Ndelo ya misala	Lolenge esalemi
Boyebi tina bozangisi, mingi mosala ya bokati ba nzete na masini pe kolakisa bolamu ya bokolisi mtaki masusu (ma bang aya talo, pitoloi pe mosala ya bilanga) okati ya ba zamba.	Esalami.	eteni 2a ebongisamaki pona kopesa eyano na ndenge ya solo solo na likambo yango : • Makanisi ya makasi oyo ekomamaki na ba rapports ya Observatoire Indépendant des Forêts (OIF) na masengi ya boyangeli bazamba ; • Ba TDRs na molai ya boyekoli batina ya bokati banzete pe bobebisi bazamba. • Makanisi 4 oyo basololaki na yango pona koyeba malamu malamu liboso batina ya bokati banzete pe kobebisa bazamba mazwami obele na esika se moko.Ba mbano ya makanisi ya liboso wana to oyo ya lelo etiami esika moko Ezali mingi mingi makambo oyo esi kosalama na ba. projet pilote REDD mibale (projet oyo etali etando ya bazamba na oyo babiangi quantification de carbone) bakisa makanisi likolo ya mikanda ya ba politiki likolo ya bio-énergie na ba anketi likolo ya misala ya bois-énergie. • Encadré moko mosusu (encadré 2a2) ekotaki o kati ya eteni 2a. Ezali likolo ya masolo oyo eyebani pe endimami na lolenge ya bomoto, likolo ya misala ya boluki oyo Guvernema apesi ndingisa na: - sosote ya pitolo na kombo ENI Congo pona misala ya boluki likolo ya bazelo ya gudron na kati ya etuka ya Kouilou ;

		- Mining Project Development (MPD) na Congo Iron pona misala ya boluki likolo ya mabanga ya talo na bituka ya Lékoumou na ya Sangha. Encadré yango elakisi polele polele na kati ya eteni 2d oyo etali mwango ya mibeko na maye matali boyekoli ya mbeba po ya zinga zinga pe bomoi ya bato. • Basango etali tombwa ya lobi lobi ya bilanga ya mbila elimbolamaki pe na mokako ya 3.1 na oyo etali boloni bilanga..
Kotala na molai bayekoli pona kosalela na ndenge ya polele essika REDD+ akoki kokoma na ekolo Congo.	Mosala esalami	Ba (TDRs) likolo ya boyekoli esengeli kosalama pona kopetola misala mia REDD+ na ekolo Congo mabongisami pe mayingeli o kati ya buku ya R-PP oyo. Esemboli : eleko, masengi ya masolo, oyo ekoki kopesama sasapi, mituna ya siki siki ya kososolo (manaka ya kosalela yango, kososola banzela po na kokabola matomba, kososolo banzela pona koyangela ba Fonds REDD+, lotomo ya bilo ya boyekoli (to mapinga ya babilo ya boyekoli, lolenge ya mosungi to bilo ya boyekoli, lotomo ya mikolo boni. Masengi na makambo ma tekiniki ya likolo likolo pona tombwa ya misala mia REDD+ na ekolo Congo, esembolamaki na kati ya ba TDRs yango.
Kobongisa malamu malamu misolo oyo etali ba co-bénéfice.	Mosala esili	Misolo oyo epesani na eteni 4b oyo etali bolandeli ya matomba to ba co-bénéfices pe kwokoso epetolamaki lisusu pona kozwa makoki oyo esengeli pona kokokisa misala oyo bakanaki. Misolo misusu mipesami pona misala ya Observatoire Indépendant pona kopesa ye eeeposa ya kokamba lotomo na ye.

Annexe 1b-1 : Masolo na babengami oyo esi kosalama na bolelo likolo ya RPP ya ekolo Congo

Ndenge ya bokutani, mokolo pe esika	Makambo malobami pe ma siki siki
Masolo esalama likolo ya REDD+ na RPP lokola	
Atelie ya kopanza sango ya misala oyo esi kosalama likolo ya mbongisami ya RPP, mokolo mwa 20 sanza ya yambo mobu 2010 na Brazzaville (tala sango epesami na makomi ma infra)	Bopesi babengami masolo likolo ya mokano oyo ekolo ekamati pona kolanda nzela ya REDD+ Kobeta masolo na masengi ya banzela ya kokamba misala mia REDD+ na molongo mobimba Bokongoli baposa ya babengami na maye matali mayele ya kosalela REDD+
Atelier départemental ya Kinkala na kati ya etuka ya Pool, na mikolo ya 12 na 13 sanza ya misato mobu 2010 (tala oyo ekomami na infra)	Sango likolo ya processus REDD+ na molongo na makambo ma ye Sango likolo ya esika oyo REDD akomi yambo te ayingela na misala mia kosalela RPP ya ekolo Congo Masolo makosalama na batoma ndambo ndambo likolo : ○ mibeko mia kokamba REDD+ oyo mizali kosalama ○ muango ya masolo pe boyangeli bua bato banso ○ batina ya likolo likolo pe ya bozindo ya bobebisi bazamba pe bokati banzete na kati ya ekolo
Atelier départemental ya mikolo ya 16 na 17 sanza ya misato mobu 2010 na Ouesso na kati ya etuka ya Sangha (tala oyo ekomami na infra)	Sango likolo ya processus REDD+ na mokili pe makambo ma yango Sango likolo ya mbongisami pona RPP ya ekolo Congo Kozwa batoma ndambo ndambo pona masolo matali babengami likolo ya : ○ mibeko mizali kobongisama pona kosalela REDD+ ○ muango ya masolo pe boyangeli na bato banso ○ batina ya likolo likolo pe oyo ya bozindo ya bobebisi bazamba pe bokati bazamba na kati ya ekolo
Atelier départemental ya Pointe Noire na etuka ya Pointe Noire, mikolo ya 29 na 30 sanza ya misato mobu 2010 (tala oyo ekomami na infra)	Kolakisa mbano ya mabandela ya muango ya ekolo Congo pona REDD+ Manso oyo REDD+ ayebi na bikolo bisusu lokola (Madagascar, RDC, Suriname) Tina ya boloni banzete na ndenge ya REDD+ Masolo na babengami likolo ya ba « drafts » nionso ya eteni ya RPP
	Epai wapi basengeli kosalela REDD+ na ekolo Congo

	Tina ya lelo pe ya mikolo ya bozangisi ba zamba Politiki ya ekolo REDD+ Mwango ya mituna
Likita na nzela ya bilili na ebombolo molongo BM, mokolo ya 9 avril 2010	Kotiya motuya na mbongisami ya ba composantes ndenge na ndenge ya RPP

Lolenge ya bokutani, mokolo pe esika	**Makambo malobami pe maye ma sikisiki**
Masolo esalami na eteni ya 1a	
Lambert IMBALO, Mokambi bilo ya mosala o MDDEFE	Mbongisami pe botambwisi ye mataki ya boyangeli REDD+ ekolo Congo
Rosalie MATONDOMokambi ya litaki ya Service national ya boloni ba nzete MDDEFE	Lolenge yoko (Idem)
Simon MABIKA, Ministele ya mambi ma mabele pe bitando ya leta	Lolenge yoko (Idem)
Bernard GOULOU, Motei pona Politiki ya mosala bilanga pe bobokoli bibwele	Lolenge yoko (Idem)
Lorenzo ORIOLI, moko ya ENI Congo	Lolenge yoko (Idem)
Roch Euloge NZOBO, Observatoire congolais des droits de l'Homme (OCDH). Botali makoki ma moto	Lolenge yoko (Idem)
Sylvie Nadège MFOUTOU BANGA, Banga lingomba pona bokoli pe makoki ma moto o ekolo Congo (ODDHC)	Lolenge yoko (Idem)
Christian LOUBAKI, Présidence de la République	Lolenge yoko (Idem)
Jean-Pierre MACKITA, CONADEC	Lolenge yoko (Idem)
Havene Peut-être QUERET-MOUSSOUNDA, Mokambi bilo ya bokebi o Ministele ya Pitoloi	Lolenge yoko (Idem)
André SENGUELA, Ministele ya mabanga ma talo pe boluki mabanga	Lolenge yoko (Idem)
Donatien N'ZALA, Dikitele Mokonzi ya nkita ya zamba o MDDEFE	Lolenge yoko (Idem)
Alexis MINGA, Dikitele Mokonzi ya zinga zinga o MDDEFE	Lolenge yoko (Idem)
Léonard MOUBOUNDOU, Moko o ndako ya misala ya tata mokonzi ya ekolo	Lolenge yoko (Idem)
Joël LOUMETO, Université Marien NGOUABI	Lolenge yoko (Idem)
Bouya IBEAO, Mokambi ya mibale (Vice-Présidence) ya CARESCO	Lolenge yoko (Idem)

Anaclet M'VILA, ENI Congo	Lolenge yoko (Idem)
Orioli Lorenzo, ENI Congo	Lolenge yoko (Idem)
Antoinette NKABI, Cabinet ya MDDEFE	Lolenge yoko (Idem)
Marguerite HOMB, Espace créateurs	Lolenge yoko (Idem)
Gervais LOUTINA, Société TRABEC	Lolenge yoko (Idem)
Adelaïde ITOUA, Attachée au Cabinet MDDEFE	Lolenge yoko (Idem)
Jean-Pierre KAMPE, Mokambi ya Centre régional ya boluki likolo ya misala ya mabele zamba na mboka Oyo	Lolenge yoko (Idem)
Marie-Joseph SAMBA-KIMBATA, Université Marien NGouabi	Lolenge yoko (Idem)

Lolenge ya bokutani, mokolo pe esika	**Makambo elobami pe biloko ya motuya**
Mituna epesami likolo ya eteni 1b	
Plate forme ya mangomba ma bana mboka pona boyangeli seko ya bazamba efandisami na nguya ya APV FLEGT, lmokolo ya 23 janvier 2010 o engumba Brazzaville	Bopanzi sango likolo ya REDD+ pe motuya makasi ya boyingisi o misala mangomba ma bana mboka (Societé Civil)
Likita elongo na lisanga lia ekolo ya ba kolo mboka ya Congo (RENAPAC), mokolo ya 11 mars 2010 o engumba Brazzaville o esika ya mosala ya RENAPAC	Bopanzi sango likolo ya REDD pe motuya makasi ya boyingisi o misala mangomba ma bana mboka
Ba ateliers misato ya bituka na nzela ya mituna mine	Bondimi eyano (approche) ya mwango ya mituna pona bakolomboka. Mbula matali, lisanga ya bikolo, ban toma ya bakuli bandimi mwango ya mituna wana

Lolenge ya bokutani, mokolo pe esika	**Makambo elobami pe biloko ya sikisiki**
Mituna esalemi likolo ya eteni 2c	
Gilbert MASSOUEMA, Mokambi ya bosalisami ya mambi ya mabele, Ministele ya mambi mabele pe bitando ya leta	Bokomisi ya mabele ya bituka, matata ya Droit Francice tin aya misolo (crédits) carbone, mosala ya leta, eyano (approche intégrée) okati ya REDD+
Francis BEMBA, (Conseiller) ya bitando ya leta, Ministele ya mambi ya mabele pe bitando ya leta	Lolenge yoko (Idem)

N. WATHA-NDOUDY, Molakisi, Faculté des sciences, Université Marien NGOUABI	Mambi ma mabele o longo, mibeko ekomami pe mibeko miabokoko, makama euti na mabele o ekolo Congo
Marcel LEOUOBO, Molakoli ya ekolo pe motatoli ya etuka ya Niari	Lolenge ya misolo(credit)ya, carbone, bokaboli ya misolo, mosala ya leta na ndembe ya bokaboli
Marcel MOUTOU, Zuzi, Attaché administratif pe juridique ya MDDEFE	Lolenge yoko (Idem)
Bienvenu Parfait MATSALA, Moto ya mibeko, mokonzi ya Observatoire congolais ya makoki mazinga zinga (droit de l'environnement)	Lolenge yoko (Idem)
Virgile SAFOULA, Mokambi ONG EDIC	Lolenge yoko (Idem)
Guy Roger BAMBI, Dikitele ya boyekoli o ete yelo Lycée technique agricole	Kwokoso na zinga zinga na ba systèmes ya misala ya bilanga mbongwana na tango
Héliodore MASSAMBA, Dikitele ya boteki ya Ministele ya mosala ya bilanga	Kwokoso na bozangisi bazamba pona boloni banzete ya mbila
Gaspard NGOMA pe Bernard OTIA, Ekambelo ya botangi ba ndako (architecture) ya Ministele ya botongi mboka (urbanisme)	Kwokoso ya zinga zinga ya misala minene likolo ya ecosystems
Emile KAMI, mokonzi ya Herbarum national	Bosali motuna ya bokitisi bozangisi bazamba na nzela ya boluki
Félix NTSIANGANAMokambi ya Lycée technique ya boloni ya ouesso	Kwokoso ya zinga zinga ya ba systèmes ya misala ya bilanga mbongwana ya tango

Lolenge ya bokutani, mokolo pe esika	**Makambo elobami pe biloko ya tina**
Mituna mizuami na eteni 3	
Raphaël MOKOKO, Mokonzi monene ya mwango pe bokoli, Ministele ya mwango	Ndenge ya sikisiki ya kosalela DSRP na bamiango na manaka misusu ya tobua Mateya pe bososoli oyo esikosalama na kati ya Direction Générale
Dominique KIMPOUNI, Dikitele ya coordination pe ya harmonisation, DG-CNSEE	Bososoli ya makasi ya ndenge ya kosala kongolo ya sango ya statistique; mataki ya mosala, lolenge ya kosala kongolo ya mbano ezuami. Bolakisi ya mwango ya ekolo pona bobongi ndenge statistique
Guecko OBAMBI, Mokambi CNSEE	Mbano ezuami na nzela ya enketi ya ekolo likolo ya bobola
Etaki Wa DZON, Mokambi litaki ya modélisation macroéconomique o ekambelo ya DSRP	Bolakisi ya ndenge (modèles) RMSX pe Macro Congo Masolo likolo ya litomba ya bango okati ya REDD+

Hervé DIATA, Molakisi monene (Professeur), Faculté des Sciences Economiques, ya Université Marien NGOUABI	Botebi ya makoki ya ekolo ya boyebi mateya pe boluki na mambi ya modélisation ya nkita ya bitando (spatiale) Misolo ya bosali boluki o ekolo Congo. Ndenge nini kosangisa boluki pe lisalisi na mokano ya politiki ?
Evariste NOMBO, Lisanga ya boluki (Groupe de recherche en sciences exactes et naturelles), kala géographe o CERGEC	Boyebi mibembo pe makoki ya bat ope biloko ya CERGEC Botangi ya ba mbano ezuami Masolo likolo ya posa na bolendisi makoki ya CERGEC pe na nzela ya bokeli ba kalati (production cartographique o Congo)
Xavier BLANCHARD, Dikitele ya agence AFD o engumba Brazzaville	Boni koyingisa litaki ya zamba ya ba kuli okati ya misala ya REDD+ ? Boni kofandisa mosala o kati ya ba Ministele na misala (processus) ya REDD+? Lisalisi ya l'AFD o ekolo Congo na zinga zinga : boyekoli ba kani likolo ya kongolo ya nzete ya moto lomeko pe lolenge ya bokati, bitano bososoli misolo ya badefisi okati ya litaki ya zinga zinga
Jean Noël LOUMETO, Litaki ya biologie pe physiologie végétale, Université Marien NGOUABI	Bososoli makoki ya ekolo na bipai ndenge ne ndenge ya litomba pona REDD

Lolenge ya bokutani, mokolo pe esika	**Makambo elobami pe biloko ya sikisiki**
Mituna epesami likolo ya eteni 4	
Mwango ya lisalisi na boyangeli ya zamba (PAGEF)	Bozali ya botangi ya mbongisami o Sud (ya mingite, botangi mosusu ekozuama o sima ya mwana basanza)
Paul TELFER, Mokambi ya WCS Congo	Misala ya WCS na maye etali bobateli
Lambert IMBALO, Mokambi ya ndako ya misala o MDDEFE	Makambo matali motango ya bazamba oyo ekoki kozwama na MDDEFE
François NTSIBA, Dikitele ya CNIAFF	Bozali ya ba mbano ya botangi ya CNIAFF
Donatien NZALA, Mokambi monene ya nkita ya zamba o MDDEFE	Bozali ya ba mbano ya botangi ya bazamba o MDDEFE
Basile MPATI, Litaki ya botangi o CNIAFF	Etamboli malamu ya misala pe lolenge ya kosalela botangi ya ekolo
Chérubins Brice OUISSIKA, Litaki ya ba kalati (cartographie) ya CNIAF	Lolenge ya mosala basaleli pe na mituya ya bozangisi bazamba ezuami
	Kalati ezali, bilili ya satellites ezali
Patrice GOUANA, Mokambi yalitaki ya botangi o MDDEFE	Bozali (Disponibilité ya mikanda ya motuya / listing ya botangi ya mbongisi esi esalami pe ezali kosalama.

Lolenge ya bokutani, eleko pe esika		Makambo pe bilembo ya sikisiki
Botuni esalemi likolo ya ba eteni 2a mpe 2b		
IMBALO Lambert	Dikitele ya ndako ya mosala ya MDDEFE	(i) Limoni ya politiki ya Congo likolo ya mbongisami misala ya ekolo pona REDD+ (ii) Bososoli makasi pe botau ya bapolitiki ya mambi ya zamba
AQUINO André	Nganga mayele FCPF - Banque mondiale	(i) Bopesi mateya ya ba nganga mayele (ii) Bopanzi sango o misala (processus) REDD+ (ii)i Bososoli ya mikanda ya liboso ya (DRAFTS) pe bokutani ya bakomi
BAMANA-DANDOU Georgette	Mokambi monene ya misala ya bilanga, Ministele ya misala na bilanga pe bobokoli bibwele	(i) Bososoli ya bokasi pe botau ya politiki ya misala bilanga, (ii) Miango ezali na bososoli, (iii) Boyokani o kati ya ba Ministele pona kosalela na bitando na bituka
BLANCHARD Xavier	Mokambi ya AFD o engumba Brazza	(i) Mwango ya mbongisami, biloko ya malamu pe mikakatano na mikolo miye (ii) Bopesi na bituka pe bokaboli ya misolo REDD+ (iiiLisango ya bapesi misolo na banzela ya DSRP
DOLAMA Virginie Euhragie	ONG ACNL	(i) Mangomba ma bana ekolo pologami REDD+ : boyebi ya misala(processus), makamba ya lelo pe ya lobi (ii) Bomonisi ya mangomba ya bana ekolo na bituka
ELOMBILA Jean-Claude	Kalaka monene (Inspecteur general) ya misala ya bilanga	(i) Misala ya bilanga : Biloko, lolenge ya misala, bilanga ya masini, bokitisi ya jachere, kwokoso na bazamba, kwokoso na mbongwana ya tango(changement climatiques na misala ya bilanga (ii) Makambo likolo ya bozongi bilenge na ba mboka ya bangomei
GOULOU Bernard	Motei na politiki ya bilanga ndako ya mosala Ministele ya mosala ya bilanga pe bobokoli bibwele	(i) Bososoli bokasi pe botau ya politiki ya bilanga (ii) Miango ezali na bososoli, boyokani ya baministele pona kosalela na bitando ya bituka
GUELELE KOUENE K. Arsène HOMB Marguerite ILOY Davy Sostène ITSOUA Guy Fulgence KITEMO Gaston MACKITA Jean-Pierre MINIKORO César NDZOULA Honorine NSOSSO Dominique SAFOULA Virgile	ONG REJEFAC-Congo/AESI Point focal ONG Espace créateurs (Département du Pool) ONG CFC ONG CEDEV ONG ACEIE ONG CONADEC ONG ADUR ONG Amis du Parc d'Odzala ONG AMEA ONG EDIC / RIAT	(i) Mangomba ma bana ekolo popolo gami REDD+ : Bososoli ya misala (processus) pe bosombi tinyi likolo ya mosala ya lobi (ii) Botalisi ya mangomba ma bana ekolo, mingimingi na bituka, bolandi ya boyekoli pe makasi ya makanisi
KOMBO Germain	Motei (Conseiller) pona bokoli ya seko ndako ya mosala MDDEFE	(i) Politiki ya etuka pe tina ya bozamgisi pe bobebisi (ii) Etamboli ya sika ya misolo ya PFNL pe ya bois énergie

LOUMETO Joël	Molakisi-moluki o eteyelo l'Université Marien NGOUABI de Brazzaville	(i) Botalisi ya mangomba ya bana ekolo pe botalisi ya ba masanga (coordination), forum ; pe ya ba plate formes ya mangomba ya bana ekoloo kati ya d'ONG dans REDD+ (ii) Mosala ya eteyelo enene (universite) na bopesi mateya na ba nganga mayele, boluki zebi pe eposa ya kopesa mateya na bikipi ya boyekoli
MAKAYA François	Point focal REDD+ o Ministele ya lotiliki	(i) Mangomba ma bana ekolo pe pologami REDD+ : bososoli ya misala (processus) pe bosmbi tinyi likolo ya makambo ma lelo pelobi (ii) Botalisi mangomba ma bana ekolo, mingi na bituka, bolandi boyekoli pe makasi ya makanisi
MAKITA-MADZOU Jean-Pierre	Botaniste	Maloba ya ban ganga mayele likolo ya tin aya bozangisi pe bobebisi bazamba
MATONDO Rosalie	Mokambi ya litaki ya ekolo pona boloni bazamba MDDEFE	(i) Etamboli ya ba pologami ya boloni ba nzete (ii) Misala ya sika ya SNR (iii) Mikaka tano ya mabele ya bitoka (iv) Esik aya boloni banzete okati ya REDD+ (iv) Mosala ya basi o kati ya litaki ya ba zamba
MBILE Peter	Nganga mayele ya WRI	(i) Etamboli ya sika ya litaki ya bazamba (ii) RPP pe miango ya liboso ya bomeki pona kosalela
MINGA Alexis	DG Mokambi monene ya zinga zinga ya MDDEFE	Maloba ya banganga mayele likolo ya tina ya bozangisi pe bobebisi
MOKOKO Léon Raphaël	Dikitele mokonzi o Ministele ya mwango	(i) Politiki ya mwango : Miango ya lelo pe lobi, bolandi pe bososoli (ii) Bopetoli o misala (misala pe bosonbi) (iii) Kongolo ya ba mbano epai ya ba Ministele (iv) Mbongisami ya planification strategique 2011-2016, limoni (vision) ya lobi mobu 2025 pe ndenge ya mosala pona boyekoli
MPATI Basile	Litaki ya botangi mbongisami - CNIAFF	Maloba ya banganga mayele likolo ya tin aya bozangisi pe bobebisi
N'ZALA Donatien	Dikitele mokonzi ya nkita ya bazamba ya MDDEFE	(i) Tina ya bozangisi pe bobebisi (i) Etamboli ya sika ya mosala ya mataki ma let aya bazamba (iii) Misolo ya ba PFNL pe bois-énergie
NGOLIELE Augustin	Point focal ya Convention sur la diversité biologique	(i) Botali ba CDB pe ekangele yaye na misala (processus) REDD+ (ii) Misala ya mangomba ya bana ekolo pe alakisi na kopanza mbela likolo ya biodiversité, mbongwana ya tango, REDD+, etc.
NGOUELE IBARA Jean	Momonisi bakolo mboka	(i) Bakolo mboka o ekolo Congo : Bomoi pe mikakatano (ii) Botalisi bakolo mboka pe botangoli bango
NKABI Antoinette	Ndako ya mosala ya MDDEFE	Maloba ya ba nganga mayele o tina ya bozangisi pe bobebisi bazamba
NTSIBA François	Dikitele ya CNIAFF	Maloba ya nganga mayele o tina ya bozangisi pe bobebisi ba zamba
OSSEBI-MBILA Samuel	Mokambi litaki ya mibeko, DG ya nkita ya zamba ya MDDEFE	(i) Etamboli ya bazamba, bitando ya bazamba, mbongisi ya bozangisi ba zamba pe (ii) maloba ya banganga mayele likolo ya bozangisi ba zamba pe bobebisi
OYO Pierre	Point focal climat, MDDEFE	(i) Mbongwana ya tango pe misala (processus) REDD+ (ii) Botangi misala nyonso ya mapango ya liboso (iii) Kwokoso ya bozangisi ba zamba zinga zinga ya bigumba

PENELON Alain	Mosungi pona zebi ya mosala ya bikolo pona FLEGT(assistance technique regional)	(i) FLEGT na bikolo ya zinga zinga pe o ekolo Congo (ii) Boyangeli ba zamba (iii) Plitiki ya bapesi misolo na mambi ma bilanga
SAMBA Pierre	Litaki lia makoki o ekambelo minene ya zinga zinga ya MDDEFE	Maloba ya ban ganga mayele o tin aya bozngisi ba zamba pe bobebisi
TELFER Paul	Dikitele ya WCS Congo	Lisalisi na bokeli ya RPP
TURUNEN Léa	Motali bazamba o, Commission européenne	Eposa ya lisungi o kati ya (plan indicatif national 2008-2013) mwango mwa bolakisi misala ya ekolo na mibu 2008-2013 pe boyingisi okati ya mbongisami ya PIN mibu 2014-2019
VIVIEN Catherine	Boyangeli matoma ya zamba (FRM)	(i) Etamboli ya bazamba ya ngele ya Congo (ii) Misala (Processus) FLEGT (iii) Bopesi mateya na ba nganga mayele ya Ministele
NGOUISSANI Adolphe	Dikitele o etuka ya misala ya bilanga na etuka Pool	(i) Likambo ya misala ya bican ga o etuka Pool (ii) Bopesi motuya pe bopalanganisi ya systèmes ya misala ya bilanga, ya zamba pe bobokoli bibwele (iii) Bosali bilanga na nzela ya masini elongobani (iv) Bomatisi bitando ya misala
MOUKISSI Marcel	Dikitele o etuka ya Pool ya nkita ya zamba	Likambo ya bozangisi ba zamba pe bobebisi o etuka Pool (etuka Pool mopesi ya liboso ya makala na engumba Brazzaville)
NSAKABOUEYA Albertine DIAFOUKA Bambelela	Motatoli (conseillere) ya etuka Pool Secretaire general ya prefecture ya Pool	(i) Makambo ya bokoli ya etuka ya Pool (ii) Bokoti, o misala REDD ya etuka ya batatoli ya etuka
MPOKOSSO Rodrigue MATINGOU Boniface AKOUELAKOUM Emmanuel KOUMBA Jean-Didier	Dikitele pona etuka ya agri. - Sangha Dikitele pona etuka ya nkita ya zamba EF - Sangha lisanga ya batatoli ya - Sangha Secrétaire général ya Préfecture – Sangha	(i) Likambo ya misala ya bilanga o etuka sangha (etuka ya ba zamba ebele) (ii) Bokoti, o misala ya comite REDD+ ya etuka, ya batatoli ya etuka

Annexe 1b-2 : Makambo ma tina ya ba atelie ya botuni ya ba babiangami oyo esimbami bolelo likolo ya RPP ya ekolo Kongo

NINI ESALEMI

Atelie moko ya ekolo ya bobandi misala esimbami na mikolo 20 tii 21 Janvier 2010 o engumba Brazzaville. Elandami nai :

- atelie sambo ya bituka esimbami na bituka ya Pointe-Noire pe kouilou, ya Pool, ya Niari, ya Sangha, ya Likouala pe ya Lékoumou. Bileko ya ba atelie wana ezali boye :
    - Etuka ya Pool o Sud (ngele) ya ekolo o engumba Kinkala (engumba mokonzi ya etuka): uta mikolo ya 12 tii 13 sanza ya Mars mobu 2010 ;
    - Etuka ya Sangha o londe ya ekolo o engumba Ouesso (engumba mokonzi ya etuka) : uta mikolo ya 16 tii 17 sanza ya Mars mobu 2010 ;
    - Bituka ya Pointe-Noire pe Kouilou o ngele ya ekolo engumba Pointe-Noire (Engumba mokonzi ya etuka ya Pointe-Noire) : uta mikolo ya 29 tii 30 sanza ya Mars mobu 2010 ;
    - Bituka ya Likouala o ngele ya ekolo engumba Impfondo (Engumba mokonzi ya etuka): uta mikolo ya 28 tii 29 sanza ya Janvier mobu 2011 ;
    - Bituka ya Niari o ngele ya ekolo engumba Dolisie (Engumba mokonzi ya etuka): uta mikolo ya 28 tii 29 sanza ya Janvier mobu 2011 ;
    - Bituka ya Lékoumou o ngele ya ekolo engumba Sibiti (Engumba mokonzi ya etuka): uta mikolo ya 28 tii 29 sanza ya Janvier mobu 2011 ;
    - Bituka ya Brazzaville elongo na ba atelie ebele na ba plateforme ya mataki na sanza ya Avril 2010, Novembre 2010 pe Janvier 2011.
- ateliers ya ekolo misato ya bondimi ya R-PP ya ekolo Congo. Ezali :
    - atelie ya ekoloesimbami o engumba Brazzaville mokolo ya 15.Avril mobu 2010, pona bondimi ya R-PP ya ekolo Congo, eteni ya Avril 2010 epesami na ban ganga mayele FCPF pona kozu biyano ya liboso ;
    - atelie ya ekolo esimbami o engumba Brazzaville ya …ya …Mai mobu 2010, pona bondimi ya R-PP ya ekolo Congo, eteni ya Juin 2010, epesami na binama ya Comité des Participants (CP6) ya FCPF ;
    - Atelier ya ekolo esimbami o engumba Brazzaville ya mikolo 22 tii 23 sanza ya Février 2011 pona bondimi ya eteni epetolami ya R-PP ya ekolo Congo.

Na ba atelie wana ezuami esika bamonisi ya Congo ya ba plateformes ya bulamatadi, bakuli pe mangomba ma bana ekolo. Ezuami pe esika ban toma ya bapesi misolo, (PNUD, Banque mondiale, FAO), WCS, ONFI, Norvège pe ekolo ya Congo Demokratiki.

Biloko minei ya tina ezalaki na ndembe ya misala ya ba atelie, ndakisa : molulu ya bobandi misala, misala na maboke ya bato, eloko ya makita (session plenière) pe molulu ya bosukisi. Milulu nyonso ya bobandi pe bosukisi ezalaki na bokambi ya dakonzi ya Ministele ya bokoli ya seko, nkita ya zamba pe zinga zinga pe bituka :

- Tata Henri DJOMBO, Ministre ya bokoli ya seko, nkita ya zamba pe zinga zinga pe basali baye Lambert IMBALO, mokambi ya kala ya ndako ya misala ya MDDEFE pe Sébastien M'POUSSA, mokambi na mikolo miye ya ndako ya misala ya MDDFE, pona ba atelie ya ekolo (bobandi pe bondimi ya RPP) o engumba Brazzaville ;
- Bakonzi ya bituka to ba Secrétaires Généraux ya bituka pona ba atelie ya bituka ya Pool, Sangha, Pointe-Noire, Kouilou, Niari, Likouala pe Lékumou.

Ba atelie wana epesi nzela ya kobangisa malamu penza ba composantes ya RPP elakisami na banganga mayele ba ekolo baye basali mosala wana na ba atelie ya etuka ya Kinkala pe Ouesso, ezuaki lokumu ya kokamba tata André AQUINO ya Banque mondiale, yango epesaki eposa na ba atelie bapesa masengi ma bongo na ye.

Atelier ya mokolo ya 15 Avril 2010, ezali na bokambi ya Ministele ya bokoli ya seko ya nkita ya zamba pe zinga zinga epesi nzela na bai atelie ya kondima R-PP ya ekolo Congo. O sma ya ba atelie wana, babongisi atelie mosusu yaekolo bayokani pona kozela makanisi ya liboke ya ban ganga mayele ya FCPF pona kobongisa l'atelier ya ekolo na sanza ya Mai 2010, pona kondima eteni oyo bapetoli ya R-PP na lisungi ya makanisi ya liboke ya ban ganga mayele ya FCPF. Eteni endimami ya R-PP wana, epesami na nkota lofalase pe angele, bandimaki yango o ndembe ya misala ya (Comité des Participants) ekambelo ya ba biangami ya motoba ya FCPF na sanza ya Juin 2010 o engumba Georgetown o ekolo Guyana.

ATELIE YA BOBANDI

Yango epesi nzela ya boyebi masengi ma tina maye :

- Bozangi ya bolimboli ya « zamba » oyo ezali kaka pona ekolo Congo ;
- Bozangi ya makanisi moko ya biloko ya bassin ya Congo likolo ya makambo ya carbone kasi mingi ya zando ya carbone ;
- Kokanisa malamu scénario de référence ya kosalela pona ekolo Congo po ete bazua lolenge malamu ya botangi ya carbone ;
- Esengeli ba kotisa mangomba ma bana ekolo pe bai mboka pe bakolo mboka o misala ya RPP pe bosalisi misala REDD+ ;
- Posa ya kolendisa makoki ya bikolo ezali na nzela ya bokoli, na misala (processus) ya bosali pe bosalisi ya RPP, kasi pe na bisalelo (outils) REDD+, lokola scénario de référence pe système MRV.

ATELIE YA BITUKA

Ba atelie ya bituka epesi nzela ya kotalela makambo maye likolo :

- Bopesi mateya na bai mboka, baye bayebasalaka misala oyo ebenda bozangisi ba zamba pe bobebisi ;
- Botambwisi mataki ma boyangeli ya misala (processus) REDD+ ya ekolo Congo ;
- Esik aya bituka, ba (districts) pe ba mboka na boyangeli ya misala (processus) REDD+ o ekolo Congo;
- Babiangami o kati ya ba Comités ya bituka REDD+ pe bofandisi bongo;
- Ndanga ya tinate ya bikolo bisusu okati ya boluki misolo pona misala (processus) REDD+ o ekolo Congo;
- Likambo ya boyekoli kwokoso na bato ezongisi na sima na ndembe ya boyekoli kwokoso na zinga zinga pe bato.
- Bomeko ya mobebisi mopepe-mofuti (pollueur payeur) ;
- Likambo ya mabele ;
- Likambo ya bobombi ya carbone na boloni bilanga pe bilanga ya ba nzete ;
- Botali likambo ya bobola o politiki ya ekolo (stratégie) ya ekolo REDD+ o ekolo Congo;
- Botali likambo ya bazangi mosala ya bilenge na politiki (stratégie) ya ekolo REDD+ o ekolo Congo;
- Mpako likolo ya carbone;
- Mpako likolo ya bozangisi ba zamba ;
- Bobangi lisusu boteki ya mbuma ya mosala ya bilanga na mbula matadi lokola ezalaka na tango ya kopani ya misala ya bilanga lokolo (OCC, OCV) ;
- Likambo ya boloni bazamba ekola noki noki na bitando ya bilanga pona komatisa stock ya carbone lokola zando ya carbone eyebani na bai mbokate pe esepelisa batote, na tina ete tonne ya carbone ezali na talo ya malongate ;
- Bolendisi mokolo ezuami na ekolo pona boloni banzete (journee nationale de l'arbre) o ekolo Congo ;
- Boyebi libomi ya etuka soki tozali na scénario de référence historique (ya kala) ;
- Likambo ya bokolisi bobokoli bibwele pe kosala biloko ya kolia ya ba niama ;
- Mikakatano ya kozua mikanda ya botondi ya masanga pe mangomba ya mosala (masanga ya kosala elongo, mangomba y mosala), (groupement pré-coopératifs, coopératives, etc.) ;
- Likambo ya misolo pe lisungi ya ndenge na ndenge na bana mboka pe bakolo mboka ;
- Likambo ya moto mosusu pe oyo ezongelaka, (energies atltenatives et renouvelables) lokola gaz, lotiliki pe moto ya moi (l'électricité et l'énergie solaire) oyo esengeli ezuama epai ya moto nyoso;
- Likambo ya bozangisi pe bobebisi ba zamba na bato bakima bitumba pe baye bakoma na bituka bia ekolo (ndakisa na etuka Likouala)

Annexe 1b-3 : Mwango ya botuni pe bozui esika

Bokutani ya kosala	Makambo bakoloba pe biloko ya motuya
Botuni ya kosala likolo ya eteni 1a	
Ndako ya mosala ya mokonzi ya ekolo	Mbongisami ya mataki ma boyangeli ya REDD+ pe mokanda ya mibeko
Bikambelo ya ban toma ba ekolo pe bat oba bwanya (Assemblée nationale et du Senat)	Mbongisami ya mataki ma boyangeli ya REDD+ pe mokanda ya mibeko
Ekambelo ya esalelo ya nkita pe bato (Conseil Economique et Social)	Mbongisami ya mataki ma boyangeli ya REDD+ pe mokanda ya mibeko
Ba Ministele	Mbongisami ya mataki ma boyangeli ya REDD+ pe mokanda ya mibeko
Bapesi misolo	Bopesi misolo na REDD+
Commission Européenne	Bopesi misolo na REDD+

Bokutani ya kosala	Makambo bakoloba pe biloko ya motuya
Botuni ya mosala likolo ya eteni 2c	
Ba ntoma ba ekolo pe mangomba ma bana mboka	**Mitindo pe tin aya kopesa na mobeko REDD+**
Kakala ya ebombelo mosolo ya leta (tresor public) pe kambelo mpako (Brazzaville pe mwa bituka), binama ya litaki esongo na mayuya pe lingomba ya botali mayuya	Boyangeli ya polele ya misolo REDD+ pe mibeko ya mpako REDD+
Bakambi ba bibombolo misolo	Misolo ya carbone
Bakalaka ya bituka ezuami okati ya REDD+	Mibeko pe tina ya REDD+
Bikolo bisusu ezali na mayele ya misala ya REDD+	Mayele (bokasi, mikakatano, pe banzela ya bosalisi ya RPP)

Bokutani ya kosala	Makambo bakoloba pe biloko ya motuya
Botuni ya kosala likolo ya eteni 3	
Pona kondima/kokota na bozindo ya tina ya mwango ya mosala likolo ya scénario de référence	
Ba Dikitele mikonzi :	
ya litaki ya bokumbi ya toto,	Mwango ya ekolo ya bokumbi (bokolisi ba nzela, banzela ya mituka pe engunduka ya b ambula ekoya)
ya ba nzela ya mai, mabongo pe bokumbi ya ebale,	Miango ya bosangisi bikolo zinga zinga pe ya Afrika na mikolo mikoya
ya nzela ya enguduka Congo-ocean	Lolenge ya ba mbano ezuami likolo ya banzela ezali pe elimbolami
Ministele ya misala ya bilanga pe bobokoli bibwele-Ekambelo ya stastiques ya bilanga	Mbano ezuami likolo ya motango ya bilei euti bipai bisusu botamboli utakala ya bitando ya bilanga ya mombongo pe oyo etika
Ministele ya mombongo	Ba mbano ezuami likolo ya motango ya bilei euti bipai bisusu
Dikitele mokonzi ya CERGEC pe Dikitele mokonzi ya CNIAFF	Kosolola likolo ya ndenge ya bokeli litaki REDD epai ya CERGEC
RIFFEAC / COMIFAC	Bokomisi mateya ya post master REDD+ na nzela ya RIFFEAC
Ekambelo pona ekolo REDD ya RDC (Coordination nationale REDD de RDC)	Bbongisi mateya ya post master REDD+ na Pôle intégré d'excellence climatique
Pona kondima scénario de référence soki esalami	
Coordination nationale REDD+	Bondimi ya variables ya motuya osima ya boyekoli ba tina
Comité ya ekolo (Comité national) REDD+	Bondimi ya scénario de référence pe bomeki
Comité ya bituka (Comités départementaux) REDD+	Bondimi ya scénario de référence pe bomeki

Bokutani ya kosala	Makambo bakoloba pe biloko ya motuya
Botuni ya kosala likolo ya eteni 4	
CERGEC	Bosali ba kalati
Université Marien NGOUABI	Bosalisani pona mituya biomasse pe kosalela ba mbano, epesami na basali pona boyekoli (stagiaires)

Bokutani ya kosala	Makambo bakoloba pe biloko ya motuya

Botuni ya kosala likolo ya ba eteni 2a pe 2b		
DJOMBO Henri	Ministre	Politiki ya zamba, esika ya Congo o kati ya mosala (dynamique) REDD+
M'POUSSA Sébastien	Mokambi ndako ya mosala (Cabinet)	Politiki ya zamba, esika ya Congo o kati ya mosala (dynamique) REDD+
Bateyi ba mibeko ya ba Ministele oyo : MDDEFE, MAE	Bateyi	Makambi ya bosalisi mobeko REDD
	Ntoma na ekolo ya PNUD o Brazzaville	Lisalisi ya PNUD na PNUE na misala (processus) REDD+
IBRAHIMA Midou	Ntoma na ekolo ya ebombelo misolo ya molongo (Banque mondiale) o Brazzaville	Lisalisi ya BM na misala (processus) REDD+
KOGUIYAGDA Dieudonné	Ntoma na ekolo ya FAO o Brazzaville	Lisalisi ya FAO na misala (processus) REDD+
NKOUNKOU MIENANDI Martin	Mosali (Attaché) o ndako ya mosala (cabinet) ya MDDEFE	Boyebi motuya ya boyekoli pe ba mbano ezuami
MOUKILOU Georges	Litaki ya mbongisami ya kopani TAMAN-INDUSTRIES	Bondimi likambo ya carbone na bakopani, etaboli ya miango ya mbongisami pe bopesi motuya
NZILA Jean de Dieu	Litaki ya toto (Centre des sols)	Carbone ya toto o ekolo Congo : nyoso boyekoli
TURUNEN Léa	Mokambi pologami ya zamba- Commission européenne (Brazzaville)	Makani ya Union européenne likolo ya REDD+ Misolo pona REDD+ o ekolo Congo
NTSIBA François	CNIAF	Likolo ya bobongisi mianga ya mbongisami
MOUYANGOU Farel	CNIAFF	Makoki pe bambano ya bolandi mbongisami ya bazamba
KOMBO Germain	Moteyi o ndako ya mosala ya MDDEFE	Politiki ya zamba na bokoli ya seko o Congo
MPILLI Ludovic	Moteyi ya mambi ma zinga zinga ya tata mokonzi mokambi ekolo	Politiki ya zamba, esika ya Congo na misala (dynamique) REDD+
LOUBAKI Eugène	Motei o Ministele ya pitoloi	Politiki ya Ministele, boluki/bobendi o kati ya mbu (on-shore)
SAMBA Joseph Léon	Mwango ya bombogisi bisika ebeba zinga zinga na engumba Brazzaville	Nzeka ya koni pe makala (bois de feu et charbon) : posa, mikakatano pe maye ekolo
MOUMBOUILOU Joseph	Mokambi litaki ya boyekoli pe miango o MDDEFE	Bopesi motuya ya boyekoli pe ba mbano ezuami
ITOUA NGAPORO X TATY Jean-Pierre	Ekambelo enene ya boluki zebi, ya Ministele ya boluki	Boluki zebi pe REDD+ Bosalisani na bikolo bisusu ya bassin ya Congo
TELFER Paul	Dikitele ya WCS Congo	Misala ya WCS na bitando ebatelami o ekolo Congo
BLANCHARD Xavier	Dikitele ya AFD Brazzaville	Makanisi ya AFD likolo ya litaki REDD+ Eposa ya bopesi misolo pona boyekoli
Bokutani ya kosala		**Makambo bakoloba pe biloko ya motuya**

N'ZALA Donatien	Dikitele mokonzi ya nkita ya zamba o MDDEFE	Politiki ya zamba Esika ya Congo okati ya misala dynamique REDD+
MOKOKO Léon Raphaël	Dikitele mokonzi o Ministele ya Mwango	Ba politiki ya ba Ministele pe mosala ya coordination du Plan Bosalisi ya ndenge ya kosalela prospectives pe scénarios oyo bandimi
MINGA Alexis TATY Marcel	Ekambelo enene ya zinga zinga o MDDEFE	Esika ya REDD+ okati ya pologami ya mbongisami ya zinga zinga, na bituka pe bigumba.
BAMANA-DANDOU Georgette	Dikitele mokonzi ya mosala ya bilanga	Pilitiki ya Ministele pe coordination ya politiki ya mabele
MATONDO Rosalie	Mokambi litaki ya ekolo pona boloni banzete ya sika o MDDEFE	Mosala ya SNR na misala ya boloni banzete ya sika ya misala, ya moto pe oyo ebota mbuma
PENELON Alain	Mosungi ya mambi ma zebi o biloko ya zinga zinga pona FLEGT	Etamboli ya bofandisi APV-FLEGT Makambo ezuami o sima ya bokotisi ya FLEGT o Ministele ya mobongo na kati ya mboka
AQUINO André	Nganga mayele ya misala ya zamba o FCPF	Bokeli RPP
ELOMBILA Jean-Claude	Inspecteur général ya mosala ya bilanga	Politiki ya Ministele pe coordination ya politiki ya mabele
DJOMBO Henri IMBALO Lambert	Ministele ya MDDEFE Mokambi ndako ya mosala o MDDEFE	Politiki ya zamba Esik aya ekolo Congo o misala (dynamique) REDD+
MABIKA Simon	Ministele ya mambi ya mabele pe ya bitando ya leta	Etamboli ya mambi ma mabele
QUERET-MOUSSOUNDA Havene	Mokambi litaki ya bkengeli o Ministele ya pitoloi	Boluki pe miango ya kosala na mbu (on-shore)
NKODIA Alfred	Observatoire indépendant des forêts	Misala ya Observatoire indépendant, mbano ya malamu pe mikakatano
NGOUELE IBARA Jean	Ntoma ya bakolo mabele	Bakolo mabele pe REDD+
BOUKA-BIONA X	Nganga mayele ya physique de l'atmosphère, Ministele ya zebi	Bopanzani ya carbone euti na banzete ba kati pe batumbi na moto
NGOLIELE Augustin	Point focal ya boyokani likolo ya mbongwana ya (Convention sur la diversité biologique)	Boyokani ya mbongwana ya zamba pe bobebisi bazamba (Convention de la diversité biologique et dégradation des forêts)
OYO Pierre	Point focal ya boyokani ya mbongwana ya tango(Point foca Convention sur le climat)	Mbongwana ya tango pe misala elongo na mambi ya ntoki
MAKAYA François	Point focal REDD+ o Ministele ya lotiliki	Maye esalemi likolo ya misala (programmes) ya REDD+ pe mayele ekosalama pona bokoli o kati ya litaki lialotiliki o ekolo Congo
MPANGOU Valentin	Point Focal ya boluki zebi	Maye esalami likolo ya mosala (programmes) ya REDD+ pe maye ekosalama pona bokoli o kati ya litaki ya boluki zebi o ekolo Congo
GOMA	Point Focal ya mbongisami ya ekolo	Maye esalemi likolo ya programmes liés à la REDD+ pe maye ekosalama pona bokoli o kati ya litaki ya mbongisami ya ekolo Congo
SENGUELA André	Ministele ya mabanga matalo pe zebi ya boluki mabanga Bokutani ya kosala	Boyebi ya ekolo kombo REDD+ o kati ya litaki ya koloba pe biloko ya tina

Bokutani ya kosala		Makambo bakoloba pe biloko ya motuya
SAMBA Pierre	Litaki ya mibeko (Droit) o ekambelo enene ya zinga zinga o MDDEFE	Mibeko pe zinga zinga lokamba lia PNAT likolo ya toto ya mosala ya bilanga Bozangisi banzete zinga na bigumba
LOUMETO Joël	Université Marien NGOUABI	Bobongisi ya mateya ya eteyelo monene pe ya boluki Bopesi sango pe bopesi mateya ya REDD+
Mokonzi ya etuka (Préfet)	O kati ya etuka moko moko	Esika o kati etuka REDD+ Mikano ya kokamata Bakonzi ya mboka.
Balakoli (Conseillers du Préfet) ya mokano etuka		
Ba dikitele ya bituka ya mataki oyo bazali kosala elongo na REDD+		
Bisalelo ya mosala ya mataki oyo bazali kosala elongo na REDD+		
Mangomba ya zambe		
Bokambi ya bitando ebatelami		
Mangomba ma bana ekolo pe mangomba ya ba mboka		
Bokati banzete		
Bosali bilo na mabanga matalo/pitoloi (Industries minières/Petrolières)		

Annexe 2a : Mikando ya bolakisi tina ya mosala (TDRs) ya boyekoli bososoli na bozindo Ya tina ya bozangisi pe bobebisi bazamba o ekolo Congo

1. Boyingisi

Na nzela ya bokoli ya R-PP bososoli ya liboso ya bozangisi pe bobebisi ya bazamba ekambamaki o likolo ya ba mbano ezuami na ndembe ya misala (processus) ya botuni ya babiangami o REDD+. Esengeli kotondolo na bozindo bososoli wana pona kopesa nzela ya komata mokano ya bwanya ya babiangami ya ekolo o misala (processus) REDD+. Ezali nde na tin aya kokundola bososoli po ete bapesa na bato banso basango elongobani na bosukisi ya politiki (stratégie) ya ekolo REDD+.

O ekolo Congo, ekolo ya bazamba ebele, bozangisi pe bobebisi bazamba ezali mingi o ngele ya Congo, kasi na londete, eladami mabe o ekolo Congo. Pona yango, boyekoli mosusu ezali na tina penza liboso ya bofandisi ya stratégie nationale REDD+. Ata bososoli moko te ya bozindo ya tina pe bilembo ya bozangisi ya bazamba naino esalami na ekolo Congo te, kasi na boyekoli ebele oyo ezuami na mikolo oyo pe botuni ya liboso ya misala ya kala ya manaka ya ekolo, ba tin aya sikisiki ya bozangisi pe bobebisi ya bozui ya bazamba ezali : bosali na tango eke ya misala ya mwatango ya nzete ya moto, bokati banzete pona tango eke pe na nzela ya molili pe bokoli ya bigumba.

Motango ya bomati ya 3,5% na mobu, etika ekolo Congo o kati ya bituka biye biyebani na bomatiya bato na lobangu. Ndenge eyebani, bomati ya bato o ekolo ekopesa posa ebele ya biloko ya kolia pe bisusu .

Misolo po ya leta pe ya bakuli esengeli bamatisa yango ekopemda bokitisi ya bitando ya bazamba ya kala-boyekoli oyo ekosala pona kotala malamu ba tina ya liboso pe bilembo ya bozangisi pe bobebisi ya bazamba. Yango ekozala na biteni minei :

2. Ba mbano

Mbano ya monene ya boyekoli oyo ezali kopesa maboko na bosilisi ya politiki ya ekolo (stratégie nationale) REDD+ na nzela ya bososoli moko ya bozindo ya ba tin aya bazangisi pe bobebisi ya bazamba o ekolo Congo. Ba mbano mosusu ya boyekoli :

(i) koyeba motango pe esika ya bozangisi pe bobebisi bazamba ;
(ii) koyeba ba tina ya bilembo ndenge na ndenge ya bozangisi pe bobebisi ya bazamba ;
(iii) kozua likanisi moko o kati ya ekolo likolo ya ba tina ya bozangisi bazamba.

3. Misala misusu

O kati ya boyekoli oyo, mayele ya liboso (consultant principal) akosala misala oyo :

(i) koyeba motango pe esika bozangisi pe bobebisi bazamba eutina misala ya bilanga na nzela ya kotumba ba nzete pe bilanga ya biloko ya mombongo (café, cacao, mafuta ya mbila, etc.) ;
(ii) koyeba tina oyo ebenga ndenge mibale ya mosala ya bilanga ekosenga kosala :
   a. bokakani o kati ya bokolisi bilanga ya nkita (macroeconomique) ya mokili to ya biloko zinga zinga (talo o molongo ya biloko ba kosalela, bokasi ya bobongisi bazela (desenclavement) ya bikolo zinga zinga na ba miango ya banzela, mbongwana ya motando pona kozanze misolo, etamboli ya mambi ma mombongo o ekolo, etc.) ;
   b. bokokani o kati ya bokolisi misala ya bilanga na nzela ya kotumba ba nzete pe bilembo ya ekolo to bamboka (bomati ya motango ya bato pe bokaboli bitando na biteni ya engumba pe ya bituka, nkita ya misala ya libota, etamboli ya lolenge ya kolia, esika ya

bopanzani ya mayele ya mosala ya bilanga, lisese ya mbongisami ya mosala ya bilanga, lisese ya bobombi mabele (jacheres) ya etuka,ndembe ya bobebisi ya mabele,

bolembu na bozui bikolo (misolo ya mosala, bilokoebongisaka mabele (engrains) mbuma ya kolona ya kitoko).

(iii) koyeba motango pe esika ya bozangisi pe bobebisi bazamba eutina bokati banzete ya misala, ya moto (nkoni na makala) ;

(iv) koyeba batina elandani oyo ebenda bokati pe bosaleli ya banzete, na kolukaka :

a. motango ya banzete ya misala, nkoni pe makala na etuka, eutina misala ya bateki banzete pe basali makala to eutina misala misusu (bokati banzete, bokoli ya bigumba, makamba ya bolokoti mbuma, etc.), tekiniki basaleki pe bozui o sima ya misala, motuya pe talo ya mbuma ndenge na ndenge pe ya moto, bokasi ya bozui nzela pembeni pe bigumba, etc. ;

b. bosenga elongo na bosaleli ya nzete ya misala pe etamboli ya bosenga, posa ya mabota ma mboka pe engumba na moto (enketi ya bato pe nkita epai ya mabota pona koyeba motuya ya talo, ya momesano na ndenge ya moto, na bozui yango, etc.), bomati ya motango ya bato,bolamu ya bokomi ya lotiliki obingumba, motango ya bopanzani/bondimi ya biloko epetolami (foyers ameliores), etc.

(v) koyokana na ebandela ya mosala na ban ganga mayele ya ekolo ya FAO pe ONFi, baye bazali kosala na mikolo mike likolo ya :

a. bosali nkoma ya politiki likolo ya Bio-energie lotiliki ya banzete, o ekolo Congo pona koyeba bapolitiki ya motuya ya ekolo na nzela ya nzete ya moto,ya biloko ya kosalela pona mazuti ya banzete pe lotiliki ya banzete (bio-carburants et autres bio-énergies) ;

b. boyekoli lotiliki ya nzete (bois-energie) o bingumba ya Brazzaville, Dolisie pe Pointe-Noire pona mwango ya lotiliki ya nzete (bois-énergie) pona kolendisa bopesi ya yango bingumba ya tina ya ekolo na nkoni pe makala ;

(vi) koyeba motango ya bozangisi bazamba, eutina bosangani ya bato na ba nzela ;

(vii) koyeba motango pe esika bozangisi pe bobebisi eutina baluki ya mabanga ya talo-oyo ezalaka na nzela ya molili-pe bakopani ya mabanga ya talo pe pitoloi (ii) koyeba tina ebendaka misala ya ba kopani wana :

a. bokokani o kati ya kopani ya mabanga ya talo/Pitiloi pe bilembo ya nkita (paramètres macroeconomiques) nyonso(talo na molongo ya biloko ya kosalela, ya bosombitinyi mbongo, etamboli ya mambi ya mombongo o bikolo ya zinga zinga, etc.) to ya Africa,(bobongisi banzela yambu etc.) ;

b. bokokani o kati ya misala ya mabanga ya talo na nzete ya molili pe bilembo ya ekolo to ya mboka : talo ya mabanga ya talo boyangeli « conventionnels » (mosala ya bilanga, mombongo ya moke moke, etc.), kwokosoya botamboli ya bato na bisika ebele, etc.

(viii) kobongisa ba atelie ya ekolo pona kozua likanisi moko ya ekolo likolo ya bozangisi bazamba.

4. Oyo ekoki kopesama sasapi

Likambo ya boyekoli batina ya bozangisi pe bobebisi ya bazamba o ekolo Congo, politiki ya ekolo (stratégie nationale) REDD

5. Mbongisami

Eteni ya liboso ya boyekoli ekokambama elongo na bosalisami ya makasi ya Ministele ya misala ya bilanga pe bobokoli ya bibwele na banganga mayele ya ekolo pe bikolo bisusu, baye bazali na makoki na zebi ya bilanga (bato mibale) pe na nkita ya bituka (bato mibale). Ekosalama na mbala misato : (i) boluki ba buku pe masolo o engumba Brazzaville na bato ya bwanya (eyenga moko), (ii) mibembo ya mosala (sanza moko) na bisika ya etando (mosala ya bilanga ya libota zinga zinga na engumba pe na bituka ezangi banzela, bisika ya bilanga, etc.), pe (iii) botalisi ya ba mbano na Coordination nationale REDD+ pe na Comité national REDD+.

Eteni ya mibale boyekoli wana ekosalama elongo na lisalisi ya makasi ya ba Ministele ya zamba pe lotiliki, na banganga mayele ya ekolo pe ya bikolo bisusu bazali na makoki ya bokati pe bosaleli nzete

(moto moko), lotiliki ya nzete "bioénergie" (moto moko), esika ya bato "sociologie" (moto moko) penkita ya misala (bato mibale). Ekosalama na tango misato : (i) boluki ba buku pe masolo o engumba Brazzaville na bato ya bwanya (pene ya eyenga moko), (ii) enketi (pene ya biyenga mibale) epai ya nzete, basalimakala, bakumbi mituka, etc.), (iii) enketi (pene ya biyenga mibale) o kati ya bingumba minene na bazando ya nzete pe mabota, pe (iv) ya ba mbano na Coordination nationale REDD+ pe Comité national REDD+.

Eteni ya minei ekosalama nalisalisi ya makasi ya ba Ministele ya mwango, mabanga ya talo, ya pitoloi pe ba kopani ya mabanga ya tal, pe pitoloi, na banganga mayele ya ekolo pe ya bikolo bisusu, baye bazali makoki na misala ya mabanga ya talo/Pitoloi (poso moko), na nkita ya moke pe ya monene "sociologie rurale" (moto moko). Ekosalama na tango misato : (i) boluki babuku pe masolo o engumba Brazzaville pe Pointe-noire (esika ya pitoloi) na bato ya bwanya (pene ya eyenga moko), epusi oyo esalamaki na muango ya oyo elekaki na kombo ya « Mboka ya katikakati » (ii) anketi esalami na bisika minei (pene ya biyenga mibale), pe (iii) botalisi ba mbano na Coordination nationale REDD+ pe na Comité national REDD+.

Annexe 2b : Politiki ya motuya ya REDD+

Maloba ya bolakisi lolenge ya boyekoli ya bosilisi ya politiki ya ekolo "stratégie nationale" REDD+

1. Boyingisi

Politiki ya sikisiki oyo endimami ya R-PP :

Na nzela ya bokolisi ya R-PP bososoli ya liboso ya talo pe bonofisi ya boumeli, bosali ezuami na bapolitiki motuya esalemi likolo ya ba mbano oyo ezuamipe msala (processus) ya botuni. Kasi, bososoli wana elakisami na bozindo te pona kopesa ndingisa ya kozua mokano ya malamu ya babiangami ya mbongisami (préparation) ya REDD+ o Congo. Ezali na tina ya kokota na bozindo ya bososoli pona kopesa na bato basango elongobani na bosukisi ya strategie nationale REDD+.

2. Ba mbano

Mbano ya monene ya boyekoli oyo ezali kopesamaboko ya bosukisi ya stratégie nationale REDD+ na nzela ya bososoli na bozindo politiki ya motuya endimami ya R-PP, oyo epesa biloko elongobani pono bozui mokano. Ba mbano misusu ya boyekoli ezali :

(iv) Boyebi talo ya bofandisi epai ya ekolo ya politiki ya motuya ndenge na ndenge, oyo epesami o kati ya R-PP Congo.

(v) Litomba esalami ya politiki ndenge na ndenge likolo ya bokitisi ya bipnzani ya bozangisi pe bobebisi ya bozui ya bazamba.

3. Misala misusu

Na nzela ya boyekoli oyo, nganga mayele akosala misala miye :

(ix) Kobongisa boyekoli : Kosala mwango ya mosala na mwango ya botuni pona bososoli esengamaki na kotalaka ba composantes 2a pe 2b ya RPP mwango moko ya bolendisi makoki ya bato ndenge na ndenge, baye bzuami na boyekoli.

(x) Kososola talo pona kosalela ndakisa ebele oyo evandi likolo ya politiki ya motuya elimbolami o nkoma oyo : talo mosla, mbongo ya misala ekoyebana malamu penza, pona bandakisa nyonso ya scenario pe pona mobiangami nyoso ya mosala.

(xi) Kososola ba bonofisi carbone pe misusu (ya nkita, bat ope ya politiki ya bikolo ya zinga zinga) oyo euti na bosali ba ndakisa ndenge na ndenge efandisami na politiki ya sikisiki oyo elimbomami na mokanda oyo, pona ba ndakisa nyonso pe ba babiangami manso bazuami na misala (processus).

(xii) Kososola bosalisi ya politiki, ya mambi ya bato, ya nkita pe mibeko ya ndakisa (scenario) moko na moko na koyebaka mikakatano pe ba mabaku ya malamu pona mobiangami nyonso. Etumba esongo na bobola ekozala okati ya bososoli wana, mingi pona kokima mikano ezuami na kati ya misala (processus) REDD+ ebotisa mikakatano na babola ya makasi pe ba kolo mbele.

(xiii) Kososola ya boumeli ya mibeko epesami na bandakisa (scenarii) ndenge na ndenge o kati ya boyingisi ya REDD+ o kati ya bapolitiki ya ekolo, na mataki nyonso pe na bituka nyonso ya ekolo.

(xiv) Kososola libomi ekoki kozala : bosalisi ya politiki (stratégies) REDD+ ekopesa nzela ya kokitisa bopanzani euti na bozangisi pe bobebisi bazamba, kasi ekosala ete bozangisi pe bobebisi bazamba ekokende epai mosusu, yang onde ekokitisa bokasi ya politiki (stratégie) makama wana ekososolama na kotalaka nzela moko moko ya politiki (option strategique) ezuami pe mikano ya bokitisi makama wana ekozuama.

(xv) Kosala bomeki ya biloko ndenge na ndenge oyo esosolami, na ba ndakisa (scénarii) na RPP, boyekoli pe bososoli ezuami to kokela pe botali o sima ya misala. Kolakisa etamboli na bozangi REDD+.

4. Oyo ekoki kopesama

Likanisi ya stratégie nationale REDD

5. Mbongisami

Boyekoli talo, bonofisi, bosalisi, boumeli, libomi ekosalama na nzela moko, na kotalaka bapolitiki nyonso ezuami pe misala REDD+. Ekosalama na banganga mayele ya monene, na lisalisi ya mataki ya mbula matali pe mamgomba ma bana ekolo. MDDEFE ekokamba misala (processus). Mbano ezelami ezali :

(i) Batalo ya sikisiki, bonofisi, bosalisi, boumeli pe libomi ekoki kozuama ya bandakisa (scénarii) ya politiki (stratégie) REDD+ to bapolitiki elongo na REDD+ ;

(ii) Mosungi nabozui mokano na koyingisaka likwe (resumé) non techinique.

6. Ndenge ya kokamba misala

Ba mbano pe mikano : eteni oyo ekopesa misalaya tina, mikakatano (ya politiki, ya mibeko ya ekolo), misala ya kosala ya mibeko ya ekolo, oyo elongobani.

Annexe 2c : Lolenge ya bofandisi ya REDD+

Annexe 2c-1 : Mokanda ya masengi (TDRs) ya mosala ya banganga mayele pona bokolisi nzela ya bofandisi misala (mecanique) ya REDD+ o ekolo Congo

1. Ndimbola

Ekolo Congo bamoponi na misolo (Fonds de Partenariat) pona Carbone ya zamba (FCPF) ya ebombelo misoso ya molongo (Banque Mondiale) pe endimami lokola nze nze neke epai ya programme ONU-REDD ya misala ya bikolo bozuami na bokoko (système des Nations Unies) pona bosalisi ya misala ya bokitisi bopanzani euti na bozangisi pe bobebisi ya bazamba (REDD+). Mbula matadi ya ekolo Congo uta sanza ya Janvier 2010, abandi eteni ya liboso ya mosala, lokola :

- bosali ya mwango ya mbongisami to Readiness Preparation Proposal (R-PP) ya ekolo Congo na bokitisi bopanzani euti na bozongisi pe bobebisi ya bazamba (REDD+) ;
- pebosalisi ya miangi (02) mibale ya bomeki likolo ya bolndi ya bazamba (mwango ya liboso) pe likolo ya motango ya carbone ya zamba (mwango mibale).

R-PP endimami na bokasi ya Comité ya participants ya FCPF.

Ebimi epai ya eteni 2c ya mokanda ete ekolo Congo ezui mokano ya kobongisa mibeko elongobani pona bosalisi ya politiki ekoya ya ekolo REDD+.

Na politiki ya ekolo (strategie nationale) REDD+ ya sikisiki ekolo Congo ekanisi kosunga misala ya mokili mobimba pona kokitisa bopanzani ya molongo. Bosalisi ya politiki (stratégie) esengeli kozua lisalisi na misala ya ekolo pe bikolo misusu ya leta, pe ya bakuli, nde masengi ya misolo ekokola elongo na bokoli ya misala.

Ekolo Congo elingi kobeta sete na posa ya kosalela misolo wana kili kili te, kasi malamu, polele pe n bosembo. Elingi pe kopesa motuya na makasi ya etumba esongo na bozangisi pe bobebisi bazamba pe batela to komatisa motango (stocks) ya carbone.

Epai esusu boyangeli ya seko ya bazamba, na etumba esongo ya bozangisi pe bobebisi ya bazamba ezali eloko ya sika te, kasielendisama pona ekolo Congo. Kasi nzela ya mibeko esengeli epetolama pona bosalisi ya misala REDD+. Mbongisami wana ekolandama pe epesa koyeba liboso lolenge ya misala ekoya oyo ekondimama na molongo pona REDD+ o kati ya CCNUCC.

REDD+ esenga makamba ya mibeko ezali alima pe ekokana. Mikano ya mabele, lokola pe mikano ya mabele ya bokoko pe bondimi yango, bakisape makoki ya bokati banzete esengeli ezala polele pona koyeba makoki ya bakolo likolo ya carbone ezuami pe etangolami pe mikanda oyo elakisa bakolo mabele bazali elongo. Mobeko (loi 003) likolo ya zinga zinga ezali kopetolama, pe esi eyingeli mikano ya tina ya REDD+ lokola elakisami o kati ya lokola ekomami na R-PP ya ekolo Congo.

Na nzela wana, ekozala na tina ya kolimbola esika ya mibeko o misolo ya carbone, pona kobatela pe kopesa bolembu na bosali bosombitinyi o sima ya bosengi oyo ekouta na mbulamatali. Esengeli pe koluka banzela ya bofandisi ya ndenge ya kokabola misolo o ekolo (système national de partage de revenus), pe kotala soki bai mboka, pe bakolo mabele, bazuaka litomba ya solo ya REDD+. Esengeli lisusu kososola banzela ya boyangeli misolo REDD+ oyo eutaka epai ya biloko bisusu (zando to misolo ya bikolo bisusu) pona boyangeli ya motuya, ya makasi pe ya polele epai ya ekolo, oyo ekopesa eposa ya bosalisi politiki ya ekolo (Stratégie Nationale) REDD+ o kati ya bokolisi nzela ya misala ya mibeko, oyo ekokani pona bosalisi ya politiki ya ekolo (strategie nationale) REDD+ oyo ezali kosalama.

2. Ba mbano ya botuni pe ya kopesa sasapi

Coordination Nationale REDD esenga lisalisi na misala ya bilo ya boyekoli ya bikolo bisusu (to lisanga) pona kosunga ye na kopesa nzela ya bosalisi elongobani na ekolo Congo pe bikolo bisusu.

Lisalisi basengi ekozala na bokeli ya biloko ya bosalisi oyo pe bosali na yango elongo kino bondimi na mbula matali ya ekolo :

- mikano ya pako pe nkita ya bopesi bolembu pona REDD+ ;
- mikanda ya mibeko elongobani oyo eyebisa banzela ebele ya bozui ya carbone, mosala ya mbulamatali pe ya bituka ya mike na bosombitinyi REDD+, babiangami na bosombitinyi REDD+, nzela ya bokaboli ya misolo euti na misala REDD+, boyangeli misolo REDD+, kotala pe mbongwana ya mikanda, oyo bazali kosalela na mikolo miye :
    - buku ya ndenge ya kosalela elongobani ;
    - nkoma elakisa kwokoso pe banzela ya ekolo Congo ya kopona ndakisa ya ekolo to ya bikolo ya zinga zinga.

Lisalisi wana ekozala pe na bolendisi makoki na mambi ya bokolisi miango REDD+ epai ya bakalaka ya baministele ezuami o kati ya misala, binama ya coordination nationale, lokola pe basali ya mangomba ya bana ekolo. Bososoli ya banzela ekosalama na boyokani na babiangami ya REDD+ (Comité National REDD, mbulamatali, mangomba ma bana ekolo, etc.). Ba livrables nyoso ekondimama o kati ya ba atelie ya ekolo na bozui esika ya malamu ya babiangami.

3. Makambo ya tina ya koloba

3.1- Ndelo ya bosalisi ya REDD+

- Kobongisa mokanda oyo epesa kwokoso banzela ya ekolo Congo ya kopona ndakisa ya ekolo to ndakisa ya bikolo ya zinga zinga pona bosalisi ya REDD+ ;
- Kopesa ndenge ya kosalela ya ekolo pona boyangeli miango REDD+ esalemi na basali mwango (ndenge ya bondimi epai ya ekolo, masengi ya boponi pona miango, misala pe mikumba ya basali, lolenge ya zando ya carbone ya kosalela o ekolo, pe bongo na bongo.);
- Mikano ya mpako pe nkita ya koyingela na REDD+, na kotalaka posa ya kokela esika ya malamu pona misolo ya bakuli,
- Kososola bosengi ya misolo euti na REDD (litaki ya pitoloi, mabanga ya talo, bokumbi, pe bongo na bongo.) pe koyeba bosalisi ya bokeli ya zando ya ekolo pona misolo eutaka na misala REDD+.

3.2- Boyebi banzela ya bokaboli misolo euti na REDD+

Banganga mayele bakopesa mayele na ndenge ya esaleli ya malamu pe polele ya kokabola misolo euti na REDD+ o kati ya ekolo, kobenda mkanisi y aya ba système ya bokaboli misolo ezuami (ata basysteme etamboli to etamboli te), pona kosunga misala yabosalisi ya REDD+ o ekolo Congo. Boyekoli ekozua misala : i) bososoli ya ba système ya bokaboli oyo ezuami (na ngambo ya ekolo to ya mboka), o ekolo Congo pe na bikolo bisusu oyo bazali na makambo eulami ; ii) bolandi na mosala epai ya molongo ; iii) mokano ya banzela ya bokaboli ya misala euti na REDD+ ya malamu pona ekolo.

Mokanda esengeli kososola banzela ya kondima o ekolo pona bofandisi ya système ya ekolo ya bokaboli ya misolo.

Bososoli ekotala biloko misato ya motu ya o bokaboli ya misolo :

- litomba nini bakokabola ?
- nani azui libaku ya kozua ?
- lolenge kani bokaboli ekosalama pe ekoyangelama ?

Na lolenge ya sikisiki, banganga mayele ba kosala likolo ya :

a- *Blimboli ya litomba* : ezali na ndimbola ebele likolo ya litomba o kati ya REDD +. Ezali kaka matomba, elingi oloba ba bonofisi, to eloko ya monene penza ya misolo ezali kaka litomba ya mosolo ? wapi nzela endimami ekopesa ndingisa ya koyeba motuya pe tin aya litomba ekabolilami.

b- *Échelle*: Na kotalaka masolo ya mikolo miye, emonami ete misala REDD + o RDC ekoyingisa makanisi ya ekolo (na misolo ya Fonds National REDD) pe miango ya bituka. Na yanso, esendeli kososola banzela pona ba eeueke mibale pe bondeko ya bango. Bososoli oyo esengeli esala botali ya mayele na misolo ya zamba, masengi pe lolenge ya kopesa misolo na etuka/mboka.

c- *Bozui misolo* : makanisi ezali ndenge na ndenge pona koyeba nani akoki pe asengeli kozua bonofisi ya REDD+. Masengi ekoki kozala mosala malamu/ bondimi mokumba / lisalisi pona bokeli mbuma, na masengi ya bat ope nkita to kosala likolo ya makoki ezuami.

d- *Lolenge ya bokaboli litomba* : Banzela ezali epai ya ekolo pe ya mboka pona bovandisi mibeko mingi, misolo ndenge na ndenge epesami pe esengeli esosolama na kati mataki ya boyangeli pe bokasi ya botambwisi.

e- *Botindi litomba*: Ndenge ya kotinda litomba lokolo bakani, ya ebombelo misolo VS na biloko, na maboko to a moto mosusu, ekoki kosala na kwokoso makasi na makoki ya baye bazui bonofisi.

f- *Mikano pe masengi ya boyangeli:* esalemi ya makasi ya bokaboli litomba ekovanda likolo ya molongo ya mikano ya boyangeli, lokola kondima mokumba, bopolele pe bozui esika o misala. Bososoli ekopesa banzela ya lolenge ya kosalela mikano na ba composante ya mosala ya bokaboli ya litomba.

g- *MRV* : Lolenge nyoso ya bokaboli ya litomba esengeli elandama mokolo na mokolo, ezala na liboke ya mikano ya bosali malamu, oyo bakoki komona pe koyeba ndelo. Banzela ndenge na ndenge ezali, pe etala makambo manso ya *top-down*, ya approche participative *bottom-up*.

h- *Bokomisi na mibeko ya systeme.* Banganga mayele bakopesa mokando ya mibeko pe mikano ya mosala ya kosalela pona bokomisi na mibeko ya lolenge ya bokaboli ya misolo ya REDD+ ya ekolo ;

i- Makambo masusu oyo ezali ya sikisiki o kati ya bokaboli ya litomba.

3.3- Boyebi ya banzela ya Boyangeli Misolo "Fonds" REDD+

Bokolisi ya Fonds National REDD+ kaka pona boyangeli misolo ya bapaya ya bosalisi stratégie nationale REDD+ elakisami lokola nzela moko ya komona pona boyangeli ya misolo " fonds" REDD+ o kati ya R-PP ya ekolo Congo. Mayele ya bikolo bisusu elakisa ete bikolo ya bazamba oyo bitombola na mbondimi "preparation" ya REDD, ezali kokela misolo o ekolo, na lolenge oyo : i) litaki ya bozui mikano ya polele; ii) na mosala ya moyangeli ya malamu ; iii) mikano ya bopesi misolo ya polele, pe elimbolami o masolo na babiangami ; iv) lifuta nakotalaka mosala malamu (mikano na nzela ya bokitisi bopanzani "Réductions d'Émissions vérifiées" [ndakisa ya ekolo Brésil], to "des *proxies"* [ndakisa ya ekolo Guyane]) ; v) misolo pona bosalisi ya politiki ya ekolo "stratégie nationale" REDD+ ya ekolo.

Misolo ya ekolo "Fonds National REDD+" ekozua mokumba ya boyangeli misolo ya bapaya REDD+, kopesa misala bakani o kati ya politiki ya ekolo pe bozui mokanda ya bosali na misolo.

Mbano ya botuni ezali, o sima ya misala ya botuni na babiangami ya misala "processus" REDD+ o ekolo Congo, kopesa lolenge ya misolo "Fonds National REDD+" o ekolo Congo. Mokando yango ekozala na bolembo ya tin aya misolo " Fonds " elingi koloba esika o mibeko, ba mbano, misala ya bovandisi, pilitiki ya bopesi misolo…Mbano ezelami o sima ya botuni ezali mbongisami ya nzela ya mibeko, misolo pe etamboli ya misolo "Fonds National REDD+".

Banganga mayele bakokamba likanisi ya tin aya makambo maye:

- **Boyangeli.** Lolenge nini ya bozui mikano likolo ya boyangeli pe bopesi misolo? Boni mataki nyoso ezuami ekozua esika o kati ya REDD? Boni kopesa bopolele na boyangeli misolo? Boni kopesa boyangeli ya malamo pe kotangola mayuya bipai nyoso? Mosala ya mataki REDD, oyo ezuami (Comité Nationale REDD, Comité Interministériel) Ezali nini ? esika na yango o kati ya mataki ya mbulamatali ?
- **Moyangeli misolo pe mikano ya boyangeli misolo.** Litaki nini esengeli koyangela misolo na mikano nini ? Misala ya mataki y ambula matali ezuami ? Misolo bakoyangela na nzela wana (Eteni II pe III ya REDD+ / Fonds international et marchés? euti wapi).
- **Bopesi ya misolo.** Mikano nini ekozala pona kosalela pe kopesa misolo ? Ndenge nini ekosalama bokaboli ya misolo na bituka ? Mosala ya mataki ya bituka ezali nini ?
- **Mbula matali na misolo"Budget" ya ekolo**. Bokokani nini ezali na nzela ya boyangeli ya misolo REDD+ pe misala "processus" ya mbongisami "programmation" ya misolo "Budget" ya ekolo ? Boni kosala boyokani ya misolo REDD+, oyo ezali ya mataki ebele ? Ndelo nini ekozala na mbula matali na boyangeli misolo (misolo ya bakuli to y ambula matali ?)
- **Nzela ya mibeko pe mataki.** Bokokani ya nzela ya mibeko pe mataki oyo ekoki kosunga mosla wana ? Makambo nini mibeko ya ekolo likolo ya boyangeli misolo ya leta ekoki komema na banzela ya boyangeli misolo "Fonds" REDD+?
- **MRV pe scénario de référence.** Na kotalaka ete lifuta REDD+ esalama o sima ya mbano, bokokani nini o kati ya esaleli wana ya boyangeli pe système national ya MRV pe scénario na référence national ya ekolo (pe bituka) oyo ezali kosalama? Bilembo nini ya kokolisa pona kosalaka lifuta ? Bilembo *proxy* bakoki kobongisaka ? Bokokani na bavariables ya bat ope zinga zinga ?
- **Bobateli pe bonofisi**. Bonikopesa ndanga po ete misolo ya Fonds ebenda te kwokoso na bat ope zinga zinga? Kosala nini po ete misolo wana ematisa bonofisi ya bato pe zinga zinga ?

Misala ezali na:

- Bososoli ya mibeko ya ekolo pona kofandisa mibeko oyo basalelaka o ekolo Congo;
- Bokomi mokano (Décret) oyo efandisa misolo (Fonds) ;
- Masolo ya mokano wana elongo na CN REDD pe babiangami basusu ;
- Bosukisi mokano o sima ya masolo ;
- Bokomi biloko ya kosalela pe motuya elongobani na bosalisi (Fonds) : buku ya ndenge ya kosala, politiki ya bobendi misolo ya ekolo pe bikolo ya bapaya, pe politiki ya kopesa mbongo na misala pe botindi misolo, etc.
- Masolo na batoma oyo babengami pona kosalela REDD na Ekolo RDC na molai nyonso ya misala yango;
- Mbongisami ya atelie ya kolakisa bato (bongo oyo esengeli CN-REDD).

3.4- Mbongisami ya mobeko REDD+ o ekolo Congo

Eteni eye ezali na mbano ya kopesa lisalisi na nzela ya mibeko na Comité national REDD+ o kati ya mbongisami, bokomi pe bondimi ya mobeko REDD+.

Na eteni ya liboso bopesi makanisi, boyekoli ekozala pona boyebi pe bokutani ya babiangami banso pe bososoli ya babuku, na eteni ya mibale ya bolendisi ba mbano pe bondimi makanisi, ekombongisama ba atelie ya ekolo moko na babiangami.

Mbano ya ba atelie wana ekopesa eposa ya kopesa maboko na Comité national REDD+ na bokomi mwango ya liboso ya mobeko o ekambelo ya misala y ambula matali "Secrétariat général du Gouvernement".

Na eteni ya misolo, lisalisi ekopesama na Comité national REDD+ pona bokomi pe bolakisi mwango ya mobeko na balakoli (Assemblée nationale pe Sénat), pona bondimi na bolembu pe bolangisi mobeko. Na tango moko, bolendisi makoki ekosalama na balakoli, na nzela ya boyoki banganga mayele pe bopesi ndakisa.

4. Lotomo ya bilo ya boyekoli (to liboke ya ba bilo ya boyekoli)

Lotomo epesami na bilo ya boyekoli ya bapaya (to lisanga ya ba bilo BE) ya boyekoli ezali kosunga CN-REDD na bisika misato:

a)- Epai ya tekiniki pe bokeli biloko, ekozala :

- Kopesa banzela ebele (litomba pe kwokoso/makama pe mabaku/bolembu pe pasi) o sima ya misala ya liboso pe ya sika ekolo, kobosana te mayele ya bato mosusu ;
- Kokela pe kobongisa mikanda ya mibeko na miye ya kosalela yango pe ba buku oyo elimbola nkoma endimami na mbula matali, mokanda ya kolakisa esaleli molamu, babuku ya ndenge ya kosalela engebene na mibeko ya ekolo pe mibeko ya molongo oyo endimami na ekolo Congo na bituka misusu.

b)- Epai ya lisalisi, ekozala :

- Kolandela mikanda pe nkoma epesami kino bondimi na yango na mbula matali ya ekolo.

c)- Epai ya bolendisi makoki, ekozala :

- Kokamba misala etangami awa na boyokani malamu pe mosala elongo na CN-REDD ;
- Kotalisa ndelo ya mosala na nzela ya ba atelie ya bosombitinyi ;
- Kopesa mayele ya mosala « savoir faire » epai ya baninga ya mosala ya ekolo (CN-REDD, banganga mayele ya Congo, etc.).

Bilo ya boyekoli ya bapaya ebiangami kozua esika na bilo ya boyekoli ya Congo to banganga mayele ba ekolo oyo bayebi malamu misala "processus" REDD o ekolo Congo, pona lisalisi na misala o kati ya botuni oyo.

5. Bilembo ya nganga mayele to bilo ya boyekoli

Bilo ya boyekoli esengeli kopesa na mwango banganga mayele ya makoki nyoso pe bwanya pona kosalela etinda elobami awa. Banganga mayele basengeli:

- Kozala na balaka ya ekolo o kati ya ekipi oyo bazali na mayele ebele na mosala ya bazamba / mbongisami ya mabele o ekolo Congo ;
- Kozala na makoki pe misala ya motuya na bokeli biloko oyo etamgami;
- Kozala na misala ya motuya pe mayele na kati ya bopesi mateya pe bolendisi makoki na misala "mecanisme" REDD pe mbongwana ya tango ;
- Koyeba malamu nkota ya lofalense na Angèle.

6. Bolai ya lotomo

Bolai ya lotomo ezali ya sanza motoba.

Mosengi akopesa makanisi ya mosala lokola pe masengi ya misolo. Na manaka ya banganga mayele, kolakisa motango ya h-j na nganga mayele pe na eteni, lokola pe talo ya h-j moko pe mibembo, engebene na mikano ya bofuti misala ya banganga mayele o ekolo Congo.

7. Masengi ya tekiniki ya mike pona bokolisi nzela ya bosalisi misala (mecanisme) REDD+ o ekolo Congo

Po ete bilo ya boyekoli (to lisanga ya babilo ya boyekoli) endimami, yango esengeli kosepelisa masengi ya mosala :

1) Manaka ya mosala pe lolenge ya kosala epesami (na biteni nyoso) ezala engebene na masengi ya mosala. Wana bilo ya boyekoli ekoladisa makambo maye :

- Bolimboli na bozindo pe engebene na masengi ya mosala ya bokeli mikanda pe biloko esengami ;
- Lolenge elongobani ya kosalela pona botuni ;
- Ya makasi penza boni ye akani kotombola lokumu ya banganga mayele ya mangomba ya bana ekolo na bosali ya misala na ye.

2) Manaka planing ya bosalisi na bozindo (pona biteni nyoso) lokola:

- Bolai ya bosalisi ya "diagnostic participatif" ;
- Bolai ya bosalisi bolandi ya ba livrables ;
- Bondimi pe bokomisi) (na ba sanza pe biyenga) ;
- Manaka (Chronogramme) elakisa na ndenge ya bozindo bolai pe bokaboli ya misala ya moto na mokolo o kati ya banganga mayele ya bapaya pe ya ekolo pe na biteni nyoso.

3) Bilo ya boyekoli ya bapaya esengeli kozua makoki nyoso pe bwanya elongobani pona etinda ekomami o kati ya masengi ya mosala lokola :

- Nkita pe mibeko ya pako ya zinga zinga pe boyangeli elongo ;
- Mibeko ya bozui ya mabele ;
- Makoki ya bato (mangomba, bakolo mabele) ;
- Makoki ya moto pe ya leta ya mombongo;
- Boyangeli ya ekolo ;
- O si kosala etinda ya motindo wna ya bikolo zinga zinga to na bikolo ezuami okati ya misala (processus) REDD+.

Mosengi akolakisa mikanda mi aye pe akoyebisa mayele na ye pona misala ya lolenge moko pe misolo pona misala.

Liloba ya lokuta ekotinda botangoli ya lokasa naye.

4) Ekipi ya banganga mayele ekozala na banganga mayele bazali na bilembo biye:

- 01 nganga mayele ya ekipi ya mosala oyo ezali lipolome na misala ya makoki ya kosalela misala (processus) REDD+ na boyebi mikolo pe etamboli na yango o ekolo Congo, makoki ya solo ya mbongisami pe bosali mosala na ekipi (lisanga) pe bokomi na bolobi ya malamu na lofanlense pe angele pe mayele ya mosala ya sikisiki na etinda ya lolenge oyo;
- nganga mayele moko (01) ya monene pona boyangeli ya mambi ya ekolo, nkita pe pako ya zamba pe boyangeli elongo uta mibu zomi (10) ya zamba pe/to nkita ya bokoli pe pako ya zamba (Ekolo Congo pe bikolo ya Afrika ya katikati) ;
- nganga mayele moko (01) ya monene na makoki ya bozui ya mabele, oyo azali na mayele ya mosala na makoki ya mbongwana ya tango na mibu zomi (10) ya mayele ya mosala ya bokomi mikanda ya mibeko ;
- banganga mayele misato (03) ya ekolo na makoki ya zebi ya bato (sociologie) ya bakolo mabele pe bato basusu ba mboka, makoki ya mombongo pe nkita ya mbongwana ya ekolo ;
- banganga mayele basengeli bayeba lokota ya lofalense pe bazala na makoki ya kososola mikanda ekomami na angele.

Bilo ya boyekoli ya bapaya ebiangami pe na mosala ata bato zomi na mibale (12) ya boluki-binama ya mangomba ya bana ekolo, kasi bangote bakenda na etinda na esika ya mosala.

Annexe 2c-2 : Masengi ya kosala mosala (TDRs) ya nzela ya Coordination Nationale REDD

1°)- TDRs ya ekambelo ya ekolo, Mokambi ya ekambelo ya ekolo REDD

Tina ya likambo

Eyebani lelo ete kati kati ya 15 pe 20% ya bopanzani ya mipepe ya mabe "gaz à effet de serre" (GES) tina ya bomati molunge ya mbongwana ya tango eutaka na bozangisi pe bobebisi ya bazamba kasi, boyokani ya bikolo bizuami na bomoko (Convention Cadre des Nations Unies) likolo ya mbongwana ya tango (CCNUCC) pe nkoma (protocole) ya engumba Kyoto ezali na makokite pona kobenda bokitisi ya bopanzani euti na bozangisi pe bobebisi bazamba (REDD).

Na likanisi ya bikolo bizali na nzela ya bokoli, misala REDD eyingeli o kati ya mwango ya misala "Plan d'Action" ya engumba Bali ya mobu 2007 pe boyokani ya engumba Copenhague na mobu 2009 endimi motuya ya REDD ya koyingisa na lobangu misala (mecanisme) REDD+ na :

- Bokitisi ya bopanzi eutina bozangisi bazamba ;
- Bokutoli mipepe mabe oyo eutaka na bobebisi bazamba ;
- Bobateli ba stocks ya carbone ya zamba ;
- Boyangeli ya seko ya bozui ya zamba ;
- Bomatisi ba stocks ya carbone forestier.

Nasuka ya mobu 2008, na tina ya mokanda ya liboso (R-PIN), ekolo Congo eponami na Fonds de Partenariat pour le Carbone Forestier pe Banque Mondiale lokola moto ezua bonofisi ya lisalisi na ye o nzela ya mbongisami ya REDD+. Na nguya ya lisalisi, ekolo Congo ebandi na sanza ya janvier 2010 misal ya bokolisi Proposition de Préparation (R-PP), oyo ezali na bilembo ya politiki, ya misolo pe ndenge ya kosala pona mbongisami na bosalisi ya REDD+.

O nzela ya bobandi bosalisi ya misala ndenge na ndenge pe mikano ezuami na R-PP, Ekolo Congo ezali sikoyo kofandisa Coordination Nationale REDD (CN-REDD). CN-REDD ekozala na mokumba ya kosala (na nzela ya regie to na bato basusu) misala ya mbongisami ya REDD, lokola pe koyokana na ba plates Formes ya botuni ya ekolo to ya bituka.

Ekambelo ya ekolo "Coordination nationale" REDD+ esala nde boyangeli ya mokolo ya misala (processus) REDD+ o ekolo Congo. Yango ezuami na bokambi ya Ministele ya zinga zinga pe ekolo mikano ezuami na Comité national REDD+, epai yango etinda sango nyoso ya motuya likolo ya misala (processus) REDD+, na nzela ya mbando ya misala to lisalisi na makambo minene wapi Comité national REDD+ esenga mayele maye. Ekambo ya ekolo. La Coordination nationale REDD+ ezali na binama sambo 7 biye:

- kalaka monene, Mokambi na ekolo ;
- nganga mayele ya bokeli miango ya bokoli, mokanzi ya litaki ya misala ;
- nganga mayele na zebi ya esika ya bato (sociologie), Mokonzi ya litaki ya sango mateya pe bopanzi sango ;
- nganga mayele na botangi ya zamba pe boluki na mosika (télé difusion), Mokonzi ya litaki MRV ;
- nganga mayele na nkita ya bituka, Mokonzi ya modélisation pe scénario de référence ;
- nganga mayele na boyebi ya bat ope zinga zinga, Mokonzi ya bososoli ;
- nganga mayele na mibeko, Mokonzi ya litaki ya mibeko.

Na nzela wana, Ministele ya bokoli ya seko, ya nkita ya zamba pe ya zinga zinga (MDDEFE), na lisalisi ya ebombelo enene ya misolo ya molongo Banque Mondiale na nzela ya Fonds pour le Partenariat ya

Carbone ya zamba (FCPF), linaka UN-REDD pe biandeko basusu ya bikolo bisusu ezali kolendisa Coordination Nationale REDD ya ekolo Congo. Ba TdR oyo etali misala ya mokambi na ekolo "Coordonnateur National", lokola mokonzi ya Coordination Nationale REDD. O kati ya misala, mokambi ya Coordination Nationale REDD akosala ya tina o kati ya misala (processus) REDD+ na bolai pe na bosalisi mwango ya mbongisami (Plan de Préparation) à REDD+ (R-PP) ya ekolo Congo.

Lotomo

Na bokambi ya Comité National REDD pe ba Ministe ya bazamba pe zinga zinga, mokambi na ekolo ya REDD, akotambwisa. Ekambelo ya ekolo REDD pe bosalisi ya (processus) misala REDD+ o ekolo Congo.

Na nzela wana, etnda naye ya sikisiki ekozala:

- Kokamba misala ya processus REDD+ o ekolo Congo ;
- Kosalela mosala ya likonzi ya (processus) REDD+ epai ya mangomba ya molongo pe ya bikolo zinga zinga mi.

Misala misusu

Na nzela ya etinda, Coordonnateur National REDD akozala na misala misusu :

- Kosala boyangeli ya mokolo na mokolo ya Coordination Nationale REDD+ ;
- Kokamba misala nyoso ya processus REDD+ o ekolo Congo ;
- Kolandela mosala ya babiangami banso ya REDD+ ;
- Kosalela mikanda ya mosala na Comité National REDD pe na ba Ministele ya zamba pe zinga zinga ;
- Kokoma mbano ya makita ya Comité National REDD ;
- Kolandela bosali mikano ya Comité National REDD+ ;
- Kosalela pe kopanza milanda ya mosolo, ya mosolo ya Coordination Nationale pe ya processus REDD+ o ekolo Congo.

Bolai ya misala

Misala ya Coordonnateur National REDD ekosalama o eleko bakanaki pona mbongisami ya R-PP pe bosalisi ya (processus) REDD+ o ekolo Congo.

Oyo ekoki kopesama

Mokambi na ekolo REDD akobongisa mbano na sanza oyo epesa na bokuse misala esalemipe ba mbano ezuami.

Bokambi

Misala ya mokambi na ekolo REDD ekolandama na banzela ya tekiniki pe mistrasio na ekambelo ya ekolo REDD pe ba Ministres ya zamba pe zinga zinga.

Ndelo ya mateya

- Kozala na lipolome Master to Doctorat na misala ya bazamba, bokoli ya bituka to ya zinga zinga;
- Mayele ya mosala ata ya mibu zomi (10 ans) na misala ya zamba, bokoli ya bituka to ya zinga zinga ;
- Boyebi malamu bisaleli ya informatike ;
- Boyebi malamu penza lofalase pe moko ya nkota ya ekolo (lingala/kituba) ;
- Boyebi malamu R-PP pe muango REDD+ ekozala pe malamu.

2°)- TDRs ya mokambi ya litaki ya sango, Mateya pe Bopanzi sango (IEC) ya ekambelo ya ekolo "Coordination Nationale" REDD

Tina ya likambo

Eyebani na bolelo ete kati kati ya 15 pe 20% ya bopanzani ya mipepe ya mabe "gaz à effet de serre" (GES) tina ya bomati molunge ya mbongwana ya tango eutaka na bozangisi pe bobebisi ya bazamba kasi, boyokani ya bikolo bizuami na bomoko (Convention Cadre des Nations Unies) likolo ya mbongwana ya tango (CCNUCC) pe nkoma (protocole) ya engumba Kyoto ezali na makokite pona kobenda bokitisi ya bopanzani euti na bozangisi pe bobebisi bazamba (REDD).

Na likanisi ya bikolo bizali na nzela ya bokoli, misala REDD eyingeli okati mwango ya misala "Plan d'Action" ya engumba Bali ya mobu 2007 pe boyokani ya engumba Copenhague na mobu 2009 endimi motuya ya REDD ya koyingisa na lobangu misala (mecanisme) REDD+ na :

- Bokitisi ya bopanzi eutina bozangisi bazamba ;
- Bokutoli mipepe mabe oyo eutaka na bobebisi bazamba ;
- Bobateli ba stocks ya carbone ya zamba ;
- Boyangeli ya seko ya bozui ya zamba ;
- Bomatisi ba stocks ya carbone forestier.

Na suka ya mobu 2008, na tina ya mokanda ya liboso (R-PIN), ekolo Congo eponami na Fonds de Partenariat pour le Carbone Forestier pe Banque Mondiale lokola moto ezua bonofisi ya lisalisi na ye o nzela ya mbongisami ya REDD+. Na nguya ya lisalisi, ekolo Congo ebandi na sanza ya janvier 2010 misal ya bokolisi Proposition de Préparation (R-PP), oyo ezali na bilembo ya politiki, ya misolo pe ndenge ya kosala pona mbongisami na bosalisi ya REDD+.

O nzela ya bobandi bosalisi ya misala ndenge na ndenge pe mikano ezuami na R-PP, Ekolo Congo ezali sikoyo kofandisa Coordination Nationale REDD (CN-REDD). CN-REDD ekozala na mokumba ya kosala (na nzela ya regie to na bato basusu) misala ya mbongisami ya REDD, lokola pe koyokana na ba plates Formes ya botuni ya ekolo to ya bituka.

Ekambelo ya ekolo "Coordination nationale" REDD+ esala nde boyangeli ya mokolo ya misala (processus) REDD+ o ekolo Congo. Yango ezuami na bokambi ya Ministele ya zinga zinga pe ekolo mikano ezuami na Comité national REDD+, epai yango etinda sango nyoso ya motuya likolo ya misala (processus) REDD+, na nzela ya mbando ya misala to lisalisi na makambo minene wapi Comité national REDD+ esenga mayele maye. Ekambo ya ekolo. La Coordination nationale REDD+ ezali na binama sambo 7 biye:

- kalaka monene, Mokambi na ekolo ;
- nganga mayele ya bokeli miango ya bokoli, mokanzi ya litaki ya misala ;
- nganga mayele na zebi ya esika ya bato (sociologie), Mokonzi ya litaki ya sango mateya pe bopanzi sango ;
- nganga mayele na botangi ya zamba pe boluki na mosika (télé difusion), Mokonzi ya litaki MRV ;
- nganga mayele na nkita ya bituka, Mokonzi ya modélisation pe scénario de référence ;
- nganga mayele na boyebi ya bat ope zinga zinga, Mokonzi ya bososoli ;
- nganga mayele na mibeko, Mokonzi ya litaki ya mibeko.

Na nzela wana, Ministele ya bokoli ya seko, ya nkita ya zamba pe ya zinga zinga (MDDEFE), na lisalisi ya ebombelo enene ya misolo ya molongo Banque Mondiale na nzela ya Fonds pour le Partenariat ya Carbone ya zamba (FCPF), linaka UN-REDD pe biandeko basusu ya bikolo bisusu ezali kolendisa Coordination Nationale REDD ya ekolo Congo. Ba TdR oyo etali misala ya mokambi na ekolo "Coordonnateur National", lokola mokonzi ya Coordination Nationale REDD. O kati ya misala, mokambi ya Coordination Nationale REDD akosala ya tina o kati ya misala (processus) REDD+ na bolai pe na bosalisi composante 1b ya mwango ya mbongisami ya REDD+ (R-PP) ya ekolo Congo.

Lotomo

Na bokambi misala ya Coordonnateur National REDD pe mistrasio o ya PNUD/Congo, nganga mayele ya ekolo na zebi ya bato (sociologie) akosala misala ya boyebisi, mateya pe bopanzi sango (IEC) pona processus ya mbongisami na REDD o ekolo Congo. Ye akotala pe motuya ya bozui esika pe botuni ya babiangami na processus REDD+ na ekolo.

Mingi, Mokambi IEC akokamba pe akosala ya *mwango ya mosala pona lisalisi ya ndanga ya babiangami o kati ya processus REDD*+ (c.f. Annexe I), elongo na bakalaka ya CN-REDD.

Na nzela wana, lotomo na ye ekozala:

- kosangisa misala ya ekambelo ya ekolo REDD pe mangomba ya ndenge na ndenge pe plates-formes ya mangomba ya bana ekolo oyo basepelaka na REDD+, mingi ekambelo ya mwa tango "commission intérimaire" REDD+ ya mangomba ya bana ekolo ;
- kokamba bosalisi ya mwango ya botuni oyo epesami o kati ya R-PP elongo na bakonzi ya mataki mosusu ya CN-REDD ;
- kolendisa bozui esika ya mangomba pe plates-formes ya mangomba ya bana ekolo pe mataki mosusu (na litaki ya bakuli) o processus de préparation à la REDD+ ;
- kopesa bopanzi sango elongo boni ya mbano pe etamboli ya processus de préparation à la REDD epai ya bai mboka, lokola pe mbongisami ya biloko ya bopanzi sango elongo bani na bobiangami banso ya misala processus REDD+ ;
- kosalisa misala ya mbongisami ya REDD+.

Misala misusu

O kati ya misala na ye, Mokambi ya litaki IEC akozala na misala oyo :

Boyokani na mangomba pe plates-formes ya mangomba ma ekolo :

- Kokabola sango elongo boni na bosukisi ya R-PP na mangomba ya bana ekolo, mingi na ekambelo ya mwa tango REDD ya mangomba ya bana ekolo (CI-REDD) ;
- Kobangisa makambo ya mosala (biyumba ya mosala ya tango na tango) na CI-REDD pona koyeba makanisi na bango likolo ya bilembo ya R-PP ya kopetola ;
- Kopesa maboko na boyingisi ya makanisi pe bobakisi ya mangomba ya bana ekolo o kati ya nzela ya bosukisi "processus de finalisation" ya R-PP.

Bosalisi mwango ya botuni :

- Kopesa na bozindo mwango ya botuni ya R-PP na nzela ya mwango ya mosala "plan de travail" ;
- Soki bosenga ezali kopetola mwango ya botuni na botuni ya binama bisusu ya CN-REDD pe ekambelo ya mwa tango ya REDD pe ekambelo ya mwa tango ya mangomba ma bana ekolo ;
- Kobongisa milulu ya botuni na mangomba ma bana ekolo pe litaki ya bakoli. Pe kosunga bosalisi wana ;
- Kosalela mbongisami, mosala pe bolandisi ya ba atelie ya ekolo pe bituka likolo ya mbongisami ya REDD pe misala misusu ;
- Kososola ba buku elongobani ya botuni nyoso esalemi.

Bolendisi bozui esika ya ma mangomba ma bana ekolo :

- Kokolisa biloko ya bolendisi makoki ya mangomba ma bana ekolo pe ya litaki ya bakuli na mambi ndenge na ndenge ma mbongisami ya REDD+ ;
- Kobongisa mateya na binama ya mangomba ma bana ekolo pe ya litaki ya bakuli likolo ya bisaleli ya motuya ;
- Kosunga bokeli pe mbongisami ya mangomba ma bana ekolo pona komatisa motuya ya misala naye okati ya mbongisami ya REDD+.

Sango :

- Koyeba makambo ma tin ape bato basengeli pona sango ya mbongisami ya REDD+ elongo na CI-REDD binama bisusu ya CN-REDD ;
- Kokolisa biloko ya bopanzi sango pona makambo ndenge na ndenge pe bato basengeli bayebani ;
- Kobongisa milulu ya bopanzi sang ope bobalangisi likolo ya biloko ya bopanzi sango ya makasi ;
- Kosalela boyangeli ya sango ya etamboli ya misala ”processus” REDD+ o RDC (bokomi ya mikamda ya sango ya REDD+, botombili likanisi REDD+, bokomi mayebisi pe mbando, etc.). Kosalela banzela nyoso ya bopanzi sango pona kopesa nzela ya bokomi ya sango o ba mboka mike (ladio ya etuka, manaka na nkota ya mboka, masese, pe bongo na bongo.) ;
- Kosunga boyangeli ya plateforme Web collaborative (mosala ya ndelo te, bokeli ya emisio, balandi lolenge ya mosala, botali ba buku, bolenga ndenge ya bosombitinyi, makanisi, molongo ya masolo, porte documents, pe bongo na bongo.).

Lisungi ya monene na processus mobimba REDD+ :

- Kolendisa mosala ya Comité National REDD+ (kosala makita ya tango na tango, mikanda ya bobengi, mbogisami ya mbando PV ya makita, etc.) ;
- Kopesa maboko ya bozui ba buku ya processus REDD+ (boluki pe bopanzi sango ya nkita, zebi pe tekiniki likolo ya REDD+ pe bokotisi na site Web). Kobongisa pe kopalangisa misala pe biloko ya bopanzi sango liko ya processus REDD+.

Bolai ya misala

Misala ya mokonzi ya litaki IEC ya ekambelo ya ekolo REDD ezali na eleko mobimba bakanaki pona mbongisami ya R-PP pe bosalisi ya processus REDD+ o ekolo Congo.

Oyo ekoki kopesama

Nganga mayele akobongisa mbano na sanza. Pona Coordonnateur National (mokambi pona ekolo), oyo ekopesa na bokuse misala esalemi pe mbano ezelami.

Bokambi

Misala ya nganga mayele ekokambama na nzela tekiniki na. Mokambi REDD pona ekolo pe na nzela ya mistrasio na ntoma ya PNUD o Congo.

Bilembo ya mosala ya siki siki

- Kozala na lipolome Master to Licence na nzela ya bopanzi sango, ya zebi ya bato (sciences sociales) to mateya mosusu ezuami na mambi ma bokoli ;
- Mayele ya mosala ata ya mibu minei na mambi ma mwango pe bosalisi ya misala ya IEC, lokola pe bolendisi makoki pe/to botambwisi ya mangomba ya mboka pe ya bana ekolo, pe/to nzela ya masolo y ambula matali pe mangomba ma bana ekolo ;

  Mayele na mosala na mambi ma bokoli, boyangeli ya sango pe bolobeli pe botambwisi ba reseau ata ya mibu mitano o ekolo Congo;
- Boyebi malamu biloko ya mosala na bato elongo "outils de participation sociale" ;
- Boybi malamu penza ya lopoto pe moko ya nkota ibale ya ekolo (lingala/kituba) ;
- Boyebi malamu ya R-PP ezali libaku malamu ;
- Boyebi malamu biloko pe misala Web collaboratifs pona bokomi, bosombotinyi pe bopanzi (edition, echange et la diffusion) ekozala libaku malamu ;
- Boyebi malamu ya R-PP pe misala (processus) REDD+ ekozala eloko malamu.

3°)- TDRs ya mokambi ya litaki ya mibeko ya "Coordination Nationale" ya ekolo ya REDD

Tina ya likambo

Eyebani lelo ete kati kati ya 15 pe 20% ya bopanzani ya mipepe ya mabe "gaz à effet de serre" (GES) tina ya bomati molunge ya mbongwana ya tango eutaka na bozangisi pe bobebisi ya bazamba kasi, boyokani ya bikolo bizuami na bomoko (Convention Cadre des Nations Unies) likolo ya mbongwana ya tango (CCNUCC) pe nkoma (protocole) ya engumba Kyoto ezali na makokite pona kobenda bokitisi ya bopanzani euti na bozangisi pe bobebisi bazamba (REDD).

Na likanisi ya bikolo bizali na nzela ya bokoli, misala REDD eyingeli okati mwango ya misala "Plan d'Action" ya egumba bali ya mobu 2007 pe boyokani ya engumba Copenhague na mobu 2009 endimi motuya ya REDD ya koyingisa na lobangu misala (mecanisme) REDD+ na :

- Bokitisi ya bopanzi eutina bozangisi bazamba ;
- Bokutoli mipepe mabe oyo eutaka na bobebisi bazamba ;
- Bobateli ba stocks ya carbone ya zamba ;
- Boyangeli ya seko ya bozui ya zamba ;
- Bomatisi ba stocks ya carbone forestier.

Nasuka ya mobu 2008, na tin aya mokanda ya liboso (R-PIN), ekolo Congo eponami na Fonds de Partenariat pour le Carbone Forestier pe Banque Mondiale lokola moto ezua bonofisi ya lisalisi na ye o nzela ya mbongisami ya REDD+. Na nguya ya lisalisi, ekolo Congo ebandi na sanza ya janvier 2010 misal ya bokolisi Proposition de Préparation (R-PP), oyo ezali na bilembo ya politiki, ya misolo pe ndenge ya kosala pona mbongisami na bosalisi ya REDD+.

O nzela ya bobandi bosalisi ya misala ndenge na ndenge pe mikano ezuami na R-PP, Ekolo Congo ezali sikoyo kofandisa Coordination Nationale REDD (CN-REDD). CN-REDD ekozala na mokumba ya kosala (na nzela ya regie to na bato basusu) misala ya mbongisami ya REDD, lokola pe koyokana na ba plates Formes ya botuni ya ekolo to ya bituka.

Ekambelo ya ekolo "Coordination nationale" REDD+ esala nde boyangeli ya mokolo ya misala (processus) REDD+ o ekolo Congo. Yango ezuami na bokambi ya Ministele ya zinga zinga pe ekolo mikano ezuami na Comité national REDD+, epai yango etinda sango nyoso ya motuya likolo ya misala (processus) REDD+, na nzela ya mbando ya misala to lisalisi na makambo minene wapi Comité national REDD+ esenga mayele maye. Ekambo ya ekolo. La Coordination nationale REDD+ ezali na binama sambo 7 biye:

- kalaka monene, Mokambi na ekolo ;
- nganga mayele ya bokeli miango ya bokoli, mokanzi ya litaki ya misala ;
- nganga mayele na zebi ya esika ya bato (sociologie), Mokonzi ya litaki ya sango mateya pe bopanzi sango ;
- nganga mayele na botangi ya zamba pe boluki na mosika (télé difusion), Mokonzi ya litaki MRV ;
- nganga mayele na nkita ya bituka, Mokonzi ya modélisation pe scénario de référence ;
- nganga mayele na boyebi ya bat ope zinga zinga, Mokonzi ya bososoli ;
- nganga mayele na mibeko, Mokonzi ya litaki ya mibeko.

Na nzela wana, Ministele ya bokoli ya seko, ya nkita ya zamba pe ya zinga zinga (MDDEFE), na lisalisi ya ebombelo enene ya misolo ya molongo Banque Mondiale na nzela ya Fonds pour le Partenariat ya Carbone ya zamba (FCPF), linaka UN-REDD pe biandeko basusu ya bikolo bisusu ezali kolendisa Coordination Nationale REDD ya ekolo Congo. Ba TdR oyo etali misala ya mokambi na ekolo "Coordonnateur National", lokola mokonzi ya Coordination Nationale REDD. O kati ya misala, mokambi ya Coordination Nationale REDD akosala ya tina o kati ya misala (processus) REDD+ na bolai pe na bosalisi ya composante 2c ya mwango ya mbongisami ya REDD+ (R-PP) ya ekolo Congo.

Lotomo

Na bokambami ya mokambi REDD ya ekolo, nganga mayele ya ekolo ya mibeko akosalela botambwisi ya litaki ya mibeko pe mingi misala ya bokolisi mambi ya mibeko pe mangomba ya bosalisi ya REDD+ o ekolo Congo.

Pona yango, etinda na ye ekozala :

- Botambwisi ya boyekoli ya makambo ndenge na ndenge ya mangomba pe mibeko ya bosalisi ya REDD+ ;
- Bokolisi mambi ya mibeko pe mangomba ya bosalisi ya REDD+ o ekolo Congo (mobeko REDD+) ;

Misala misusu

Kati ya misala na ye, mokambi ya litaki MRV akoki kozala na misala misusu lokola :

Boyekoli bwa siki siki :

- Bososoli na bozindo mibeko ezuami ;
- Bilembo ya carbone ;
- Bososoli ya banzela ndenge na ndenge epesami pona bosalisi ya REDD+ (nzela ya ekolo, nzela ya bikolo zinga zinga, ested approach) ;

Bokolisi ya nzela ya mibeko pe mangomba (mobeko REDD+) :

- Bopesi nkoma ya mibeko likolo ya REDD+ ;
- Nkoma ya bosali likolo ya misolo ya REDD+ ;
- Nkoma ya bosali likolo ya registre national REDD+ elongo na mokambi ya litaki MRV.

Bolai ya misala

Misala ya mokonzi ya litaki ya ekambelo ya ekolo REDD etali elekomobimba bakani pona mbongisami ya R-PP pe bosalisi ya processus REDD+ o ekolo Congo.

Oyo ekoki kopesama

Nganga mayele ya mibeko akobongisa mbano ya sanza pona mokambi ya ekolo, oyo epesa ba bokuse misala esalemi pe mbano ezuami.

Bokambi

Misala ya mokambi ya litaki ya mibeko ekokambama na mambi ma tekiniki pe Mistrasio na mokambi REDD ya ekolo.

Bilembo ya mosala ya sikisiki

- Kozala na lipolome ya Master to Licence na mambi ma mibeko ;
- Mayele ya mosala na mambi ma mibeko ata mibu minei ;
- Mayele ya mosala o ekolo Congo na mambi matali ;
- Boyebi malamu informatike ;
- Boyebi malamu penza lopoto. Pe moko o kati ya nkota ya ekolo (lingala/kituba) ;
- Boyebi malamu ya R-PP pe ya processus REDD+ ekozala eloko malamu.

4°)- TDRs ya mokambi ya litaki ya bososoli ya bato pe zinga zinga ya ekambelo REDD ya ekolo

Tina ya likambo

Eyebani lelo ete kati kati ya 15 pe 20% ya bopanzani ya mipepe ya mabe "gaz à effet de serre" (GES) tina ya bomati molunge ya mbongwana ya tango eutaka na bozangisi pe bobebisi ya bazamba kasi, boyokani ya bikolo bizuami na bomoko (Convention Cadre des Nations Unies) likolo ya mbongwana ya tango (CCNUCC) pe nkoma (protocole) ya engumba Kyoto ezali na makokite pona kobenda bokitisi ya bopanzani euti na bozangisi pe bobebisi bazamba (REDD).

Na likanisi ya bikolo bizali na nzela ya bokoli, misala REDD eyingeli okati mwango ya misala "Plan d'Action" ya egumba Bali ya mobu 2007 pe boyokani ya engumba Copenhague na mobu 2009 endimi motuya ya REDD ya koyingisa na lobangu misala (mecanisme) REDD+ na :

- Bokitisi ya bopanzi eutina bozangisi bazamba ;
- Bokutoli mipepe mabe oyo ekoutaka na bobebisi bazamba ;
- Bobateli ba stocks ya carbone ya zamba ;
- Boyangeli ya seko ya bozui ya zamba ;
- Bomatisi ba stocks ya carbone forestier.

Na suka ya mobu 2008, na tina ya mokanda ya liboso (R-PIN), ekolo Congo eponami na Fonds de Partenariat pour le Carbone Forestier pe Banque Mondiale lokola moto ezua bonofisi ya lisalisi na ye o nzela ya mbongisami ya REDD+. Na nguya ya lisalisi, ekolo Congo ebandi na sanza ya janvier 2010 misal ya bokolisi Proposition de Préparation (R-PP), oyo ezali na bilembo ya politiki, ya misolo pe ndenge ya kosala pona mbongisami na bosalisi ya REDD+.

O nzela ya bobandi bosalisi ya misala ndenge na ndenge pe mikano ezuami na R-PP, Ekolo Congo ezali sikoyo kofandisa Coordination Nationale REDD (CN-REDD). CN-REDD ekozala na mokumba ya kosala (na nzela ya regie to na bato basusu) misala ya mbongisami ya REDD, lokola pe koyokana na ba plates Formes ya botuni ya ekolo to ya bituka.

Ekambelo ya ekolo "Coordination nationale" REDD+ esala nde boyangeli ya mokolo ya misala (processus) REDD+ o ekolo Congo. Yango ezuami na bokambi ya Ministele ya zinga zinga pe ekolo mikano ezuami na Comité national REDD+, epai yango etinda sango nyoso ya motuya likolo ya misala (processus) REDD+, na nzela ya mbando ya misala to lisalisi na makambo minene wapi Comité national REDD+ esenga mayele maye. Ekambo ya ekolo. La Coordination nationale REDD+ ezali na binama sambo 7 biye:

- kalaka monene, Mokambi na ekolo ;
- nganga mayele ya bokeli miango ya bokoli, mokanzi ya litaki ya misala ;
- nganga mayele na zebi ya esika ya bato (sociologie), Mokonzi ya litaki ya sango mateya pe bopanzi sango ;
- nganga mayele na botangi ya zamba pe boluki na mosika (télé difusion), Mokonzi ya litaki MRV ;
- nganga mayele na nkita ya bituka, Mokonzi ya modélisation pe scénario de référence ;
- nganga mayele na boyebi ya bat ope zinga zinga, Mokonzi ya bososoli ;
- nganga mayele na mibeko, Mokonzi ya litaki ya mibeko.

Na nzela wana, Ministele ya bokoli ya seko, ya nkita ya zamba pe ya zinga zinga (MDDEFE), na lisalisi ya ebombelo enene ya misolo ya molongo Banque Mondiale na nzela ya Fonds pour le Partenariat ya Carbone ya zamba (FCPF), linaka UN-REDD pe biandeko basusu ya bikolo bisusu ezali kolendisa Coordination Nationale REDD ya ekolo Congo. Ba TdR oyo etali misala ya mokambi na ekolo "Coordonnateur National", lokola mokonzi ya Coordination Nationale REDD. O kati ya misala, mokambi

ya Coordination Nationale REDD akosala ya tina o kati ya misala (processus) REDD+ na bolai pe na bosalisi ya composante 4a na 4b ya mwango ya mbongisami ya REDD+ (R-PP) ya ekolo Congo.

Lotomo

Na bokambi ya mokambi REDD ya ekolo, nganga mayele ya ekolo na bososoli ya bato pe zinga zinga akobongisa etamboli ya litaki ya bososoli o ekolo Congo.

Na esika wana, etinda na y aya tina ekozala :

- Bososoli ya makama ya banzela ya politiki pe lolenge ya bosalisi ya REDD+ na epai ya zinga zinga pe bato ;
- Makanisi na kotabaka makama ekoki kokomela na tango ya bosokisa politiki ya ekolo ya REDD+ pe nzela ya bosalisi ;
- Bokolisi nzela ya sikisiki ya boyangeli pe bokutoli makama na zinga zinga pe bato ya bosalisi ya politiki REDD+.

Misala misusu

O kati ya misala na ye, mokambi litaki ya bososoli akozala na misala misusu lokolo :

- Kokolisa mwango ya mosala ya mbongisami ya EESS, na mwango ya botuni ya babiangami, lokola pe linaka ya bolendisi makoki ya babiangami ;
- Kosala etamboli ya liboso ya zinga zinga pe bato oyo ezali o kati ya bosalisi ya politiki REDD+, pe na bososoli ya misala ya kala pona koyeba tin aya sikisiki ya bozangisi pe bobebisi ya matomba ya zamba ;
- Kososola mibeko pe mangomba elongo na etumba esongo na bozangisi pe bobebisi ya bazamba, na mikano ya molongo pe ya mangomba ya molongo, pe na bososoli ya bokokani ya mibeko pe mangomba ya mikolo miye ;
- Koyeba makama ya ba nzela ya politiki ya mwa tango, oyo ekomami o kati ya composante 2b pe likolo ya zinga zinga pe esika ya bato na kotalaka masengi ya ekolo pe ya molongo, mingi bapolitiki ya bobateli zinga zinga pe esika ya bato ya ebombelo ya mosolo ya molongo mobimba ;
- Kososola motuya ya makama ma politiki ya REDD+ na ndenge elimbolami, pona kopesa eposa ya koyeba molongo na bisika misala mia REDD+ likolo ya zinga zinga na bisika ya bato ;
- Kobongisa ndenge ya koyangela mbeba ya zinga zinga pe likolo ya bomoi bwa bato na ndenge ya REDD, engenbene na mibeko ya solo solo pona koboya, kokutola pe tango mosusu kosala ete ba mbeba ya mabe elindisa ba mbeba ya malamu ;
- Kopesa makanisi ya solo solo na maye matali masolo na sango bakisa masengi oyo ewuta na lomeko ya zinga zinga liboso ya batoma ya ndenge na ndenge pe kosalela masengi yango pona kotambuisa misala mia REDD+ na ekolo mobimba.

Bolai ya misala

Misala ya mokambi ya litaki ya bososoli ya esika ya bat ope zinga zinga ya ekambelo ya ekolo REDD etala eleko mobimba oyo bakanaki pona mbongisami ya R-PP pe bosalisi ya misala "processus" REDD+ o ekolo Congo.

Oyo ekoki kopesama

Nganga mayele akobongisa mbando na sanza epai ya mokambi ya ekolo ya na bokuse ya misala esalami pe bi bano ezuami.

Bokambi

Misala ya mokambi ya litaki ya bososoli ekokambama na nzela ya tekiniki pe Mistrasio na mokambi REDD ya ekolo.

Bilembo ya mosala ya sikisiki

- Kozala na lipolome ya Master to Licence na misala ya zamba pe zebi ya bisika "Géographiques" to lipolome ekokani na yango ;

  Mayele ya mosala ata ya mibu minei. Na masengi ekomami naTDRs oyo ;

  Mayele ya mosala ata ya mibu mitano na misala ya botangi bazmba. Motango ya ba carbone o ekolo Congo ;
- Boyebi malamu ya ebombelo mbano base de donnees (pona registre REDD+) ;
- Boyebi malamu ya informatique ekozala eloko malamu ;
- Boyebi malamu penza ya lopoto pe moko ya kota ya ekolo (lingala/kituba) ;
- Boyebi malamu ya R-PP ya misala "processus" ya REDD+ ekozala eloko malamu.

5°)- TDRs ya mokambi ya litaki ya Modélisation pe Scénario ya ekambelo REDD

Lotomo

Eyebani lelo ete kati kati ya 15 pe 20% ya bopanzani ya mipepe ya mabe "gaz à effet de serre" (GES) tina ya bomati molunge ya mbongwana ya tango eutaka na bozangisi pe bobebisi ya bazamba kasi, boyokani ya bikolo bizuami na bomoko (Convention Cadre des Nations Unies) likolo ya mbongwana ya tango (CCNUCC) pe nkoma (protocole) ya engumba Kyoto ezali na makokite pona kobenda bokitisi ya bopanzani euti na bozangisi pe bobebisi bazamba (REDD).

Na likanisi ya bikolo bizali na nzela ya bokoli, misala REDD eyingeli okati mwango ya misala "Plan d'Action" ya egumba bali ya mobu 2007 pe boyokani ya engumba Copenhague na mobu 2009 endimi motuya ya REDD ya koyingisa na lobangu misala (mecanisme) REDD+ na :

- Bokitisi ya bopanzi eutina bozangisi bazamba ;
- Bokutoli mipepe mabe oyo eutaka na bobebisi bazamba ;
- Bobateli ba stocks ya carbone ya zamba ;
- Boyangeli ya seko ya bozui ya zamba ;
- Bomatisi ba stocks ya carbone ya zamba.

Na suka ya mobu 2008, na tina ya mokanda ya liboso (R-PIN), ekolo Congo eponami na Fonds de Partenariat pour le Carbone Forestier pe Banque Mondiale lokola moto ezua bonofisi ya lisalisi na ye o nzela ya mbongisami ya REDD+. Na nguya ya lisalisi, ekolo Congo ebandi na sanza ya janvier 2010 misal ya bokolisi Proposition de Préparation (R-PP), oyo ezali na bilembo ya politiki, ya misolo pe ndenge ya kosala pona mbongisami na bosalisi ya REDD+.

O nzela ya bobandi bosalisi ya misala ndenge na ndenge pe mikano ezuami na R-PP, Ekolo Congo ezali sikoyo kofandisa Coordination Nationale REDD ya ekolo Congo CN-REDD ekozala na mokumba ya kosala (na nzela ya regie to na bato basusu) misala ya mbongisami ya REDD, lokola pe koyokana na ba plates Formes ya botuni ya ekolo to ya bituka.

Ekambelo ya ekolo "Coordination nationale" REDD+ esala nde boyangeli ya mokolo ya misala (processus) REDD+ o ekolo Congo. Yango ezuami na bokambi ya Ministele ya zinga zinga pe ekolo mikano ezuami na Comité national REDD+, epai yango etinda sango nyoso ya motuya likolo ya misala (processus) REDD+, na nzela ya mbando ya misala to lisalisi na makambo minene wapi Comité national REDD+ esenga mayele maye. Ekambo ya ekolo. La Coordination nationale REDD+ ezali na binama sambo 7 biye:

- kalaka monene, Mokambi na ekolo ;
- nganga mayele ya bokeli miango ya bokoli, mokanzi ya litaki ya misala ;
- nganga mayele na zebi ya esika ya bato (sociologie), Mokonzi ya litaki ya sango mateya pe bopanzi sango ;
- nganga mayele na botangi ya zamba pe boluki na mosika (télé difusion), Mokonzi ya litaki MRV ;
- nganga mayele na nkita ya bituka, Mokonzi ya modélisation pe scénario de référence ;
- nganga mayele na boyebi ya bat ope zinga zinga, Mokonzi ya bososoli ;
- nganga mayele na mibeko, Mokonzi ya litaki ya mibeko.

Na nzela wana, Ministele ya bokoli ya seko, ya nkita ya zamba pe ya zinga zinga (MDDEFE), na lisalisi ya ebombelo enene ya misolo ya molongo Banque Mondiale na nzela ya Fonds pour le Partenariat ya Carbone ya zamba (FCPF), linaka UN-REDD pe biandeko basusu ya bikolo bisusu ezali kolendisa Coordination Nationale REDD ya ekolo Congo. Ba TdR oyo etali misala ya mokambi na ekolo "Coordonnateur National", lokola mokonzi ya Coordination Nationale REDD. O kati ya misala, mokambi ya Coordination Nationale REDD akosala ya tina o kati ya misala (processus) REDD+ na bolai pe na bosalisi ya composante 3 ya mwango ya mbongisami ya REDD+ (R-PP) o ekolo Congo.

Lotomo

Na bokambi ya mokambi REDD, ekolo, nganga mayele ya ekolo ya nkita ya bituka akosalela botambwisi ya litaki ya modelisation pe *scénario de référence*, pe mingi nzela ya bokoli ya scénario ya tin aya bopanzani ya mopepe mabe "gaz à effet de serre" (GES) epai ya ekolo.

Na esika wana, etinda ya sikisiki ekozala :

- Bososoli ya bopanzani ya kala oyo euti na bozangisi pe bobebisi ya matomba ya zamba o ekolo na lisalisi ya litaki MRV ;
- Bososoli na bizindo. Tina. Pe bilembo bosusu ya bozangisi pe ya bobebisi ya bazamba ;
- Botangoli bilembo elimbolaka bozangisi ya zamba pe modelisation ya bopanzani ekoya ya mopepe ya mabe "Gaz a effet de serre" euti na bozangisi pe bobebisi ya bazamba.

Misala Misusu

O kati ya mosala na ye, mokambi ya litaki MSR akozala na misala misusu miye :

- Bososoli ya bopanzi ya kala :
  - Koyeba ndenge ya kosala botangi pe boyebi na mosika elongo na bakambi ya litaki MRV
  - Kopesa esika pe kososola. Mbongwana ya kala ya mosala ya mabele lokola pe bobebisi ya matomba ya zamba ;
  - Bososoli ya ba stocks ya carbone o kati ya bisika ndenge ne ndenge ya mosala ya mabele ;
  - Koyeba bopanzani ya kala euti na bozangisi pe bobebisi matomba ya zamba
- Bososoli tina pe bilembo ya bozangisi pe bobebisi bazamba :
  - Bososoli tina pe bilembo ya bozangisi bazamba euti na mosala ya bilanga ya mike pe ya minene pona mombongo ;
  - Bososoli tina pe bilembo ya bozangisi ya zamba eutina mbongisami ya (banzela pe biloko mosusu) ;
  - Bososoli tina pe bilembo ya bozangisi pe bobebisi eutina botimoli ya mabanga ya talo pitoloi ;
  - Bososoli tina pe bilembo ya bozangisi pe bobebisi bazamba euti na bokati banzete (nkoni pe nzete ya kotonga, ya misala misusu).
- Modélisation ya bopanzi ekolo :
  - Koyeba bilemba ya tina, oyo elimbola bozangisi pe bobebisi ya matomba ya zamba ;
  - Bososoli ya etamboli ya lobi ya bilembo ya tina pona bozangisi pe bobebisi ya matomba ya zamba ;
  - Modélisation ya bopanzi ekoya eutina bozangisi pe bobebisi ya bazamba. Engebene na politiki ya ekolo o REDD+ (scénario de référence).

Bolai ya misala

Misala ya mokonzi ya litaki ya modelisation ya ekambelo ya ekolo REDD etali eleko mobimba bakanaki pona mbongisami ya R-PP bosalisi ya "processus" REDD+ o ekolo Congo.

Livrables

Nganga mayele ya mibeko akobongisa mbando ya sanza pona mokambi ya ekolo, oyo ekopesa na bokuse misala esalemi pe mbano ezuami.

Bokambi

Misala ya mokambi ya litaki ya modelisation pe scenario de reference ekokambama na tekiniki pe Mistrasio na mokambi ya ekolo REDD.

Bilembo ya mosala ya siki siki

- Kozala na lipolome ya Master to Licence na nkita ya bituka ;
- Mayele ya mosala ata ya mibu minei ;
- Mayele ya mosala o ekolo Congo ata ya mibu mitano na ;
- Boyebi malamu ya informatiques ;
- Boyebi malamu penza ya lopoto pe moko o kati ya nkota mibale ya ekolo (lingala/kituba) ;
- Boyebi malamu ya R-PP ezali eloko malamu.
- Boyebi malamu ya R-PP pe processus REDD+ ekozala eloko malamu.

6°)- TDRs ya mokambi litaki MRV ya ekambelo ya ekolo REDD

Tina ya likambo

Eyebani lelo ete kati kati ya 15 pe 20% ya bopanzani ya mipepe ya mabe "gaz à effet de serre" (GES) tina ya bomati molunge ya mbongwana ya tango eutaka na bozangisi pe bobebisi ya bazamba kasi, boyokani ya bikolo bizuami na bomoko (Convention Cadre des Nations Unies) likolo ya mbongwana ya tango (CCNUCC) pe nkoma (protocole) ya engumba Kyoto ezali na makokite pona kobenda bokitisi ya bopanzani euti na bozangisi pe bobebisi bazamba (REDD).

Na likanisi ya bikolo bizali na nzela ya bokoli, misala REDD eyingeli okati mwango ya misala "Plan d'Action" ya egumba Bali ya mobu 2007 pe boyokani ya engumba Copenhague na mobu 2009 endimi motuya ya REDD ya koyingisa na lobangu misala (mecanisme) REDD+ na :

- Bokitisi ya bopanzi eutina bozangisi bazamba ;
- Bokutoli mipepe mabe oyo eutaka na bobebisi bazamba ;
- Bobateli ba stocks ya carbone ya zamba ;
- Boyangeli ya seko ya bozui ya zamba ;
- Bomatisi ba stocks ya carbone forestier.

Nasuka ya mobu 2008, na tin aya mokanda ya liboso (R-PIN), ekolo Congo eponami na Fonds de Partenariat pour le Carbone Forestier pe Banque Mondiale lokola moto ezua bonofisi ya lisalisi na ye o nzela ya mbongisami ya REDD+. Na nguya ya lisalisi, ekolo Congo ebandi na sanza ya janvier 2010 misal ya bokolisi Proposition de Préparation (R-PP), oyo ezali na bilembo ya politiki, ya misolo pe ndenge ya kosala pona mbongisami na bosalisi ya REDD+.

O nzela ya bobandi bosalisi ya misala ndenge na ndenge pe mikano ezuami na R-PP, Ekolo Congo ezali sikoyo kofandisa Coordination Nationale REDD (CN-REDD). CN-REDD ekozala na mokumba ya kosala (na nzela ya regie to na bato basusu) misala ya mbongisami ya REDD, lokola pe koyokana na ba plates Formes ya botuni ya ekolo to ya bituka.

Ekambelo ya ekolo "Coordination nationale" REDD+ esala nde boyangeli ya mokolo ya misala (processus) REDD+ o ekolo Congo. Yango ezuami na bokambi ya Ministele ya zinga zinga pe ekolo mikano ezuami na Comité national REDD+, epai yango etinda sango nyoso ya motuya likolo ya misala (processus) REDD+, na nzela ya mbando ya misala to lisalisi na makambo minene wapi Comité national REDD+ esenga mayele maye. Ekambo ya ekolo. La Coordination nationale REDD+ ezali na binama sambo 7 biye:

- kalaka monene, Mokambi na ekolo ;
- nganga mayele ya bokeli miango ya bokoli, mokanzi ya litaki ya misala ;
- nganga mayele na zebi ya esika ya bato (sociologie), Mokonzi ya litaki ya sango mateya pe bopanzi sango ;
- nganga mayele na botangi ya zamba pe boluki na mosika (télé difusion), Mokonzi ya litaki MRV ;
- nganga mayele na nkita ya bituka, Mokonzi ya modélisation pe scénario de référence ;
- nganga mayele na boyebi ya bat ope zinga zinga, Mokonzi ya bososoli ;
- nganga mayele na mibeko, Mokonzi ya litaki ya mibeko.

Na nzela wana, Ministele ya bokoli ya seko, ya nkita ya zamba pe ya zinga zinga (MDDEFE), na lisalisi ya ebombelo enene ya misolo ya molongo Banque Mondiale na nzela ya Fonds pour le Partenariat ya Carbone ya zamba (FCPF), linaka UN-REDD pe biandeko basusu ya bikolo bisusu ezali kolendisa Coordination Nationale REDD ya ekolo Congo. Ba TdR oyo etali misala ya mokambi na ekolo "Coordonnateur National", lokola mokonzi ya Coordination Nationale REDD. O kati ya misala, mokambi ya Coordination Nationale REDD akosala ya tina o kati ya misala (processus) REDD+ na bolai pe na bosalisi ya composante 4a pe 4b ya mwango ya mbongisami ya REDD+ (R-PP) ya ekolo Congo.

Lotomo

Na bokambi ya mokambi ya ekolo REDD, nganga matele na botangi ya zamba pe boyebi na bosik. Akotambwisa litaki ya MRV, pe mingi nzela ya bokolisi esaleli ya ekolo ya monitoringi ya rapportage pe ya rapportage ya verification (esaleli MRV) o ekolo Congo.

Na esika wana, etinda ya sikisiki ekozala :

- Bokolisi ya esaleli ya ekolo y bolandi bopanzani pe bolimua ya GES mopepe ya mabe eutina bozangisi pe bobebisi ya matomba ya zamba ;
- Bokolisi ye esalei ya ekolo ya bolandi ya bonofisi mosusu pe kwokoso ya bosalisi ya politiki ya ekolo REDD+ ;
- Bofandisi ya registre ya ekolo ya miango REDD+ ;
- Bokolisi pe bosalisi elongo ya misala ya bomeki ya REDD+.

Misala misusu

O kati ya misala na ye, mokambi ya litaki MRV akozala na misala misusu :

- Esaleli ya bolandi bopanzani pe bolimua ya GES :
  - Kokamba bokolisi ya ndenge ya kosala ya ekolo ya bolandi mbongwana ya mosala ya mabele ;
  - Kosunga na bokolisi esaleli ya eklo ya bolandi ba stocks ya carbone o kati ya biteni ndenge na ndenge ya mosala ya mabele ;
- Esaleli ya ekolo ya bolandi babonofisi msusu pe kwokoso :
  - Kopesa maboko na babonofisi ya nzela ya bolandi pe ya boyangeli kwokoso ya bosalisi ya politiki ya ekolo REDD+ likolo ya baniama pe banzete (biodiversité). Pe esika ya bato (mileu humain) ;
  - Kolendisa bokolisi ya mikano ya mitigation ya kwokoso ya mabe pe bolendisa mabaku ya malamu ;
- Registre REDD+ :
  - Kosalela na bokolisi ya nzela ya mbula matali pe mibeko ya bokomisi miango ya REDD+ epai ya ekolo, elongo na mokambi ya litaki ya mibeko ya CN-REDD ;
  - Kobongisa bokolisi ya ebonbelo ya mbano likolo ya miango ya REDD+ o ekolo Congo, oyo epesa ya mbokomisi pe bolandi yango ;
  - Kopesa maboko ya bofandisi esaleli ya bokomisi miango REDD+ epai ya Mistrasio.
- Misala y liboso REDD+ :
  - Kopesa maboko na litaki ya misala ya CN-REDD o kati ya bokolisi misala ya liboso ya REDD+, mingi oyo etali ndenge ya kosala MRV ya komeka ;
  - kosunga bolandi pe bososoli ya misala ya liboso REDD+ ;

Bolai ya misala

Misala ya mokonzi ya litaki MRV ya ekambelo ya ekolo REDD etali eleko mobimba bakanaki pona mbongisami ya R-PP pe bosalisi ya processus REDD+ o ekolo Congo.

Livrables

Nganga mayele akobongisa mbando pona mokambi pona ekolo, oyo epesa na bokuse misala esalemi pe mbano ezuami.

Bokambi

Misala ya mokambi ya litaki MRV ekokambama na nzela ya tekiniki pe Mistrasio na mokambi REDD ya ekolo.

Bilembo ya mosala ya siki siki

- Kozala na lipolome ya Master to Licence na mambi ya zamba to zebi (science Géographiques) to oyo ekokani ;
- Mayele ya mosala ata ya mibu minei na nzela ya boyebi na mosika pe bakalati ya bisika ya mosala na toto (cartographie des occupations du sol) ;
- Mayele mosala ata ya mibu mitano na batangi ya zamba pe ba stocks ya carbone ;
- Boyebi malamu ya ebombelo ya ba mbano (pona bokomisi REDD+) ;
- Boyebi malamu ya bisaleli ya "WebMapping" pe bosombitinyi ya ba mbano likolo ya ba kalati (données cartographiques) ekozala ekolo malamu ;
- Boyebi malamu penza ya lopoto pe moko o kati ya nkota mibale ya ekolo (lingala/kituba) ;
- Boyebi malamu ya R-PP pe processus REDD+ ekozala eloko malamu.

7°)- TDRs ya mokambi litaki (Cellule Nationale en Développement de Projets) ekambelo ya REDD

Tina ya likambo

Eyebani lelo ete kati kati ya 15 pe 20% ya bopanzani ya mipepe ya mabe "gaz à effet de serre" (GES) tina ya bomati molunge ya mbongwana ya tango eutaka na bozangisi pe bobebisi ya bazamba kasi, boyokani ya bikolo bizuami na bomoko (Convention Cadre des Nations Unies) likolo ya mbongwana ya tango (CCNUCC) pe nkoma (protocole) ya engumba Kyoto ezali na makokite pona kobenda bokitisi ya bopanzani euti na bozangisi pe bobebisi bazamba (REDD).

Na likanisi ya bikolo bizali na nzela ya bokoli, misala REDD eyingeli okati mwango ya misala "Plan d'Action" ya egumba Bali ya mobu 2007 pe boyokani ya engumba Copenhague na mobu 2009 endimi motuya ya REDD ya koyingisa na lobango misala REDD+ na :

- Bokitisi ya bopanzi eutina bozangisi bazamba ;
- Bokutoli mipepe mabe oyo eutaka na bobebisi bazamba ;
- Bobateli ba stocks ya carbone ya zamba ;
- Boyangeli ya seko ya bozui ya zamba ;
- Bomatisi ba stocks ya carbone forestier.

Nasuka ya mobu 2008, na tin aya mokanda ya liboso (R-PIN), ekolo Congo eponami na Fonds de Partenariat pour le Carbone Forestier pe Banque Mondiale lokola moto ezua bonofisi ya lisalisi na ye o nzela ya mbongisami ya REDD+. Na nguya ya lisalisi, ekolo Congo ebandi na sanza ya janvier 2010 misal ya bokolisi Proposition de Préparation (R-PP), oyo ezali na bilembo ya politiki, ya misolo pe ndenge ya kosala pona mbongisami na bosalisi ya REDD+.

O nzela ya bobandi bosalisi ya misala ndenge na ndenge pe mikano ezuami na R-PP, Ekolo Congo ezali sikoyo kofandisa Coordination Nationale REDD (CN-REDD). CN-REDD ekozala na mokumba ya kosala (na nzela ya regie to na bato basusu) misala ya mbongisami ya REDD, lokola pe koyokana na ba plates Formes ya botuni ya ekolo to ya bituka.

Ekambelo ya ekolo "Coordination nationale" REDD+ esala nde boyangeli ya mokolo ya misala (processus) REDD+ o ekolo Congo. Yango ezuami na bokambi ya Ministele ya zinga zinga pe ekolo mikano ezuami na Comité national REDD+, epai yango etinda sango nyoso ya motuya likolo ya misala (processus) REDD+, na nzela ya mbando ya misala to lisalisi na makambo minene wapi Comité national REDD+ esenga mayele maye. Ekambo ya ekolo. La Coordination nationale REDD+ ezali na binama sambo 7 biye:

- kalaka monene, Mokambi na ekolo ;
- nganga mayele ya bokeli miango ya bokoli, mokanzi ya litaki ya misala ;
- nganga mayele na zebi ya esika ya bato (sociologie), Mokonzi ya litaki ya sango mateya pe bopanzi sango ;
- nganga mayele na botangi ya zamba pe boluki na mosika (télé difusion), Mokonzi ya litaki MRV ;
- nganga mayele na nkita ya bituka, Mokonzi ya modélisation pe scénario de référence ;
- nganga mayele na boyebi ya bat ope zinga zinga, Mokonzi ya bososoli ;
- nganga mayele na mibeko, Mokonzi ya litaki ya mibeko.

Na nzela ya mbongisami ya REDD, motuya ekopesama na bokolisi pe bofandisi ya Mitrasio ya liboso REDD. Miango yango ekopesa oposa ya komeka banzela pe ndenge ya kosala mosala likolo ya bokolisi ya politiki ya ekolo REDD, na nzela ya bosalisi ya scénario de référence pe bisaleli ya bolandi pe kosunga mbongisami ya REDD. Soki tolongoli miango ya liboso, oyo ezali, R-PP ya ekolo Congo ekani bokolisi ya mwa motango ya miango ya liboso REDD na litaki ya misala ya ekambelo ya ekolo REDD.

Na tina wana, le Ministele ya bokoli ya seko, ya nkita ya zamba pe ya zinga zinga (MDDEFE), na lisalisi ya ebombelo enene ya mosolo ya molongo na nzela ya misolo pona bosalisani ya Carbone ya zamba (FCPF), linaka UN-REDD pe ba ndeko basusu ya ndenge ne ndenge, ezali kolendisa ekambelo ya ekolo REDD ya ekolo Congo. Ba TdR oyo etali misala ya nganga mayele ya ekolo, oyo akosunga litaki ya misala ya ekambelo ya ekolo REDD o kati ya boyebi pe bokolisi ya miango ya liboso REDD+, ekoyingela o kati ya bosalisi ya nzela REDD+ mobimba pe na boyebi pe bokolisi ya miango ya liboso REDD+, ekoyingela bosalisi ya mwango ya mbongisami ya REDD+ (R-PP) ya ekolo Congo.

Lotomo

Na bokambi ya mokambi REDD ya ekolo pe mokambi ya litaki ya misala, nganga mayele ya bokolisi miango akopesa lisalisi na nzela ya tekiniki pona bokolisi miango ya liboso REDD+. Na yango, etinda na ye ekozala ya :

- Kososola, na tina ya R-PP, masengi ya mosala pe bitando pona miango ya liboso. Epai ya ekolo REDD+ au niveau national ;
- Kosunga boyebi ya bandeko ya mosala pe misolo pona bosalisi ya miango ya liboso ya REDD+ ;
- Kozua esika na mbongisami ya misala ya miango ya liboso REDD+ oyo ekokani misala pe masengi eyebani.

Misala misusu

O kaiti na misala na ye, nganga mayele na bokolisi miango akosala misala misusu miye :

- Bososoli mosengi na miango ya liboso REDD+ :
  - Kotala lisusu R-PP, mingi na oyo etali esika ya mingo ya liboso pe banzela ya politiki REDD+ epesami ;
  - Kopetola nzela ya bokolisi pe bosalisi ya miango ya liboso oyo esalemaki okati ya R-PP na nzela ya mwango ya mosala ;
  - Kotala lisusu bipai ya kosala pe ba mbano ya liboso ya miango ya liboso REDD+ oyo ezali kosalema o ekolo Congo ;
  - Kokamba makanisi likolo ya CN-REDD pe babiangami basusu likolo ya misala (oyo azuami) pe bisika (bitando) ya misala ya miango ya liboso REDD+.
- Boyebi ya bandeko ya misala pe misolo :
  - Kososola na babiangami ya ndenge na ndenge na nzela ya mbongisami ya REDD+ lisalisi ya bongo na mambi ya miango ya liboso ;
  - Kososola misala ezali kosalama elongo na politiki ya bokitisi ya bozangisi pe bobebisi ya bazamba epesami o kati ya R-PP na maye etali epai ya mosala ;
  - Kososola masengi pe ndenge ya kosala bosenga ya bandenko ya misolo ndenge na ndenge ya mbongisami na REDD+ ;
  - Kosalela liknisi etali misolo ekoki koya epai ya bandeko ndenge na ndenge engebene na bosengi pe bisika ya mosala.
- Bokolisi ya makanisi ya miango :
  - Kokolisa biloko elongo elongobani pona kosala na bolembu bokolisi na bato ndenge na ndenge ya miango ya liboso ya REDD+ ;
  - Kosangisa milulu ya bokolisi miango na nzela ya ba atelie ya manaka ya ba mbano ;
  - Kokolisa makanisi ya mwango engebene na masengi ya ba ndeko ya misolo.

Bolai ya mosala

Misala ya mokonzi ya litaki ya misala ya ekambelo REDD ya ekolo etali eleko mobimba bakanaki pona mbongisami ya R-PP pe bosalisi ya processus REDD+ o ekolo Congo.

Livrables

O kati ya misala na ye, nganga mayele na bokolisi miango akopesa ba livrables oyo :

Mbano likolo ya bososoli masengi na miango ya liboso ya mataki pe bisika ya mosala ya miango ya liboso ekoya REDD+ ;

Mbando ya boyebi bandeko ya mosala pe misolo, oyo ezali na likanisi na bandeko ya mambi pe bisika ya mosala ;

- Molongo ya miango ya liboso eyebani ;
- Mikanda ya makanisi ya miango ya liboso.

Bokambi

Nganga mayele na bokolisi miango ya liboso REDD+ akosala na bokambi na nzela ya mosala ya mokambi ya litaki ya misala ya CN-REDD. Bokambi na nzela ya Mistrasio ekoslema na emoniseli ya PNUD o Congo.

Bilembo ya mosala ya tina

- Kozala na lipolome ya Master to Licence ya mambi ya zinga zinga, ya zebi ya nkita to boyangeli ;
- Mayele ya mosala ata mibu mitano na nzela ya bokolisi pe/to boyangeli miango ya bokoli na bituka pe ya zamba ;
- Mayele ya mosala o ekolo Congo na nzela ya bokolisi ya miango ;
- Boyebi malamu ya biloko ya bokolisi pe mbongisami ya miango ;
- Boyebi malamu penza ya lopoto pe moko o kati ya nkota mibale ya ekolo (lingala/kituba) ;
- Boyebi malamu ya R-PP pe misala "processus" REDD+ ekozala eloko malamu.

Annexe 2d : Bososoli ya zinga zinga pe esika ya bato ya tina

Annexe 2d-1 : Masengi ya mosala (TDRs) ya bososoli ya zinga zinga pe esika ya bato ya nzela ya mbongisami ya motuya (EESS) ya misala REDD+ o ekolo Congo

EESS epesa nzela ya koyingisa makanisi ya zinga zinga pe esika ya bato o kati ya nzela ya mbongisami ya REDD na bipai mbale :

(i) Epai ya polimiki, oyo epasa nzela ya kosala bososoli ya botau pe kwokoso ya kopetola ;

(ii) Bofandisi ya nzela ya boyangeli zinga zinga pe esika ya bato ya misala misusu bosalisi ya politiki ya REDD+ na bobangaka mikano ya ebombelo enene ya misolo ya molongo.

Na tina ya bipai mibale wana ya mbongisa, EESS rsengeli esalama na masengi ya mosala, oyo ekosunga biloko ya zinga zinga pe esika ya bato. Eutina misala ya bosalisi ya REDD. Mataki oyo ezuami, bazali na mokumba ya kobongisa pe kondima ba TDR, na boyokani na ekambelo REDD.

Misala ya mataki esalami na banganga mayele ya ekolo, oyo bakoki kozala na ba bilo, bilo ya boyekoli, mangomba oyo rzali na mikanda ya malamu to ba naganga mayele moko oyo bozali na mayele ya mosala endimami na mosala wana. Nyoso na ya REDD.

1. Mbano

(i) Bososoli ya makama ekoli kokoma na banzela ya motuya pe nzela ya bosalisi ya REDD+ likolo ya bisika ya zinga zinga pe ya bato.

(ii) Makanisi pona bolandi kwokoso nyoso na nadenge ya bosukisi ya politiki ya ekolo REDD+ pe nzela ya bosalisi esengeli.

(iii) Bokolisi ya nzela ya malamu ya boyangeli pe bokitisi ya makama ya zinga zinga pe esika ya bato ya bosalisi ya politiki REDD+.

2. Mbano ezelami

(i) Kwokoso pe ndelo ya kozela ba mbano bakanaki engebene na bosali misala ya nkita pe mbongisami ya bomoi ya bai mboka esalemi.

(ii) Mikano pona kokota na bozindo pe kopesa mikolo ebele na mabaku ya malamu ya mwango pe kopetola bokeli ya miango ekoya o kati ya bosalisi ya REDD+ esalemi.

(iii) Mikano pona kotpndolo na bozindo pe kopesa mikolo ebele na makama ya mwango pr kopetola bokeli ya miango ya lobi o kati ya bosalisi ya REDD+ ebongisami.

(iv) Misala ya makasite pe ya tina pona nkita ekopesa nzela ya kokitisa makama ya mabe ya zinga zinga pe kolendisa makama ya malamu ekope sama.

3. Misala ya bolakisi

(i) Kokolisa mwango ya mosala ya bosali ya EESS, pe na mwango ya botuni ya ba biangami, lokola pe linaka ya bolendisi makoki ya babiangama ya tina.

(ii) Kopesa etamboli ya liboso ya mambi ya zinga zinga pe esika ya bato oyo ezuami na kati ya bosalisi ya politiki REDD+, pe na bososoli ya makasi basalaki liboso pona koyeba ba tina ya sikisiki ya bozangisi pe bobebisi ya matomba ya zamba.

(iii) Kososola nzela ya mibeko pe mangomba elongo na etumba esongo na bozangisi pe bobebisi ya ba zamba, pe na mikano pe mangomba ya molongo lokola pe bososoli ya bokokani ya mibeko pe mataki ya lelo.

(iv) Koyeba kwokoso ekoki koya na banzela ya politiki ya mwa tango, oyo ekomami na eteni 2b pe likolo ya zinga zinga pe esika ya bato engebene na masengi ya ekolo pe, tango mosusu ya molongo, mingi ba politiki ya bobateli zinga zing ape esika ya bato ya ebombelo enene ya mosolo ya molongo.

(v) Kososola motuya ya makama ya politiki REDD+. Pe esika na yango o bitando, pe ete epesa nzela na boyebi molongo pe bitando ya kwokoso REDD+ likolo ya zinga zinga pe esika ya bato.

(vi) Kopesa nzela ya boyangeli makama ya zinga zinga pe ya esika ya bato ya politiki ya ekolo REDD, na mikano ya sikisiki pona kotangola kwokoso pe kolendisa makama ya malamu.

(vii) Kokolisa makanisi ya sikisiki engebene na bosombitinyi pe bopanzi sango na mbano ezuami o sima ya bososoli ya zinga zinga epai ya babiangami ndenge na ndenge pe kolendela yango o kati ya bosukisi politiki ya ekolo REDD+.

Annexe 3 : Scénario de référence

Makambo ya komona o kati ya nzela ya mibale ya bokeli ya scénario de référence

Tina ya bozangisi / bobebisi ya lelo pe ya lobi	Bososoli ya motuya	Makambo na bozindo pe mbano likolo ya makambo yango
Mosala ya bilanga ya kolia peya mombongo) Ndikisa : kwanga, masangu, nguma, etc.	BOPESI - Kobotisa mbuma ya mosala ya bilanga (bozui biloko ya kobongisa mabele, ndenge ya kosalela bilanga, tina pe zinga zinga) pe talo ya bokumbi biloko o kati ya ekolo ; - Bosonbi biloko na bikolo misusu (kobotisa mbuma epai ya bikolo wana, talo ya bokumbi biloko mosusu pe na ekolo mei, talo ya biloko ya kolia na zandu ya ekolo). BOSENGI - Posa ya kolia o libota ya mosali bilanga, oyo ekangami na motango ya kobota/na ya kowa na bituka, pe mabaku ya mosala na bigumba ; - Posa ya bingumba ya pembeni oyo ekangami na banzela, na motango ya kobota / na oyo ya kowa na bigumba, lolenge ya kolia (posa ya ba kcal momesano,), bozui lifuta (elembo ya bobola).	Bonene ya bato o bituka pe bingumba (Botangi ya bai ekolo pe ba ndako, CNSEE, 1974-1984-1996-2006) ; Posa bilei na kcal (vitamini)/na moto engebene na bilembo ya bobola (enketi ya bobola, CNSEE, statistiki ya molongo likolo ya posa ya bilei) ; Bozui ya bilei (enketi ya mosala ya bilanga, CNSEE, 2005) ; Makanisi likolo y motango ya mbum aya kolia eutina biloko mosusu (ba Ministele ya mombongo, mosala bilanga – ekambelo, ya ba statistiki ya bilanga, ekambelo ya ba mbano ya molongo ➔ Botuni pona kososola soki ba mbano ezuami / ezali ya sikisiki.
Mosala ya bilango ya tango inso ya mombongo (kaokao, café, nzete ya mbila, nzete ya mbuma, pe bongo na bongo.) to ya bilei (nzete ya mbuma, etc.)	BOPESI - Kobotisa mbuma ya mosala ya bilanga (biloko ya kobongisa mabele, etando pe talo ya bokumbi ; - Mo mekano ya bikolo mosusu (kobotisa mbuma o kati ya bikolo mosusu pe talo ya bokumbi na bikolo wana). BOSENGI - Bosenga ya molongo : bomati ya motango ya bato o molongo, bomati ya PIB ya molongo (kotala Cf. bikolo ya tombwa ya nkita ya sika), bokoli ya mazui nzete, etc. - Bosenga ya ekolo : ekangami na motango ya mbotama/liwa na bigumba, lolenge ya kolia (posa ya kcal, momesano), bozui ya lifuta (motango ya ba somele)	Etamboli ya kala ya bitando ya café, cacao pe banzete ya mbila (Ekambelo ya stastistiki ya mosala ya bilanga) na makambo elobani pona kopesa misala ekoya. Bilembo ya botamboli ya talo ya molongo ya café, du cacao pe nzete ya mbila na eloko ya bomati ya talo ya biloko wana (ebombelo ya ba mbano ya molongo) Bolai ya kilometele (km) ya nzela ya gudro, ya engunduka pe ya mai, (DGPD – Ministele ya bokumbi, CFCO, Ekambelo ya bokumbi ya ebale) ➔ Botuni po kososola soki ba mbano ezuami / pe ezali ya sikisiki.
Nzete ya moto (nkoni)	BOPESI - Talo ya bokumbi (ekangami na esika ya zamba na bigumba – ndakisa : ya bosaleli ya biloko bizuami sima ya bokati nzete pona moto na mboka ya Ouesso) - Kopesa eposa na bana mboka basalela ba tekiniki ya kobongisa makambo matali moto (matomba, mateya) BOSENGI *NB : likambo engebene na bisika ya bingumba vs ya bituka* - Bokoli ya bato na eugumba, bozui lifuta - Bozui ya nzela mosusu ya moto o engumba (oyo ekowuta na makoki ya bopesi moto na talo ya malonga) - Likabo ya nzete ya moto/makala na bandako	Bonene bwa bato na bitando ya ba mboka pe bingumba (botangi bwa bato pe bisika bavandi , CNSEE, 1974-1984-1996-2006) Masengi ma bato na maye matali koni ya moto engenbene na ndenge ya bigumba (ndakisa : pona bigumba 3 : kolimbola % boni ya koni basalelaka na yango, na mobu mokol) Koyeba likabo ya nzete ya moto, oyo ezuami na bokati nzete pe oyo ezuami kunate *(po ete botangi esalama mbala mibalete),* na bituka pe bingumba ; Koyeba likabo ya nzete ya moto oyo eutina bokati nzete pe misala misusu ya masini ;

		➔ 3 boyekoli misato ya kosala likolo ya nzete ya moto.
Bokati banzete	BOPESI - Kobotisa mbuma euti na bokati nzete pe na banzela ya bokumbi ; - Tombwa ya misala na nzela ya politiki ya kosalela o ekolo mbuma ya zamba ; - Bosali pe bokasi ya bososoli ekambami na mbula matali (AVP/FLEGT) BOSENGI - Talo ya nzete na bazando ya molongo (ezali engebene na momekano na bikolo bisusu pe talo ya bobumki) ; - Bosenga ya ekolo pe bikolo mosusu.	Nzela ya bobebisi : mituya ya bopanzi eutina bokati ya nzete o bazamba ya Sudi pe oyo na londe (pe boyebi ya bopanzani ya motando ya bobebisi). Boyebi ya motango ya nzete ba kati na nzela ya molili *(*mbano ndenge na ndenge ezuami o nzela ya linaka FLEGT pe botali ya molongo ya bokati na molili esaleli na WWF) ➔2 boyekoli mibale ya kosalela pona bokati banzete.
Mabanga ya talo pe pitoloi o mabele (ya lobi : bolelo, mingi boluki pe botimoli mingite)	BOPESI - Bozui ya botimoli (talo ya kotimola vs talo. Ya pitoloi offshore, talo eleki na mbu ya mozindo). BOSENGI - Talo ya molongo ; - Momekano ya molongo engebene na talo ya bokumbi); - Ezangi lisese ya botimoli: kosala na maye Ministele ya mabanga ya talo pe pitoloi ekanaki pona botimoli (na kotala bitando ya botimoli, oyo bpesaki kala).	Na suka ya lisese ya botimoli : kosala bokokani o kati etando ya botimoli na talo ya mabanga ya talo pe kilometele km ya nzela (ya gudro, ya enguduka, pe nzela ya mai)
Ba nzela (na mikolo ekoya)	- Misolo eutina bapaya ; - Bosali mwango o ekolo (misolo, misala ya motuya).	Motango ya kilometele ya nzela ya gudro, ya enguduka, pe nzela ya mai oyo bakani kosala mikolo mikoya (DGPD – Ministele ya bokumbi, CFCO, Ekambelo ya bokumbi na ebale).
Moboka ya lotiliki na nzela mai	BOPESI : Bokasi ya talo ya moboka. BOSENGI Talo ya lotiliki mosusu pe motango ya bato.	Kosala na maye Ministele ya lotiki ekanaki pona motango ya miboka (mwango ya bokoli ya litaki) pe etango ezuami na mai pona moboka (mbano ya boyekoli ya kwokoso na zinga zinga) ;
Bokoli ya bingumba	Bokei na bingumba : - Bomati motango ya bato ; - Mabaku ya kozua mosola ; - Bobotisi mbuma ya mosala o bituka.	Motango ya bokoli ya bingumba (CNSEE) Etando pona lopango (Ekambelo ya botongi, mbogisami ya bingumba pe bandeko to ekambelo enene ya mambi yam abele "cadastre").